اسلامي نهضت

د نادري کورنۍ له راوستو د روسانو تر ایستو

حکمتیار

Ketabton.com

ketabton.com - The Digital Library

د کتاب له متنه

په نړۍ واله سطحه هم په دريو جبهو کی شدید تنافس او رقابت روان وو، له يوې خوا د غرب او کمونيزم ترمنځ، له بلي خوا د کمونيزم او اسلام ترمنځ او په دريیمی جبهې کي د غرب او اسلام ترمنځ د سړې جګړې سنګرونه تاوده وو، کمونيزم د ځوانۍ مرحلې ته رسېدلی وو، د نړۍ په دوو سترو هېوادونو، شوروي اتحاد او چين باندي مسلط او د نړۍ تر ټولو ستر نظامي ځواك ترې جوړ شوی وو، هجومي حالت ئې درلود، غرب په دفاعي حالت کي وو، ورځ په ورځ شاته روان وو، يو په بل پسې ئې د شوروي اتحاد په ګټه خپلي اډې له لاسه ورکولې، د وسلو د خرڅلاو بازارونه، او د مصنوعاتو تجارتي مارکيټونه ئې کمونستي بلاك ته تخليه کول. کمونيزم نه يوازي په آسيا، شرقي اروپا او افريقا کي په ډېره چټکتيا مخکي روان وو او د غربي حريف سنګرونه ئې فتح کول، بلکي په لاتيني امريکا کي هم د غربي ځواك د مشرتابه د غوړ تر څنګ ئې د خطر زنګونه اوچت وو، ټوله شرقي اروپا، شمالي کوريا، ويتنام، کمبوديا، يمن، سوريه، عراق، مصر، سودان، کيوبا، چلي، او ګڼ شمير د بري په حال کي سياسي احزاب، د وارسا پکت سره تړلي او له مسکو نه خړوبېدل، پېښي د کمونيزم په ګټه او د غرب د مزيد کمزورتيا په لور رواني وي، غرب د پېښو له مهار ولو عاجز وو، په ويتنام کي د امريکا شرموونکې ماتې د غرب روحيه په کلکه ځپلې وه، او د کمونيزم د مقابلې او په دې مقابلې کي د بري طمع ئې ترې سلب کړې وه.. د اسلامي نړۍ په سترو سترو مهمو هېوادونو د کمونيزم سلطه او په مصر، سوريې او عراق کي د اسلامي ډلو ځپل، کمونيزم ته له اسلام سره په منازعې کي هم د برلاسۍ احساس وربښلی وو.

د افغانستان سياسي جريانات لدغه نړيوال بهير نه په کلکه متأثره کېدل، شاهي کورنۍ چي د بريتانيا له زواله وروسته ئې خپل حامي له لاسه ورکړی وو، د مسکو لوري ته مخه کړه،

ketabton.com - The Digital Library

فهرست

عنوان — صفحه

د ناشر وينا --------------- أ
سريزه --------------- ۱
نادري کورنۍ څنګه قدرت ته ورسېده؟ --------------- ۷
د نادر خان پاچايي --------------- ۲۱
د ظاهر خان واکمني --------------- ۴۱
شاهي نظام او د يموکراسی --------------- ۶۷
اساسي قانون او سياسي احزاب --------------- ۸۲
د کمونستانو په وړاندي عکس العمل --------------- ۱۰۴
د مبارزې پرېکړه --------------- ۱۰۸
نشرات --------------- ۱۲۲
د پوهنتون سياسي فضاء --------------- ۱۲۸
د تودو مناقشو بحثونه --------------- ۱۴۲
د قرآن بې حرمتی --------------- ۱۷۷
د محصلينو اتحاديه --------------- ۱۸۱
له موږ او نورو سره د دولت چلند --------------- ۱۹۴
د اسلامي نهضت قيادت --------------- ۱۹۶
کمونستانو د نښتو لار غوره کړه --------------- ۲۰۳
د توقيف شپې ورځې --------------- ۲۱۵
د سردار داؤد کودتا --------------- ۲۲۵
لومړۍ تصفيه --------------- ۲۳۶

ketabton.com - The Digital Library

دوهمه تصفیه -- ۲۴۳
د مات وزرو خیل کي-- ۲۵۲
بی رحمه گاونډی -- ۲۶۱

ketabton.com - The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

د ناشر وينا

د افغانستان د اسلامي نهضت د ځلانده تاريخ د مينه والو لپاره مو دا ځل د ورور حکمتيار هغه مهم اثر غوره کړی چي د "ميثاق ايثار" درنې نشريې قسط وار نشر کړی او اوس ئې د يوه بېل کتاب په بڼه کي خپروي. پدې ارزښتناك اثر کي د هېواد د اسلامي نهضت ځلانده تاريخ د پېښو په لوړو ژورو کي څېړل شوی او د هېواد د لرغوني تاريخ هغه برخه احتوا کوي چي د انګريزانو په لاس د نادري کورنۍ له راوستو نه د روسي فوځونو تر ايستو پوري ئې دوام کړی.

ورور حکمتيار غوښتل چي لومړی همدا" ستاسو مخي ته پرته" برخه وليکي او بيا د روسي فوځونو له وتلو نه وروسته برخه تکميل کړي، خو له هېواد نه د روسي فوځونو له وتلو نه وروسته چي د روسانو او امريکائيانو د ګډ سازش په نتيجه کي کوم کړکېچن حالات راولاړ شول، د دې کړکېچن او حساس پړاو غوښتنه دا وه چي ورور حکمتيار لومړی د دغي مرحلې پېښي وڅېړي او افغان ولس له هغو خطرناکو توطئو خبر کړي چي د اسلام دښمنانو د اسلام په ضد او په

ketabton.com - The Digital Library

افغانستان کي د مجاهدينو په لاس د يوه اسلامي حکومت له جوړېدو نه د مخنيوي په خاطر پيل کړې وې، هغه دې ته اړ شو چي د "پټي توطئې، بربنډې څېرې" تر نامه لاندې هغه کتاب وليکي چي همدا مرحله او د روسانو له وتو نه د طالبانو په لاس د کابل تر پرېوتو پوري د هېواد مهمي پېښي پکي څېړل شوې. بيا ئې لومړنۍ برخه پيل کړه خو متأسفانه دا لومړنۍ برخه لا نه وه تکميل شوې چي زموږ جنګ ځپلی هېواد له يوه بل ناورين سره مخامخ شو، امريکائيانو په افغانستان تېری وکړ او په خپل ناروا او وحشيانه تېري سره ئې افغانان له يوې بلې لويې ستونزې او يوه بل ستر الهي آزمېښت سره مخامخ کړل. ورور حکمتيار له حالاتو سره د مقابلې لپاره هېواد ته ستون شو او دا مهم کتاب ئې تکميل نکړی شو، موږ دا غوره وګڼله چي همدا برخه هم د يوه کتاب په بڼه کي خپره کړو. د هېواد د لرغوني تاريخ له مينه والو سره وعده کوو چي انشاءالله پاتې برخه به هم د دوی مخي ته ږدو.

د دې کتاب په پای کي به د ورور حکمتيار هغه دوه ادبي ټوټې هم ستاسو مخي ته کېږدو چي د هېواد د اسلامي نهضت تاريخ او له افغانانو سره د دوی د بدو ګاونډيو بد سلوک پکي انځور شوی.

هدف مو دا دی چي خپل ولس له حقايقو خبر کړو، د دښمن توطئو ته ئې متوجه کړو، د دښمنانو د سپکو او ذليلو ملګرو کرغېړني څېرې افشاء کړو او د افغان ولس راتلونکي نسل ته د مجاهدينو هغه ارزښتناکي تجربې انتقال کړو چي هره يوه ئې په ډېره ګرانه بيه او د زرهاوو سرتېرو د وينو په بيه ترلاسه شوې. پدې اميد چي ارحم الراحمين خدای مو د خپلي لاري د مجاهدينو په ډله کي قبول کړي.

اللهم ارنا الحق حقاً وارزقنا اتباعه

و ارنا الباطل باطلاً وارزقنا اجتنابه

ketabton.com - The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

د افغانستان د لرغوني تاریخ څلور وروستۍ لسیزي، له تاریخي او سترو پېښو نه ډکي او له ډېرو حساسو شېبو او لوړو ژورو نه ډك کلونه وو، دا لړۍ د ظاهرخان د څلویښت کلني استبدادي واکمني په وروستۍ لسیزي کي له ۱۳۴۰ هجري شمسي کال نه پیل شوه او تر نن پوري دوام لري.

شاهي نظام د هېواد د حالاتو له سمبالولو نه عاجز شوی وو، دې نظام نه د ملك د اداري استعداد درلود، نه د منطقې د حالاتو سره جوړېدی شو او نه ئې د بین المللي سریع تحولاتو او نویو غوښتنو سره اړخ لگولی شو. د شاه د انحطاطي او استبدادي دور په لسو وروستیوکلونوکي پنځه صدراعظمان یو په بل پسې راوړاندي شول، خو هریو له لنډې مودې وروسته له کار نه گوښه او استعفا ته اړ شو او خپل ځای ئې د سلطنتي خاندان د خوښي بلي څېرې ته پرېښود. خو پدې سره شاه ونشو کړی چي حالات سمبال او وضعیت مهار کړي او د هغو پټو او ښرگندو خوځښتونو مقابله وکړي چي د شاهي نظام د نسکورېدو او د یوه اجتماعي بدلون لپاره پیل شوي وو. سیاسي احزاب صحنې ته راووتل، له بین

ketabton.com - The Digital Library

المللي جرياناتو نه متأثر ځوانان، منورين او د دنيا له وضعيت نه مطلع افراد چي د خپل هېواد له پرېشان سياسي، اجتماعي او اقتصادي حالت نه سخت ناراضه او د نورو هېوادونو په پرتله ئې ځان ډېر وروسته پاتې ليدو، شاهي منحط نظام ئې د دې انحطاط، اختناق، فقر، لوږي، جهل او بې سوادئ عامل ګڼلو او دا ورته د پېغور خبره معلومېده چي د نورو هېوادو ولسونه دي د خپلي خوښي منتخب حکومتونه ولري خو په افغانانو دي د پرديو د خوښي يوه منحطه کورنۍ حکومت وکړي، داسي کورنۍ چي انګريزانو زموږ په هېواد مسلطه کړه. دا پداسي حال کي چي د بريتانيا امپراطوري ختمه شوې او ټوله منطقه د دوی له سلطې آزاده شوې، له موږ نه وروسته آزاد شوي ملکونه نن د خپل برخليك خاوندان دي او د خپلي خوښي حکومتونه لري، د خپل برخليك ټاکلو لپاره هر څو کاله وروسته د ټاکنو صندقونو په وړاندي ودرېږي، خپل زعيم ټاکي، باصلاحيته پارلمان جوړوي، خو په موږ لاتراوسه د رټل شوي زړې بريتانيا لاس پوڅې کورنۍ حکومت کوي، نورو ولسونو دا حق ترلاسه کړي چي د چارواکو کړه وړه وڅېړي، يو په بل تعويض کړي، نااهله واکداران لري او د خپلي خوښي باکفايته مشران راوړاندي کړي، خو زموږ په ولس يو داسي بې سواده پاچا او د ده کورنۍ حکومت کوي چي په کال کي يو دوه ځله د ده غږ له راډيو نه اوري ، هغه هم د څو دقيقو لپاره، ګوري چي د کاغذ له مخي هغه وينا په ډېر زحمت او په وار وار غلطېدو سره لولي چي درباري مشاورينو ورته جوړه کړې او ليکونکو د دې خيال هم ساتلی چي همدا بې محتوی او تکراري وينا په پاچا باندي ګرانه تمامه نشي او د ويلو په دوران کي ئې ستومانه نکړي!! ګورئ چي په غولوونکي سياسي قانون کي د همدې پاچا په هکله ليکل شوي: "پاچا غير مسئول او واجب الاحترام دی" که پاچا وفات شو، نو د ده زوی، د زوی د نشتوالي په صورت کي ښځه، د ښځي د نشتوالي په حالت کي د ده لور د پاچا ځای نيسي!! يعنی پاچايي د همدې کورنۍ موروثي حق دی، نه د پاچا په انتخاب کي ولس څه حق لري او نه د پاچا لپاره اهليت او کفايت ضروري دی !!! درباري ملايانو او پيرانو د همدې اساسي

ketabton.com - The Digital Library

قانون په پای کي ګوتي لګولې، په منبر د همدې پاچا د تخت او تاج د بقا او د دوام لپاره دعا کوي، طبيعي ده چي د نړۍ پدې نوې فضاء کي روزل شوی نسل دا وضعيت ونه زغمي، له نورو ولسونو سره د سيالۍ هڅه وکړي او په خپل هېواد کي د بدلون لپاره ملا وتړي، نه نظام د ځوان نسل د قانع کولو جوګه وو او نه ئې حاميان او پلويان پدې توانېدل چي روانه وضع توجيه کړي، خلك دې ته چمتو کړي چي د سابق په شان روان حالت ومني، له مخالفت نه ډډه وکړي، سکوت غوره وګڼي او د مجهول مستقبل لپاره انتظار وکړي.

په نړۍ واله سطحه هم په دريو جبهو کي شديد تنافس او رقابت روان وو، له يوې خوا د غرب او کمونيزم ترمنځ، له بلې خوا د کمونيزم او اسلام ترمنځ او په درييمي جبهې کي د غرب او اسلام ترمنځ د مبارزې سنګرونه تاوده وو، کمونيزم د ځوانۍ مرحلې ته رسېدلی وو، د نړۍ په دوو سترو هېوادونو، شوروي اتحاد او چين باندي مسلط او د نړۍ ترټولو ستر نظامي ځواك ترې جوړ شوی وو، هجومي حالت ئې درلود، غرب په دفاعی حالت کي وو، ورځ په ورځ شاته روان وو، يو په بل پسې ئې د شوروي اتحاد په ګټه خپلي اډې له لاسه ورکولې، د وسلو د خرڅلاو بازارونه او د مصنوعاتو تجارتي مارکيتونه ئې کمونستي بلاك ته تخليه کول. کمونيزم نه يوازې په آسيا، شرقي اروپا او افريقا کي په ډېره چټکتيا مخکي روان وو او د غربی حريف سنګرونه ئې فتح کول، بلکي د خطر زنګونه ئې په لاتيني امريکا کي هم د غربی ځواك د مشرتابه د غوږ تر څنګ اوچت وو، ټوله شرقي اروپا، شمالي کوريا، ويتنام، کمبوديا، يمن، سوريه، عراق، مصر، سودان، کيوبا، چلي او ګڼ شمېر د بري په حال کي سياسي احزاب، د وارسا پکت سره تړلي او له مسکو نه خړوبېدل، پېښي د کمونيزم په ګټه او د غرب د مزيد کمزورتيا په لور رواني وې، غرب د پېښو له مهارولو نه عاجز وو، په ويتنام کي د امريکا شرموونکې ماتې د غرب روحيه په کلکه ځپلې وه او د کمونيزم د مقابلې او پدې مقابلې کي د بري طمع ئې ترې سلب کړې وه. د اسلامي نړۍ په سترو سترو مهمو هېوادونو د کمونيزم سلطه او په مصر، سوريې او عراق کي د

ketabton.com - The Digital Library

اسلامي ډلو ځپل، کمونیزم ته له اسلام سره په منازعې کي هم د برلاسی احساس وربښلی وو.

د افغانستان سیاسي جریانات لدغه نړیوال بهیر نه په کلکه متأثره کېدل، شاهي کورنۍ چي د بریتانیا له زوال نه وروسته ئې خپل حامي له لاسه ورکړي وو، د مسکو لوري ته مخه کړه، ترڅو له مسکو نه د خپلي واکمنۍ د ادامې تضمین ترلاسه کړي، مسکو خاص شرایط درلودل، افغاني چارواکو د دغو شرایطو منلو ته ځان اړ ګڼلو، لدې نه پرته ئې بله چاره نه لیدله چي په سیاسي، نظامي او اقتصادي برخو کي روسانو ته د دوی د خوښي امتیازات و مني، د اردو د روزني او تجهیز کار ئې روسانو ته وسپارو، د هېواد په شمال، شرق او غرب کي ټولي پروژې لکه د تیلو او ګاز تفحصات، د معادنو استخراج، بند او انهار او د لارو جوړول د روسانو په واك کي ورکړی شوې، د تجارت لویه برخه مخصوصاً زراعتي او نساجي ماشین آلاتو، ترانسپورتي وسایلو او حربي تجهیزاتو اخیستل او د ګاز او پنبی پیرودل، د روسیی کمپنیو لاس ته ورغلل، خو روسانو دا امتیازات کافی نه ګڼل، افغاني چارواکي ئې تر فشار لاندې نیولي وو چي مزید امتیازات ورکړي، مخصوصاً د کمونستي افکارو خورېدو ته لاره آواره کړي او پرېږدي چي افغاني کمونستان سیاسي حزب جوړ کړي، آزاد فعالیت وکړي، آزاد نشرات ولري، په انتخاباتو کي د برخي اخیستلو حق ورکړی شي، له پارلمان نه د دوی د استازو غږ اوچت شي، شاهي منفوره کورنۍ چي له خپل ولس نه وېرېده او په اقتدار کي د پاتې کېدو لپاره ئې له بهرنۍ حمایې پرته بله هیڅ چاره نه لیدله، مجبوره وه د مسکو شرایطو ته غاړه کیږدي، د کمونستي ډلي د جوړېدو شرایط برابر او د ودي لار ئې آواره کړي او لازم امکانات او تسهیلات په اختیار کي ورکړي. پاچا غوښتل چي په هېواد کي داسي دوه حزبي سیستم رایج کړي چي دولتي حزب د شاهي نظام حامي وي او مخالف حزب د کمونستانو تر واکمنۍ لاندې وي خو د شاهي نظام درناوی وکړي. د "خلق دیموکراتیك ګوند" په همدې فضاء کي او له همدې روحیی سره جوړ شو، د خپلي ورځپاڼی په لومړۍ ګڼه کي

ketabton.com - The Digital Library

ئې د مشروطه شاهي نظام ملاتړ اعلان کړ، د دولت د حمايې تر سيورى لاندې د دوى رسمي او څرګند فعاليت پيل شو، په کمه موده کې د کابل په پوهنتون مسلط شول، ورو ورو ئې لمن نورو علمي مؤسساتو ته خوره شوه او د يوه داسې سياسي حزب په څېر راڅرګند شو چې هرچا د هېواد راتلونکې د دوى په لاس کې ګڼله او هيچا د دوى د مقابلې جرأت نشو کولى. شاه پرستان ونه توانېدل چې د "وحدت ملي" ترنامه لاندې دولتي حزب جوړ کړي، د دوى هلې ځلې ناکامې پاتې شوې.

په همدې داخلي او خارجي کړکېچنو شرايطو کې د هېواد اسلامي پاڅون، د څو با ايمانه زلميانو په لاس پيل شو، نه ئې داخلي حامي درلود او نه بهرنى مرستندوى، نه ئې وسايل او امکانات په اختيار کې وو او نه شرايط او حالات د دوى لپاره چمتو وو، نه چا دا انتظار درلود چې پداسې کړکېچنو ظروفو او شرايطو کې دې يو خپلواک اسلامي تحريك پيل شي او نه چا دا ګمان کولو چې دا د ګوتو په شمېر زلميان به پدې وتوانېږي چې د ځواکمنو سياسي جرياناتو مقابله وکړي، د داخلي او خارجي فشارونو په وړاندې خپل شته والى وساتي، مخکې لاړ شي، وده وکړي او يوه ورځ په يوه داسې ستر ځواك بدل شي چې د هېواد په روانو سياسي او اجتماعي جرياناتو کلکه اغيزه وکړي، د پېښو مسير بدل کړي، ستر ستر سياسي احزاب د هغه په وړاندې ماتې وخوري، د ده په لاس د کمونيزم ټغر ټول شي او د شوروي اتحاد ستره او وېروونکې امپراطوري په زوال محکومه شي.

راشئ وګورو چې دا کارونه څنګه ترسره شول؟ د هېواد اسلامي پاڅون څنګه پيل شو؟ د چا په لاس پيل شو؟ څنګه ئې وده وکړه؟ څنګه د سترو سترو تاريخي افتخاراتو د ترلاسه کولو جوګه شو؟ د تحريك له پيل نه وروسته تر نن پورې د افغانستان په لويو لويو پېښو کې د دې تحريك ونډه څومره وه؟ شاهي نظام څنګه نسکور شو؟ د سردار داؤد کودتا څنګه ترسره شوه؟ بيا ولې د

ketabton.com - The Digital Library

کمونستانو په لاس په قتل ورسېد؟ د ثور د کودتا لاملونه څه وو؟ اسلامي انقلاب څنگه او د چا په لاس پیل شو؟ روسانو ولې زموږ په هېواد تېری وکړ؟ ولې پدې ونتوانېدل چې مقاومت وټکوي، په اوضاع مسلط شي او افغانستان د مرکزي آسیا د نورو هېوادونو په څېر د تل لپاره اشغال کړي؟ ولې له افغانستانه وتلوته اړ شول؟ او څنگه د شوروي اتحاد دا وېروونکې امپراطوري په زوال محکومه شوه؟ د دې ځواکمني امپراطورۍ په زوال کې دافغانستان د اسلامي تحریك ونډه څومره وه؟

دا کتاب د همدې پوښتنو ځوابونو ته مختص شوی، په سر کې به د نادري کورنۍ د استبدادي واکمنۍ د مسلط کېدو په څرنگوالي او کوم نظام چې دې کورنۍ زموږ په هېواد مسلط کړی وو په اختصار سره بحث کوو او لدینه وروسته به د هېواد هغه سیاسي او اجتماعي پېښې څېړو چې د شاهي کورنۍ له نسکورېدو نه بیا د روسي فوځونو ترو تلو پورې زموږ په هېواد کې ترسره شوې.

هیله مې دا ده چې پدې لیکنې سره د افغانستان د لرغوني تاریخ د یوې ډېرې حساسې مرحلې هغه مهمې پېښې په صادقانه او منصفانه طور وڅېړلی شي چې د هېواد روان حالت د هغوی زېږنده ده او د افغان ولس په راتلونکې برخلیك باندې پرېکنده اثر لري.

و ما توفیقی الابالله علیه توکلت و الیه انیب.

ketabton.com - The Digital Library

نادري کورنۍ څنګه قدرت ته ورسېده؟

افغانانو د خپل لرغوني تاریخ په اوږدوکي یوازې هلته ښه ورځ لیدلې او له یرغلونو خوندي پاتې شوي چې ګاونډیان ئې ضعیف او له داخلي ستونزو سره مخامخ وو او پدوی ئې د یرغل او د جګړو د تپلو توان او فرصت نه درلود. خو هر کله چې د دوی ګاونډي هېوادونه ځواکمن شوي او یا د لویو استعماری ځواکونو په اډو بدل شوي، افغانان ئې له ستونزو او ګواښونو سره مخامخ کړي، کله ئې جګړې ورباندي تحمیل کړې، کله ئې لاس پوڅي حکومتونه ورباندي مسلط کړي او کله ئې د دوی هېواد اشغال کړی.

افغانستان په وروستیو پېړیو کي داسي حساس ستراتژيك موقعیت درلود چې د نړۍ سترو سترو فاتحانو هغه ته د مهمي اډې او حساس معبر په سترګه کتل، د افغانستان په لوړو تسلط ئې په ټولي منطقې د خپل تسلط لپاره مقدمه ګڼله او د دې هېواد له اشغال نه پرته په ټولي منطقې د خپل تسلط له ادامې نه نشو مطمئن کېدی.

ګورو چې له یوې خوا په ایران کي نادر افشار سر رااوچت کړ، په ټول ایران

ketabton.com - The Digital Library

مسلط شو، فرانسوي توپونه په لاس ورغلل، دا توپونه پدې منطقې کې د لومړۍ ځل لپاره د ده له لوري استعمال شول، په هیڅا کې د هغوی مخې ته د مقاومت توان نه وو، دغو وسایلو او د شا او خوا سیمو د ولسونو ضعف او ناتواني، دی دې ته وهڅاوو چې د خپلې واکمنۍ لمن خوره کړي، د افغانستان په لوري ئې مخه کړه، هرات او کندهار ئې له خاورو سره برابر کړل، هلته ئې د افغانانو له ککرو نه منارونه جوړ کړل، کندهار ئې خپله نظامي اډه وګرځولو، له هغه ځایه د شرق په لوري وخوځېدو، کابل، پېښور، لاهور او ډهلي ئې تصرف کړل.

همدا راز په اروپا کې انګریز ته باروت په لاس ورغلل، د جهازونو، ټانکونو او توپونو خاوند شو، په ټوله نړۍ کې ئې د ځان سیال نه لیدو، غوښتل ئې له همدې وسایلو نه په استفادې سره په ټولې نړۍ حکومت وکړي، د نړۍ ګڼ شمېر هېوادونه ئې تصرف کړل، د شرق په لوري وخوځېد، د هند په نیمي وچې مسلط شو، لویه بریتانیا ئې جوړه کړه، خو په هند باندې د خپل تسلط د دوام لپاره ئې د افغانستان نیول ضروري ګڼل، دې لوري ته ئې مخه کړه، له افغانانو سره درې ځله مخامخ وجنګېدل، هر ځل په زرګونو افغانان د دوی په لاس په قتل ورسېدل، خو پدې ونتوانېدل چې د افغانانو ټاټوبی د تل لپاره اشغال کړي، پس له لنډې مودې بېرته وتلو ته اړ شول، خو داسې وتل چې په ظاهر کې د دوی مسلح قطعاتو او فوځونو افغانستان پرې ایښی، خو خپل افغاني ګوډاګیان ئې تر شا پرې ایښې، په ظاهرکې افغانانو خپلواکي ترلاسه کړي او اشغالګر ځواکونه ئې د هېواد له پولو ایستلي، خو حقیقی خپلواکي ئې نده ترلاسه کړي، د خپلې خوښې حکومت او نظام ئې ندی جوړ کړی، که څه هم په ظاهر کې کندهار یا کابل د هېواد پایتخت ګڼل کېدو، خو په حقیقت کې دهلي او لندن د افغانستان پلازمیني وې، حکمرانه ډله بدلېده را بدلېده، خو د انګریزانو په خوښه، دا دوی وو چې یوه واکمنه کورنۍ ئې په بلې بدلوله، په ټولې هغې مودې کې چې انګریزانو د هند په نیمي وچې حکومت کولو، د افغانستان د سیاسي پېښو تر شا د انګریزانو لاس وو، د چارواکو د تعویض او یو په بل د بدلولو پرېکړه په دهلي او لندن کې کېده، نه په

ketabton.com - The Digital Library

کندهار او کابل کې، اصلي واکمن به میکناټن وو او شاه شجاع به يو غولوونکی سمبول.

له نیمي وچي نه د بریتانیایي فوځونو له وتلونه بعد ، چي کله شوروي اتحاد د یوه سترځواك په څېر راڅرګند شو او د افغانستان تر شمالي پولو راورسېدو ، لدې نه وروسته د افغانستان د سیاسي جریاناتو لوري بدل شو او افغانستان د یوه داسي خطرناك سره سیلاب مخي ته پرېووت چي تم کول ئې هرچا ته محال بریښېدو. د بریتانیا د زاړه ښکیلاکګر ځواك د ختمېدو او د شوروي اتحاد د زبرځواك راوړاندي کېدو نه وروسته د افغانستان واکمنه کورنۍ چي د انګریزانو په لاس په افغانانو مسلط شوې وه، مسکو ته مخه کړه او دکرملین له واکدارانو نه ئې په واکمنۍ کي د پاتې کېدو د تضمین ترلاسه کولو هڅه پیل کړه. لدې نه وروسته د افغانستان ټولي خونړۍ پېښي، د واکدارانو په سیاستونو تغییر او یو په بل د دوی بدلول، د مسکو په لاس او د کرملین د واکدارانو په پرېکړه ترسره شوي.

له ډېرو افغانانو سره به دا پوښتني وې چي نادري کورنۍ څرنګه قدرت ته ورسېده؟ پداسي حال کي چي دا کورنۍ د انګریزانو په لاس په افغان ولس مسلط شوه څنګه د بریتانیا له زوال نه وروسته او د هند له نیمي وچي نه د انګریزی فوځونو له وتلو نه پس نسکوره نشوه؟ ولې په هند او پاکستان کي له انګریزانو نه د خپلواکۍ ترلاسه کولو نه وروسته منتخب حکومتونه رامنځته شول، خو په افغانستان یو منحط شاهي نظام او د یوې مستبدي کورنۍ واکمني په خپل حال پاتې شوه؟ اقتدار ته د دې کورنۍ د رسېدو او د اوږدې مودې لپاره د پاتې کېدو اصلي کیسه څنګه وه؟

نادري کورنۍ، د انګریزانو تر سلطې لاندې هند کي د اوږدې مودې تبعیدي ژوند تېرولو نه وروسته د امیر عبدالرحمن خان د واکمنۍ په وروستیو کلونو کي د انګریزانو په وینا کابل ته راستنه شوې وه، په هند کي د اقامت په دوران کي د

ketabton.com - The Digital Library

دوی مصارف انګریزانو ورکول، په کابل کي له اقامت نه وروسته د انګریزانو په وساطت د پاچا او نادري کورنۍ ترمنځ اړيکي ټينګي شوې، په دربارکي د دې کورنۍ د منل کېدو دوه مهم وجوهات وو: د انګريزانو وساطت او د نادرخان له خور سره په ۱۹۰۲ کال د حبيب الله خان نکاح، حبيب الله خان د انګريزی تاريخ ليکونکو د وينا له مخي ترسلو نه زياتي نکاح شوې ښځي درلودې چي هر مازديګر به ټولي د ده مخي ته ليکه کېدې او ده به د ټولو له منځ نه يوه د راتلونکې شپې لپاره انتخابوله. غلام محمد غبار افغان تاريخ ليکونکی پدې هکله ليکي: حبيب الله ته درباري ملايانو دا فتوی ورکړې وه چي پاچا کولی شي له څلورو نه زياتي ښځي په نکاح کړي، مخصوصاً د نورستان له خلکو نه چي ګواکي په جنګ سره د دوی سيمه نيول شوې، د اسيرانو حيثيت لري او ښځي ئې وينځي ګڼل کېږي.

دغه سياسي ازدواج دې کورنۍ ته موقع ورکړه چي لومړی په پاچايي دربارکي د پښو ځای پيداکړي او بيا اقتدار ته د رسېدو لپاره ځانته لار آواره کړي.

غبار د حبيب الله خان په دربارکي د دې کورنۍ د غړو د نفوذ په هکله ليکي:

امير حبيب الله خان ورو ورو دې کورنۍ ته ارتقاء ورکړه، نه يوازې په دربارکي، بلکي د افغانستان په فوځ کي هم، محمد آصف خان او محمد يوسف خان د "مصاحبين خاص" تر نامه لاندې د پاچا نديمان شول. محمدنادر خان او ورور ئې محمد علي خان د شاه د محافظي قطعې جنرال او غونډ مشر شول، د نادرخان دوه نور وروڼه، محمد عزيزخان او شاه ولي خان يو د "شاه آغاسی خارجه او رکاب باشي" ترنامه لاندې د خارجه چارو مسئول او بل ئې د شاهي کورنۍ د شاهزادګانو لپاره د آسونو د قطعې آمر (سرخان سپور) وټاکل شو.

همدا راز د نادر خان دوه ترونه، محمد سليمان خان او احمد شاه خان، د نظامي شاه آغاسی او (سرميرسپور) د امير زادګانو د سورلۍ د قطعې آمران

ketabton.com - The Digital Library

وټاکل شول، وروسته بیا احمد علي خان د دې کورنۍ بل غړی، په درباركې وګمارل شو او محمد هاشم خان د نادر خان ورور هم د "سر، سراوسی" ترنامه لاندې د پاچا د حضور د خاصې ډلې آمر وټاکل شو. پدې ترتیب د حبیب الله دربار ورو ورو د دې کورنۍ لاس ته ورغی، خو دې نفوذ او درباري مقام، نه په ملت کې جرړې درلودې او نه څه وزن؛ خو یوه خاصه پېښه د دې باعث شوه چې د نادرخان شخصي وجاهت د دربار او کابل له محدودې نه د یوه زړه ور او باتور ولایت ترسطحې خور شو او هغه دا چې په ۱۹۱۳ ـ ۱۹۱۲ کې د پکتیا خلکو د دولتي فوځ د ظلم په خلاف پاڅون وکړ، د دولت ځواکونه ئې وځپل، شاه لالهانده شو، نادرخان د شاه د خوشحالولو لپاره د دې ملي پاڅون د ځپلو دندې ته داوطلب شو، په پکتیا ئې یرغل وکړ او د مقاومت په ټکولو بریالی شو او پاچا ورته د نایب سالاري رتبه ورکړه.

د دې ترڅنګ د حبیب الله خان د پاچاېي په وروستۍ برخې کې د نادر خان ورور محمد هاشم خان ته د نظامي نائب سالاري رتبه ورکړې شوه او د دې ترڅنګ د هرات د فوځ قوماندان وټاکل شو او محمد سلیمان خان د نادر خان د تره زوی د هرات په شان د یوه لوی ولایت د والي په حیث توظیف شو او پدې سره د هېواد د غربي سیمو اوسېدونکو سره د دې کورنۍ اړیکې ټینګې شوې.

غبار د حبیب الله خان د استبدادي او مفسدي واکمنۍ د نسکورېدو په هکله لیکي: د مرکزي مطلق العنان دولت له ورځ په ورځ زیاتېدونکي فشار نه ولس ستومانه شو، دولت په خارجي سیاست کې د انګریزانو تر سلطې لاندې وو، ولس له بهرنۍ سلطې نه خپلواکي غوښتله او د مرکزي دولت له استبدادي سیاست نه متنفر وو، شاه چې د یوه مطلق العنانه واکمن په څېر د هېواد د اداري واګې په اختیارکې درلودې، عملاً ئې د هېواد چارې بې مسئولیته او مفسدو درباریانو ته پرې ایښې وې او پخپله د عیاشۍ او اخلاقي فساد په ډنډ کې ترستوني غرق وو، تر سلو نه زیاتې ښځې ئې په خپل حرمسرای کې راغونډې کړې وې او په لسهاوو

ketabton.com - The Digital Library

غير قانوني زامن ئې درلودل. مولوی عبدالرب کندهاری د کابل د معارف مدير مکلف وو چې د شاه د حرم هرې ښځې ته عربي القاب راپيدا کړي او د ده نامحدودو کوژدو ته شرعي فتوی ولټوي، دغو درباري ملايانو به شرعي حيلې جوړولې او ويل به ئی: له دارالحرب نه د هر شمېر ښځو ترلاسه کول او په خپل حرمسرای کې ساتل، شرعي مانع نلري. د پاچا پلار امير عبدالرحمن خان د نورستان سيمه د يوه جهاد په ترڅ کې فتح کړې او د سيمې اوسېدونکي ئې مسلمان کړي، دا سيمه د دارالحرب حيثيت لري او د ده زوی امير حبيب الله خان کولی شي لدې سيمې نه د خپلې خوښې په شمېر ښځې ولري!!

د پاچا سلوك له عام ولس سره خو څه کوې حتی له نږدې درباريانو سره داسې وو لکه د يوه آقا او بادار معامله له خپل ذليل او سپك مريي سره.

دربار ته معزز کسان به ئې په معمولي خبره سپکول، وهل او د سيالانو مخې ته رټل، پدې سره ئې غوښتل چې ټول تر رعب لاندې وساتي او هيڅوك د ده په وړاندې د عزت النفس احساس ونکړي. يو ځل په استالف کې خپل مېله ځای ته تللی وو، نادرخان له خپل معين وخت نه لږ وروسته وروررسېدو، پاچا خپلو عسکرو ته امر وکړ چې هغه ته کرتۍ چپه ورواغوندي، په يابو ئې سپور کړي او د سورو عسکرو سره يوځای ئې د کابل په لوري وخوځوی، ترڅو ټول خلق دا منظره وګوري او د ده لپاره د عبرت سبب شي.

حبيب الله خان په ۱۹۱۹ کې د لغمان د کله ګوش په ښکارځې کې د شپې لخوا په خپلې خيمې کې په قتل ورسېدو، پهره کوونکي عسکر پداسې حال کې شجاع الدوله ونيو چې د شاه له خيمې نه راوتو، خو د قتل ځای ته د نادرخان په رارسېدو سره هغه پرېښودی شو، ويل کېږي چې د ده په قتل کې د شاهي کورنۍ غړو او د نادرخان په شمول ځينو درباريانو لاس درلود. د شاه له قتل نه وروسته سردار نصر الله خان په لغمان کې او امان الله خان په کابل کې د پاچايي د عوا وکړه، په جلال آباد کې مېشت دولتي قطعاتو لومړی د سردار نصرالله خان د

ketabton.com - The Digital Library

پاچاپي ملاتړ وکړ خو درې ورځي وروسته ئې د پاچا د زوی امان الله خان ملاتړ وکړ او عنایت الله خان معین السلطنة او نصرالله خان نائب السطنه ئې د نادرخان په شمول ونیول او لاس تړلي ئې د کابل په لوري وخوځول.

همدا کار د هرات د فوځي قطعاتو له خوا له محمد هاشم خان او محمد سلیمان خان سره وشو، دواړه ئې لاس تړلي او په یابو سپاره کابل ته ولېږل، دا کار د خلکو د هغې ژوري کرکې ښودنه کوي چي د دې کورنۍ د غړو په نسبت ئې پدې خاطر درلوده چي له انګریزانو سره ئې ژوري اړیکي وې.

امان الله خان، نایب السطنه نصرالله خان ترهغه په بند کي وساتو چي مړ شو، نادرخان ئې سره له کورنۍ لومړی د ارګ په محبس کي واچاوو او وروسته ئې خوشي کړ او د خپل فوځ سپه سالار ئی کړ او د ده ورونه هر یو شاه ولي خان او شاه محمود خان ئې په فوځ کي د جنرالانو په حیث وټاکل او خپلي دوې خویندي ئې هم دوی ته په نکاح ورکړې.

له انګریزانو سره د دريیمي جګړې په دوران کي نادرخان د ټل او شاه ولیخان د وزیرستان د محاذونو قومندانان ټاکل شوي وو، د وزیرستان مجاهدین په شاه ولي خان شکمن شول او د محاذ له قومندانۍ نه ئې عزل کړ او لاس تړلی ئې له سیمي وایست او د نادرخان خواته ئې ولېږو .نادر خان د ټل به محاذ کي غوښتل چي جنګیالي په شا کړي، پدې نامه چي ده ته اطلاع رسېدلې چي د انګریزانو زیات شمېر تازه قطعات د جنګ میدان ته رالېږل شوي، خو نورو ورسره دا خبره ونه منله، جګړه پیل شوه، په لومړی سر کي د ټل فوځي قلعه د افغاني جنګیالیو لاس ته ورغله، خو وروسته د ده د متزلزل قیادت په وجه بېرته انګریزانو ونیوله، نادرخان د تېښتی په حالت کي وو چي له کابله ورته د افغانانو او انګریزانو ترمنځ د متارکې اطلاع ورکړی شوه.

له انګریزانو سره په ۱۹۲۱ کي د روغی جوړې معاهده امضاء شوه او امان الله ته موقع په لاس ورغله چي په داخل کي د خپلي سلطې ټینګولو ته توجه

ketabton.com - The Digital Library

وکړي.

د هېواد شمالي او غربي ولایاتو ته ئې هیئتونه ولېږل، فیصله ئې وکړه چې د قطغن، مزار، هرات او کندهار لپاره د وزیرانو په سطحه چارواکي وټاکي، نادرخان ئې قطغن ته ولېږو، خو نادر خان هلته له لنډې مودې پاتېکېدو نه وروسته د ۱۹۲۲ کال په وروستیو کي کابل ته راستون شو. لدې نه وروسته شاه په هغه بې اعتماده شو، امان الله غوښتل چیله روسانو سره خپلي اړیکي ټینګي کړې، نادرخان چي له انګریزانو سره په پټو دوستانه اړیکو متهم وو د شاه په نوی سیاست کي مفیده پرزه نه بریښېده، باید له صحنې لري کړی شوی وی، لومړی د ده ورونه او وریسې دی له خپلو ټولو مهمو دندو کناره کړی شوو او بالآخره ئې په کال ۱۹۲۴ کي پاریس ته د وزیرمختار په حیث ولېږو او محمد هاشم خان ئې په مسکو کي سفیر وټاکو، خو په ۱۹۲۴ کي لدې دندو هم منفك کړی شول.

امان الله په داخلي اوضاع له مسلط کېدو او د ده پاچایي ته د ګواښ کوونکو خېرو له تصفیه کولو نه وروسته له نړۍ والو سره د اړیکو ټینګولو لپاره د اروپا دوره وکړه، ځوان، بې تجربه او د دنیا له حالاتونه بې خبره شهزاده د افغانستان په شان له یوه وروسته پاتې هېواد نه د اروپا په دوره وتلی، د مسکو، لندن او پاریس په شان د لویو لویو ښارونو د لیدلو موقع په لاس ورغلې، د دې هېوادونو له ظاهري وضعي نه هومره متأثره شوی چې د اروپا هر څه ورته مقدس او غوره او د خپل ولس هر څه ورته سپك او حقیر په نظر ورغلي، همالته ئې د خپل ملت له هر څه نه د مقاطعې او په هر څه کي د اروپا د تقلید فیصله وکړه. هېواد ته له راستنېدو نه وروسته هغه پخوانی امان الله نه وو، غوښتل ئې د اروپائیانو په پل ګام کیږدي، خو دی نه پوهېدو چي اروپائیان څنګه دې مرحلې ته رسېدلی، د دوی د ترقي لاملونه څه وو، د دوی هېوادونه څنګه سمسور شوي، د سمسورتیا لپاره ئې څومره مظلوم ملتونه له خاورو سره برابر شوي، د دوی د سوکالي او خوشحالي لپاره څومره ملتونه قرباني شوي. د استبداد، اختناق او

ketabton.com - The Digital Library

جهل له دور نه څنګه ژغورل شوي، خپلواکي، ديموکراسي او ترقي ته د رسېدو لپاره د هر هېواد ولس څومره قرباني ورکړې، څومره ويني توی شوې، څومره خولې تويې شوې، افغاني نازولی شهزاده پدې خبرو نه پوهېدو، هغه په اروپا کي لوڅ سرونه، بربنډې پونډۍ، نيکټايي، شپو، دريشي، د ښځو او نارينه وو اختلاط ليدلی وو، ګمان ئې کاوو چي که په خپل هېواد کي همدا شيان رايج کړي نو د اروپائيانو په شان به شي، د تمدن په کاروان کي به شامل شي، غوښتل ئې هرو مرو د اروپائيانو تقليد وکړي، که په بل څه کي تقليد نشي کولی کم له کمه په لباس کي خو بايد د دوی په شان شي، هېواد ته له راستنېدو سره سم، په يوې درباري غونډې کي د ده ميرمني ملکه ثريا د محمود طرزي لور خپل پړونی له سر نه لري کړ او آخواته ئې وغورځاوو او د ښځو او نارينه وو په ګډې غونډې کي لوڅ سر او چاک ګريوان ښکاره شوه، د درباريانو له ښځو نه هم وغوښتل شوو چي همدا کار وکړي، د ده د پلار بې شمېره ښځو لا د مخه په حرمسرای کي د اروپايي لباس مشق کاوو، مأمورينو ته ئې امر وکړ چي لدې نه وروسته بايد دريشي واغوندي، شپو په سر کړي او نيکټايي واچوي، د جمعې د ورځي په ځای يکشنبه د رخصتي ورځ اعلان شوه او د هلکانو او نجونو ګډ درس پيل شو، د ښځو پښتني او اسلامي حجاب او د نارينه وو ملي جامه په اروپايي لباس بدله شوه.

اکثر تاريخ ليکونکي محققان، د امان الله خان په خلاف د ملي پاڅون لويه وجه د ده همدا ماشومانه اقدامات ګڼي، چي ولس ئې راوپاراوو او د ده مخالفينو ته ئې موقع په لاس ورکړه، خو د ده د اقتدار په نسکورېدو کي د انګريزانو ونډې ته خاصه پاملرنه نکوي. پدې کي هيڅ شك نشته چي افغان ولس د ديني جذباتو په حکم او له ملي عنعناتو نه د دفاع په خاطر د امان الله خان په خلاف راولاړ شو، خو پدې ملي پاڅون کي د هغو کسانو فعاله ونډه، چي تل د انګريزانو په اشاره کله د يوه واکمن او کله د بل واکمن په څنګ کي ودرېدلي او د انګريزانو د لاس پوڅو واکمنانو ملګرتيا ئې کړې، دا خبره ثابتوی چي انګريزانو پدې خاطر د امان الله

ketabton.com - The Digital Library

خان د نسکورولو د هڅو ملاتړ کړی چې دوی په افغانستان د سابق په څېر داسې واکمن غوښت چې یوازې له لندن نه هدایت اخلي او له بل لوري مخصوصاً د انګریزانو له رقیبانو سره د دوستی شوق او هڅه نکوي. انګریزانو دا نشو منلی چې امان الله دي مسکو ته نږدې شي. هغه درباري روحانیون چې د امان الله خان د پلار په دربارکې ټول اخلاقي فساد، عیاشي د دین او پښتني دود دستور خلاف ټول کرغېړن کړه وړه ئې زغملي شو او په خپلو سترګو ئې د پاچا هغه اعمال لیدل چې د شریعت خلاف وو خو لدې سره سره ئې د پاچا د تخت او تاج د بقا لپاره دعا کوله، څنګه ومنو چې نن هغوی د اسلام په خاطر امان الله کافر ګڼي او د ملي پاڅون ملګرتیا کوي. امیر حبیب الله د امان الله پلار تر ده نه ډېر غیر اسلامي کارونه کول، خو درباري مفتیانو هغه ته " ظل الله" ویل!! متأسفانه د کومو کارونو له مخې چې ځینو چپې عناصرو امان الله ته د مترقي پاچا نوم ورکړي، نورو بیا فقط د همدې کارونو له مخې هغه مرتد ګڼلی، شهزاده امان الله خان له ځینو شکلي کارونو نه پرته هیڅ ندي کړي، نه ئې ملت ته کوم خدمت کړی، نه ئې هېواد د ترقي په لار روان کړی، نه ئې په سیاسي او اجتماعي نظام کي دولس په ګټه څه تبدیلي راوستی او نه ئې ولس ته د خپل برخلیك د ټاکلو او د خپل مشر د انتخاب حق ورکړي، د یوه مفسد دیکتاتور پلار نه ئې تخت او تاج په میراث وړی وو، د اقتدار لپاره ئې د خپل پلار په شمول د نږدې خپلوانو له ترور، وژلو او بندي کولو نه هم ډډه ونکړه، هر پاچا یو غاصب انسان دی چې د خپل ولس یو ستر او بنیادي حق ئې سلب کړی او په زور یا د بهرني سازش له لارې په ولس مسلط شوی، هر شاهي نظام د انساني حقوقو منافي نظام دی، د بې عدالتۍ مظهر دی، په حق تلفی، فردي او خانداني استبداد ولاړ دی، هیڅ پاچا ته نه عادل ویلی شو نه مترقي، مګر کوم غله ته عادل ویلی شو؟ مګر کومې باغی ډلې ته چې په کومې سیمې مسلطه شوې په دې خاطر چې له ښکول شوی کاروان سره ئې په ورین تندي معامله کړې او د کاروانیانو له وژلو، وهلو او ټکولو نه ئې ډډه کړې، یوازې د دوی شته ئې تالان کړي، د ښو غاصبانو او باغیانو خطاب کولی شو؟! څوك چې

ketabton.com - The Digital Library

امان الله پدې خاطر مترقي پاچا ګڼي چي د افغانانو ملي جامه ئې بدله کړه، شپو او دريشي ئې رايج کړه، د ښځو پړوني ئې لري کړل، د جمعې ورځې رخصتي ئې د يکشنبې په رخصتي بدله کړه، دا کسان بايد د انګريزانو ملکه تر ثريا نه هم زياته مترقي وګڼي، ځکه هغې او کورنۍ ئې تر امان الله نه ډېر د مخه دا کارونه کړي وو!!

حقيقت دا دی چي افغاني چپي عناصر يوازې پدې خاطر د يوه ديکتاتور پاچا ملاتړ کوي او هغه ته مترقي پاچا وايي چي د دوی له آقايانو (د کرملين له واکدارانو) سره د ښو اړيکو غوښتونکی وو. افغاني درباري مفتيانو هم پدې خاطر امان الله مرتد ګڼلو چي له لندن نه ئې خپله قبله د مسکو په لوري اړولې وه، نه پدې خاطر چي ده د اسلام په خلاف ګامونه اخيستي وو!!

د امان الله خان په خلاف لومړی د شنوارو زړه ور قوم قيام وکړ، شاه خپل خارجه وزير غلام صديق خان دې قبيلې ته ورولېږو، هغه د شنوارو له مشرانو محمد علم خان او محمد افضل خان سره وليدل، دوی د خپلو نورو غوښتنو په ترڅ کي د ملکه ثريا طلاق او د دې د پلار محمود طرزي د حبس مطالبه وکړه. پاچا دا شرايط ونه منل خو د ۱۳۰۷ کال د جدي په مياشت کي ئې په يوه ۱۸ فقره ايز فرمان کي اکثر هغه بدلونونه لغو کړل چي يا د ده د لس کلني پاچايي په دوران کي ترسره شوي وو يا ئې پرېکړه کړې وه خو نه وو ترسره شوي، په ملت کي د شاه په ضد احساسات هومره راپارېدلي وو او د هېواد ګوټ ګوټ ته رسېدلي وو چي پدې فرمانو سره د هغه مخه نيول او د ولس کرکه او نفرت راکمول ممکن نه وو.

د پروان ديندار ولس چي په حساس موقعيت کي او کابل ته ترټولو نږدې وو، د رژيم په ضد پاڅون وکړ، متأسفانه د پاڅون قيادت د داسي کسانو لاس ته ورغی چي د يوه ملي پاڅون د لارښوونې لپاره ئې لازمه وړتيا نه درلوده، نه ئې سواد درلود، نه تجربه، نه ديني معلومات، نه سياسي پوهه او نه د افغانانو ملي جوړښت داسي وو چي دا ډله د ولس د اکثريت تائيد ترلاسه کړي، د دې قيام مشري د حبيب الله خان کلکاني لاس ته ورغله، متأسفانه هغه صالح ملګری او

ketabton.com - The Digital Library

مشاورين نه لرل، که نه نو دا لومړی ځل وو چې د ولس له متن نه راولاړ شوی يو زعيم، د بهرنۍ مرستي او ملاتړ نه پرته، د يوه مستبد او مطلق العنان شاهي رژيم په خلاف د ملي پاڅون قيادت کوي، قيام کوونکي د کابل په لور وخوځېدل، د څه مقاومت نه پرته د کابل شمالي دروازې ته ورسېدل، کابل د دوی په لاس کي پرېووت او پاچا د کندهار په لوري وتښتېدو چې هلته د لنډ تم کېدو او څه ناکامو هلو ځلو نه وروسته، د رټل شوو پاچايانو وروستۍ اډې "روم" ته ئې پناه يووړه.

روسانو غوښتل چې د امان الله خان مرسته وکړي، له غلام نبي خان چرخي سره ئې د روسي فوځ يوه اته سوه کسيزه قطعه د کولونل (کی، ام. پريماکوف) تر قومندې لاندې ملګرې کړه، د څو جازونو ترحمايې لاندې ئې د ده مختلط لښکر له آمو نه را تېر کړ چې مزار شريف ببرته د حبيب الله خان کلکاني له پلويانو نه ونيسي. دوی مزار تصرف کړ او د سمنګان په لوري وخوځېدل، حبيب الله خان تازه نفس فوځ د سيدحسين ترمشرۍ لاندې سيمي ته ولېږو، خو پداسي حال کي چې د غلام نبي خان لښکر مخ په وړاندې روان وو، ناڅاپی خبر شو چې د روسانو قطعه په شا شوې او له آمو نه ببرته د شوروي لوري ته اوښتی، له بليخوا اطلاع ورکړی شوه چې امان الله خان هم له کندهار نه د روم په لوري خوځېدلی، مجبور شو له خپل لښکرسره د شوروي اتحاد خاوري ته په شا شي.

حبيب الله خان کلکاني ته چې کومو درباري مفتيانو د خادم دين رسول الله لقب ورکړی وو همدغو کسانو د نادرخان له سلطې نه وروسته هغه د يوه غله په نامه معرفي کړ او د شاهي کورنۍ په خدمت کي مزدور تاريخ ليکونکو همدا فتوی په خپلو تاريخي ليکنوکي رانقل کړه او د همدغو تورلمنو مفتيانو په متابعت کي ئې د ده د اقتدار دوره يوه توره تاريخي دوره معرفي کړه، حال دا چې د مخکنيو او وروستيو دورو په انډول دې دورې ډېر غوره اړخونه لرل، که وطن پالونکو او صالح شخصيتونو د دې بدلون ملاتړکړی وی، پدې سره د بهرنيو

ketabton.com - The Digital Library

سلطه پای ته رسېده، د شاهي نظامونو ټغر د تل لپاره ټولېدو او د يوه ملي مقتدر حکومت لپاره لار آوارېده، خو انگريزان په کمين کي وو، يو ځل بيا ئي په کابل د خپلي خوښي لاس پوڅي ډلي د تېلو لپاره پټي او بربنډي هڅي پيل کړې، بيا ئې هغه کورنۍ چي دوی له هند نه افغانستان ته رالېږلې وې، ځينو ته ئې مذهبي او روحاني وجاهت وربخښلی وو او ځينو ته سياسي، اجتماعي او ملي وجاهت. دا کورنۍ وگمارل شوې چي د حبيب الله خان کلکاني په خلاف ملا وتړي او په ټول ملت، مخصوصاً د پښتنو په سيموکي د کابل د حکمراني ډلي په خلاف خلك راوپاروي، ځيني د امان الله خان د پلوي په پلمه او ځيني د ژبني تعصب په اساس او پښتنو ته د واکمنۍ د بيا انتقال په پلمه، انگريزانو نادرخان او د ده ورونه شاه ولي خان او محمد هاشم خان له فرانسې نه بمبئ ته او له هغه ځايه د لاهور او پېښور په لار افغانستان ته ولېږل، ترڅو د حبيب الله خان کلکاني په خلاف د قومي پاڅون مهار په لاس کي واخلي، محمد هاشم خان ننگرهار ته او نادر خان پکتيا ته داخل شو، دوی پښتنو ته داسي ښودله چي غواړي اقتدار بېرته د پښتنو په لاس کي پرېوزی، د امان الله خان پلويانو ته ئې هغه خط ورښودو چي د ده په نامه ئي له کندهار نه پاريس ته ورلېږلی وو او ورته ليکلي ئې وو چي د شوروي له لاري افغانستان ته داخل شي او د شمال له لوري د حبيب الله خان کلکاني په خلاف کار وکړي، د امان الله خان پلويان ئې پدې ليك غولول او ورته ويل ئې چي غواړي د امان الله خان واکمني بېرته اعاده کړي.

حبيب الله خان کلکاني ته گرانه وه چي له بهرني ملاتړ نه پرته د داسي يوه حرکت په وړاندي مقاومت وکړي چي نه يوازې د ملت غالب اکثريت په هغه کي فعاله ونډه ولري، بلکي د انگريزانو ملاتړ هم ورسره وي.

نادر خان له پکتيا نه خپل عمليات پيل کړل، خو له مقاومت سره مخامخ شو، د حبيب الله کلکاني پلويانو د محمد صديق خان او سورجرنيل ترمشرۍ لاندې د ده ټول يرغلونه په شا وتمبول، مجبور شو له انگريزانو نه مرسته وغواړي

ketabton.com - The Digital Library

تر څو د سرحد آخوا قبایل لده سره ملګری کړي، د وزیرو مشرانو د ده ملګرتیا وکړه، د ځاځیو او وزیرو ګډ لښکر د دوبندي له لارې په لوګر برید وکړ، د لوګر له نیولو وروسته د تنګی واغجان له لاري د کابل په لوري وخوځېدل، د محمدګل خان ترمشرۍ لاندې د ننګرهار لښکر هم لدوی سره یوځای شو، د کلکاني ځواکونو ته ئې په محمدآغه او تنګی واغجان کي ماتې ورکړه، د چهار آسیاب له لاري کابل ته ننوتل او د شیردروازې د غره لوري ئې تصرف کړ، حبیب الله خان کلکاني غوښتل چي په ارګ کي ترهغه مقاومت وکړي چي د هېواد له نورو ولایاتو نه د ده پلوي فوځونه کابل ته راورسېږي خو له یوې خوا د ارګ سلاح کوټ منفجر شو، له بلي خوا د ده پیاوړی قومندان پردل خان پداسي حال کي په قتل ورسېدو چي غوښتل ئې د ده د مرستي لپاره ارګ ته داخل شي، مجبور شو له کابل نه ووځي او چاریکار ته ولاړ شي، د نادر خان لښکری کابل ته ننوتي او سملاسی ئې د درباري ملایانو یو ټولګی د امضا شوی قرآن سره حبیب الله کلکاني ته ورولېږو او د متارکې بلنه ئې ورکړه او هغه ته ئې ډاډینه ورکړه چي د جګړي د توقف په صورت کي ده او د ده ملګرو ته عفوه کوي، (دا قرآن د سیدحسین لمسی سیدمنصور د بغلان د ولایت د جهاد امیر په ۱۳۶۲ کال کي ماته وسپارو) حبیب الله خان کلکاني زړه نازړه وو، خو سیدحسین هغه تشویق کړ چي په امضاء شوي قرآن او د روحانیونو پدې هیئت اعتماد وکړي، ده هم باور وکړ او د سید حسین، شیرجان او خپلو وروڼو په شمول د ده ۱۷ کسیز هیئت کابل ته وخوځېد او نادرخان ته تسلیم شو، خو نادر خان خپلي ژمني تر پښو لاندې کړې او دوی ئې له ټولو ملګرو سره د ۱۹۲۹ کال د نومبر د میاشتي په لومړۍ نیټه په قتل ورسول او د مړو اجساد ئې څو ورځي د حضوري چمن په انګړ کي په دار ځوړند پرېښودل ترڅو د نورو لپاره د عبرت وسیله شي.

ketabton.com - The Digital Library

د نادر خان پاچايي

د افغانستان په تاريخ کي دا يوه ډېره سپيره او بد مرغه ورځ وه چي کابل د نادرخان په لاس کي پرېووت او دی د پاچايي په گدۍ کښېناست او پدې سره په افغانستان يوه داسي مفسده او د پرديو لاس پوڅې کورنۍ مسلطه شوه چي نيمه پېړۍ ئې په افغانستان مطلق العنانه واکمني وکړه، نوميالي غازيان، ملي څېرې او لوی لوی شخصيتونه ئې يا اعدام کړل، يا ئې ترورکړل، يا ئې په زندانونوکي تر تعذيب لاندې ووژل، يا ئې له هېواده تبعيد او فرار ته مجبورکړل، افغانستان ئې بېرته د انگريزانو په يوې مستعمرې بدل کړ، اختناق، انحطاط، فقر، لوږه، جهل، د ترقي له کاروانه وروسته پاتې کېدل، د گاونډيو له سيالۍ نه لوېدل او د نړۍ تر ټولو وروسته پاتې، محتاج او ناتوانه هېواد باندي بدلېدل، د همدې کورنۍ د کرغېړني واکمنۍ نتائج وو.

نادرخان د ۱۳۰۸ کال د ميزان په ۲۳ کابل ته ننووت او مخامخ د سلام خانې ماڼۍ ته ولاړ، په سلام خانې کي د پکتيا او وزيرو د مشرانو ترڅنگ د کابل ځيني سپين ږيري او د سابقه دولت ځيني ارکان را بلل شوي وو، دا غونډه د دې لپاره جوړه شوې وه چي نادرخان به په هغې کي وينا کوي، هلته به د هېواد لپاره د

ketabton.com - The Digital Library

زعيم د ټاکلو پرېکړه کېږي، لومړی به نادر خان وينا کوي او د وينا په ترڅ کي به د غونډي له برخه والو نه غواړي چي د لويي جرگې له جوړېدو او له هغي لياری د هېواد د مشر له ټاکلو سره موافقه وکړي، خو د غونډي له منځ نه به ځيني کسان دا غږ اوچتوی چي همدا غونډه لويه جرگه ده، تاته د پاچا په حيث رأی درکوي، تا هېواد وژغورلو، ته تر بل هرچا د دې کار لپاره مناسب، وړ او مستحق ئی!! همداسي وشول، ده په خپلي لنډي وينا کي وويل: هېواد ته له راستنېدو نه زما يوازنی مقصد دا وو چي له غلو نه هغه وژغورم، دا مقصد ترسره شو اوس غواړم چي لويه جرگه دايره شي او د هېواد لپاره پاچا انتخاب کړي، د ده له همدې وينا سره سم مؤظفو کسانو د غونډي له منځ نه غږ وکړ چي د لويي جرگې رابللو ضرورت نشته، ته په خپله پاچا يې او موږ ټول تا د پاچا په توگه منو!! فيض محمد خان د اماني حکومت د معارف وزير وويل: د امان الله خان د لويي جرگې اکثر غړي دلته موجود دي، ټول پدې ټينگار کوي چي بايد تاسو دا دنده قبوله کړئ، موږ هم د جنوبي د مشرانو په څنگ کي تا د پاچا په حيث منو!! نادرخان له لنډ ځنډ نه وروسته وويل: ستاسو د ټينگار په خاطر دا دروند پيټی قبلوم!!

د لويي جرگې تر نامه لاندې د دغه خندوونکې ډرامې په ترڅ کي هغه د پاچايي په گدۍ کښېناست او پدې سره د افغان ولس هغه حرکت متوقف شو چي د سلطنتي رژيمونو نه د آزادۍ په لوري ئې پيل کړی وو او د نيمي پيړۍ لپاره نور هم د يوې بلي خانداني ديکتاتورۍ په منگولو کي اسير پاتې شو.

کومه لويه جرگه چي نن ئې په غرب پوري تړلې ډلگۍ او د سلطنتي رژيم پلويان غواړي هماغه لويه جرگه ده چي د ظاهرخان پلار د کابل له نيولو وروسته دايرکړه او دی ئې د پاچا په حيث وټاکو، دوی غواړي چي د همداسي يوې خندوونکې ډرامې په ترڅ کي يو ځل بيا دغه کورنۍ په افغانانو مسلطه کړي، خو دوی دې خبري ته متوجه ندي چي نادرخان د کابل له نيولو نه وروسته او پداسي حال کي د خپلو پلويانو غونډې ته د لويي جرگې نوم ورکړي چي د ده مسلح

ketabton.com - The Digital Library

پلويانو کابل فتح کړی وو، د کابل د هر کور مخي ته مسلح کسان ولاړ وو، د غونډي غړو د ده د اسيرانو حيثيت درلودو، خو دوی په روم کي له وطنه بهر او پداسي حال کي چي په ټول هېواد کي د پل ايښودو ځای نلري، لويه جرګه غواړي!! پدې نه پوهېږي چي نن نه د افغانستان حالت هماغه د پرون ورځي حالت دی، نه افغانان هماغه پروني افغانان دي او نه نړيوال وضعيت هماغه زوړ حالت دی، پدې نه پوهېږي چي د دوی د بيا مسلطولو لپاره د بريتانيا په شان يوه داسي بهرني حامي ځواك ته ضرورت دی چي په ګاونډيو هېوادونو مسلط وي، کابل د دوی لپاره فتحه کړي، دوی کابل ته ورسوی او هالته ورته لويه جرګه جوړه کړي، دوی پدې نه پوهېږي چي شاهي نظامونه يا په ډېرو ناپوه او جاهلو قومونو حکومت کولی شي، يا په ډېرو ضعيفو او ذليلو قومونو، چېري چي ولس ويښ شي، ځان وپېژني، پدې پوه شي چي خلك برابر پيدا شوي، هيڅوك له مور پلار نه پاچا ندی پيدا شوی، واکداران بايد د دوی خادمان وي نه باداران، هيڅوك حق نلري پدوی حکومت وکړي مګر هغه چي په خپله دوی انتخاب کړي وي، هيڅ واکدار دا حق نلري چي خلك خپل غلامان وګڼي، لدوی سره د اسيرانو سلوك وکړي، ملي شتمني داسي وګڼي لکه "دغنيمت مال" او د هر راز تصرف حق ځانته ورکړي، يوه خاصه کورنۍ او ټبر په ټول ولس مسلط کړي، واکمني د خپل ټبر موروثي حق وګڼي او مريېتوب، غلامي او په ټيټو سترګو اطاعت د خلکو دايمي او لازمي دنده. دا ډله نه پوهېږي چي دا توره شپه تېره شوې، بېرته ئې راګرځول ګران او محال دی.

پدې ترتيب نادرخان د تخت او تاج خاوند شو، ده د خپلي کورنۍ د مطلقه واکمنۍ د تحکيم لپاره څو کارونه وکړل:

لومړی ئې داسي کابينه جوړه کړه چي د ده يو ورورمحمد هاشم خان ئې صدراعظم او بل ورور شاه محمود خان ئې د حرب وزير وو او د امان الله خان له وزراوو څخه فيض محمد خان او عليمحمد خان چي په هغي غونډي کي ئې د ده

ketabton.com - The Digital Library

په پاچا کېدو ټينگار کړی وو، د خارجه چارو او معارف وزيران، فضل عمر مجددي ئې د عدليې وزير او محمد گل خان مهمند ئې داخله وزير وو، کابينه داسي جوړه شوې وه چي اصلي واك د ده د کورنۍ په لاس کي وي او نور د دوی مأمورين وي. د ده حکومت په اصل کي د ده او د ده د څلورو ورونو محمد عزيز خان، محمدهاشم خان، شاولي خان، شاه محمود خان او د دوی د اولادې حکومت وو، افغانستان ئې داسي گڼلو لکه يوه مفتوحه سيمه او افغانان ئې داسي شمېرل لکه اسيران، پدې نظام کي د ده د ټبر هر محمدزايي ته سردار ويل کېدل، په مهمو دندو به له سردارانو نه پرته بل څوك په هغه صورت کي ټاکل کېدو چي په سردارانوکي به د دې دندي لپاره وړکس په نظر نه ورتلو او يا به هغه دومره د دې کورنۍ په وړاندي سپك او ذليل وو چي د هر يوه په مقابل کي به لاس په سينه ولاړ وو. پير، وزير، جنرال او د ده د حکومت هر مأمور به د دې کورنۍ د هر غړي لاس ښکلاوو، درباري پيرانو به د سردارانو لاسونه ښکلول او بيا به دربار دې ته شرايط برابرول چي عام ولس او ساده زړي افغانان د دغو درباري پيرانو لاسونه ښکل کړي.

غلام محمد غبار پدې هکله چي د نادرخان د دولت ټولي داخلي او خارجي مهمي ادارې د ده د کورنۍ او د ټبر د غړو په لاس کي وې داسي ليکي:

"دغه حکومت د دولتي دندو په سپارلو کي لاندې مراتب په نظر کي نيول: د لومړۍ درجې دندي بايد د شاهي کورنۍ د غړو په اختيار کي وي، بيا د دې کورنۍ د وړوکي محمدزايي قبيلې په لاس کي، وروسته هغه هندوستانيان چي د شاه د ملاتړ لپاره افغانستان ته لېږل شوي وو، وروسته د زياتو ځمکو او شتمنيو خاوندان او په پای کي هغه روحانيون چي د دربار په خدمت کي وو، پاتې برخي بايد په نورو مأمورينو ډکي شي. د مثال په توگه: د هېواد صدرعظم د پاچا يو ورور، د حرب وزير شاه محمود خان د پاچا بل ورور چي وروسته د مخکني صدراعظم محمدهاشم خان په ځای وټاکل شو، د سلطنت د وکالت مقام د ده

ketabton.com - The Digital Library

دربيم ورور شاه ولي خان په لاس کې، چي وروسته په لندن او پاريس کي د افغانستان سفير شو، د دربار وزير د ده د تره زوی احمد شاه خان، د ده اخښی محمد اکبرخان د طب د مستقل رياست رئيس چي يو بې سواده کس وو او وروسته په روم کي دافغانستان وزير مختار وټاکل شو، د شاه بل ورور محمد عزيز خان په مسکو کي سفير او بيا په برلين کي وزيرمختار، احمد علي خان او علي شاه خان د پاچا دوه د تره زامن يو په پاريس او لندن کي سفير او بيا د دربار وزير او بل د حربي ښوونځي قومندان او بيا د کندهار والي او وروسته د پکتيا افسر، د شاه خوريی اسدالله خان په ۱۹ کلنۍ کي لومړی د شاهي گارد قومندان او بيا د وزير او سفير په حيث توظيف شو. د پاچا دوه نور د تره زامن نعيم خان او داؤد خان يو په اتلس کلنۍ کي د خارجه چارو د وزارت د سياسي مديريت عمومي مدير او بيا مختار وزير په ايتاليا کي چه د نړۍ د ديپلوماسی په تاريخ کي ترټولو کم عمره سفير وو، وروسته د معارف وزير، د فوايد عامې وزير او د صدارت د لومړی معاون په حيث، داؤد خان د ده ورور لومړی د ننگرهار د فوځ قومندان، بيا د کندهار او فراه والي او نظامي قومندان او وروسته د پلازميني د قول اردو قومندان او د حربيی وزير، داخله وزير او په پای کي صدراعظم. دا خبره مو بايد په پام کي وي چي دا مهمي دندي، د تل لپاره شاهي کورنۍ ته مختص شوې وې، فقط د مرگ يا ډېر زړښت په صورت کي دا تل والی ختمېدو، لکه چي هاشم خان تقريباً ۱۷ کاله د هېواد صدراعظم وو، شاه محمود خان ۲۳ کاله د حربي چارو وزير او صدراعظم وو، داؤد خان ۳۴ کاله نظامي قومندان، وزير او صدراعظم وو.

همدا راز د ده، د ورونو واکمني يوه کلکه او بې رحمه نظامي واکمني وه، چي په ډېر قساوت او بي رحمۍ سره په ولس تطبيقېده، تقريباً د يوې مکملي پيړۍ تر دربيمي برخي پوري د نوموړي کورنۍ دې امتيازاتو او مطلقه واکمنۍ دوام وکړ او په پای کي د ميراث په څېر د دې کورنۍ نارينه اولاد ته انتقال شوه"

ketabton.com - The Digital Library

همدا راز غبار د هغو محمد زائیانو چي مهم مهم دولتي دندي ورکړی شوې یادونه داسي کوي:

"د محمد زائیانو له شجری نه چي مجموعی شمېریې له اوه زره کسانو نه تجاوز نکوي او د افغانستان د پنځلس ملیونه نفوس په نسبت د یو په دوه زره نسبت دی، لاندې کسان د دولتي اداراتو په سر کي گمارل شوي:

غلام فاروق خان عثمان د ننگرهار اعلی حاکم، د هرات والي، د کندهار والي او په پای کي داخله وزیر، فیض محمد زکریا خارجه وزیر، په ترکیه کي سفیر او وروسته د معارف وزیر. محمد عمر خان د کابلستان والي، محمد هاشم خان د ننگرهار والي او په روم کي سفیر. محمد عتیق خان د زراعت وزیر، نجیب الله خان د معارف وزیر او بیا لوی سفیر په هند او شمالي امریکا کې، عبدالرزاق خان د میمنې او فراه اعلی حاکم او په پای کي د شاه خاص مصاحب او ندیم، سردار عبدالحسین عزیز د روم سفیر، د مسکو سفیر، د معارف وزیر او د فواید عامه وزیر، سلطان احمد خان په ترکیه او مسکو کي سفیر او بالآخره خارجه وزیر، غلام احمد اعتمادي او شیراحمد خان په تهران کي سفیران، عبدالرسول خان په دهلي کي جنرل کنسل، محمد صدیق خان په مشهد کي جنرال کنسل، یارمحمد په تاشکند کي جنرال کنسل، محمد یحیی خان، محمد عثمان خان او حبیب الله خان په ترتیب سره لومړی، دوهم او درېیم معینان په خارجه وزارت کي چي وروسته سفیران شول، البته د هغو محمدزائیانو ذکر دلته لازم نه گڼل کېږي چي په دوهمه درجه دولتي وظایفو گمارل شوي او وروسته لوړو مراتبو ته رسېدلي، فقط غواړم دا څرگنده شي چي دې کورنۍ نه یوازې په افغانستان کي ډېر ثروت او شتمني ترلاسه کړې، بلکي داسي امتیازات ورپه برخه شوي چي فقط انگریزانو په خپلي هندي مستعمرې کي ترلاسه کړي، لدې نه وروسته اکثریت محمد زائیان له اقتصادي او سیاسي پلوه د ټولني ممتازه او پورتنۍ طبقه گڼل کېده."

ketabton.com - The Digital Library

متأسفانه ځيني بې خبره تاريخ ليکونکي د دې کورنۍ واکمني د پښتنو واکمني ګڼي، وايي چي په افغانستان کي ملي ستم حاکم وو، پښتنو په نورو مليتونو حکومت کاوو، سلطه د پښتنو په لاس کي وه، حال دا چي د نادري کورنۍ د واکمنۍ په دوران کي زموږ هېواد د يوه خانداني ـ طبقاتی نظام شاهد وو، سياسي قدرت د يوه ټبر په لاس کي وو او نظام د ټولني د شتمنو او فيوډالانو حامي وو، د ځمکو لويه برخه د دوی په لاس کي وه، د ولس اکثريت د همدې طبقی په خدمت کي وو، د پښتنو نور قومونه، د پکتيا، ننګرهار، کنړ، وردك او په ټول جنوب کي مېشت د پښتنو عام ولس د هزاره جات او بدخشان له عام ولس نه په هيڅ څه کي فرق نه درلود، دوی همدومره له لوږي او فقر سره مخامخ وو لکه د شمال خلك، دوی هم د دې کورنۍ د استبداد، اختناق، طبقاتی نظام، تبعيض او نابرابری قرباني وو.

دغو تاريخ ليکونکو دا زحمت ندی ايستلی چي تر پکتيا، ننګرهار، کنړ، غزني او وردك پوري تللي وی، په جنوب او غرب کي ئې د پښتنو پرېشانه او دردوونکی ژوند ليدلی وی او هغه ئې د هندوکش د غرونو له اوسېدونکو سره مقايسه کړي او بيا ئې د افغانستان د ټولنيز جوړښت او د هېواد د طبقاتی نظام په هکله د څه ليکلو جرأت کړی وی، متأسفانه دوی د بهرنيو منابعو مخصوصاً له روسي منابعو نه استفاده کړې او په پټو سترګو ئې تقليد کړی.

د ده دوهم کار دا وو چي په ولس کي ټول هغه با احساسه، پوه، مخور او با شخصيته کسان له خپلي مخي لري کړي چي يا ئې د حبيب الله خان کلکاني ملاتړ کړی، يا د امان الله خان په پلوي متهم وو، يا ئې د پرديو له سلطې نه د خپل هېواد په آزادولو کي فعاله او مؤثره ونډه درلوده او د خپلواکۍ په لوی جنګ کي ئې وجاهت ترلاسه کړی وو، مستقل او سرلوړی افغانستان ئې غوښت او د يوې کورنۍ له مطلقه واکمنۍ سره مخالف وو، د دوی لپاره مقتلونه جوړ شول، د محبسونو دروازې پرانستل شوې، په بالاحصار کي خاص توپونه د دې لپاره

ketabton.com - The Digital Library

نصب شول چي د دولت همدا مخالفین د دغو توپونو خولې ته ورکړي، په سلګونو کسان په توپونو والوزول شول، ډېر له اعدام نه وروسته په دار ځوړند شول، ډېر نور په هېواد کي د ننه او بهر تبعید شول، مال او ځمکي ئې ضبط شول.

نادرخان کابل ته له ننوتلو سره سم لاندې کسان له محاکمې نه پرته اعدام او د دوی سینې ئې په ګولیو سورۍ کړې:

جنرال پینن بیك خان، میرزا محمد اکبر خان، امرالدین خان، عبداللطیف خان کوهاتی، محمد نعیم خان کوهاتی، عیسی‌خان د قلعه سفید، تازه ګل خان لوګري، سلطان محمد خان مرادخاني، محمد حکیم خان چهاردهی وال، احمد شاه خان کندك مشر، دوست محمد خان غونډ مشر د پغمان او سید محمد خان کنډك مشر د کندهار او سپدونکی.

او په هماغو لومړیو ورځو کي ئې لاندې مخور کسان یا محبسونو ته ولېږل او یا ئې تبعید کړل:

سید احمد خان آغا، میر احمد خان، احمد جان خان او زوی ئې، نیك محمد خان، عبدالرحیم خان د محمد آغی، شیردل خان او نوردل خان لوګری، عبدالرحیم خان پیاروخیل او محمد ولي خان د امان الله خان په دربارکي د شاه وکیل.

محمدولي خان ئې وروسته له لاندې کسانو سره یوځای په دهمزنګ کي په دارکړل: جنرال غلام جیلاني خان چرخي، جنرال شیرمحمد خان چرخي، فقیرمحمد خان او میرزا محمد مهدي خان.

نادرشاه د یوه کم ظرفه او ذلیل فاتح په څېر د ټولو هغوکسانو د ځپلو فیصله کړې وه چي د تېرو حکومتونو پلوي ئې کړې، یا د ده له یرغلګر لښکر سره جنګېدلي او یا ئې لدوی نه وېره درلوده او د دوی په وړاندي ئې د حقارت احساس کاوو. د حبیب الله کلکاني د نږدې ملګرو په اعدام او وژلو ئې اکتفاء ونکړه، بلکي د شمالي له ټول ولس نه د غچ په فکرکي وو، مناسب فرصت ته ئې انتظار

ketabton.com - The Digital Library

کاوو او د مناسبي بهانې په لټه کې وو، دا بهانه د کلکان د مظلوم ولس هغه پاڅون په لاس ورکړه چې د محلي حکومت د نه زغمېدونکي ظلم او تېري په خلاف ئې پيل کړ، دوی د ۱۳۰۹ کال په دوبی کې د کوهدامن په محلي حکومت حمله وکړه، له کابل نه سيدعبدالله شاه جی او عبدالوکيل خان نايب سالار د يوې عسکري قطعې په سر کې دې سيمې ته ورغلل، خو دوی په جگړې کې ماتې وخوړله، نائب سالار په قتل ورسېد او هندوستاني شاه جی په تښتېدو موفق شو، وروسته جنرال محمد غوث خان له تازه نفس فوځ سره د خلکو د ځپلو لپاره سيمي ته ولېږلی شو، ده د لاري په اوږدو کې کلاگانو ته اور واچاوو، اسيران ئې له جگو برجونو نه لاس تړلي لاندې واچول، پدې وخت کې محمد گل خان مومند د شمالي د انتظاميه رئيس په توگه سيمي ته ورسېدو او ورپسې له پکتيانه د قومي لښکر ټولگي يو په بل پسې راورسېدل، دا جنگي ټولگي د شاه جي له خوا تنظيم او د سيمي په ولس د بريد لپاره لېږل شوي وو. د اصلاح ورځپاڼی د اسد مياشتي په گڼوکي وليکل چې د دې قومي لښکر شمېر پنځه ويشت زره مسلح کسانو ته رسېدو چې د احمد زيو، کړوخيلو، ځاځيو، منگلو، طوطی خيلو، وزيرو، وردك، ميدان او تگاب له سرتېرو نه جوړ شوی وو، دا د هغه دولتي منظم فوځ په قطعاتو سربېره وو چې د جگړې لپاره سيمي ته سوق شوي وو. دا عمليات هومره وحشيانه وو چې د کورنيو جگړو په تاريخ کې ئې سابقه نه درلوده، کورونه تالان شول، باغونه او کلاگاني وسوزېدلې، د ښځو له لاس، غاړې نه گاڼې وايستل شوې، بې رحمانه مرگ ژوبله وشوه، د اصلاح ورځپاڼی د دلوی د مياشتي په ۵۸ گڼې کې وليکل: محمد گل خان د کاپيسا او پروان له خلکو نه ۲۳۷۸ توپکونه، ۱۷۰ تفنگچې، ۳۹۳۸۴ د سرو زرو سکې، ۱۴۹۲۰۲ د سپينو زرو سکې ترلاسه او کابل ته را انتقال کړل "حتماً دا غير له هغه څه وو چې د قومي لښکر جنگياليو غارت کړي وو" ده پنځلس کسان په خپل شخصي حکم همالته اعدام کړل، ۲۱۷ کسه ئې لاس تړلي کابل ته ولېږل، ۳۲۰۰ کسان ئې په شاقه کارونو وگمارل، د ولايت سرکونه او د پنجشير ترخاواك پوري اوږده لار ئې پدوی جوړه کړه، د دوی

ketabton.com - The Digital Library

زيات شمېر زلميان ئې اسير ونيول او په ۷ کنډکونو کې ئې تنظيم او نورو سيمو ته ولېږل، عسکري تهاڼې ئې پدوی جوړې کړې، يوه فرقه فوځ ئې هلته ځای په ځای کړ، د کلکان ځلور کلي ئې وسوزول، چا ته اجازه نه وه چې مړي دفن کړي، بايد همداسې په ډاك پاتې وي، وراسته شي، بوی وکړي اوسپي او مارغان ئې وخوري.

همدا کار په قطغن کې د شاه محمود خان تر مشرۍ لاندې وشو، دی د ابراهيم بيك د پلويانو د ځپلو لپاره سيمې ته ولاړ، ابراهيم بيگ لقی د روسانو په خلاف د ترکمن مجاهدينو مشري کوله او د مشهور انور پاشاه له ملگرو څخه وو، د بخارا د امارت له زوال نه وروسته ئې افغانستان ته هجرت وکړ، د کابل چارواکو د ده په خلاف جگړه پيل کړه، زيات شمېر فوځ ئې له قومي لښکرو سره سيمې ته ولېږو، ځای ځای ئې د ده په ملگرو بريدونه پيل کړل، په مېړانه ئې مقاومت وکړ، خو متوجه شو چې دلته د مقاومت دوام ورته گران دی، مجبور شو له آمو سيند نه واوړي، روسان ورته په کمين کې وو، له بريدونو سره مخامخ شو، له کافی مقاومت نه وروسته د ده زيات شمېر ملگری په شهادت ورسېدل، دی اسير شو او لاس تړلی تاشکند ته ولېږلی شو.

شاه محمود خان د دې غازی ډلې د ځپلو ورځ ولمانځله او په خان آباد کې ئې د فتحې جشن جوړ کړ.

د شمال په خلکو ئې له ابراهيم بيگ سره د ملگرتيا په پلمه داسې محشر جوړ کړ چې چا د هغه تصور نشو کولی، گڼ شمېر مشران ئې د نيولو سره سم اعدام کړل، ميرزا محمد يوسف خان د شاه محمود خان د قلم مخصوص مدير چې د عملياتو په دوران کې له شاه محمود سره وو، وايي چې په خان آباد کې د اعدام شوو کسانو شمېر له ۷۰۰ کسانو نه زيات وو.

شاه محمود خان د ترکمنانو زر کورنۍ د ښځو، ماشومانو او بوډاگانو په شمول د اسيرانو په څېر له خان آباد نه د يوې عسکري قطعې په نظارت کې بيلې

ketabton.com - The Digital Library

پښې او پياده د کابل په لوري وخوځولې او عسکرو ته ئې امر وکړ چې هره ورځ به درې منزله وهي، هوا ډېره توده وه، د اسيرانو کاروان په لومړۍ ورځ يوازې يو منزل پلې کړ، محافظ افسر د شوراب له لومړي منزل نه شاه محمود خان ته احوال ولېږو چې محبوسين هره ورځ له يوه منزل نه زيات نشي پلې کولی، شاه محمود خان په ځواب کې ورته وويل چې حتماً به دوه منزله وهی، که څوك نشو تلای همالته ئې ووژني، سباته دا امر ټولو اسيرانو ته ابلاغ شو او کاروان د کابل په لوري وخوځېد، د آق چشمې دوهم منزل ته لانه وو رسېدلي چې محافظينو خپل افسر ته اطلاع ورکړه چې درې کسه سپين ږيري او عليل اسيران شاته پاتې دي او نشي تلی، افسر د شاه محمود خان امر محافظينو ته تلگرام کړ او هغوی درې واړه عليل اسيران په گوليو وويشتل او د ژوند له زحمت نه ئې وژغورل.

دا د اسيرانو ډله په ډېر دردوونکي حالت کابل ته راورسول شوه او په بت خاك کې ځای په ځای کړی شوه او لدوی نه د شاه محمود خان او د نورو سردارانو د ځمکو کرلو لپاره د غلامانو په څېر استفاده کېده.

همداسې يوه وحشيانه معامله په پکتيا کې د ځدرانو د قوم له دريخيلو سره وشوه، ځدران ډېر باايمانه او په خدای مين قوم دی، دوی د نادري کورنۍ له مفسدې واکمنۍ نه په تنگ شول، غوښتل ئې د حکومت په خلاف څه وکړي، غلام نبي خان چرخي د دوی له مشرانو سره ليدنه کتنه وکړه، دوی ته ئې اطمينان ورکړ چې د حکومت په خلاف به په گډه کار کوي، دوی په خپلې سيمې کې پاڅون وکړ، حکومت خپل د حرب وزير شاه محمود خان له منظم فوځ او ډېرو پيسو سره گرديز ته ولېږو، هغه د پکتيا نور قومونه د ځدرانو پر خلاف له حکومت سره ملگرتيا ته چمتو کړل، دغو مشرانو د پښتني دود خلاف له حکومت سره د خپلو قومونو او په دريخيلو باندې د يوه گډ بريد د چمتو کولو لپاره ملا وتړله، د احمدزيو، منگلو، طوطا خيلو، زرمتيانو او په خپله د ځدرانو ځينو قومونو د دولت له ځواکونو سره يوځای له شپږو خواوو د دريخيلو په درې لوی بريد پيل

ketabton.com - The Digital Library

کړ، ټول کلي ئې تر سخت بمبارد لاندې ونیول، که څه هم کلي کورونه لاد مخه تخلیه شوي وو خو د بمباری په ترڅ کې د دریخیلو ډېر کسان د ښځو، ماشومانو او زړو په شمول په قتل ورسېدل، کورونه او فصلونه ئې وران کړی شول، سل نفره د لیوني فقیر په شمول ونیول شول او لاس تړلي گردیز ته انتقال شول. که څه هم دولتي ځواکونو دا مقاومت وځپلو خو لا څو هفتی نوی تېري شوی چې دریخیلو د وزیرو په شمول د خوست په لوري نوی برید پیل کړ، دولت د دوی له تحرکاتو نه خبر وو، په خوست کې ئې پوره تیاری نیولی وو، له توپچی قواوو نه د زیاتي استفادې په وجه وتوانېدو چې برید په شا وتمبوی.

حکومت چې د پکتیاوالو په خلاف له کوم زور زیاتي نه کار واخیست، نه ئې د دوی سابقه خدماتو ته وکتل، نه دې ته چې نادر خان د دوی په مرسته کابل ته ورسېد، په کوهدامن او شمال کې د نظام د بقا لپاره وجنگېدل، دې کار پکتیاوال متوجه کړل چې د دې نظام بې مروته چارواکي د خپلي واکمنۍ د بقا لپاره هر څه کول جائز گڼي.

له غلزیو سره هم دې ته ورته معامله وشوه، دوی په ۱۳۰۹ کال کې د عبدالرحمن خان تره کي ترمشرۍ لاندې د حکومت له منلو نه سرغړونه وکړه، حکومت کافی شمېر فوځ او ملیشې د الله نواز هندوستاني ترقیادت لاندې د دوی د ځپلو لپاره سیمي ته ولېږل، عبدالرحمن تره کي مقاومت ونشو کړی، د سیمي پرېښودوته مجبور شو او له هېواد نه ووت.

نادري کورنۍ د مخالفینو په ځپلو کې خاص مهارت درلود، څو کاره ئې کول:

الف: د مخالفینو په ضد اقدام ته به ئې اسلامي رنگ ورکړ، د عدلیې وزارت پرېکړه او د درباري پیرانو او ملایانو فتوی به ئې ترلاسه او اعلان کړه، دوی به ئې عملاً له لښکر سره یوځای کړل او د عملیاتو سیمي ته به ئې ولېږل.

ب: د هر قومي پاڅون په خلاف ئې ژر اقدام کاوو، په خپل لومړي مورچل

ketabton.com - The Digital Library

کې به ئې د هغه د ځپلو بندوبست کاوو او موقع ئې نه ورکوله چې هغه وده وکړي، خپور شي او نورو سیموته سرایت وکړي.

ج: له مخالفینو سره ئې په ډېره بې رحمۍ او قساوت چلند کاوو. د دوی د کورونو ورانول، د شتمنیو تالان، د مؤثرو مشرانو وژل او په دار خېژول، کلیوته اور اچول، خپلوان ئې نیول او محبسونو ته لېږل او ترهغه دوی په زندان کې ساتل چې د بیا مخالفت ټول توان طاقت ئې وځپل شي، دا کار دوی له هر هغه چاسره کړی چې د دوی مخالفت ئې کړی که څه هم د دوی ملاتړی وو او قدرت ته د دې کورنۍ په رسولو کې ئې فعاله ونډه وه او دوی ئې د بې دریغه مرستو پوروړي وو.

د: د مخالفت کوونکو په خلاف د فوځي قطعاتو ترڅنګ د هغو قومونو له لښکرو نه استفاده کول چې د دوی مشران به ئې په پیسو واخیستل او د نورو په ضد به ئې جنګول، پدې سره به نه یوازې دوی روان پاڅون وځپلو بلکې په قومونو کې د دښمنۍ او عداوت راولاړولو له لارې به دوی د هرراز ملي قیام مخه نیوله او د دې امکان به ئې ختمولو چې قومونه یو بل ته لاس ورکړي او د دې کورنۍ ظالمانه واکمنۍ ته خاتمه ورکړي.

هـ: د مخالفینو په ضد په عملیاتو کې برخه اخیستونکو قومي مشرانو ته به ئې ځمکې، پیسې او اعزازي رتبې ورکولې، پدې سره به ئې دوی له حکومت سره داسې وتړل او له نورو به ئې داسې را بېل کړل چې تل به د حکومت شا ته ولاړ او له هغه نه دفاع کولو ته اړ وو او نوری لارې ورباندې تړل شوې، دواکدارانو د جرم شریك.

حکومت ګڼ شمېر قیامونه داسې وځپل او د مختلفو سیمو د اوسېدونکو ترمنځ ئې د دښمنۍ او عداوت داسې فضاء را پیدا کړه چې د رژیم مخالفین له ملي پاڅون نه مأیوسه شي او لدې لارې د رژیم له پرځولو نه نا امیده شي او په نورو لارو فکر وکړي. په تشدد، زور زیاتي او د مخالفینو په وژلو او تړلو هیڅ نظام خپله بقا نشي تضمینولی، دا د یوه نظام د نسکورېدو او زوال عوامل دی نه

ketabton.com - The Digital Library

د بقا او دوام، له کفر سره نظام دوام کولی شي خو له ظلم سره نه، د ظلم او تېري پای تور او تریخ دی که څه هم وځنډېږي. حسیب خدای مهلت ورکوي خو هیڅکله له ظالم نه غچ او انتقام نه هیروی، دا کېدی شي چي ظالم او بې رحمه واکداران یو ځل، دوه ځله، لس ځله عدالت غوښتونکي وځپی او په ټولني کي داسي حالت راپیدا کړي چي د څه مودې لپاره هیڅوك د دوی پرخلاف د غږ اوچتولو جرأت ونکړي، په اوضاع داسي مسلط شي چي بادي الرأی او ساده لوح خلك گمان وکړي چي دا نظام نور د نسکورېدو ندی او په ټولني کي هیڅ داسي ځواك ندی پاتې شوی چي واکمن رژیم ته گواښ ثابت شي او د هغه اقتدار تهدید کړي، خو دا د الله سنت دی او د تاریخ په اوږدو کي په وار وار تکرار شوی چي د ظالمو واکدارانو اقتدار به خامخا د مظلومانو په لاس نسکورېږي او د دوی په لاس به له هغوی نه غچ اخیستل کېږي.

نادري کورنۍ پدې وتوانېده چي مؤقتاً د ملي قیامونو مخه ونیسي او په ټولني کي د وېرې او خوف فضاء راپیداکړي او د مخالفت هرغږ په سینه کي خفه کړي، خو د ټولني د عدالت غوښتني څپاند او نه خفه کېدونکي احساس بله لار غوره کړه، مجاهدو شخصیتونو، منورینو، ځورول شوو کورنیو او عدالت غوښتونکو، سري او پټي مبارزې ته مخه کړه، د واکمني کورنۍ د مهمو غړو د ترور سلسله پیل شوه، گڼ شمېر هڅي وشوې خو یوازې په څو مواردو کي غشی په هدف لگېدلی:

د سردار محمد عزیز ترور

لومړی د نادرخان ورور سردار محمد عزیز د داؤد پلار چي په برلین کي د افغانستان له لوري مختار وزیر وو، دیوه افغان محصل په لاس په قتل ورسېد، د ده زړه ور قاتل چي د تحصیلاتو په پای کي د (ماکدی برگ) په فابریکه کي په کار مشغول شوي وو، له خپل یوه ملگري سره دا فیصله وکړه چي د انگریزانو له

ketabton.com - The Digital Library

سلطې نه د هېواد د آزادولو لپاره باید کوم مؤثر کار وکړي، دا ئې غوره وګڼله چې د انګریزانو د لاس پوځي کورنۍ یومهم غړی سردار عزیز ترور کړي او بیا د جرمني پولیس ته ځان تسلیم کړي او اعلان وکړي چې دا کار مو د دې لپاره وکړ چې نړۍ والو ته د افغان ولس په استازیتوب دا خبره ورسوو چې افغانان د انګریزانو سلطه نه مني، له واکمني ډله نه کرکه لري، دا زموږ له خوا د انګریزانو په خلاف یو احتجاج وو، انګریزانو د دغي کورنۍ په لاس زموږ هېواد اشغال کړی او د افغانستان د تباهی باعث شوی، پدې کار سره دوی غوښتل ټوله نړۍ د افغانستان له وضعیت نه مطلع کړي او ټولو ته څرګنده کړي چې افغانان د انګریزانو له خوا تپل شوي حکومت نه مني.

د عملیاتو د څرنګوالي په سر او دا چې یوکس یا دواړه دا عملیات تر سره کړي، مناقشه وشوه، هر یوه غوښتل چې دا کار د ده په لاس تر سره شي، بالآخره د قرعی له لاري د دوی مناقشه حل شوه او دا افتخار د سید کمال په برخه شو، تفنګچه ئې راواخیسته، له ملګری سره ئې خدای پاماني وکړه او د سفارت په لوري وخوځېد، سفارت ته له رسېدو سره سم ئې زنګ وواهو، جرمني محافظ د کارت پوښتنه ترې وکړه، هغه خپل کارت ورکړ او له سفیر سره د لیدني غوښتنه ئې وکړه، د انتظار په حالت کي وو چې سفیر پداسي حالت کي له پورتني منزل نه راکوز شو چې سردارعتیق الله او انورعلي د ده ترشا وو، سیدکمال ورمخکي شو، خپله تفنګچه ئې راوایستله او په سردار محمد عزیز ئې دوه ډزي وکړې، چې ځای په ځای ولوېدو او مړ شو، سیدکمال خپل هدف ته رسېدلی وو، تفنګچه ئې آخوا واچوله او د پولیسانو راتلو ته منتظر شو، پولیسان راغلل، دی ئې ونیو او محبس ته ئې واستاوو، دوستانو ئې هڅه وکړه چې هغه پدې خبره قانع کړي چې د تحقیقاتو په دوران کي د اقدام وجه سیاسي نه بلکي شخصي وښیي ترڅو د ده په مجازات کي تخفیف راشي او له اعدام او دائمي حبس نه وژغورل شي، خو ده د محاکمې په ورځ په ډېر جرأت او زړه ورتیا او پوره صراحت سره وویل: د افغانستان شاهي رژیم چې سردار محمد عزیز ئې سفیر او د شاهي کورنۍ غړی

ketabton.com - The Digital Library

وو، د انگريزانو لاس پوڅی رژيم دی، هېواد ورانوي او د تباهي په لوري ئې خوځوي، زه يو افغان يم، دا کار مي د دې لپاره وکړ او هغه مي وواژو چي پدې سره د دې کورنۍ په خلاف د افغان ولس کرکه او نفرت نړيوالو ته څرگند کړم.

په کابل کي د انگريزانو مختار وزير، (فريزر تتلر) پدې هکله ليکي: د ۱۹۳۲ کال د جون په مياشت کي سيدکمال افغاني محصل، محمد عزيز وواژو او دا خبره ئې اعلام کړه چي: د ده دا عمل د انگريزانو د سلطې په خلاف يو پروتست او احتجاج وو.

نادري کورنۍ د دې په ځای چي دې ته ورته اقدامات د خپل وحشيانه سياست نتيجه وگڼي، له ظلم نه لاس واخلي، د بې گناه افغانانو تړل او وژل متوقف کړي، برعکس د خپلي وحشيانه تگلاري په دوام ټينگار کوي او د تشدد مضاعف کولو لار غوره کوي. د هغو کسانو شمېر چي په همدې مودې کي په قتل رسېدلي سلهاوو ته رسېږي چي ځيني ئې دا دي:

سيد احمد خان نايب سالار، اعظم خان کندك مشر، محمداکبر خان اکبر، محمد يوسف خان حقيقی، جنرال پينن بيك خان، دوست محمد خان غنډ مشر، احمد شاه خان کنډك مشر، سيداحمد خان د شاهي فرقې کنډك مشر، جنرال غلام جيلاني خان چرخي، جنرال شيرمحمد خان چرخي، امرالدين خان، عبداللطيف خان، محمد نعيم خان، عبدالرحمن خان لودي، فيض محمد خان باروت ساز، تاج محمد خان پغماني، جنرال شيرمحمد خان چرخي، محمد ولي خان، ميرزا محمد مهدي خان قزلباش، فقير احمد خان، علي اکبر خان غونډمشر، خواجه هدايت الله خان، مولاداد خان هزاره، محمدعظيم خان منشي زاده، دوران خان، زمان خان د نجات ښوونځي زده کوونکی، محمدايوب خان د نجات ښوونځي معاون، عبدالطيف خان چرخي، قربان خان هزاره، يو محمود خان، بل محمود خان پداسي حال کي چي زده کوونکی وو، محمد زمان د برېښنا د شرکت کاتب، ميرعزيز خان، ميرمسجدي خان، عبدالحکيم خان رستاقی، ميرزا محمد خان، امير محمد

ketabton.com - The Digital Library

خان، میرعبدالعزیز خان او ډېر نور.

او هغه کسان چي په محبس کي د اوږدي مودي تکلیفونو، ستونزو، لوږو، وهلو او ټکولو او د راز راز تعذیبونو په نتیجه کي مړه شوي دا دی:

محمد سعید خان د محمدولي خان خوریی، نایب سالار جانباز خان چرخي، محمد اسعمیل خان د محمد صفرخان زوی، محمد عزیز خان غوربندي د شجاع الدوله ورور، دین محمد خان د فرانسی فارغ التحصیل، سیدغلام حیدر خان د کنر، محمد بشیر خان منشي زاده، میرزا عبدالله خان منصوری. محمد ابراهیم خان قاری زاده، اعظم خواجه د بریښنا د شرکت رئیس، خواجه میرعلم خان، میرزا شیرین خان چرخي، یحیی خان چرخي (څوارلس کلن هلك)، محی‌الدین خان انیس، محمد امین خان د ولي خان خوریی، شیرمحمد خان، محمد کریم خان منشي زاده، عبدالفتاح خان تلگرافی، مسجدي خان هزاره اوگڼ شمېر نور. ټولي بندي خانې په سیاسي بندیانو ډکي وی، په کابل کي د دولت وحشتناك محبسونه د ارگ محبس، د سرای موتی محبس، دهمزنگ، د کوټوالۍ محبس، دا محبسونه ټول د نادري کورنۍ د اقتدار په دوران کي له سیاسي بندیانو نه تر خولې ډك وو.

د غلام نبي خان چرخي وژنه:

په وژل شوو کسانو کي د غلام نبي خان وژنه ډېره دردوونکې او له مروت نه لري وه: نادرخان هغه ته بلنه ورکړه چي د لېدو لپاره ئې قصر ته ورشي. غلام نبي خان له خپل ورور جنرال غلام جیلاني خان او د ترو زامنو، نایب سالار جانباز خان چي له نادرخان سره ئې په لوگر کي د حبیب الله کلکاني له فوځونو سره د جنگ په دوران کي مرسته کړې وه او دی ئې له مرگ نه ژغورلی وو او له جنرال شیرمحمد خان سره د دلکشا ماڼۍ په لور وخوځېدو. نادرخان په قصرکي د ده د وژلو لپاره

ketabton.com - The Digital Library

خاص تدابیر نیولي وو او مسئولو کسانو ته ئې لازم هدایات ورکړي وو. له قصر نه بهر یوه عسکري منظمه قطعه درول شوې وه، نادرخان د دلکشا په مانۍ کي منتظر وو، غلام نبي خان له موټر نه راکوز شو او د گارد مخي ته په انتظار کي پاتې شو، نادرخان له څه ځنډ نه وروسته راڅرگند شو، د ده او غلام نبي خان چرخي ترمنځ موټر حایل وو، غلام نبي خان او ملگرو ئې احترام په ځای کړ، خو شاه له څه ځواب نه پرته هغه ته وویل:

غلام نبي خانه! له تا سره افغانستان څه بد کړي چي خیانت کوي؟

غلام نبي خان ورته وویل: افغانان پوهېږي چي څوك خیانت کوي؟!

د پاچا رنگ سور شو او په ډېر غصه ناك غږ ئې د گارد سپاهیانو ته وویل! وئي وهی! سپاهیان رامخکي شول او هغه ئې په ځمکه رانسکور او تر لنگتو، سوکانو او د کنداغونو تر برید لاندې ونیو، نادرخان بیا ورباندي غږ کړ: داسي ئې ووهئ چي ومري، پدې سره سپاهیانو د کنداغونو په ځای د توپك د میل په خولو سره په هغه مرگاني گوزارونه پیل کړل، هومره ووهل شو چي همالته ئې ساه وخته، د ده مړی ئې چې ټول هډوکي او اندامونه ئې مات وو، کورنۍ ته ورولېږو.

د انگریزانو په سفارت کي مسلحانه عملیات:

دوهم مهم عملیات په کابل کي د انگریزانو په سفارت کي ترسره شول، محمد عظیم خان منشي زاده د منشي محمد نذیرخان زوی چي ابتدائی تحصیلات ئې د حبیبیې په لیسه کي او لوړ تحصیلات ئې په جرمني کي تکمیل کړی وو، با احساسه او هدفمند انسان وو، په انگریزی او جرمني ژبو ئې تسلط درلود، د هېواد د دردوونکې وضعي له لیدو نه سخت ځورېدو، د انگریزانو ناولې مداخلې او له شاهي کورنۍ نه د دوی حمایت ورته د زغملو نه وو، هوډ ئې وکړ چي د انگریزانو د سفیر په وژلو سره نړۍ والو ته څرگنده کړي چي افغانان د

ketabton.com - The Digital Library

انگریزانو سلطه او د دوی د لاس پوځي کورنۍ واکمني نه مني.

د ۱۳۱۲ کال د سنبلې په پنځلسمه د پنجشنبې په ورځ د سفارت په خوا وخوځېد، تفنګچه ئې په لاسی بکس کي کېښوده، د سفارت وره ته ودرېدو، محافظ د ننوتلو اجازه ورنکړه، محمد عظیم خان د سفارت یوه مأمور ته وویل چي غواړي شخصاً له سفیر سره د یوې مهمي مسئلې په هکله خبري وکړي، د سفارت یوه مأمور د ستینجر په نامه ده ته خبر راووړ چي سفیر مشغول دی، ما ته خپله خبره وکړه چي سفیر ته ئې ورسوم، ده هم ورته وویل: سمه ده، صبر وکړه، زه خپل بکس خلاصوم، خپله تفنګچه ئې راوایسته، ستینجر په تېښته شو، خو محمد عظیم خان د تېښتي موقع ورنکړه او هغه ئې وویشت، ورپسې ئې دوه نفره د سفارت هندي او افغاني مأمورین هم وویشتل، بیا ئې تفنګچه لري واچوله او د سفارت محافظینو ته ئې ځان تسلیم کړ. د ډزو د ختمېدو او د محمد عظیم له تسلیمېدو وروسته سفیر له خپلي خوني راووت او محمد عظیم ته ئې وویل: زه داسي ګڼم چي دا ګولۍ زما په سینه لیګېدلې وي! هغه په ځواب کي ورته وویل: هو، دا کار مي د دې لپاره وکړ چي لندن پدې پوه شي چي موږ خپل اصلي دښمنان پېژنو.

د نادرخان انقلابي اعدام

د انګریزانو په سفارت کي د محمد عظیم منشي زاده له تاریخي او نه هیرېدونکي عملیاتو نه فقط یوه میاشت او یوه ورځ وروسته د ۱۳۱۲ کال د عقرب په ۱۶نېټه، د دلکشا د ماڼۍ په هغه چمن کي چي یوکال د مخه غلام نبي خان چرخي د نادرخان په امر او د ده د ګارد د سپاهیانو د کنداغونو د مرګاني وارونو لاندي په ډېره بې رحمۍ په قتل ورسېد، پدې ورځ همدلته محصلینو ته د جوایزو د ورکولو لپاره خاص محفل جوړ شوي وو، جوایز د نادرخان په لاس وېشل کېدل، ډېرو لوړ رتبه نظامي او ملکي مأمورینو په غونډې کي شرکت کړی

ketabton.com - The Digital Library

وو ، کله چي نادرخان د غونډي ځای ته راغی او درباريان د احترام لپاره ودرېدل او دی د استقبال کوونکو د ليکي مخي ته تېرېدو ، ناڅاپی‌عبدالخالق نومي ځوان له دوهم صف نه راووت او په نادرخان ئې ډزی وکړي، دري گولۍ د هغه په سينه ولگېدي او همالته په ځمکه راپرېوت او له هغه عاقبت سره مخامخ شو چي د ټولو مغرورو او ظالمو واکدارانو پای دی. عبدالخالق د غلام نبي خان چرخي په شمول د سلها وو مظلومو شهيدانو غچ له هغه نه واخيست.

ketabton.com - The Digital Library

د ظاهر خان واکمني

د نادر وژنه ستره حادثه وه، که د حکومت په لاس د لویو شخصیتونو له وژلو او په شمال او جنوب کي د قومونو له ځپلو نه څه موده مخکي دا کار شوی وی نو له شك نه پرته به په وضعیت کي ژوره تبدیلي راتله او په همدې ورځ به د نادرخان د مفسدي کورنۍ واکمني د تل لپاره پای ته رسېده، خو دې کورنۍ د نادرخان د واکمنۍ په لنډې مودې کي ملت داسي ځپلی وو چي د یوې غیر مترقبه پېښي په نتیجه کي راپاڅېدل او د رژیم نسکورول ورته ممکن نه وو.

د نادر خان ځواکمنو ورونو فیصله وکړه چي د ده ۱۹ کلن زوی د پاچایي په گدۍ کښېنوي، په ظاهر کي ظاهرخان د تخت او تاج وارث وګڼل شي خو په حقیقت کي ټول واك د دوی په لاس کي وي. د نادرخان په وخت کي هاشم خان د رژیم دوهم ځواکمن کس وو، خو اوس اصلي واکمن دی وو او ظاهرخان فقط د یوه سمبول حیثیت درلود، سیاسي چاري کاملاً د محمد هاشم خان په لاس کي وي او نظامي چاري د ده د ورور شاه محمود خان په لاس کي. څوکاله وروسته د ترونو

ketabton.com - The Digital Library

ځای د ده دوه تربرونو نعیم خان او داؤد خان ونیو، دوی ته هم په سیاسي او نظامي برخو کي واکمني په میراث ورسېده، په واکمنۍ کي د دوی ګډون د ظاهرخان ټولواك کېدل وځنډول، دې سلسلې د نړیوالي دوهمي جګړې تر پایه دوام وکړ، نولس کلن ماشوم پاچا ته یوازې نوم کافی وو، د واك په معنی او د هغه د استعمال په څرنګوالي نه پوهېدو، اصلي ټولواکان د ده ترونه او بیا تربورونه وو، ده ورو ورو دا احساس کاوو چي د ارګ په خونو کي د ده د پاچاهۍ حیثیت داسي دی لکه په طلائی قفس کي بندي مرغۍ، حتماً به ئې غوښتل چي لدې حالت نه ووځي او ټولواك شي، خو په ابتداء کي ئې نه د دې کار جرأت درلود او نه توان . باید د مناسب فرصت رارسېدو ته ئې انتظار کړی وی، دا انتظار ډېر اوږد شو، هومره ئې دوام وکړ چي دی په عمر پوخ او څلوېښت کلنۍ ته نږدې شو او ځواکمن ترونه ئې له مخي لري شول. ده غوښتل چي له تربرونو نه ده ته د واکمني انتقال د یوې لویي جرګې له لاري ترسره شي او دې کار ته قانوني بڼه ورکړی شي، دا زړه ورتیا ئې نه درلوده چي پخپله او د یوه شاهي فرمان له لاري سردار داؤد او سردار نعیم له قدرت نه ګوښه او ځان ټولواك اعلان کړي، خو د دې هدف د تر لاسه کولو لپاره ئې یو داسي اساسي قانون اعلان کړ چي پاچایي د ظاهرخان د کورنۍ او اولاد میراثی حق وګڼي، پاچا غیر مسئول او واجب الاحترام وشمېری او په دولتي چارو کي د پاچایي کورنۍ د غړو کارکول پای ته ورسوی. د اساسي قانون له اعلان نه د پاچا اصلي هدف دا وو چي پدې سره پاچا غوښتل ځواکمن تربورونه له مخي لري کړي. متأسفانه ځیني تاریخ لیکونکي داسي ګمان کوي چي د اساسي قانون د اعلان وجه یا دا وه چي د دوهمي نړۍ والي جګړي په پای کي اکثر استبدادي نظامونه رانسکور شول، د سلطنتي رژیمونو ځای دیموکراتیکو نظامونو او منتخبو حکومتونو ونیو، د رژیم اصلي بهرنی حامي په زوال محکوم شو او لدې نه وروسته د خپلو لاس پوڅو حکومتونو له حمایې نه عاجز وو، په انګریزانو پوري تړلي حکومت دې ته اړ شو چي د ولس د حمایت ترلاسه کولو لپاره څه وکړي،... دا تحلیل د ډېرو حکومتونو په هکله

ketabton.com - The Digital Library

صدق کوي، په ډېرو هغو هېوادونو کي چي د دوهمي لويي جګړي نه مخکي د هغه وخت د طاقتورو ځواکونو مستعمرې وې او د جګړي په نتيجه کي د دغو ځواکونو زوال پدې منتج شو چي د دوی د مستعمرو سياسي جوړښت بدل شي او د زړو حکومتونو ځای نوی حکومتونه ونيسي، پدغو هېوادونو د استبداد او اختناق خورې توري وربځي ورو ورو لري شي او د تنفس نوې آزاده فضاء رامنځته شي، پدې کي هم شك نشته چي د افغانستان سياسي فضاء هم لدې عمومي نړۍ وال بهير نه حتماً څه ناڅه متأثره شوې وه، خو زموږ په هېواد کي دغه غولوونکي اصلاحات لکه د ظاهرخان د کورنۍ واکمني ته قانوني بڼه ورکول او له دولتي چارو نه د شاهي کورنۍ د غړو ګوښه کول اساساً پدې خاطر ترسره شوي وو چي ماشوم پاچا ځوان شوی وو، د ټولواك کېدو شوق ئې راپارېدلی وو او غوښتل ئې ځواکمن تربوروونه له خپلي مخي لري کړي. د دې کار لپاره يو بل اساسي لامل هم په ګوته کولی شو او هغه دا چي:

د دوهمي نړيوالي جګړي په نتيجه کي د قواوو نړيوال مخکنی انډول متزلزل شو، جرمني مضمحل شو، د بريتانيا ځای امريکا ونيو او شوروي اتحاد د يوه نوی لوی ځواك په څېر سر رااوچت کړ، د اروپا لويه برخه د هغه ترسلطې لاندې راغله، د شرق په لوري د جاپان تر اوبو او په جنوب کي د افغانستان تر پولو ورسېد، د داسي يوه يرغلګر ځواك په وړاندي د افغانستان په شان وړوکي هېواد، له هغه منحط رژيم سره، نشو تم کېدای، واکداران له ولس نه وېرېدل، له خپلو خلکو سره ئې هغه څه کړي وو چي پدوی ئې اعتماد نشو کولی، د دې په ځای چي ولس ته رجوع وکړي، د نوی بهرني حامي په لټه کي شو، غوښتل ئې د مسکو حمايت ترلاسه کړي، مسکو خپل شرايط درلودل، مسکو اوس د داسي يوه استعماری ځواك پلازمينه وو چي د کمونيزم برلاسی ئې غوښتله او پدې باور وو چي کمونيزم بايد په ټولي نړۍ حکومت وکړي او د غرب پانګوال نظام په ختمېدو دی، ناچار به خپل ځای کمونيزم ته پرېږدي، د دنيا له هيڅ ځواك نه ئې سترګه نه سوه. د کابل واکمني کورنۍ فيصله وکړه چي مسکو په هري بيې راضی کړي.

ketabton.com - The Digital Library

مسکو خپل شرایط درلودل، واکمني کورنۍ د دغو شرایطو منلو ته ځان اړګڼلو، مسکو تر دې نه په کم شي نه راضی کېدو چي په افغانستان کي باید د دوی پلوي عناصر سیاسي حزب ولري، آزاد فعالیت وکړای شي. دولت د همدې لپاره داسي اساسي قانون اعلان کړ چي د سیاسي احزابو جوړول ئې مجاز ګڼل، له همدې قانوني جواز نه په استفادې سره سیاسي احزاب میدان ته راووتل. په عمومي توګه دا ډلي په دوو برخو وېشلی شو:

یوه هغه چي د روسانو په پانګه او د روسیې د سفارت تر مستقیمي لارښودني او حمایې لاندې ئې خپل کار پیل کړ، کافی امکانات ئې درلودل، دولت هم حمایه کول، کم له کمه د هغوی مخه ئې نه نیوله او داسي څه ئې نه کول چي دا ډله روسانو ته د دولت له چلند نه شکایت وکړي.

بله ډله هغه وه چي د هېواد له رواني وضعي نه شاکي او د بدلون په لټه کي وه، خو نه ئې ځواکمن حامي درلود او نه خاصه مفکوره، ملي احساساتو راپارولي وو او د نړیوالو تحولاتو نه متأثر شوي وو. د دې ډلي پلویان په یوه او بله بهانه وځورول شول، بندیان شول، تبعید شول او له راز راز کړاوونو سره مخامخ شول، د یوې ټینګي اعتقادي زېرمي د نه درلودو په وجه ونتوانېدل د کړاوونو په وړاندي خپل شته والی وساتي او کار ته دوام ورکړي، د لاري په نیمایي کي متلاشي شول او له صحنې ووتل. خو کمونستان وتوانېدل چي ورو ورو وده وکړي او په یوه داسي ډلي بدل شي چي د هېواد په وروستیو پېښو کي قاطع ونډه ولري، د دې لپاره چي د هېواد د هغه وخت سیاسي او اجتماعي حالات په دقیقه توګه درك کړی شو د هغه مختلف اړخونه په تفصیل سره څېړو:

د شاهي کورنۍ وضعیت

د هاشم خان او شاه محمود خان له مرګ نه وروسته د دوی ځای داؤد خان او نعیم خان ونیو، داؤد د اقتدار لیوال وو، غوښتل ئې د روسانو په مرسته قدرت

ketabton.com - The Digital Library

ترلاسه کړي، له کمونستانو سره ئې نږدې اړيکي وې، کمونستانو هغه د افغانستان د مترقي نهضت مؤسس ګڼلو. ظاهرخان له هغه نه وېره درلوده، په حکومت کي د داؤد د شته والي په صورت کي د ده د ټولواک کېدو هيله نه ترسره کېده، د اساسي قانون په پلمه ئې هغوی له قدرت نه لرې کړل. پدې سره قدرت ټول د ظاهرخان په لاس کي پرېووت، ده ته دا موقع پيداسي حالت کي لاس ته ورغله چي بې رحمه ترونو او تربورونو ئې افغان ولس داسي ځپلی وو او د وېرې داسي وحشتناکه فضاء ئې راپيدا کړې وه چي د رژيم په خلاف د عصيان او بغاوت جرأت ترکلونو کلونو په ولس کي ختم شوی وو، مخصوصاً د نادرخان له قتل نه وروسته، دوی په سلهاوو کسان پدې قتل کي د لاس درلودو په پلمه يا اعدام کړل، يا ئې د محبس تورو خونو ته ولېږل او په لاسونو پښنو کي ئې ځينځيرونه ورواچول، يا ئې يوې خوا بلي خوا تبعيد کړل، دا تصفيی او دا وحشيانه عمليات هومره شديد او غضبناك وو چي تر ډېرو کلونو په افغان ولس وېره او هيبت مسلط وو، مؤثر شخصيتونه ځپل شوي وو، د دې تصفيی په دوران کي هر هغه څوك قرباني شو چي ولس ورباندي راغونډېدی شو.

په شاهي کورنۍ کي له سردار داؤد نه پرته بل داسي څوك نه وو چي د ظاهرخان ټولواکي له ګواښ سره مخامخ کړي.

روسانو نه غوښتل چي ظاهرخان له واکه لرې کړي. روسانو هومره امتيازات ترلاسه کړي وو چي د ظاهرخان لريکول ئې بې فايدې ګڼل، برعکس په قدرت کي د ده پاتې کېدل ورته مفيد برېښېدو.

د ظاهرخان د پاچايي د اوږدېدو اصلي لاملونه همدا وو، که نه نو په ده کي نه د مشرتابه مواصفات وو، نه د هېواد د اداري کفايت او نه د دولت د چارو د سمبالولو استعداد. د افغانستان په اوږده تاريخ کي شايد تر ده زيات نا اهله، بې کفايته، ناپوه او تنبل پاچا نه وي تېر شوی. د ده کار دا وو چي په کال کي به ئې درې، څلور ځله د اخترونو، جشن او د کال د لومړۍ ورځي په مناسبت د ولس په

ketabton.com - The Digital Library

نامه لنډه، بې محتوا او تکراري وينا کوله، هغه هم د کاغذ له مخې چې په هري جملې کې به بند پدو او د الفاظو له سمې افادې نه به عاجز وو، د کال ډېرې ورځې به ئې په ښکار او مېلو تېرولې، ګڼ شمېر ښکارځايونه او د چړچو ځايونه ئې ځان ته جوړ کړي وو، هم په شرابو معتاد وو او هم په چرسو. په عياشۍ او اخلاقي فساد کې ترستوني غرق وو. نه ئې د دې پروا درلوده چې په ولس څه تېرېږي او نه ئې لدې شرم درلود چې نړۍ وال چېري رسېدلي او موږ چېري پاتې يو او افغانان څومره لدې کاروان نه وروسته پاتې شوي او له هيچا سره د سيالۍ کولو ندي، لدوی سره د ولس غم نه وو، دا ورته مهمه نه وه چې ولس په فقر، لوږې، جهل، بيماری او احتياج کې ژوند کوي، نه د ولس پرې پرې جامې، ژېړ مخونه او بربنډې پښې او نه د هېواد غمناك او شرموونکی اقتصادي او اجتماعي وضعيت او نه دا چې نن افغانستان د نړۍ تر ټولو هېوادونو وروسته پاتې دی او په هرڅه کې نورو ته محتاج دی، دا مسائل هغوی ته مهم نه وو، د شاهي کورنۍ هرغړي ځانته د اروپا په سويه ژوند برابرکړی وو، د هېواد په هري سيمي او هر ولايت کې ښه ځمکه د دوی وه، سمسور باغونه د دوی وو، لوی لوی قصرونه د دوی وو، چې هرولايت ته به ولاړې او سمسور باغ او آباده ښېرازه ځمکه به په نظر درغله، يا لويه قلعه او ستر قصر به دې تر سترګو شو او پوښتنه به دې وکړه چې دا د چا دی؟ نو د شاهي کورنۍ د يوه غړي نوم به ئې درته واخيست، د کابل په شا و خوا سيمو، لکه چهارآسياب، موسهی، چهلستون، بګرامي، پغمان، کاريزمير، ارغندي، لوګر، سروبی، جلال آباد، نورستان ... کې هر يوه ځانته د ځمکو او باغونو تر څنګ د چړچو او مېلو ځايونه جوړ کړي وو.

د خارجه وزارت مهمې دندې سردارانو ته مختص شوې وې، سفيران به يوازې په هغه صورت کې له سردارانو نه پرته بل څوك ټاکل کېدو چې مناسب سردار به ئې ورته نه وو موندلی. د حقوقو پوهنځي د ديپلوماسی شعبې کې يا د سردارانو زامن منل کېدل، يا د هغه اشرافو زامن چې د شاهي کورنۍ سره به ئې خاصې اړيکې وی. دا د اشرافو پوهنځی وو، لدې نه واکمنان او سياست مداران

ketabton.com - The Digital Library

را وتل، سیاست او واکمني د پاچایي کورنۍ حق وو ، دوی له مورنه واکمنان پیدا شوي وو او "عوام الناس" دا حق نه درلود چي د دوی په موروثي حق کي تشبث وکړي!!! دوی خپله نیك بختی د ولس په بدبختی کي لټوله، هاشم خان به ویل: که ولس محتاج او وږی وو ستا په شا او خوا به راغونډېږي او که موړ وو د تا پروا نکوي. ده د فیل مرغانو فارم درلود ، د کورنۍ غړي ئې یوه ورځ په داسي حالت کي فارم ته بوتلل چي فیل مرغان وږی ساتل شوي وو ، د دوی په لیدو سره ټول په زغاسته د دوی مخي ته را غونډ شول، خو بله ورځ ئې دوی ته دانه ورکړې وه، چي د کورنۍ غړي ئې فارم ته راوستل گوري چي فیل مرغان د مخکي ځل په څېر د دوی خواته نه رازغلي، هاشم خان ورته وویل : ولس هم همداسي دی، که دي وږی وساتو ستا لاس ته به گوري او ستا په شا او خوا به راغونډېږي، خو که په گېډه موړ شو له تا نه بې نیازه کېږي. دا د شاهي کورنۍ فلسفه وه، د همدې منطق په حکم دوی عملاً خلك په لوږه او فقر کي ساتل.

د پاچا، ملکې او د شاهي کورنۍ د نورو غړو لاسونه ښکلول په درباریانو فرض وو، ممکن نه وو چي څوك د ی لوړو مقامونو ته د رسېدو شوق وکړي پرته لدې چي د شاهي کورنۍ په وړاندي سرټيټ کړي او لاسونه ئې په سترگو وموښي، عزت ته د رسېدو لار همدا وه چي د عزتمندو په وړاندي سپك او ذلیل شي.

د هېواد اقتصادي وضعیت

لکه څنگه چي د هېواد سیاسي قدرت د یوې کورنۍ او په هغې پوري د تړلو کسانو په لاس کي وو، همدا راز شتمني، ځمکي، شرکتونه او بانکونه هم د همدې ډلي په واك کي وو. سیاسي نظام د داسي یوه اقتصادي نظام ساتونکی وو چي غریب مزید غریب کړي او غني مزید غني، د غریبانو په زبېښلو کي د اغنیاوو لاس آزاد پرېښودل شوی وو، دوی د ناداره طبقی د استثمار لپاره هرځه کولی

ketabton.com - The Digital Library

شوی، نه سود حرام وو، نه احتکار او نه د بې وزلو له مجبوریتونو نه ناروا استفاده، نه د ځمکه وال او بزگر ترمنځ، نه د تاجر او مشتری ترمنځ، نه د بډای او نادار ترمنځ او نه د فابریکې د خاوند او کارگر ترمنځ د تعامل په هکله نه کوم قانون وو او نه کومه ضابطه، استخدام کوونکي له استخدام شوو سره هرڅه کولی او د دوی له اړتیا او مجبوریت نه ئې هره استفاده کولی شوی.

د نادري کورنۍ د واکمنۍ په دوران کي افغانستان تل یو زراعتي هېواد پاتې شوی، ځمکه د تولید اصلي او اساسي وسیله وه، ځمکه د محدودو کورنیو په لاس کي وه، دا ځمکي یا له مسلط او حاکم نظام سره د ملگرتیا په وجه دوی ترلاسه کړې وی او یا د کمو ځمکو د خاوندانو له مجبوریتونو نه په استفادې سره ئې لدوی نه اخیستی او ورو ورو ئې خپلي ځمکي زیاتي کړې وی، د زراعتي ځمکو زیاته برخه د هغو کسانو په لاس کي وه چي تر ۱۰۰۰ جریبه ئې زیاته ځمکه درلوده، که څه هم د میراث د وېش اسلامي قانون په یوه لاس کي د ځمکو د تراکم مخه نیوله او مسلسل ئې لویي ځمکي په وړو وېشلې خو په یوه غیر اسلامي ماحول کي یوازې لدې لاري د فیوډالي نظام او د هغه له خطرناکو عواقبو مخنیوی ممکن نه وو، بزگران یا په ځمکو پوري تړلې کورنۍ وې، چي هم د دوی دنده له پلار نه اولاد ته په میراث رسېده او هم په خپله دوی له ځمکه وال پلار نه د ده اولاد ته په میراث رسېدل او یا ئې ځمکه په اجاره کرله. دوی دې ته اړ وو چي د حاصلاتو تر اخیستلو پوري خپل ورځني مالي مشکلات د پور له لاري حل کړي، د ځمکو خاوندانو به یا د سود په مقابل کي دوی ته پور ورکولو او یا به ئې د ځمکي حاصلات مخکي له مخکي لدوی نه په کمه بیه واخیستل، بزگران تل د مالکینو پوروړي وو، دا پور به کال په کال زیاتېدو او خبره به دي حدته ورسېده چي بزگران خپله کمه ځمکه، د یوې (قلبې) غوایي او هرڅه وپلوري ترڅو د پور فشار راکم کړي. د کمو ځمکو خاوندان ورو ورو له صحنې نه وتل او خپلي ځمکي ئې د زیاتو ځمکو د خاوندانو په نفع له لاسه ورکولې. د دوی خوراك اکثراً تریخ چای او وچه مړۍ د اوربشو، جوارو او کله د غنمو وه، یوازې هغه کورنۍ

ketabton.com - The Digital Library

چي وزه يا غوا ئې ساتلی شوی، پدې توانېدل چي کله کله د شيدو، مستو او تروو خوند وڅکي. اکثراً پدې نتوانېدل چي په کال کي څو ځله هم د غوښي کټوه باندي کړي.

د اکثرو کورنيو وضعيت داسي وو:

يوه له تيږو يا خټو نه جوړه شوې توره کوټه چي لوړوالی ئې د انسان ترقد نه ټيټ وو، پدې خوني کي به ټولي کورنۍ ژوندکاوو، پخلی به د خوني منځ کي کېدو، په ژمي کي به د خوني يوې خوا ته د دوی مواشي، يوه کنج کي غله، بلي خوا ته د سوند لرگي وو، دېوالونه، مخصوصاً د خوني چت به له دوده تك تور وو، د باران او واورو په ورځو کي به خوني څڅېدې، د څڅوبي توري اوبه به پدوی را پرېوتې.

د پښتنو په سيموکي ئې جامو ته کالي ويل او دا د دې لپاره چي په کال کي به يو ځل بدلېدل، جامه به هلته بدلېده چي ورسته به شوه، په وار وار گنډلو او پيوندولو به نوره له استفادې لوېدلې وه، هغه خو بختور وو چي کالي ئې درلودل، په نورستان کي خلکو د وزو څرمني اغوستلې.

د مالدارۍ وضعيت هم همداسي وو، واړه مالداران ورو ورو له صحنې وتل او خپل هرڅه ئې د لويو مالدارانو په گټه له لاسه ورکول، د هېواد سياسي نظام د اقتصاد هره برخه په خپل رنگ کي رنگولې وه، تل همداسي کېږي، د ټولني د اقتصادي نظام جوړښت د سياسي نظام په لاس ترسره کېږي.

افغانستان د اوبو د زېرمو له ناحيې ډېر غني دی، شايد د دنيا کم هېوادونه له هغه سره پدې هکله سيالي وکړي شي، خو زموږ د اوبو زياته برخه بهرته درومي، زموږ ټول نهرونه طبيعي دي، مفسدو حکومتونو د اوبو مهارولو او د نهرونو کيندلو او د دښتو خړوبولو په هکله هيڅ څه ندي کړي. د افغانستان هم ځمکه د نفوس په تناسب زياته ده او هم د اوبو زېرمي، که دولت يوازې اوبه مهار کړي او د برق د توليد يا د ښېدياوو د خړوبولو په برخه کي ترې کار واخلي نه

ketabton.com - The Digital Library

یوازې د ټول افغان ولس لپاره کفایت کوي او د فقر او لوږې مخه نیول کېدی شي، بلکې موږ د سیمې له نورو هېوادونو سره پدې هکله مرسته کولی شو.

د ظاهرخان د واکمنۍ تر وروستیو شپېو له څو لویو ښارونو نه پرته چې د پخو سړکونو په ذریعه سره وصل شوي وو او هغه هم د بهرنیو هېوادونو د مرستو له لارې، د هېواد اکثر سړکونه خام او خاورین وو. د زراعت د ودې لپاره د نهرونو ترڅنګ لارو ته ضرورت دی چې یوه سیمه له بلې سره وصل کړي، له یوې نه بلې ته د زراعتي محصولاتو انتقال آسانه کړي، خو تر دې نیټې یوازې د ننګرهار، هرات، کندهار او مزار لوی ښارونه د پخو سړکونو په ذریعه له کابل سره وصل شوي وو، پاتې ولایات او د پخو سړکونو یوې خوا بلیخوا ته ټولې سیمې له پخو سړکونو او په ډېرو مواردو کې له خاورینو سړکونو نه هم محروم وو.

په همدې شلمې پیړۍ کې زموږ په مظلوم هېواد کې د انتقالاتو لپاره له اوښانو، آسونو او خرو استفاده کېده، په کابل کې له یوه ځایه بل ځای ته انتقالات د هغو کراچیو په ذریعه ترسره کېدل چې سړو به په زحمت کشولې.

د کابل په شمول له څو لویو ښارونو نه پرته چې څه ناڅه ئې اوسېدونکو برق درلود، د ټول افغانستان خلك د بریښنا له نعمت نه محروم ول، په ډېرو سیمو کې خلکو د رڼا لپاره له هغو څراغونو نه استفاده کوله چې له قرون وسطی نه په میراث پاتې وو، له پخې خټې نه جوړ شوو کودوړوکي د شرشمو تېل اچول او په هغه کې له پنبې نه په لاس اوبدل شوې فیلته کېښودل او د رڼا لپاره هغه بلول. پداسې حال کې چې که د افغانستان د اوبو له زېرمو نه د بریښنا د تولید په کار کې استفاده وشي نه یوازې د بریښنا له ناحیې د ټول هېواد مشکلات حل کولی شو بلکې خپلو ګاونډیو هېوادونو ته کافی مقدار بریښنا صادرولی شو، یوازې د کنړ له سیند نه کم له کمه ۱۰۰۰ میګاواټه برق ترلاسه کېدی شي، خو لدې مهم سیند نه هیڅ استفاده نه کېږي، ټولې اوبه ئې د پاکستان په لوري درومي. د کنر سیند خواته د ګمبېری لویه دښته پرته ده چې تقریباً شپېته زره جریبه د کرلو وړ

ketabton.com - The Digital Library

ځمکه لري خو د کنر له سیند نه نه د برېښنا د تولید په برخه کې کار اخیستل شوی او نه د همدې دښتې د خړوبولو په برخه کې.

د هندوکش د دنګو غرونو د واورو له سترو سترو زېرمو نه چې کومې اوبه د شمال په لوري بهېږي اکثراً له مناسبې استفادې نه پرته د مرکزي آسیا هېوادونو په لور درومي، حال دا چې ترهمدې اوبو لاندې د دښت میرعلم او دښت اودان په شان پراخې وچې دښتې پرتې دي چې په سلهاوو زره جریبه د کر وړ ځمکه ترې جوړېدی شي، خو له نا اهله واکمنانو سره نه د هېواد د سمسورتیا فکر وو او نه د غم ځپلي ولس د اقتصادي ستونزو د حل کولو اندیښنه.

دې ته ورته وضعیت د هېواد په جنوب او غرب کې ګورو چې د افغانستان په اوبو دې سیمو ته نږدې ګاونډي هېوادونه سمسور شوي او د دې سیمې ولسونه ډېره کمه استفاده ترې کوي.

د افغانستان په اکثرو سیموکې د ځمکې لاندې د اوبو زېرمې ډېرې ژورې ندي په کم مصرف سره لدې اوبو نه د ځمکو د خړوبولو په برخه کې استفاده کېدی شي، له کابل نه غرب او جنوب غرب ته پراته ولایات له وردګ میدان نه بیا تر بادغیس پورې، پدې پراخې سیمې کې سترې سترې دښتې دي چې د ځمکې لاندې اوبه ئې له (۸) نه تر (۳۰) مترو پورې ژورې دي، لدې اوبو نه د واټرپمپ په ذریعه په آسانۍ سره استفاده کېدی شي، که دولت د دې سیمې خلکوته فقط برېښنا رسولې وی دا ټوله پراخه سیمه وربانديې سمسورېده.

د هېواد اقتصاد په طبیعي امکاناتو متکي وو، که کله به دا طبیعي امکانات د معمول په څېر ترلاسه نشول نو ولس به لداسې سخت او دردوونکي حالت سره مخامخ شو چې مقابله به ورته ګرانه شوه، د ظاهرخان د اقتدار په وروستیو کلونوکې دوه کاله پرله پسې وچ کالي راغله، ولس لداسې قحطې سره مخامخ شو چې خپل زامن به ئې په جوماتونو کې د نورو په اسره پرېښودل، دولت لداسې حالاتو سره د مقابلې هیڅ بندوبست نه درلود، پداسې حال کې چې قرآن د

ketabton.com - The Digital Library

یوسف علیه السلام کیسه د دې لپاره زموږ مخې ته ږدي چې د احتمالي وچ کالي سره د مقابلې لپاره د واکمنانو په مسئولیت پوه شو، هغه د اوه کلني اوږدې مودې وچ کالي لپاره مخکې له مخکې تیاری ونیو او ولس ئې له لوږې او قحطي نه وژغورو.

د اسلام له نظره فقر او لوږه د انسان د ظالمانه تصرفاتو نتیجه ده نه په طبیعت کې د امکاناتو د کموالي نتیجه، اسلام هغه اقتصادي نظام عادلانه ګڼي چې په هغه کې ثروت د اغنیاوو ترمنځ لاس په لاس نشي، په اسلام کې حکومت د بې وزلو حامي دی نه د اغنیاوو استازی، دولت مکلف دی د اغنیاوو له شتمنیو نه معینه برخه واخلي او پدې سره د نادارو مشکلات حل کړي، دولت په ټولني کې د شتمن او نیستمن ترمنځ د تعادل وسیله ده نه د بې عدالتي او د غریب مزید غریب کېدو او د بډای د مزید شتمن کېدو عامل.

اسلام سود او احتکار پدې خاطر حرام کړي چې لدې نه غریبانو ته صدمه رسېږي، پدې سره د بې وزلو له مجبوریتونو نه ناروا استفاده کېږي، پدې سره یو د خپلو خولو او تناکو له حاصل نه محرومېږي او بل له کار او خولو تویولو نه پرته ګټه ترلاسه کوي.

د ظاهرخان د منحطي واکمنۍ په دوران کې دولت له بې وزلو نه د ښکولو وسیله وه، ټول بار د نادارو په اوږو وو، د سړکونو د جوړولو لپاره به دوی بیګار کېدل، مالیه به دوی ورکوله، د جومات ملا او طالب ته به د وظیفي په نامه دوی ډوډی ورکوله، عسکري خدمت به د دوی په غاړه وو، په جګړو کې به د دوی زامن د قرباني لپاره وړاندي کېدل، د مالیې او د ګمرکي محصولاتو نظام داسې وو چې ترهر چا زیات محرومه طبقه له هغه نه متضرر کېده، اسلام د ځمکي له حاصل نه یوه معینه برخه د بې وزلو حق ګڼي چې دولت به ئې ترلاسه کوي او د نیستمنو مستحقینو مشکلات به ورباندي حل کوي، دولت به دې ته هم جدي پاملرنه کوي چې دا حاصل د کومې ځمکي دی، د باران او سیند په اوبو خړوبېږي او خاوند ئې

ketabton.com - The Digital Library

د ځمکي په خړوبولو مصرف نکوي او که په خړوبولو باندي ئې مصارف کوي، په یوه صورت کي د حاصل لسمه او په بل صورت کي د حاصل شلمه برخه ترلاسه کولی شي. خو د ظاهرخان په نظام کي له ځمکي نه مالیه اخیستل کېده او هغه د بې وزلو نه؛ بلکه د واکمنانو حق ګڼل کېده، دا په اصل کي جزیه وه چي واکمني کورنۍ له افغان مظلوم ولس نه پدې خاطر ترلاسه کوله چي دوی اسیران وو او هېواد ئې مفتوحه سیمه.

افغانستان د ګاز او نفتو غني زېرمي لري، واکمنانو د دې زېرمو د تفحصاتو کار په سیاسي وجوهاتو روسانو ته وسپارو، دوی د شبرغان ګاز استخراج کړ، د ازبکستان له لاري ئې روسیې ته انتقال او اروپائي بازارونو ته عرضه کړ، د ګاز میتر د ازبکستان په خاوره کي او د روسانو ترکنترول لاندې وو، هم ئې بیه روسانو ټاکله او هم د انتقال شوي ګاز اندازه، د دې ګاز په مقابل کي روسانو د افغانستان حکومت ته هغه زړه وسله ورکړې چي نور د استفادې نه وه او د روسانو په ډیپوګانو کي ذخیره شوې وه، دې ته ئې تازه رنګ ورکاوو او په اوچته بیه ئې په افغانستان پلورله.

روسانو نه غوښتل چي د افغانستان له څاګانو نه نفت استخراج شي، دا ځکه چي پدې کار سره د سرحد نه آخوا د روس تر کنترول لاندې سیمو په زېرمو باندي منفي اثر پرېوتو.

موږ په حاجي ګک کي د اوسپني هومره ستر معدن لرو چي په نړۍ کي ئې ساری نشته، موږ د مسو او طلا لویې زېرمي لرو د وروستیو تحقیقاتو په نتیجه کي معلومه شوې چي د کیان په درې کي د سرو زرو یو ستر معدن داسي دی چي له هر ټن تېږي نه تقریباً ۴۰۰ ګرامه طلا ترلاسه کېږي، حال داچی د نړۍ په هیڅ ګوټ کي داسي معدنونه نشو موندلی چي په ټن کي تر ۲۰ ګرامو زیاته طلا ورکړې.

موږ هومره قیمتی تېږي لرو چي په نړۍ کي ئې ډېرکم مثال پیدا کېږي، خو

ketabton.com - The Digital Library

هرڅه ترڅمکي لاندې پاتې شوي، نا اهله او وطن پلورونکو حکومتونو دې ته هيڅ پاملرنه نده کړې، ظاهر خان همدومره کافی ګڼل چي تشناب ئې د لاجوردو په تيږو پوښل شوی وي او د ارګ په خزانه کي د ده د کورنۍ د ضرورت وړ قيمتي غمي موجود وي.

مذهب

چېري چي واك د فرعون په لاس کي وي او شتمني د قارون په اختيارکي، هلته به مذهب د ولس د استخفاف او تحميق وسيله وي، هلته به مذهبي پيشوايان سحره وي او د دې ډلي په سر کي به هامان وي، د فرعوني نظام ښی لاس. قرآن د يوه فرعوني نظام په هکله همداسي وايي:

هر استبدادي نظام درې برخي لري:

الف: هغه چي په ټولني حکومت کوي او د قدرت واګی ئې په لاس کي دی (فرعون او د ده ملأ او درباريان)

ب: هغه چي د ټولني د اقتصادي نظام مهار د دوی په اختيار کي دی، شتمني او د توليد وسايل ئې په واك کي دي او په بازار حکومت کوي (قارون)

ج: هغه ډله چي د همدې نظام د منلو لپاره خلك ذهناً تياروي، نظام ته ديني او مذهبي بڼه ورکوي، ولس غولوي، د دوی په سترګو کي خاوري اچوي، له واکمن نه يوه مقدسه څېره جوړوي، کله له هغه نه د خدای سيوری، جوړوي او کله ده ته خدايي مقام ورکوي او له ولس نه غواړي چي نه يوازې په ژوند کي د دې ځمکني خدای لمانځنه وکړي، بلکه له مرګ نه وروسته هم د ده مجسمې ته سرټيټ کړي (هامان او د ده ملګری سحره.)

"فرعون" د "موسی عليه السلام" د مقابلې لپاره ترټولو د مخه "سحره" راوړاندي کوي، لدوی نه د "موسی عليه السلام" د وژلو فتوی اخلي، د دوی په

ketabton.com - The Digital Library

خوله د "موسی علیه السلام" او د ده د الهي مأموریت او دعوت په هکله وایي: ده دین له گوانښ سره مخامخ کړی، د ټولني له غوره دین نه وتلی، فساد خوروي، اقتدار غواړي، دا هڅه کوي چي ستاسو آرام او سوکاله ژوند پای ته ورسوي، تشنج او اختلاف راولاړکړي، امنیت ختم کړي او شرارت خورکړي.

زموږ د ټولني "فرعون" هم "هامان" درلود، د سحره وو مشر، هغوی به د ظاهرخان په هکله عوامو ته ویل:

د ده ملا اوه ولیانو تړلې، کومې سترگي چي په ده ولگیږي د دوزخ اور وربانديي حرام دی، پاچا په ځمکه کي د خدای سیوری دی، پاچا ته د ورځي اوه ناروا قتلونه جائز دي، څوك چي د پاچا نه بغاوت وکړي مباح الدم دی، پاچایي خدای ورکړې، د خدای په ورکړې باید قانع او راضی وو...

درباري روحانیونو به د ده لاسونه ښکلول د منبر په سر به په هري خطبی کي د ده د تخت او تاج د بقا او د سلطنت د دوام دعا کېده.

د دې خدمت په مقابل کي درباري روحانیونو ته خاص امتیازات ورکول کېدل، د هېواد دوهم درجه شتمن دوی وو، باغونه، قصرونه او پراخه سمسوری ځمکي ئې درلودې. له واکمنو نه ئې "اجوره" ترلاسه کوله او له عوامو نه "شکرانه"، دین او دینداران ئې د واکدارانو په پښنو کي ذبح کول، هغه هم شرعي ذبح، "طاغوت" د دوی "معبود" وو، هماغه "طاغوت" چي ترڅو انسان د هغه په نسبت کافر نشي، په الله د ده ایمان نه منل کېږي، مذهب د واکدارانو په لاس کي د استخفاف وسیله وه او د درباري روحانیونو په لاس کي د پیسو د لاس ته راورو ذریعه، دین د دوی دکان وو، هغه دین چي له خپل حامل نه د قربانۍ غوښتنه کوي، د ظلم په خلاف د قیام بلنه ورکوي، د مظلومانو د ملگرتیا او د دوی د ژغورني په لارکي د مبارزې هدایت ورکوي، خو دین پلورونکو درباري ملایانو له ظالم نه د دفاع وسیله ترې جوړه کړې وه، دوی ظلم توجیه کاوو او له مظلوم نه ئې غوښتل چي په خپل مظلومیت قانع وي، د ظالم د سر دعا وکړي او د هغه سیوری

ketabton.com - The Digital Library

د خدای سیوری وګڼي.

اسلام د یوه صادق روحاني او درواغجن او ټګمار روحاني ترمنځ د تفکیك لپاره څو مهمي لارښودني او مشخص معیارونه د مسلمان مخي ته ږدي:

۱. وګوره چي هغه د ظالم ملګری دی که د مظلوم؟

۲. هغه له خدای نه وېرېږي که له واکدارانو نه؟

۳. خپل اجر له خدای نه غواړي که له خدای نه پرته له بل چا؟ طمعه ئې خدای ته ده که له خدای نه پرته بل ته؟

۴. د دین په لارکي ځان قرباني کوي که دین د خپلو ګټو لپاره قرباني کوي؟

۵. د ظالم واکدار په دربار کي منلی دی که رټل شوی؟

۶. دین ئې د مبارزې سنګردی که دکان؟

۷. په دیني چاروکي له خلکو شکرانه او نذرانه غواړي که له خدای نه اجر او بدله؟

۸. ظالم ته وایي چي له مظلوم نه لاس واخله او که مظلوم ته وایي چي په خپل مظلومیت قانع او راضی اوسه او د ظالم د سردعا کوه؟

موږ په خپل اوږده تاریخ کي دغه دواړه نمونی روحانیون او علماء درلودل، یوه د دین د لوړتیا لپاره سر ورکړی او بل مذهب سپك کړی او د ظالمانو په پښو کي ئې ذبح کړی.

کمونستانو به له اسلام نه د ځوانانو د بېلولو او د اسلام په هکله د شبهاتو راولاړولو لپاره د درباري روحانیونو کړه وړه د دوی مخي ته کیښود ل، په خانقاه کي له عوامو سره د دوی سلوك او په دربارکي د واکمنانو سره د دوی معامله به ئې هغوی ته توضیح کړه او ورته ویل به ئې: اسلام همدغه دی، موږ د مظلومانو ملګری یو او دوی د ظالمانو، موږ انقلاب غواړو او دوی د موجوده نظام بقاء،

ketabton.com - The Digital Library

موږ عدالت او برابري غواړو، دوی نابرابري او تبعیض مقدس او الهي امر ګڼي، موږ خلکو ته وایو چي د خپل حق د لاس ته راوړو لپاره قیام وکړي، دوی ولس ته وایي چي د خدای په ویش قناعت وکړي،.... که د دین له حقیقت نه بې خبره ځوانان د دا راز تبلیغاتو په نتیجه کي لدا سي مذهب نه کرکه وکړي او کمونیزم ته ترجیح ورکړي دا نه د کمونستانو د زرنګی نتیجه ده او نه د کمونیزم د قوت او کمال ثمره، بلکي دا د هغو روحانیونو د غلطۍ نتیجه ده چي له دین نه ئې یو کرغېړن تصوېر وړاندي کړي، د حق او باطل ترمنځ د ده دریځ داسي دی چي د هر عدالت غوښتونکي او حق پالونکي کرکه راولاړوي.

په شاهي نظام کي دین سپك او عالم خوار وو، هغه ځوك به مدرسی ته د دیني زده کړي لپاره تلو چي بل کار ئې نشو کولی، اکثراً به ړانده، ګوډان، شل، معیوب او معلول کسان مدرسی ته تلل، هلته به دوی له دین نه فقط هومره څه زده کړل چي په یوه جومات کي امامت ورکړی شي، د اودس، لمانځه، نکاح او آذان په هکله د خلکو پوښتنوته ځواب وویلی شي، ټول هم او غم به ئې دا وو چي د فراغت پګړی ئې په سر وتړی او د کوم جومات امامت ترلاسه کړي، د درس په دوران کي به هغه د کلي له خلکو نه وظیفه ټولوله او په همدې به ئې شپه ورځ تېروله، د امامت په دوران کي به هم کلیوالو ته اړ وو، هغوی به ورسره مرسته کوله، اسقاط او خیرات ته به سترګي په لار وو.

د مدارسو درسی نصاب داسي جوړ شوی وو چي په هغه کي نه لیك لوست زده کول شامل وو، نه د اسلام او هېواد تاریخ شامل وو، نه قرآن او حدیث شامل وو، نه ورځنی ضروري علوم. پدې نصاب کي به طالب یوازې د عربي صرف او نحو زده کړه، هغه هم داسي چي نه به ئې په عربي خبري کولی شوی او نه لیکنه او بیا به ئې خلاصه او قدوری ولوستله او په ځینو ابتدایي فقهي احکامو به پوه شو، په مدارسو کي حاکمه روحیه دا وه چي فقه کفایت کوي، نباید په قرآن او حدیث د پوهېدو هڅه وکړو، موږ په قرآن نشو پوهېدی، فقهاوو موږ ته د قرآن او

ketabton.com - The Digital Library

حدیث خلاصه په فقهي احکامو کي توضیح کړي، همدا کفایت کوي، که کوم طالب غوښتل چي لږ مخکي ولاړ شي، نو د یونان زړه فلسفه او بې فایدې منطق به ئې ویلو چي نه د ده په درد خوړلو او نه د ټولني، نه د ده د دنیا په خیر وو او نه د آخرت. لوی او معروف عالم هغه وو چي منطق ئې لوستلی وو، هغه ته ئې (منطقی ملا) ویل، خو هغه غریب به خپل ټول ژوند پداسي څه کي ضایع کړی وو چي نه ئې د ده دین ښیرازه کاوو او نه دنیا، نه به دی د عوامو په خبرو پوهېدو او نه عوام د ده په خبرو، د عوامو لپاره ئې د ویلو څه نه درلودل، هم به قرآن ورنه پاتې وو او هم حدیث.

زموږ ستر ستر علما به داسي وو چي د عادي خط له لیکلو او لوستلو به عاجز وو، د منبر په سر به ئې خبري داسي وې چي ستا به زړه وربانديې سوځېدو. که به کوم ملا جرأت وکړ چي خپلو طالبانو ته قرآن او حدیث تدریس کړي او یا به طالب غوښتل چي په قرآن او حدیث پوه شي، نو دا کار به د دوری په پای کي ترسره کېدو، خو داسي چي په قرآن د پوهېدو لپاره به ئې جلالین لوستو، جلالین یو مختصر تفسیر دی چي په هغه کي اکثراً د آیتونو نحوي جوړښت څېړل شوی، د جلالین د لوستلو معنی دا وه چي دوی په قرآن کي هم نحو زده کوله او د حدیث لپاره به مشکوة لوستل کېدو، خو له "کتاب الجهاد" نه پرته، طالب ته به ویل کېدل چي اوس د جهاد او هجرت ضرورت منتفی دی، جهاد د صحابه وو کار وو او هجرت د مکې له فتحی نه وروسته ختم شوی، د دې باب لوستل او په معنی ئې پوهېدل ضروري ندي.

چي دین په ټولني باندي حاکم نه وي او اقتدار د دین په واک کي نه وي، طبیعي ده چي د دین عالم به د مشرتابه له مقام نه عزل کېږي او په ټولني کي د ده له پربوتی حیثیت سره متناسبه دنده به ورته سپارل کېږي. د شاهي نظام په دوران کي علماوو ته د نکاح تړل، د ماشوم په غوږ کي آذان کول، د مړی جنازه او د جومات امامت پاتې وو. پدې کي دی د دود دستور تابع وو، ناچار وو هماغه څه

ketabton.com - The Digital Library

وکړي چي په ټولني کي رائج وو.

ده به نکاح تړله خو د نکاح هرڅه به د شریعت خلاف وو، لور له "مهر" نه محرومه وه، "مهر" د ښځی حق نه بلکي د پلار حق وو، د مهر په نامه به پلار خپله لور خرڅوله، "ایجاب" او "قبول" حتی د کونډو په باب هم نه مراعات کېدل، کونډي داسي ګڼل کېدی لکه د میراث مال چي له یوه نه بل ته په میراث رسېدې، کونډي پدې نه وې پوه کړی شوې چي شریعت دوی ته دا حق ورکړی چي په خپله خوښه ځانته خاوند انتخاب کړي، هیڅوك حق نلري هغه په زور نکاح کړي او د اخیستل شوې مینځي په څېر ورسره معامله وکړي، داسي نکاح تړل دې ته ورته ده چي څوك د سود په معامله کي شاهد، کاتب او ضامن شي.

کمونستانو به دا ټول د اسلام په حساب نیول، دوی به ځوانانو ته ویل: اسلام د روان دردوونکي وضعیت حامي او حتی باعث دی، اسلام نه زموږ پوښتنی ځوابولی شي او نه موغوښتنی ترسره کولی شي. اسلام له قرون وسطی نه په میراث پاتې مذهب دی. د شلمي پیړۍ له غوښتنو سره اړخ نشي لګولی، اسلام د حاکم استبدادي نظام په خدمت کي دی!!

ځوانان او منورین د خپل راتلونکي مسیر د انتخاب په درشل کي د کمونستانو تر شدید فکری هجوم لاندې دې ته اړکېدل چي دین ته شاکړي او اسلام د دې پیړۍ له مقتضیاتو سره متناسب ونه ګڼي. دوی د خپلو پوښتنو ځواب نه په جومات کي اورېدو او نه په خانقاه کې، د ده او جومات ترمنځ هومره ژور او عمیق خلیج حایل وو چي له هغه نه تېرېدل ورته ډېر ګران وو. ملا ته هرمکتبی مرتد برېښېدو او مکتبی ته هر ملا له دنیا بې خبره او د موجوده نظام مدافع او حامي. مکتبی پدې نه پوهېدو چي ملا تر ټولو زیات مظلوم او محروم انسان دی، لدې بې خبره وو چي اسلام پدې وضعي همدومره اعتراض لري او هغه په کلکه محکوموي چي دی ئې تصورکوي. اسلام د دې لپاره راغلی وو چي خلك لدې حالت نه وژغوری.

ketabton.com - The Digital Library

ملا لدې نه عاجز وو چي له ځوان نسل سره د پخلا کېدو لاري چاري ومومي، د دوی پوښتنو ته ځواب ووايي او د دين په حقيقت ئې پوه کړي.

اسلامي امت د خپل لرغوني تاريخ په اوږدو کي په فکری او اعتقادي لحاظ څلور مهمي مرحلې درلودې:

الف: په قرآن د ترکيز مرحله

هغه مرحله چي قرآن د ټولو فکری هڅو محور وو، چي چا به د پيامبر عليه السلام د ملگرتيا اراده وکړه نو له لومړۍ ورځي نه به له قرآن سره آشنا شو، مخامخ به ئې د قرآن زده کړه پيل کړه، تل به له قرآن سره مشغول وو، که څه هم پيامبر عليه السلام به يوې داسي"امي" ټولني کي مبعوث شو چي په ليك لوست نه پوهېدل، خود قرآن همدا لومړيو مخاطبانو د قرآن په مطلب د پوهېدو په اړه نه يوازې څه مشکل نه درلود بلکي قرآن د دوی د الهام لومړۍ او وروستۍ منبع وه، د قرآن ترڅنگ ئې د بل هر څه ضرورت منتفی گڼلو، پدې باور ول چي قرآن يوازې کفايت کوي، پيامبر عليه السلام په قرآن هومره ترکيز کولو چي چا ته ئې د دې اجازه نه ورکوله چي د قرآن ترڅنگ په بل څه ځان مصروف کړي. حتی د احاديثو د ليکلو اجازه ئې چا ته نه ورکوله. قرآن يوازنی لارښود وو، بلنه د قرآن په لوري وه، د مشاجراتو د حل او فصل مرجع قرآن وو، په هر محفل کي به قرآن زمزمه کېدو، يوازې د تلاوت او حفظ لپاره نه؛ بلکي د استدلال لپاره او د دعوت لپاره. کوم نسل چي پدې مرحله کي د قرآن په غيږ کي روزل شوی، مجاهد نسل وو، تل له دښمن سره د منازعې او مبارزې په حال کې. دا مرحله د پيامبر عليه السلام له بعثت نه پيل شوه او د اسلامي خلافت تر پايه ئې دوام وکړ.

ب: په احاديثو د ترکيز مرحله

که څه هم د احاديثو د ليکلو او غونډولو کار د عمر رضی الله عنه په وخت کي پيل شو، خو عمر رضی‌الله عنه پدې هکله جدي اهتمام کولو او د احاديثو د

ketabton.com - The Digital Library

روایت خبره ئې ډېره جدي نیوله، چي چا به وویل: ما له پیغمبرصلی الله علیه وسلم نه اورېدلی، له هغه نه به ئې د شاهد غوښتنه کوله او ویل ئې چي څوك له پیغمبر علیه السلام نه د کوم حدیث د روایت ادعا وکړي، هرومرو به شاهد وړاندي کوي که نه نو دروته دي چمتو شي، د ده په مبارك دورکي د دې جدي اهتمام په وجه صرف هومره احادیث ولیکل شول چي شمېر ئې ۱۲۰۰ ته رسېدو.

د ابوبکر رضی الله عنه په هکله روایت کېږي چي یوه شپه ډېر مشوش وو، سبا ته عایشې رضی الله عنها ورنه تپوس وکړ، پلاره تېره شپه پرېشانه وې، ولې؟ هغه ورته وویل: هو ما څه احادیث لیکلي، له ثقه او معتبرو کسانو نه مي رانقل کړي، خو پدې نه پوهیږم چي دوی له چا اورېدلي او څومره ثقه دی، وېریږم چي زه ومرم او دا احادیث له ما نه پاتې شي او پدوی کي داسي خبره پیغمبر علیه السلام ته منسوب شوې وي چي هغه نده کړې او پدې سره زه د هغه عذاب مستحق شم چي رسول الله صلی الله علیه وسلم د هغه چا لپاره بیان کړی چي ده ته غلطه خبره منسوب کړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي: چا چي ما ته هغه خبره منسوب کړه چي ما نده کړې په جهنم کي دي ځانته ځای ولټوي. ولاړه شه هغه احادیث ما ته راوړه چي وئې سوزم، ټولي پاڼی ئې وسوزولې.

خو وروسته د احادیثو د راغونډولو لړۍ خوره شوه او ورو ورو ئی لمن پراخه شوه، لوی لوی کتابونه ولیکل شول، په لکهاوو احادیث راغونډ شول، که څه هم د احادیثو راغونډوونکو ستر خدمت کړی، ډېر زحمتونه ئې ګاللي، د حدیث د موندلو په کار کي د ډېر زیار او زحمت ترڅنګ ئې کافی اهتمام او دقت کړی خو د دې کار څو پایلي وې:

۱ـ په قرآن مخکنی ترکیز راکم شو، د احادیثو لمن هومره خوره وه چي پدې خور میدان کي مصروفیت بلې خوا ته د پاملرنی مجال له منځه یووړ، ورو ورو خبره دې ځای ته ورسېده چي قرآن هیر شي، مخکي به په هر محفل کي قرآن زمزمه کېدو، د شپې او ورځي به په هره غونډه کې، یوازې یوازې او د نورو سره یو

ketabton.com - The Digital Library

ځای، له دوست او دښمن سره د قرآن خبري کېدې، خو اوس د ده ځای احادیثو ونیو.

۲ـ مخکي قرآن یوازنۍ مرجع وه، قرآن له یوې خوا مختصر وو او هر چاته دا کار آسانه وو چي په هغه پوه شي، له بلي خوا په قرآن کي نه چا څه زیاتولی شوی او نه کمولی، حرف حرف ئې خوندي وو، خو د قرآن په نسبت د احادیثو لمن ډېره خوره وه، شمېرئی ډېر زیات وو، هر څوك پدې نتوانېدو چي پدې خور او پراخ میدان احاطه حاصله کړي، د اسلام دښمنانو ته د دې موقع په لاس ورتله چي جعلي احادیث جوړ کړي، په مسلمانانو کي شکوك او شبهات راولاړکړي او د فتنو باعث شي، ځینو نورو د خپلو شخصي اغراضو لپاره هري هغي خبري ته د حدیث رنگ ورکاوو چي د دوی د دریځ په گټه وې، چاروا کو نه یوازې دا چي د خلفاوو په څېر ئې د احادیثو بلکي د روایت په هکله هغه مخکنی جدي اهتمام نه کاوو هغه کسان ئې تشویقول چي د دوی په گټه او د دوی د مخالفینو په ضد جعلي احادیث خواره کړي. گورو چي پدې مرحله کي په لکهاوو جعلي احادیث جوړ او خواره شول، امت د فکری تشنج او اضطراب له یوه سخت دور سره مخامخ شو، اختلافات راولاړ شول او امت په ډلو ډلو ووېشل شو.

۳ـ د "فقه" د تدوین مرحله:

پدې مرحله کي یوه نوې سلسله پیل شوه، چي هغه د مخکنۍ مرحلي طبیعي او حتمي پایله وه، د لکهاوو صحیح، ضعیف او جعلي احادیثو خورېدل خلکو ته دا خبره گرانه کړه چي د دیني احکامو په هکله په کوم حدیث عمل وکړي او په کوم نه؟ کوم ومنی او کوم نه؟ هرڅوك د دې پیچلي او ستر کار له عهدې نشو وتلی، څو د لوړ همت خاوندان راوړاندي شول، د دې ستونزي د حل کولو لپاره ئې ملا وتړله، احادیث ئې وچڼل راویان ئې وڅېړل، غوره ئې له ضعیف او جعلي نه او ثقه ئې له ناثقه نه بېل کړل، فقهي احکام ئې له قرآن او غوره احادیثو نه استنباط کړل او د عوامو غوښتنو او پوښتنو ته ئې ځواب ووایو. پدې کار سره که څه هم ډېری

ketabton.com - The Digital Library

ستونزي حل شوي او په ځينو ديني احکامو د پوهېدو کار ئې خلکو ته آسانه کړ، خو ځو غير مترقبه عواقب ئې درلودل:

الف: خلکو په فقهي احکامو اکتفاء وکړه او قرآن او حديث ته رجوع ورنه پاتې شوه، پدې سره د قرآن ترڅنګ حديث هم هېرشو.

ب: په فقه کي د اسلام يوازې يو اړخ څېړل شوی او صرف د ورځنی ژوند احکام توضيح شوي، لکه اودس، حيض، نفاس، غسل، لمونځ، روژه، زکات، حج، نکاح، طلاق ... خو په نورو بنيادي او اساسي مسائلو بحث کول او د اسلام نور اړخونه څېړل نه د فقه د بحث موضوع وه او نه خلکو پدې باب د څېړنی او بحث غوښتنه کوله او نه چارواکو له ورځنيو ديني احکامو نه پرته په نورو اساسي او حياتی مسائلو بحث خوښولو، عملاً ګورو چي په فقه کي د امام د انتخاب د څرنګوالي په هکله، د ده د صلاحيتونو په هکله، د ده په انتخاب کي د عام ولس د ونډې او وظيفی په هکله، د شوری په باب، په بيت المال کي د چارواکو د تصرف په باب، د جهاد او هجرت په هکله، يا هيڅ ندي ويل شوي يا ډېرکم ويل شوي. په قرآن کي د اودس په هکله صرف يو آيت راغلی او د شوری په هکله درې آيتونه، په فقه کي بايد د شوری په هکله بحث او حيرنه د اودس په نسبت درې برابره زياته وی، خو خبره برعکس ده، د اودس په هکله مفصل او د قيق بحثونه ګورو، هر فقيه خپله رساله په همدې بحث پيل کړې، خو د شوری په هکله يا اصلاً بحث ندی شوی يا ډېر سطحی او ضمنی اشاره شوې.

ج: مخکي دين ولسی بڼه درلوده، هرچا هڅه کوله چي په خپله مخامخ له قرآن نه د دين حقيقت درك کړي، دا کار هرچا ته آسانه او ممکن وو، دين د کومي خاصي ډلي په انحصار کي نه وو، داسي نه وه چي ځيني کسانو به خلکو ته دين ښودو او خلکو به لدوی سره مالي مرسته کوله، ترځو د دوی ورځنی مالي مشکلات حل کړي، نه چا په امامت له خلکو پيسې غوښتلې، نه په آذان او تدريس، هر چا هم په خپله د دين زده کړه کوله، هم ئې نوروته ښودو او هم ئې خپل

ketabton.com - The Digital Library

مالي مشکلات په خپله حل کول، خو دا حالت ورو ورو بدل شو، آذان او امامت د حرفې بڼه غوره کړه او دا کار په هماغو خطرناکو عواقبو منتج شو چي نن ئې ترخه نتائج ګورو. مخکي به د خلکو امام او ديني مشر هغه څوك وو چي تر نورو به ئې د دين په لار کي زياته قرباني ورکړې وه، زياتي ستونزي او کړاوونه به ئې ګاللي وو، خو اوس دا مقام په هر لاس کي پرېوت، ډېرو لدې آسان کار نه د امرار معاش لپاره حرفه جوړه کړه او دا کار اکثراً د داسي کسانو لاس ته ورغی چي له دين نه ئې ځانته دکان جوړ کړ، د ظالمو واکدارانو ملګري او حاميان وو او دين ئې د واکدارانو په پښو کي ذبح کاوو.

متأسفانه اسلامي فقه په داسي دوران کي تدوين شوې چي اقتدار د ظالمو او مفسدو واکدارانو په لاس کي وو، د اختناق او استبداد په سختو شرايطو کي دا کار ګران او حتی محال وو چي زموږ فقها له عباداتو او معاملاتو نه علاوه د سياست، اجتماع، نظام، جهاد، هجرت، شوری، د خلکو حقوق، د واکدارانو مسئوليتونه او صلاحيتونه، د امير د انتخاب طريقه، د بيعت څرنګوالی او اهميت او دې ته ورته مسايل وڅېړي. چا چي پدې هکله د څه فقهي تحقيقاتو هڅه کړې، يا ئې خپل سر خوړلی، اعدام شوی، تبعيد شوی او د محبس تورو خونو ته لېږل شوی او يا ئې مدرسه او مسجد تړل شوي.

۴. د تصوف د زېږېدو مرحله

د فقهي مباحثو لوري ته پاملرنه پدې منتج شوه چي د اسلام معنوي او اخلاقي اړخ ته د تشريعي او قانوني برخي په نسبت اهتمام او اعتناء کمه شي، ځينو زړه سواندو داعيانو وغوښتل چي دا خلا ډکه کړي او د مسلمانانو پاملرنه يو ځل بيا معنوي لوري ته راواړوي او د دغو دواړو برخو ترمنځ مخکنی تعادل احياء کړي، له همدې ځايه د تصوف بنياد کېښودی شو، دوی پدې خبري ټينګار کولو چي په عباداتو کي اصلي او مهمه برخه د خدای ذکر، له الله سره مينه او تعلق بالله ده، شکلي عبادات که هرڅومره په ظاهر کي د فقهي احکامو او

ketabton.com - The Digital Library

ضوابطو مطابق وي خو چي لدې ناحيې ناقص وي هيڅ اعتبار او ارزښت نلري، دا خبره په خپل ځای کي صحيح وه، خو په تصوف باندي ترکيز ورو ورو خبره هغه ځای ته ورسوله چي قرآن، حديث او فقه له صحنې گوښه کړی شي او ځای ئې د ذکر حلقی ونيسي، يوازې دا نه بلکي پير او مرشد د خدای او بنده ترمنځ داسي واسطه وگڼل شي چي خدای ته د رسېدو هره لار د ده له اړخه تېرېږي او د قرآن د هغي خبري په ځای چي وايي: خدای ستا د غاړي تر رگ تا ته درنږدې دی، چي چېري يې خدای همالته دی، که ته يو يې دوهم دي خدای دئ، که تاسو دوه ياست دريم مو خدای دئ، عبادت او لمانځنه مو بايد خاص خدای لره وي او دعا مو خاص خدای ته، خو په تصوف کي دي خبرو رخنه وکړه چي:

که غواړې خدای ته ورسېږې د مرشد لمن ونيسه، نه ته مخامخ خدای ته رسېدی شې او نه ستا دعا، عبادت او لمانځنه، ته واسطې ته ضرورت لرې، مرشد ستا شفيع دی، د ده له لاري ستا غږ تر خدايه رسېدی شي او ستا دعاگانی د خداي په دربار کي منل کېدی شي.

تر ټولو خطرناکه خبره دا وه چي د قرآن د صريحو نصوصو خلاف په تصوف کي دوه خبري راولاړې شوې:

- مرشد په غيب پوهېږي او په هر ځای او هر حال کي تا ته رسېدی شي.

- خدای د ځمکي ځيني چاري متصرفينو ته سپارلې، ځيني د يوه ملك، ځيني د يوې لويې برخي او ځيني د ټولي نړۍ متصرفين دي، که غواړې ستا چاري تر سره شي نو مجبور ئې د دغو متصرفينو لمن ونيسي. دغو مشرکانه تصوراتو، مرشد ته هغه مقام ورکړ چي قرآن ئې يوازې د ځمکي او آسمانونو رب ته ثابتوي او له بل هر چا نه ئې نفی کوي، دا هماغه خبري وې چي د مکې مشرکينو به د "لات"، "منات"، هبل" او "عزی" په هکله کولې او پيامبر عليه السلام مأمور شوی وو چي دا بتان رانسکور کړي او دا مشرکانه تصورات پای ته ورسوي او خلکوته ووايي چي: خدای شريك نلري، له خدای نه پرته په ځمکي او

ketabton.com - The Digital Library

آسمانونوکي هيڅوك په غيب نه پوهېږي، عبادت مو بايد خاص خدای لره او استعانت مو بايد خاص له خدای نه وي. د خدای تر څنگ مه د بل عبادت کوئ او مه له بل نه مرسته غواړئ.

که د ملتونو د عروج او زوال عواملو او د اديانو د ودي او ضعف تاريخ ته توجه وکړو نو په هري ټولني کي د مذهب په اړه همدا څلورمرحلې په څرگنده مونډلی شو، په افغانستان کي هم همدا څلورمرحلې يوه په بل پسې تېره شوې، د نادري کورنۍ د واکمنۍ په دوران کي زموږ د ټولني په مذهبي جوړښت کي د درېيمي او څلورمي مرحلې آثار په څرگند طور مونډلی شو، په مدرسه کي د درېيمي مرحلې آثار او په خانقا کي د څلورمي مرحلې.

شايد يو مثال له تاسو سره د دېمرحلې په وضعيت د پوهېدو په هکله ښه مرسته وکړي:

د درباري روحانيونو د کورنۍ يو غړی دائم الخمر وو، تل نيشه، اکثراً له ځانه بې خبره، ږيره ئې خرييله او ظاهر ئې د يوه اروپائی، نه ئې يوازې لمونځ کاوو او نه په جمع، خو د دې کورنۍ جاهلو مريدانو به ويل: زموږ د زړه سترگې ړندې دي ځکه نو د ده ږيره نه وينو، دی هر لمونځ کعبی ته رسوي، چي څوك د يقينمرحلې ته ورسېږي له عبادت نه معاف کېږي، عبادت د هغه چا کار دی چي لا د "يقين"مرحلې ته نه وي رسېدلی، شيرآغاجان، د وصل پوړي ته رسېدلی، دی د "شراب ان طهور" په شرابو مست دی، دی چي د شرابو په نامه څه څښي هغه د دنيا شراب نه بلکي د جنت شراب "شراباً طهورا" دي !!!

ketabton.com - The Digital Library

شاهي نظام او د يموكراسي

نادري كورنۍ د بې شمېره وژنو، شديد اختناق او په پوره بې رحمۍ او قساوت سره د هر مخالف جريان له ټكولو نه وروسته، د هېواد داخلي حالت او په نړۍ واله سطحه د سياسي او اجتماعي تحولاتو وضعيت داسي وموند چي ناچار بايد د رژيم مخكنۍ كرغېړنه او وېروونكې بڼه بدله او داسي وضعيت غوره كړي چي له يوې خوا د هېواد دننه ورځ په ورځ زياتېدونكې ولسي مخالفت راكم كړي او له بلي خوا په منطقه او ټوله نړۍ كي د استبدادي نظامونو په خلاف د راولاړ شوي طوفان له څپو نه خوندي پاتې شي. شاهي نظام چي پدې اړه كوم اقدامات كړي، پدې هكله ځو مهمو خبرو ته پاملرنه په كار ده:

١ـ شكلي او غولوونكي اصلاحات د مجبوريت په وجه عنوان شوي نه په افغان ولس د پيرزوينې په وجه، د دې اصلاحاتو هدف يوازې دا وو چي د نادري كورنۍ د مطلقه واكمنۍ په خلاف د بغاوتونو مخه ونيسي او په قدرت كي د دې كورنۍ د پاتې كېدو شرايط برابر كړي.

ketabton.com - The Digital Library

۲ـ لومړی گام دا وو چي سردار هاشم خان له صحنې لري او د ده په ځای بل سردار، شاه محمود خان را وړاندي کړي، هاشم خان په واکمني کورنۍ کي د وحشت، قساوت او بې رحمۍ سمبول وو، ده د خپل صدارت په اوږدې مودې کي په افغان ولس هومره ظلمونه کړي وو چي نور نو په قدرت کي د ده پاتې کېدل نه ممکن وو او نه مفيد، شاهي کورنۍ غوښتل د ده په لري کولو سره خپله لمنه د وينو له داغونو پاکه کړي او ولس ته داسي وښيي چي نور نو د ظلم او وحشت دور پای ته رسېدلی، د اختناق او استبداد اصلي عامل له صحنې لري شوي او واکمني کورنۍ په ولس د زړه سوي په وجه هغه گوښه کړ. د سردار هاشم د لري کولو يوه بله وجه دا وه چي ظاهرخان له ماشومتوب نه وتلی او د عمر هغې مرحلې ته رسېدلی وو چي غوښتل ئې د ملك واگی د ده په لاس کي وي، هاشم خان د ده د ټولواك کېدو په لاره کي لوی خنډ وو، د ده په لري کېدو سره ظاهرخان ته د ټولواك کېدو لار پرانستل شوه.

۳ـ دولت غوښتل چي د سياسي ډلو او جرياناتو مهار ئې په لاس کي وي او د سياسي احزابو په سر کي داسي کسان راشي چي شاهي کورنۍ ته وفادار وي، د احزابو په مرکزي شوری گانو کي بايد داسي کسان داخل کړي چي له يوې خوا د احزابو له داخلي جرياناتو نه ورځ په ورځ دقيقه اطلاع ترلاسه کړي له بلې خوا د رژيم په خلاف د څه کولو په ځای ئې تفاهم او ملگرتيا ته چمتو کړي او د دوی له لاري هغه کسان تشخيص کړي چي نه پخلا کېدونکي دي او د نظام ړنگول غواړي، تر څو د هر يوه لپاره مناسبه چاره ولټوي.

۴ـ له ځينو داسي ډلو نه دولت په خپلو خارجي ارتباطاتو کي د استفادې کولو اراده درلوده، د دوی په واسطه ئې هغه ځواکونه قانع کول چي په فکری بنيادونو جوړ شوي وو او په مختلفو هېوادونو کېد نفوذ په لټه کي وو او هلته ئې په خپله گټه د انقلابونو راوستل غوښتل، د دغو ځواکونو تر منځ د رقابتونو لړۍ هغه حد ته رسېدلې وه چي د نړۍ هيڅ هېواد ترې خوندي نشو پاتې کېدی، د

ketabton.com - The Digital Library

اروپائی هېوادونو مختلفو ځواکونو غوښتل چي په آسيائی او افريقايي هېوادونو کي نفوذ وکړي، له روسيی سره ئې پدې هکله شديد رقابت درلود، د امريکا متحده ايلات د دې رقابتونو يو مهم لوبغاړی وو، د روس په خلاف د اروپائی هېوادونو په څنگ کي ولاړ وو، د آسيايي او افريقايي هېوادونو جريانات لدې رقابتونو نه په جدي توگه متأثره کېدل، دلته د دې ځواکونو په پلوي مختلف سياسي جريانات راولاړ شوي او د دوی ترمينځ شديده منازعه روانه وه، په افغانستان کي هم د دې استعماری ځواکونو په پلوي يو په بل پسې سياسي جريانات صحنې ته راووتل، رژيم ته د دې لړۍ مخنيوی په خپل مخکني اسلوب، د ځپلو او ټکولو په زاړه سياست، ممکن نه وو، دا دور نور تېر شوی وو، ناچار بايد له نوي اسلوب نه کار واخلي، د شاهي کورنۍ د نوي سياست او په اقتدار کي د مزيد پاتې کېدو لپاره نوي اسلوب له همدې لاملونو نه راولاړ شوی وو.

۵. کومي سياسي ډلي چي پدېمرحلې کي صحنې ته راووتلې، څو ځانگړتياوي ئې درلودې:

الف: د "اصلاح" او "ترميم" په فکرکي وو، نه د بنيادي "تغيير" او "انقلابي بدلون" په فکر کې، ډېر انقلابي او وطن پالونکي ئې هغه وو چي د حکومت په کړو وړو به ئې اعتراض کاوو او د "اصلاح" او "تعديل" غوښتنه به ئې کوله، د دوی د اعتراض او انتقاد مخه به حکومتی چارواکو ته متوجه وه، نه شاهي کورنۍ او د دې کورنۍ په لاس مسلط شوي نظام ته، دوی غوښتل چي وښيي حکومت او سلطنت سره بېل دي، پاچا غير مسئول او واجب الاحترام دی، د هېواد د حالاتو مسئوليت د حکومتی چارواکو په غاړه دی، لدوی نه بايد تپوس وشي او پدوی بايد اعتراض او انتقاد وشي، شاهي کورنۍ ته دې خبري خاص اهميت درلود او د دې نظريی د خوروونکو په اړه ئې خواخوږی ښودله، طبيعي ده چي پاچا پدې خبري خوشحاله کېدو چي ولس ئې هم د "ټولواك" په حيث ومنی او

ketabton.com - The Digital Library

هم ئې د ناخوالو په اړه "غير مسئول" وګڼي، څوك پده د اعتراض كولو حق ونلري او د هېواد هر وګړى مخصوصاً "د سياسي احزابو كاركوونكي" ئې واجب الاحترام وګڼي.

ب: د دې مرحلې اكثر احزاب هم په فكرى لحاظ په استعمارى ځواكونو پوري تړلي وو او هم د توجيه او تمويل له پلوه.

۶- پدې فضاء كي لومړى علنى ډله د "ويښ زلميانو" په نامه راڅرګنده شوه، د دې ډلي د تأسيس په لومړۍ غونډې كي سردار داؤد د شاهي كورنۍ په نمايندګى برخه واخيسته، عبدالروف بې نوا د دې ډلي مشري په غاړه درلوده، د "انګار" تر نامه لاندې يوه جريده ئي راوايسته چي د امتياز خاوند ئې فيض محمد انګار وو او د دې ډلي د افكارو او غوښتنو ترجماني ئي كوله، د دې حزب مهم او معروف غړي دا وو:

عبدالروف بې نوا، ګل پاچا الفت، فيض محمد انګار، نورمحمد تره كى، غلام حسين صافى، محمد رسول پښتون، عبدالشكور رشاد، عبدالهادي توخى، محمد انور اڅكزى، قاضى بهرام خان، فتح محمد خټګر، محمد موسى شفيق، غلام محمد پوپل، قيام الدين خادم، صديق الله رښتين- كه څه هم "ويښ زلميانو" له دولت مخصوصاً شاهي كورنۍ سره همكارى درلوده او دې ډلي د يوه مؤيد "اصلاحى حركت" حيثيت درلود، خو دولت "اصلاحى انتقاد" هم نشو زغملي، د دې ډلي شته والى او مستقل فعاليت ئې د اوږدې مودې لپاره ونه زغملو، د "انګار" نشريه ئې توقيف كړه، د "انګار" ځاى د "ولس" په نامه بلې خپرونى ونيو چي د امتياز خاوند ئې ګل پاچا الفت وو، د سردار داؤد د صدارت په وخت كي د دې ډلي ځيني كسان بنديان شول، ځينو له سياسي فعاليت نه لاس واخيست او له دولت سره ملګرى شول او ځيني نور له حزب نه ووتل او پدې ترتيب د دې ډلي ټغر ټول شو او په وړوكو وړوكو ټولګيو ووېشله شوه.

۷- شاهي كورنۍ د "ديموكراسي ملي" تر نامه لاندې د يوه دولتي حزب

ketabton.com - The Digital Library

جوړولو هڅه وکړه، دا ډله د پاچا د لیکلې اجازی له مخې د سردار داؤد له خوا جوړه شوه، مهم غړي ئې دا وو:

۱- سردار داؤد ، د حزب مؤسس

۲- عبدالمجید زابلي

۳- سردار فیض محمد ذکریا

۴- علي محمد بدخشانی

پدې ډلې کې د فوځ جنرالان، د هېواد شتمن، تجار، د ځمکو خاوندان، وزراء او د دولت لوړ رتبه مأمورین شامل شول، د حزب اصلي مرام له شاهي نظام نه دفاع او د نظام د مخالفو ځواکونو مقابله وه.

دا دولتي ډله پس له هغه منحل شوه چې سردار داؤد د دفاع له وزارت نه د صدارت مقام ته ارتقا وکړه.

۸- په ۱۳۲۹ کې غلام محمد غبار د وطن په نامه د یوه حزب د جوړولو رسمي مطالبه وکړه، ده خپل وړاندیز پاچا ته وړاندي کړ او د کابل په ښار کې ئې خپل فعالیت پیل کړ، د حزب مؤسسین دا وو:

غلام محمد غبار، سرور جویا، میرمحمد صدیق فرهنگ، فتح محمد میرزاد ، نورالحق هیرمند ، برات علي تاج او عبدالحی عزیز. دوی د "وطن" په نامه نشریه درلوده، پس له کمې مودې نشراتی فعالیت نه دا ډله خوره وره شوه، د صدیق فرهنگ په شان ځینې کسان ئې له دولت سره یو ځای شول او مأموریتونه ئې قبول کړل، غلام محمد غبار بندي شو او په همدې سره ډله منحل شوه.

۹- همدا راز ډاکتر عبدالرحمن محمودي د لاندې کسانو په مرسته د یوې ډلې د جوړولو هڅه وکړه:

محمد نعیم شایان، مولوي خال محمد خسته، مولوي فضل الربی،

ketabton.com - The Digital Library

عبدالحمید مبارز، ډاکتر عبدالله واحدي، محمد یوسف آئینه او نورعلم مظلومیار.

دوی د "ندای خلق" ترنامه لاندې نشریه درلوده، د دوی حزب "د خلق" په نامه مشهور شو، خو د لنډ فعالیت نه وروسته، نشریه د حکومت لخوا متوقف شوه او محمودي سره له خپلو ګڼ شمېر ملګرو بندي شو او په همدې سره دا حزب ختم شو.

۱۰ـ د دغو ډلو یوه خاصه ځانګړتیا دا وه چې د دوی په تکوین کې د فکر او ایدیولوژی په ځای د مشر شخصیت اساسي ونډه درلوده، د مشر په موندلو سره صحنې ته راوتلې او په تلو سره ئې ختم شوی. د مشر په مرګ سره د ډلې جنازه هم اخیستل شوې.

۱۱- شاهي کورنۍ د لنډې مودې لپاره قلابي دیموکراسي وآزمویله، نتیجه ئې دوی ته په زړه پوري نه وه، دوی په دیکتاتوری او مطلق العنانی عادت شوي وو، دا ئې نشوی زغملي چې په ولس کې څوک د هغه څه ویلو جرأت وکړي چې دوی ئې نه خوښوي او داسي کسان په ټولني کي تبارز وکړي چې د خلکو پام ورته واوړي، د شاه او د ده له کورنۍ نه پرته داسي ملي شخصیت باید سر رااوچت نکړي او له آزادي فضاء نه په استفادې سره په ولس کي شهرت پیدا نکړي چې د دې کورنۍ واکمني له ګواښ سره مخامخ کړي. د قلابي دیموکراسي ټغر ئې ټول کړ او د اختناق یوه بله توره دوره ئې په مظلوم افغان ولس تحمیل کړه.

دا دوره تر ۱۳۴۳ کال اوږده شوه، سردار شاه محمود او سردار داؤد د خپل سلف سردار هاشم خان په لار روان شول، هم ئې دولتي احزاب ختم کړل او هم ئې شاهي کورنۍ ته وفاداري مستقلي ډلي.

۱۲ـ په سیاسي جریاناتو کي د پوهنتون او محصلینو ونډه ډېره څرګنده وه، د افغانستان اجتماعي جوړښت داسي وو چې له پوهنتون نه پرته د سیاسي فعالیت لپاره بل میدان نه موندل کېدو، نه فابریکې او شرکتونه وو چې د

ketabton.com - The Digital Library

کارگرانو لویي لویي ټولني را منځته کړي او په هغوی کي د سیاسي فعالیت شرایط برابر شي او نه بله داسي منظمه، پوه او متراکمه ټولنه چي د سیاسي فعالیت لپاره مستعده وي او د رژیم په خلاف د څه کولو توان ولري. پوهنتون او د هېواد علمي مؤسسات چي ورو ورو ئي لمن خورېده او د زده کوونکو شمېر ئې زیاتېدو او د دې ټولنو د غړو سیاسي شعور د ودي په حال کي وو، د هېواد له اجتماعي او اقتصادي حالت نه ځورېدل، شاهي منحط نظام ئې د هېواد د انحطاط عامل ګڼلو، د نړۍ د نورو هېوادونو له حالاتو نه خبرېدل، دولت نشو توانېدی چي د دې ټولني خوځنده بهیر مهار کړي، د دوی د سیاسي شعور د ګړندۍ ودي مخه ونیسي او د ټولني د نورو پرګنو په څېر ئې په تیاره کي وساتي.

په ۱۳۲۹ کي د لومړی ځل لپاره د پوهنتون محصلینو د یوې اتحادیی د جوړولو هڅه وکړه، دا یو مهم ګام وو، د هېواد په راتلونکو پېښو کي ئې خاصه ونډه درلوده، د ښوونځیو زده کوونکو هم د دوی ملاتړ وکړ، د محصلینو صحنې ته راوتل شاهي کورنۍ ته یو خطرناك ګواښ وو، پدې پوهېدل چي که دا حرکت ونه ځپی په یوه خطرناك بهیر بدلېږي. د همدې لپاره ئې نوموړې اتحادیه وځپله، د اتحادیی ځیني مؤثر غړي ئې د تل لپاره له تحصیل نه محروم او له پوهنتون نه اخراج کړل، ځیني نور ئې د مؤقتی مودې لپاره او ځیني نور ئې له اخراج نه وروسته محبسونو ته ولېږل او پدې ترتیب دا اتحادیه ختمه شوه. د نوموړي اتحادیی د اجرائیه کمیتی غړي دا وو:

میر علي احمد شامل، سید محمد میوند، محسن طاهری، حبیب الله صافی، حیدر خان نورس، عظیم طاهری، شاه علي اکبر شهرستانی او اخترخان برکي.

۱۳ـ د سردار شاه محمود او سردار داؤد د صدارت لس کلنه وروستۍ دوره د شدید اختناق، استبداد، رکود، مطلقه واکمني، د اعتراض کوونکو او نووښتون غوښتونکو د ټکولو او ځپلو توره دوره وه، ټول څرګند سیاسي

ketabton.com - The Digital Library

فعاليتونه متوقف شول او د دولت په هر راز اجراءاتو د اعتراض او انتقاد مجال پای ته ورسېدو، مغرورو سردارانو فيصله وکړه چې په افغانستان کې د هاشم خان سياست گټور دی، فقط د زور له لارې پدې ولس حکومت کولی شي، افغانانو ته د آزادي ورکولو معنی دا ده چې د شاهي کورنۍ مطلقه واکمنۍ به پای ته رسېږي، دوی غوښتل چې په خپلو گاونډيو کې د استالين په لار روان شي، د استالين په شان ديکتاتوری ئې په افغانانو د حکومت کولو لپاره گټوره گڼله.

۱۴. سردار داؤد د صدارت په دوران کې روسانو ته ډېر نږدې شو، مسکو پداسي يوېمرحلې کې وو چې غوښتل ئې د افغانستان له لارې د هند سمندر ته ځان ورسوي، افغانستان ته ئې خاصه توجه وه، پدې هېواد کې د سردار داؤد په شان يوه کس ته ئې ضرورت درلود، د دې نږدې والي څو اړخونه د توجه وړ دي:

الف: خروشوف د کرملين واکمن، د بولگانين په شمول د **۱۹۵۸** کال د دسمبر له ۱۲ تر ۱۸ پوري د افغانستان دوره وکړه، د ده د تاوده استقبال لپاره خاص ترتيبات نيول شوي وو او پراخ تبليغات وشول، دا دوره پداسي وخت کې ترسره شوه چې د امريکا او شوروي ترمنځ رقابت ډېر حساس پړاو ته رسېدلی وو، لدې دوری نه د غربي ځواکونو انتباه دا وه چې مسکو د افغانستان له لارې د هند سمندر په لوري د مخکې تگ اراده لري.

ب: په کابل کې د غربي هېوادونو سفارتونو، مخصوصاً د انگلستان سفارت، خپل ځيني زاړه افغاني ملگری وهڅول چې د دې سفر په خلاف څه وکړي، کم له کمه بايد دا سفر وغندي، خو سردار داؤد هغوی ته مجال ورنکړ، وئی نيول او محبس ته ئې ولېږل.

ج: پدې موده کې له روسانو سره د کابل د واکمني کورنۍ اړيکي په ټولو برخو کې پراختيا وموندله، د ملي اردو روزنه او تجهيز روسانو ته وسپارل شو، دا هغه خطرناك اقدام وو چې د هېواد ټولي وروستۍ خونړۍ پېښې د همدې غلط

ketabton.com - The Digital Library

او خائنانه اقدام زیږنده او د کمونستي کودتا او د روسي فوځونو د یرغل مقدمه وه. په همدې سره لومړی د افغانستان اردو او بیا ټول هېواد د روسانو په لاس کي پرېووت، دا طبیعي خبره ده چي د افغانستان په شان د یوه کمزوری او وړوکي هېواد له یوه ستر او توسعه غوښتونکي ښکیلاکګر ګاونډي ځواك سره نظامي اړیکي او د فوځ د روزنی او تجهیز حساس کار دې ځواك ته د سپارلو نه بله معنا کېدی شوی او نه بله نتیجه. ولې ترکیه او ایران د روسانو له سلطې نه خوندي پاتې شول او افغانستان د دوی په منګولو کي پرېووت؟ دا ځکه چي د دې هېوادونو د فوځ روزنه او تربیه د روسانو په لاس کي نه وه او زموږ واکدارانو زموږ د فوځ مهار د روسانو په لاس کي ورکړ، د فوځ ترڅنګ د نفت او ګاز په ساحه کي تفحصات، د لویو لارو پرانستل، بند او انهار، د معادنو استخراج او ګڼ شمېر نورو حساسو برخوکي له روسانو سره پراخی او طویل المدت معاهدې وشوې، د روزنی تر نامه لاندې روسیی ته د فوځي افسرانو او افغاني محصلینو د لېږلو لمن خوره شوه، افغانستان ته د روسي نظامي او ملکي مشاورینو، انجنیرانو او استادانو راتګ پیل شو او پدې سره د افغانستان ټول ورونه او دړی د روسانو پرمخ پرانیستی شوې او د نفوذ ټول مساعد شرایط برابر کړی شول، دا کارونه پداسي وخت کي شوي چي کرملین په ټولو حریفانو د برلاسی احساس کولو، د دنیا په ګوټ ګوټ کي په ډېر سرعت مخکي روان وو، د کمونیزم لمن په خورېدو وه، غرب د کمونیزم په وړاندي دفاعی دریځ غوره کړی وو او تر شدید هجوم لاندې وو، یو په بل پسې ئې خپل ملګری له لاسه ورکول، د وارسا پکت لمنه به چیکتیا خورېده، نوي غړي ئې موندل، په آسیا، افریقا او لاتینی امریکا کي یو په بل پسې انقلابونه ترسره کېدل، غرب پلوه زاړه رژیمونه نسکورېدل او له کمونیزم نه متأثره انقلابي حکومتونه صحنې ته راوتل او د مسکو د ملګرو په صف کي ودرېدل.

جاه طلبه سردارانو ته نه د دې نږدیوالي راتلونکي خطرناك عواقب مهم وو او نه دا چي روسان په نړۍ واله سطحه څه کوي او د افغانستان په هکله څه عزایم

ketabton.com - The Digital Library

لري، دوی ته فقط دې خبرې اهميت درلود چې څو ورځې نور په اقتدار کې پاتې شي، پرون د انګريزانو د حمايې ترسيوری لاندې او نن د روسانو.

د: روسانو غوښتل چې لومړی د سردار داؤد له لارې او په مختلفو برخو کې د پراخو معاهدو په ذريعه په افغانستان کې خپلې ريښې وزغلوي او د خپلو پښو د ټينګولو نه وروسته لدې هېواد نه د جنوب په لورې د مخکې تګ لپاره د يوې اډې او معبر په حيث استفاده وکړي، غوښتل ئې دا هدف لدې لارې ترلاسه کړي چې افغانستان له پاکستان سره جګړې ته تشويق کړي، افغانستان د خپلو متو په زور له پاکستان سره د جګړې توان نه درلود، ناچار به ئې روسانو ته پناه وړه، پدې سره به هم د جګړې مهار د روسانو په لاس کې پرېووت او هم د کابل د واکمنانو، پدې جګړې سره نه يوازې افغانستان د دوی لاس ته ورتلو بلکې پاکستان دړی وړې کېدو، په څو ايالتونو وېشل کېدو او پدې منطقې کې د غرب يوه خطرناکه اډه له منځه تله. روسان پوهېدل چې پدې جګړې کې به دهلي هم د دوی مرسته کوي، پاکستان ته ډېره ګرانه او حتی محال وه چې له دوو لورو د روس او هند په شان د لويو ځواکونو د ګډ بريد مقابله وکړي.

هـ: سردار داؤد د مسکو د مزيد توجه جلبولو او د روسانو د حمايت ترلاسه کولو لپاره دا ضروري ګڼله چې د پښتونستان قضيه مطرح کړي او له پاکستان سره په جګړې تأکيد وکړي، د همدې لپاره هغه د ۱۹۵۵ ميلادي کال د مې د مياشتې په ۴ له پاکستان سره د جګړې لپاره د احتياطی فوځيانو د غونډېدو امر وکړ، دا پرېکړه پداسې وخت کې اعلان شوه چې ظاهرخان شمال ته د ښکار لپاره تللی وو، د شاه په غيابت کې د "سفربري" فوق العاده فرمان صادرولو معنی دا وه چې روسان دا د سردار داؤد شخصي کار وګڼي او د مسکو په وړاندې د ده اهميت لازيات کړي. په کابل کې د پاکستان په سفارت او په جلال آباد او کندهار کې د دې هېواد په کنسلګريو د حملې او د پاکستان د بيرغ نسکورولو اقدام هم د همدې لپاره تر سره شو.

ketabton.com - The Digital Library

په ۱۹۲۱ کال کي د جندول او ښار د خانانو ترمنځ د نښتي په دوران کي د کابل واکمني کورنۍ د جندول د خانانو مرستي ته له کنړ او ننګرهار نه د قومي لښکرو ترڅنګ حکومتی فوځي قطعات د جګړي لپاره هغي سيمي ته ولېږل چي نه يوازې له ماتې سره مخامخ شول او په تېښته له ساحی راووتل، بلکي پراخه مرګ ژوبله ئی‌لپه برخه شوه . دې ته ورته اقدامات ټول د روسانو او هندوانو د خوشحالولو لپاره ترسره کېدل، نه له پښتونستان سره د مرستي او د پښتونستان د آزادي لپاره، د پښتونستان په نامه له هند او روسيی نه دولت کافی امکانات ترلاسه کول چي ډېره کمه برخه ئې پدې لار کي مصرفېده.

له دې حوادثو نه روسانو کم له کمه دا ګټه ترلاسه کوله چي افغانستان تر زيات نه زيات په روسانو تکيه کولو ته اړ شي او له نوری نړۍ ئې اړيکي وشلېږي، هند غوښتل چي د کشمېر له لانجی د نړۍ والو پام بل لوري ته واړوي او پاکستان له افغانستان سره پداسي جګړي کي ښکيل کړي چي د کشمېر په هکله د څه کولو امکانات د تل لپاره له لاسه ورکړي.

څنګه ومنو چي نادري کورنۍ د پښتنو د يووالي او د پښتونستان د آزادي لپاره دا کار کولو، مګر د ګندمك معاهده چي پښتانه ئې په دوو برخو ووېشل، د سردار يحيی زوم سردار محمد يعقوب له انګريزانو سره امضاء نکړه؟ هغه کورنۍ چي د اقتدار لپاره ئې زموږ د ستر هېواد له تجزيی سره موافقه وکړه او د ديورند کرښه چي د پښتنو په زړه کي ئې د يوه خنجر حيثيت درلود، د ده په ذريعه په پښتنو تحميل شوه، څنګه ومنو چي د همدې کورنۍ لمسی نن د پښتونستان آزادي او د پښتنو بيا يووالی غواړي؟ هغه مستبده او ظالمه کورنۍ چي د افغانستان له پښتنو سره ئې هغه څه کړي چي انګريزانو نه وو کړي، څنګه د پښتونستان د ولس حقوق غواړي او د پنجابيانو له سلطې نه د دوی د ژغورلو لپاره له پاکستان سره د جګړي ليواله دی؟ مګر روس او هند د پښتنو د ژغورلو لپاره د سردارانو مرسته کوله؟

ketabton.com - The Digital Library

و: پدې لسيزه کې د نادري کورنۍ او روسانو ترمنځ د نږدې اړيکو ژوروالی لدې نه هم درك کولی شو چې شاه، صدراعظم او د وزراوو په سطحه عالي رتبه هيئتونه يو په بل پسې د مسکو دورې کولې، شاه د ۱۹۵۷ کال د جولای او د ۱۹۶۲ کال د اگست په مياشت کې او صدراعظم څلورځله د ۱۹۵۶ کال د اکتوبر، د ۱۹۵۸ کال د جون، د ۱۹۶۰ کال د مې او د ۱۹۶۱ کال د اپريل په مياشت کې د روسانو مېلمانه ول!!

ز: ظاهر خان د سردار داؤد له زياتېدونکې سلطې او له روسانو سره د ده له زيات نږدې کېدو نه ترهه درلوده، د ده په مقابل کې ئې خپل زوم سردار ولي د سردار شاه ولي زوی ته په فوځ کې وده ورکړه او هغه ئې د قوای مرکز قومندان وټاکو، د ظاهرخان وېره په ځای وه، دا ځکه چې د سردار داؤد د صدارت په اوږدې مودې کې ټول ملکي او نظامي اختيارات د ده په لاس کې وو، د دفاع وزارت، د داخله چارو وزارت او د پلان وزارت هم د صدارت ترڅنگ مستقيماً د ده په واك کې وو او د خارجه چارو وزارت د ده د ورور سردار نعيم په اختيار کې.

بلآخره دې ته اړ شو چې د دې خطر د منتفی کولو لپاره سردار داؤد له صدارت نه لرې کړي، دا کار ئې مخامخ او د يوه فرمان له مخې نشو کولی، دې مقصد ته د رسېدو لپاره ئې بله لاره غوره کړه، د نوي اساسي قانون د تصويب او د دې قانون له مخې په دولتي چارو کې د شاهي کورنۍ د غړو د کار نه کولو د پرېکړې په اساس ئې د سردار داؤد د گوښه کولو اراده وکړه.

متأسفانه ځيني کسانو چې د هېواد د پېښنو له اصلي او د پردې شاته لاملونو نه دقيقه اطلاع نلري يا د دولتي حلقو د تبليغاتو تر تاثير لاندې تللي، د نوي اساسي قانون د تصويب او له دولتي چارو نه د شاهي کورنۍ د غړو د گوښه کولو قضيه ئې ، په افغان ولس د ظاهر خان د يوې پيرزوينې په څېر څېړلې او دا هڅه ئې کړې چې دا کار نه د شاهي کورنۍ د داخلي اختلاف نتيجه وگڼي، نه ئې په ملت کې د استبداد، اختناق او مطلقه واکمنۍ په خلاف د ورځ په ورځ

ketabton.com - The Digital Library

زیاتېدونکي مخالفت زېرنده معرفي کړي او نه ئې د بهرنی فشار محصول وګڼي، دوی دې ته ندي متوجه چې شاهي کورنۍ هر کار د خپلي واکمنۍ د دوام په نیت کړی، د اقتدار لپاره ئې له هیڅ جنایت نه دریغ ندی کړی، دا د دیموکراسیغوښتنی اکتونه د ملت د اغفال او تحمیق لپاره او د شاهي رژیم په خلاف د قیامونو د مخنیوي په نیت ترسره شوي.

زموږ د ځینو تاریخ څېړونکو مشکل دا دی چې د پېښنو ظاهري بڼی ته ئې کتلي، د داسي یوې ژوري ایدیولوژی خاوندان نه وو چې د آزادي، عدالت، برابري او انسانی حقوقو په هکله واقعی معیارونه د دوی په لاس کي ورکړي او د همدې معیارونو په اساس هر جریان وڅېړي او د هغه په هکله قضاوت وکړي، ځینو د نادرشاه په مقابل کي امان الله شاه ته ترجیح ورکړې، هغه ئې یو مترقي شاه ګڼلی، ځینو نورو د هاشم خان په مقابل کي د شاه محمود ملاتړ کړی او هغه ئې د دیموکراسي پلوي معرفي کړي، ځینو د سردار داؤد د دوران ټول وحشیانه او ظالمانه اجراءات د ده شخصي کارګڼلی، ظاهرخان ته ئې برائت ورکړي او د سردار داؤد د لري کولو اقدام ئې د ملت په نسبت د ظاهرخان یوه پیرزوینه ګڼلی او دا هڅه ئې کړې چې ظاهرخان د یوه داسي پاچا په حیث معرفي کړي چې غوښتل ئې ملت ته آزادي ورکړي، استبداد او اختناق پای ته ورسوي او مطلقه واکمني په مشروطه شاهي بدله کړي، خو د شاهي کورنۍ نورو قدرتمندو غړو دا موقع نده ورکړې!! دوی پدې نه پوهېږي چې شاهي نظام له انسانی حقوقو او د انسانانو ترمنځ د عدالت او برابري له تصور سره تصادم کوي، چېري چې شاهي نظام مسلط وي او یوه کورنۍ په ولس حکومت کوي، هلته انسانی حقوق تر پښو لاندې شوي او هلته د عدالت جنازه اخیستل شوې، ښه پاچا په اصل کي یو ظالم واکمن دی.

که تاسو د غلام محمد غبار او صدیق فرهنګ او د دوی په شان د ځینو نورو تاریخ لیکونکو آثار مطالعه کړئ دا لوی عیب به په څرګنده وګورئ، غلام محمد

ketabton.com - The Digital Library

غبار د نادري کورنۍ د معرفي کولو په کار کې ډېر موفق وو او د قدر وړ کار ئې کړی. خو متأسفانه ده په خپل کتاب (افغانستان در مسیر تاریخ) کې تل د امان الله خان په څېر د یوه نازولي شهزاده ملاتړکړی، د ده هر کار ئې ستایلی او د ده هره غلطي ئې توجیه کړې. صدیق فرهنگ هم چې د ظاهرخان په واکمنۍ کې ئې په حساسو پستونوکي کارکړی، د پښتو په څېرلوکي د همدې عامل تر تاثیر لاندې تللی، هځه ئې کړې چې په خپل کتاب (افغانستان در پنج قرن اخیر) کې د ظاهرخان په نسبت خپل زړه سوی څرگند کړي.

د دغو تاریخ لیکونکو اصلي مشکل دا وو چې د یوي صالح واکمنۍ او سالم نظام لپاره ئې واضح معیار او مشخص "مثال" نه درلود ، همدا چې یو واکمن ئې په ځینو چارو کې داسي موندلی چې تر بل نه ده ته غوره معلوم شوی، له هغه ئې دفاع کړې، د دغو لیکوالانو د "قصو اتلان" پاچایان دي، نه عام خلك او نه د عام ولس له غیرِ نه راولاړ شوي " اتلان"، دوی د "اسوه" او "قدوه" د نه موندلو له مشکل سره مخامخ وو ، د دې خلا د ډکولو لپاره ئې ناچار د واکمنو کورنیو په چاپیریال کې ځانته قدوه" او "اسوه" لټولې.

ح: د سردار داؤد د صدارت توره دوره د ده او د ده د ورور سردار نعیم په استعفا پای ته ورسېده، شاهي مکاری کورنۍ وغوښتل چې یو ځل بیا د خپلي واکمنۍ د دوام لپاره د سردار شاه محمود د صدارت د دوران په څېر د قلابي دیموکراسي یوه بله مرحله وآزمویي، د سردار داؤد په ځای ئې ډاکتر یوسف د صدراعظم په حیث وټاکو ، د ده د انتخاب په هکله څو خبري د توجه وړ دي:

- دی د سردار داؤد په کابینی کې د معادن او صنایع وزیر وو.
- د شاهي کورنۍ په غیرِ کې ستر شوی وو ، شاهي کورنۍ ته وفادار او د پاچا په وړاندي ډېر خاضع او مطیع وو.
- څومره چې د سردار داؤد په صدارت کې ټول دولتي اختیارات د صدراعظم په واك کې وو او شاه صرف یو سمبول وو ، د ډاکتر یوسف په صدارت

ketabton.com - The Digital Library

کي د دې برعکس، ظاهرشاه ټولواك وو او صدراعظم يو بې اختياره لاس پوڅی سمبول، د هاشم خان او داؤد خان مطلقه صدارتونو چي په ظاهر خان کي کومي عقدې را پيدا کړې وې، د دغو عقدو د چولو لپاره هغه د ډاکتر يوسف په شان يوه مطيع صدراعظم ته ضرورت درلود، عجيبه ده چي شاهي کورنۍ ته وفادار تاريخ ليکونکي د ډاکتر يوسف ټاکنه د ديموکراسي په لوري يو مؤثر گام او په دولتي چارو کي د شاهي کورنۍ د غړو د توظيف پای گڼي، حال دا چيخبره کاملاً برعکس ده، د ډاکتر يوسف د صدارت په دوران کي شاه "ټولواك" وو، هر کار د ده د سترگو په اشاره ترسره کېدو، حکومت د شاهي کورنۍ له ولکې نه د داسي صدرعظم په وسيله نشي ايستل کېدی چي د شاه له خوا د ده د ضعيف شخصيت او شاهي کورنۍ ته د وفادارۍ په وجه ټاکل شوی وی، ترڅو چي د حکومت په سر کي يو داسي ځواکمن صدراعظم رانشي چي ولس ئې تر شا ولاړ وی او ټاکنه ئې د ولس له لوري تر سره شوې وی، په دولتي چاروکي د شاهي کورنۍ د لاس وهنو مخنيوی نشي کېدی، دغو تاريخ ليکونکو هڅه کړې چي د خلکو په سترگو کي خاوري واچوي او دا خبره د خلکو له نظره پټه وساتي چي د ډاکتر يوسف په صدارت کي د شاهي کورنۍ يو بل مهم غړی او د پاچا زوم، سردار ولي، خپل هغه موقعيت خوندي ساتلی وو چي د ده له صدارت نه مخکي ئې په اختيار کي وو.

ط: د دولت لومړی کار دا وو چي د نوي اساسي قانون لپاره يو داسي کميسيون وټاکي چي غړي ئې شاهي کورنۍ ته وفادار وي او هماغه څه په سياسي قانون کي ځای کړي چي پاچا ئې غواړي، دا اساسي قانون بايد د يوې داسي انتصابی جرگې له لوري تصويب شي چي اکثريت غړي به ئې انتصابی او شبه انتصابی وي او د غونډې افتخاری رياست به هم د شاه په غاړه وي.

د کميسيون غړي دا وو:

۱ـ سيد شمس الدين مجروح د عدليی وزير د رئيس په حيث.

۲ـ سيدقاسم رښتيا د مطبوعاتو وزير، غړی.

ketabton.com - The Digital Library

۳. میرنجم الدین انصاری غړی.

۴. عبدالصمد حامد غړی.

۵. محمد موسی شفیق غړی.

۶. میرمحمد صدیق فرهنگ غړی.

د اساسي قانون به مسودې کي د شاه او شاهیکورنۍ په هکله لاندې مهم ټکي ذکر شوي وو:

۱. شاه غیر مسئول او واجب الاحترام دی.

۲. د مسلح قواوو اعلی قوماندان دی.

۳. په هېواد کي د اضطراری حالت د اعلان صلاحیت لري، حکومت او شوری منحلولی شي.

۴. دی به د صلحی او جنگ حالت اعلانوي.

۵. صدراعظم او کابینه به د ده له لوري او د ده په موافقې شوری ته د اعتماد رأی ترلاسه کولو لپاره معرفي کېږي.

۶. پاچا دائم العمره ټولواك دی، د ده د مړینی په صورت کي پاچایي د ده زوی ته او د زامنو د نشتوالي په صورت کي د ده ښځي او لور ته په میراث رسېږي.

۷. د شاهي کورنۍ غړي په دولتي چاروکي نشي توظیف کېدی.

ی: په اساسي قانون کي د انسانی حقوقو په هکله ځیني خرگندونی گورو، لکه د بیان آزادي، د اجتماعاتو او ټولنو د جوړولو حق، د منتخب پارلمان ضرورت او ولس ته د خپلو استازو د انتخابولو اختیار ورکول، د باصلاحیته محکمې د حکم له مخي د چا حبس او مجازات، د کار او مسکن د انتخاب حق، په داخلي او خارجي سفرونو د سابقه بندیزونو الغاء، د تعلیم حق...

ketabton.com - The Digital Library

خو په سیاسي او اجتماعي برخو کي د اساسي قانون دا فقرى په داسي فرعى قوانینو پوري مربوطي شوي وي چي هیڅکله تصویب نشول. د سیاسي احزابو مربوط قانون ترپایه تصویب نه شوو.

ك: اساسي قانون د قواوو د تفکیك غوښتنه کوله، باید مقننه قوه، اجرائیه قوه او قضاء مستقلي او له یوې بلي جلا وي، شاه د مشرانو د جرگې یو ثلث غړي په انتصابى توگه ټاکل، د ستري محکمې د رئیس او قضاء ټاکل، د افسرانو ترفیع.... ټول د ده په اختیار کي وو، خو لدې سره سره دی غیر مسئول او واجب الاحترام وو.

ل: د اساسي قانون د ۴۲ مادې په اساس د هېواد مقننه قوه له دوو جرگو نه جوړه شوې وه، ولسی جرگه او د مشرانو جرگه، د ولسی جرگې غړي انتخابی وو، چي د هري ولسوالۍ او علاقه دارۍ نه به د آزادو انتخاباتو له لاري انتخابېدل، خو د مشرانو د جرگې غړي یو ثلث انتخابی ول چي د هر ولایت نه یو کس د خلکو له خوا، یو ثلث د ولایتی جرگو له خوا او پاتې دریېمه برخه ئي د شاه له لوري غوره کېدل.

م: د اساسي قانون د تصویب لپاره د لویي جرگې د انعقاد پرېکړه و شوه چي د ۱۹۶۴ کال په منی کي دائر شوه، د جرگې ترکیب داسي وو:

د یوولسمي دوری د ملي شوری ۱۷۲ غړي

د انتخاباتی حوزو نه ۱۷۲ غړي

د مجلس اعیان ۱۹ غړي

د کابینی ۱۴ غړي

د تمییز د عالي محکمې له اعضا وو نه ۵ غړي

د اساسي قانون د تسوید د کمیسیون ۷ غړي

ketabton.com - The Digital Library

د مشورتی کمیسیون ۲۳ غړي

د شاه له لوري انتصابی اعضاء ۳۴ غړي

جمعاً ۴۵۴ غړي

نوموړې لويه جرگه د ۱۹۲۴ کال د سپتمر په ۹ نيټه د سلام خانی په مانی کي د شاه له خوا افتتاح شوه او د څو ورځو بحث په نتيجه کي ئې د اساسي قانون مسوده له معمولي ترميم او تعديل نه وروسته تصويب کړه.

ن: د ۱۹۶۵ کال د اگست له ۲۲ نه د سپتمبر تر ۹ نیټی د مشرانو د جرگې لپاره انتخابات تر سره شول او ۲۷ غړي ئې له ولاياتو نه غوره شول او لدې نه وروسته د ولسی جرگې ۱۱۲ غړي انتخاب شول، د دې انتخاباتو څو خاصي ځانگړتياوي وې:

۱. د هېواد په تاريخ کي د لومړی ځل لپاره يو نسبتاً منتخب پارلمان جوړ شو.

۲. غوره شوي غړي اکثراً خانان، اربابان، ملکان، بډايان او د ځمکو خاوندان ول.

۳. که څه هم د سياسي احزابو ضميمه قانون لا نه وو تصويب شوی، خو دريو ډلو پدې انتخاباتو کي په حزبی توگه برخه واخيستله: د وحدت ملي حزب، افغان ملت او د خلق ديموکراتيك گوند.

"د ملي وحدت" حزب د استاد خليلي له خوا جوړ شوی وو، دی د شاه مشاور او دربار ته منلی شاعر وو، د ده حزب په اصل کي شاه پلوه حزب وو، د دولت په مرسته وتوانېدو چي کافی شمېر د دولت طرفدار استازی شوری ته ولېږي. خو دا حزب له همدې انتخاباتو نه او په بغداد کي د سفير په حيث د خليلي له ټاکلو نه وروسته متلاشي شو.

"د افغان ملت" گوند چي انجنير غلام محمد فرهاد جوړکړی وو، د افغان

ketabton.com - The Digital Library

ملت په نامه ئې نشریه درلوده، په پښتنو کي د هغه فعالیت محدود شوی وو، د پښتنو د یووالي او برلاسی داعیه ورسره وه، د شاهي نظام حامي او د دولت ملګری وو، پدې موفق نشو چي کوم غړي شوری ته ولېږي. خو "د خلق دیموکراتیك" ګوند پدې و توانېدو چي خپل درې غړي، ببرك کارمل، اناهیتا او نوراحمد نور شوری ته ولېږي.

ketabton.com - The Digital Library

اساسي قانون او سياسي احزاب

شاه غوښتل چي په هېواد کي دوه حزبه نظام رايج کړي، خو مخالف او موافق حزبونه بايد مشروطه شاهي نظام ته وفادار وي، دواړه بايد د شاهي نظام د ښی او کيڼ لاس حيثيت ولري، د موافق حزب لپاره ئې استاد خليلي د مشر په حيث ټاکلی وو، ده د ملي وحدت په نامه د يوه حزب د جوړولو هڅه وکړه، د دولت لوړرتبه مأمورينو، د هېواد تاجرانو او شتمنو د دې حزب د اندراج په کتابونو کي خپل نومونه ثبت کړل. محصلينو ته د بورسونو، مأمورينو ته د ترفيع، تاجرانو ته د تجارتي امتيازاتو او بډايانو ته د دولتي حمايت وعدې ورکړی شوې.

د کيڼ لاس حزب په هکله د شاه اراده دا وه چي دا حزب بايد له هغو کسانو نه جوړ شي چي له مسکو سره د ملگرتيا ليوال دي، پدې سره به مسکو قانع کړی شي او د رژيم د نسکورولو په ځای به د رژيم حمايې ته ترجيح ورکړي، د ده گمان دا وو چي کمونستان په افغاني ټولني کي د نفوذ مجال نلري، د افغاني ټولني مذهبي جوړښت داسي دی چي په کمونستي افکارو ولاړ حزب په هغې کې نفوذ نشي کولی، د منورينو شمېر کم دی، که ټول هم د کمونستانو په څنگ کي ودرېږي د ده واکمني له جدي گواښ سره نشي مخامخ کولی، د ولس له مذهبي احساساتو نه په استفادې سره د هغوی مخنيوی آسانه دی.

ketabton.com - The Digital Library

ده گمان کاوو چي که د دې ډلي په سر کي د راديکالو عناصرو په ځای معتدلي څېرې راوړاندي کړی شي، نو د دې حزب شته والی پدې خاطر د ده په گټه دی چي د مسکو مزيد مرستي او ملاتړ ترلاسه کولی شي.

د خلق ديموکراتيك گوند

په حقيقت کي د شاهي کورنۍ د غلطو سياستونو زيږنده دی، دې کورنۍ په لاندې توگه د نوموړي گوند په جوړولو او ودي کي فعاله ونډه اخيستې:

الف: له روسانو سره ژوري اړيکي قائمول.

ب: روسيې ته هر کال زيات شمېر زده کوونکي لېږل.

ج: د افغاني فوځ د افسرانو روزنه روسانو ته سپارل.

د: هرکال په زرهاوو روسي مشاورين، په نظامي، اقتصادي، تخنيکي او تعليمي برخو کي په هېواد کي منل.

هـ: د معادنو د استخراج، د نفت او گاز د تفحصاتو، د بندونو او نهرونو جوړولو او د لويو لارو د پرانستلو په برخو کي له روسانو سره پراخ قراردادونه او د دوی د نفوذ ټولي لاري پرانستل.

و: د کرملين د واکدارانو د حمايې جلبولو لپاره د شاهي کورنۍ د غړو ترمنځ شديد رقابت او مسابقه، له يوې خوا سردار داؤد د دې هڅه کوله چي له کمونستانو سره د ملگرتيا له لاري د کرملين توجه ځانته جلب کړي، له بلي خوا ظاهرخان کوشش کاوو چي کمونستانو ته د امتيازاتو ورکولو له لاري مسکو له ځانه راضی کړي.

په دې کي شك نشته چي د نړۍ په کچه د کمونيزم تهاجمي حالت او د کمونستي خوځښت چټکه پراختيا او د نړۍ په پېښو د هغه ژوره اغيزه د

ketabton.com - The Digital Library

افغانستان په کورنیو حالاتو خاصه اغیزه درلوده، مخصوصاً چي زموږ هېواد د شوروي اتحاد د لوی ځواك نږدې گاونډی وو او د افغانستان په څېر یوه وړوکي هېواد ته گرانه وه چي د شوروي ځواك د نفوذ مخنیوی وکړي. خو د کمونیزم د خورېدو لپاره چي کوم اقتصادي او اجتماعي شرایط په کار دي او د کمونیزم فلسفه ئې لازمي او حتمي شرایط گڼي، په افغانستان کي نه یوازې نه موندل کېدل بلکي د دې فلسفی له نظره زموږ هېواد په فیوډالي مرحلې کي وو او له کمونستیمرحلې نه ډېر لري او وروسته وو، باید د سرمایه داري او بورژوازي مرحله ئې پلي کړې وی ترڅو د کمونستي افکارو او تگلارو منلو ته چمتو شوی وی.

که زموږ په هېواد باندي د کمونستانو د سلطې څرنگوالي ته لږ ځیر شو نو پدې حقیقت په ډېره آسانی پوهېدی شو چي کمونیزم په افغانستان کي له روسانو سره د شاهي کورنۍ د سازش او د کرملین د واکدارانو د توجه جلبولو په لار کي د دې کورنۍ د ځواکمنو غړو ترمنځ د مسابقی او رقابت ناولی مولود دی. مگر نه گوری چي کمونستان د یوې داسي کودتا له لاري قدرت ته ورسېدل او د خپلي کاملي سلطې لپاره ئې لار آواره کړه چي د شاهي کورنۍ د یوه غړي تر مشرۍ لاندې د هغو افسرانو په لاس ترسره شوه چي په روسیی کي روزل شوي وو. کمونستان د خپلي فلسفی له مخي باید د یوه کارگري انقلاب له لاري قدرت ته رسېدلی وی او د دوی قیادت هم باید د کارگرانو د ټولني له منځ نه راولاړ شوی وی، نه په یوه فیوډالي نظام کي د شاهي کورنۍ د یوه جنرال له کورنۍ نه او یا د دولتي مأمورینو له ډلي نه، د "پرولتریا د یکتاتوری" خو د "پرولتریایي مشرتابه" غوښتنه کوله!! دا څنگه په افغانستان کي د "پرولتریایي انقلاب" مشري د ببرك په شان د یوه جنرال زاده او د تره کي په شان د یوه بیروکرات او د یوه "بډای" د منشي لاسته ورغله؟ او دا ولې د دې انقلاب مدعیان د داسي عسکري کودتا له لاري قدرت ته ورسېدل چي د سردار داؤد په شان یو مستبد او مطلق العنان واکمن او د شاهي نظام یو قسی القلبه او بې رحمه صدراعظم د هغې په سر کي وو؟!

ketabton.com - The Digital Library

د "خلق دیموکراتیك گوند" د ۱۹۶۵ کال د جون په میاشت کې د هغې غونډې په ترڅ کې جوړ شو چې د نورمحمد تره کي په کورکې جوړه شوې وه او لاندې کسانو په کې برخه درلوده:

نورمحمد تره کی، ببرك کارمل، صالح محمد زیری، سلطانعلي کشتمند، دستگیر پنجشیری، ظاهر افق، نوراحمدنور، ډاکتر شاه ولي، شهپر، عبدالکریم میثاق، عبدالحکیم شرعي جوزجانی، سلیمان لایق، اناهیتا راتب زاد، بارق شفیعی، نظام الدین تهذیب، عبدالقدوس غوربندي، هادي کریم، عبدالحکیم هلال، طاهر بدخشي، ډاکتر ظاهر، یاور شیرزی، اسمعیل دانش، آدم خان ځاځی.

په دې غونډې کې د گوند اساسنامه تصویب شوه او د پلینوم په نامه یوه اتلس کسیزه کمیټه جوړه شوه، نوموړې پلینوم د گوند مرکزي کمیټه چې اوه اصلي او څلور علی البدل غړي ئې درلودل تأسیس کړه، د مرکزي کمیټې اصلي غړي دا وو: تره کی، ببرك، زیری، بدخشي، کشتمند، پنجشیری او شهپر او علی البدل غړي ئې دا وو: ډاکتر شاه ولي، ظاهر افق، ډاکتر ظاهر، نور احمد نور.

مرکزي کمیټې نورمحمد تره کي د منشي په حیث او ببرك کارمل د ده معاون وټاکلو.

د دې گوند د بنه پېژندنی لپاره لاندې ټکي د توجه وړ دي:

الف: کمونستي افکار ئې درلودل، له مسکو نه ئې الهام اخیستو، توجیه او تمویل ئې د روسانو له خوا کېدو.

ب: د ایران د "حزب توده" له خوا لیکل شوي او یا ترجمه شوي آثار د دې گوند فکری مراجع گڼل کېدل، گوند له فکری شخصیتونو نه محروم وو، لیکوالان ئې د نورو د آثارو ترجمانان وو، یوازې تره کي څو "کیسی" لیکلې، چې د محتوی او حجم له لحاظه ډېره ټیټه مستوی لري، د ده "کیسی" د جهاد په دوران کي د راڅرگند شوو لنډو کیسو له عادي لیکوالانو سره هم د مقایسی وړ ندي. د

ketabton.com - The Digital Library

ده په کیسو کي د افغاني ټولني د ملا ، ملك، بزگر او ختگر ځېرې انځورشوې خو په عامیانه ژبه او پرېوتی مستوی. دې گوند په کابل کي دفتر درلود او د "خلق" ترنامه لاندې ئې یوه اونیزه خوروله چي د هغي څو خصوصیات وو:

الف: په مارکسیستی فرهنگ کي استعمال شوي اصطلاحات، له ترجمې نه پرته او په لاتینی ژبه کي د دې نشریې په هر مضمون کي په پراخه پیمانه د لوستونکي پام ځانته اړولو.

ب: اکثر مضامین ئې له روسي ورځپاڼو او "حزب توده" له خوا ترجمه شوو آثارو نه اقتباس کېدل.

ج: په ټولو نړۍ والو پېښو کي د مسکو د دریځ په کلکه ملاتړ او د امریکا غندنه.

د: له مشروطه شاهي نظام نه حمایت او له ملي دیموکراسي او د پراختیا له غیر پانگه وال اسلوب نه دفاع.

دوی د افرادو د جلب او جذب لپاره داسي کړنلاره خپله کړې وه چي مهمي برخي ئې دا وې:

الف : په ملایانو او پیرانو کلك گوزارونه او لدوی نه داسي یوه ځېره وړاندي کول چي نه یوازې د دوی په هکله په ځوانانو کي کرکه او نفرت راولاړ کړي بلکي دین ته هم شا کړي، د ملایانو په هکله به ئې ویل: دوی له نفاس، اسقاط، خیرات، زکات، د ماشوم په غوږ کي آذان، د مړی جنازه او دې ته له ورته مسائلو نه پرته څه د ویلو لپاره نلري، د ټولني موجوده وضعه هغه ته سل په سلوکي د دین مطابق او د خدای د رضا وړ برېښی، د ده له نظره عدالت همدا دی چي زموز په ټولني حاکم دی، هغه خوارکی نه په سیاست پوهېږي، نه د نړۍ له حالت نه خبر دی، نه د فقر او لوږي اصلي عوامل پېژندی شي، نه په ټولني کي د بې عدالتي، طبقاتی نظام، د یوه د شتمن کېدو او د بل د نیستمن کېدو په کارکي د نظام او واکدارانو

ketabton.com - The Digital Library

له اغیزی نه واقف دی، د هغه ټول هم او غم دا دی چي د کلي له خلکو "وظیفه" ترلاسه کړي او د مړی په ورځ د اسقاط برخه ورکړی شي. دا مفت خواره دي، د نورو په "وظیفو" ستر شوي، د بل دسترخوان ته ئې سترګي وي، د خانانو نوکران دي، د واکمنانو د سر دعا کوي، د پاچا د تخت او تاج د بقا خطبی وایي، دا یوه ارتجاعی ډله او د انقلاب ضد ځواك دی، د دین په نامه خلك غولوي، خلکو ته وایي چي په روانی وضعي شکر وکړي، دا د خدای له لوري په موږ مسلطه شوې، تقدير همداسي تللی، د تقدير مخالفت له خدای نه بغاوت دی، هرڅه خدای ته پرېږدئ، په فیصلو ئې راضی اوسئ، اعتراض مه کوئ، د وضعي د بدلون هڅه مه کوئ، تر قیامته پوري به همداسي هره ورځ تربلي بدتره وي، که په ټولني کي نابرابري ده خدای راوستی، یوه ته زیات یوه ته کم خدای ورکړي، وینئ د ده له لوري دی، د دین حقیقت همدا دی، که دین غواړې نو نه به په روانی وضعي اعتراض کوئ، نه به په نظام کي تبدیلي غواړئ، نه به د عدالت او برابرۍ غوښتنه کوئ او نه به له ظلم او ناروا سره د مخالفت لپاره ملاتړئ. خو که غواړئ چي ولس لدې دردونکي حالت نه وژغورلی شي، فقر، لوږه، غربت او نادارای پای ته ورسېږي، خلکو ته کور، کالي، ډوډۍ ورسېږي، دبډای او نادار، شتمن او نیستمنن، بزګر او ځمکه وال، کارګر او سرمایه دار، حاکم او محکوم ترمنځ تفاوت له منځه ولاړ شي، حکومت د غریبی طبقی او کارګرانو په لاس کي وي، هېواد مو ترقي وکړي، نو راځی زموږ ملګری شئ، دین ته شا کړئ، له ملا او پیر نه رابیل شئ، مارکسیزم لینینزم ستاسو ټولي هیلي تر سره کوي، ستاسو ټولو پوښتنو ته ځواب وایي، باید د یوه سوسیالیستی انقلاب راوستو لپاره ملا وتړو، دا فیوډالي نظام پای ته ورسوو، دین د فیوډالي نظام زیږنده او د همدې نظام د بقا لپاره صحنې ته را ایستل شوی. کومو ولسونو چي دین پرېښی ترقي ته رسېدلی، دین او ترقي، مذهب او علم له یوه بل سره اړخ نه لګوي، یا به دا غواړې یا هغه !! د دې لپاره چي د بډایانو او فیوډالانو ژوند د جنت په څېر وي او بزګران او کارګران د دوزخ په څېر ژوند کي قانع او راضی وي، ملا خلکو ته همدا وایي:

ketabton.com - The Digital Library

د آخرت جنت ستا دی او د دنیا جنت د نورو. اعتراض مه کوه هغه تر دې غوره دی!! دا هغه خبري وې چي د ماکسیم گورکي او جك لندن په شان ناول لیکونکو په کیسوکي د هر مخاطب مخي ته ایښود ل کېدې، ځوانانو د دین حقیقت یا د ملا او پیر په کړو وړو کي لټولو او یا پداسي ناولونو کې. دې ته نه وو متوجه چي دا ناولونه په غربی ټولني کي "دینداره" طبقه تمثیلوي، دا د کشیش او کلیسا په هکله لیکل شوي، پدې هم نه پوهېدل چي دین باید په دین کي ولټوو نه د دیندار په کړو وړو کې، که د دین مدعی منحرف شو، له دین نه ئې ځانته دکان جوړ کړ او دین ئې د حاکمانو په پښو کي ذبح کړ، باید په همدې کس اعتراض وکړو نه په هغه دین چي په خپله د همدې کس په لاس قرباني شوی، نه په هغه دین چي خلکو ته وایي: ورانه دنیا د وران آخرت نښه ده، دنیا د آخرت مزرعه ده که دي کښت خوار وو، د سمسور آخرت هیله مه کوه، هیڅوك حق نلري د دین په نامه له نورو نه څه ترلاسه کړي، بې عدالتي، فقر او لوږه، ستا د کړو وړو او ستا د غیر عادلانه ویښ نتیجه ده، نه په بندگانو د مهربان خدای د نه پیرزویني، دین د ظلم دښمن دی او له ظالم نه بیزار، دین راغلی چي د ظلم تغر ټول کړي، مظلومان له ظلم نه وژغوری، خلکو ته ووایي چي له الله نه پرته بل ته سر ټیټ نکړي، ټول برابر پیدا شوي یاست، له یوه مور پلار نه، هیڅوك په بل د لویي حق نلري، کوم ملا چي د ظالم واکمن په څنگ کي ودرېدو هغه یو ټگمار دیندار دی چي دین د دنیا لپاره د حاکمانو په پښوکي ذبح کوي. د داسي دیندارانو په عمل باندي د خدای دین همدومره اعتراض لري چي د دین دښمنان ئې ورباندي لري.

کمونستانو به په خپلو حزبی غونډو کې، د نجونو او هلکانو د گډی نڅا او رقص محفلونه جوړول، د ودکا جامونه به ئې وېشل او پدې سره به ئې ځوانان جذبول، نورمحمد تره کي یوه ورځ پیغلو ته مخ کړ او ویی ویل: د بلغاریی پیغلو په خپلو سپینو لیچو انقلاب بري ته ورساوو، له تاسو نه همدا انتظار لرو.

زما په یاد دي چي یوه ورځ د پوهنتون په انگړ کي د پرچمیانو د یوې غونډې

ketabton.com - The Digital Library

څنګ ته تېرېدم، يوې پيغلې چې سر، غاړه، سينه او لاسونه ئې بربنډ وو د ستيج په سر ئې شعر وايو او ځوانانو ته ئې خطاب کاوه چې: که انقلابي شوې او انقلاب دی بري ته ورساوو، بيا راشه زما شونډې وزبېښه. دا د دوی اسلوب وو او د دعوت او بلنې مواد.

ماته د دوی د اکثرو کتابونو او ليکنو د لوستلو فرصت په لاس راغلی، له کپيټال نه تر ناولونو پورې، د مارکس، لينن، استالين او ماکسيم ګورکي له کتابونو نه د مائوتسيتون او جك لندن تر ليکنو پورې. پدې ليکنو کې د عقل په ځای احساسات پارول شوي، د فلسفې په ځای په کيسو ترکيز شوی، د "دين" په ځای "ملا" تر بريد لاندې نيول شوی او لدې لارې دين ټکول شوی.

دا ګوند د تأسيس په لومړيو کلونو کې ډېر سريع مخ په وړاندې روان وو، ډېر ځوانان ئې بې لارې کړل، په اکثرو علمي مؤسساتو مسلط شو، پوهنتون د دې ګوند په مهمې اډې بدل شو. له يوې خوا د ټولنې بد وضعيت، فقر، لوږه، جهل، له دين نه بې خبري، استبدادي نظام، د يوې کورنۍ واکمنې په ټول ملت او شديد اختناق او له بلې خوا په نړۍواله سطح د کمونيزم سريع او چټك خوربدل او غربي پانګه وال نظام ته د دنيا په ګوټ ګوټ کې ماته ورکول او په اروپا، آسيا، افريقا او لاتيني امريکا کې يو په بل پسې ستر ستر انقلابونه او بدلونونه راوستل د دې باعث شو چې افغاني ځوانان د دوی په لومو کې پرېوزي، له ځوانانو سره چې د هېواد داخلي وضعيت او نړۍ والو پېښو کوم سوالونه را پيدا کړی وو، د دې ځواب ئې نه په مسجد کې موندو او نه په خانقا کې، دوی غوښتل چې هېواد لدې دردناك او شرموونکي حالت نه وژغورل شي او له نورو هېوادونو سره د سيالۍ وړ شي، که پدې هيله جومات يا خانقا ته تلل نو نااميده او خالي لاس راګرځېدل.

خو د دې حالت عمر ډېر لنډ وو، د خلق ګوند ډېر ژر په ګڼ شمېر ډلو ووېشل شو، لومړی انشعاب د ۱۹۶۷ کال د جولای په مياشت کې د حزب د منشي او د ده د معاون ترمنځ تر سره شو، له کارمل سره د خلق ګوند هغه غړي ملګری شول چې

ketabton.com - The Digital Library

په مرفه او شتمنو کورنیو پوري مربوط او غیر پښتانه وو او له تره کي سره هغه کسان پاتې شول چي پښتانه ول او د ټولني په محرومي طبقی پوري تړلي وو، تره کي د گوند لومړی نوم له ځان سره وساتو او کارمل له خپلو ملگرو سره د پرچم په نامه نشریه راوایستله او ډله ئې په همدې نامه معروفه شوه.

په دوهم قدم کي دستگیر پنجشیری له گوند نه ووت او د"خلق کارگر" په نامه ئې ځانته ډله جوړه کړه.

وروسته طاهر بدخشي له گوند نه بېل شو او ډله ئې د ستم ملي په نامه مشهوره شوه. د ده ډلي په ملي ستم باور درلود او ویل ئې چي د پښتنو په خلاف باید نور ملیتونه متحد شي او د دوی سلطه پای ته ورسوي، دې ډلي د کمونستي فلسفی خلاف د طبقاتی ستم په ځای د ملي ستم مفکوره وړاندي کوله. اکثر غړي ئې د تخار او بدخشان وو، شمېریې هومره محدود وو چي تر پایه ئې د کومي لویي غونډې د جوړولو او د کومي نشریې د خورولو توان ونه موند.

د اختلاف او په څو ډلو د وېشل کېدو لاندي لاملونه وو:

الف: د زعامت فکری او اخلاقي ضعف.

ب: قومي او ژبني تعصبات او په همدې بنیاد د گوند په منځ کي د مختلفو ډلو جوړېدل او په پای کي د هر سمت او سیمي مربوط غړي په بېل بېل گوند کي را غونډېدل: پښتانه له تره کي سره، تاجکان له کارمل سره، د بدخشان او تخار خلقیان له طاهر بدخشي سره او شمالي وال له دستگیر پنجشیری سره.

ج: له دولت سره د اړیکو په اړه بېل بېل نظریات، کارمل او ملگرو ئې د تفاهم او عدم تشدد د مفکوری پلوي کوله او د تره کي پلویانو د شاهي کورنۍ له غړو، مخصوصاً سردار داؤد سره د کارملیانو په نږدې اړیکو اعتراض درلود.

د: په نړیواله سطحه په کمونستي بلاك كي د روسیی او چین ترمنځ د شدید رقابت او په کمونستي جریان کي د بنسټ پالو او اصلاح طلبانو تر منځ تودې

ketabton.com - The Digital Library

منازعې د افغانستان د كمونستي جريان په وضعي دا اغيزه درلوده چي دلته هم مختلفي ډلي را منځته شي. ځينو د مسكو له هغي تګلاري سره ځان عيارکړ چي د خروشوف په دوران کي رامنځته شوه او د استالين د دوران له سياستونو او تګلارو سره ئې ژور اختلاف درلود، ځينو نورو دا تجديد نظر په کلکه محکومولو او هغه ئې ناجائز ګڼلو او د کرملين نوې تګلاره ئې د کمونيزم له اصلي خط نه انحراف شمېرو او نوي واکداران ئې په ليبراليزم او نفاق متهمولو، ځينو نورو دا وپتييله چي حق لري د کموړم په هکله خپل ځانګړی نظر ولري او د کمونستي افکارو په چوکات کي ځانته د خپلو خاصو شرايطو له تقاضا سره سم تګلاره وضع کړي. د کرملين د واکدارانو تر منځ اختلاف د مسكو د سياستونو په هکله په نورو هېوادونو کي هغه مخکنی تصور او تعامل بدل کړ چي له آخوا صادر شوي تحليلونه او لارښووني به مقدس شمېرل کېدې او له هر راز تصرف او تجديد نظر نه پرته به په کار وړل کېدې.

هـ: د اختلاف يوه وجه دا وه چي تره کی، حفيظ الله امين چي نوی له امريکا نه راغلی وو، په حزب کي ومانو او هغه ته ئې ارتقاء ورکړه، د ګوند سابقه دارو غړو ته دا د منلو وړ نه وه، امين ته ئې د شك په نظر کتل او دا تبليغات ئې کول چي دی د (سی، آی، ای) له خوا ګمارل شوی دی.

شعله جاويد:

د دې ډلي اصلي نوم "جمعيت ديموکراتيك نوين" وو، خو د نورو ډلو په څېر د خپلي خپروني "شعله جاويد" په نامه مشهوره شوه، د دې ډلي په هکله په اختصار سره ويلی شو چي:

الف: پداسي وخت کي راپيدا شوه چي له يوې خوا د "خلق ديموکراتيك ګوند" له انشعاباتو سره مخامخ شوی وو او له بلي خوا په نړی واله سطحه چين د "مائوتستون" مشرتابه لاندې د مسكو په خلاف نوې، خو توده جبهه پرانستلې وه،

ketabton.com - The Digital Library

د کمونستي جریان د مشرتابه ادعا ئې کوله، کرملین به ئې په ریویزیونیزم او له مارکسیزم لیننیزم نه په انحراف متهم کاوو، تقریباً په ټولو هېوادونو کې ئې د مسکو پلوه احزابو تر څنګ، پیکنګ پلوه ډلې جوړې کړې وې، په افغانستان کې د "شعله جاوید" په جوړلو موفق شو.

ب: دې ډلې په مسلحانه، نه پخلا کېدونکې او انقلابي مبارزې باور درلود، پارلماني مبارزه، سوله ایز بدلون، له ارتجاع او امپریالیزم سره روغه جوړه ئې د مارکسیزم لیننیزم له کرښلارې سره معارض ګڼله، د چین کمونستي انقلاب د دوی قدوه او د مائوتستون کتابونه د دوی لارښود وو، دوی د خپلو چیني مشرانو په څېر، د کارګری انقلاب په ځای د بزګرانو په انقلاب تأکید کولو، ویل ئې چې افغاني ټولنه لا د بورژوازي او سرمایه دارۍ مرحلې ته نده رسېدلې، کارګری ټولنې نلري، د تولید اصلي منبع ځمکه ده، زموږ کارګران بزګران دي نه د فابریکو کارګران، د کارګری انقلاب شعارونه دلته بې ځایه او بې محتوی شعارونه دي، باید بزګرانو ته سیاسي شعور ورکړو، د نظام د نسکورلو لپاره ئې متحد کړو. دوی دا تحلیل پداسې حال کې وړاندې کاوو چې مسکو او پلویان به ئې په ریویزیونیزم متهم کول، حال دا چې د کارګری انقلاب په ځای د بزګری انقلاب عنوانول پخپله په مارکسیزم لیننیزم کې یو تجدید نظر وو!! مارکس او انګلس د کمونستي انقلاب لپاره د بورژوازی مرحله ضروري ګڼله او پدې باور وو چې دا انقلاب د کارګرانو په لاس تر سره کېږي، د دوی په مسلك کې د بزګرانو د انقلاب تصور نشو موندلی.

ج: د ی ډلې اکثراً په اهل تشیع کې نفوذ وکړ، له اهل تشیع نه بهر په نورو پرګنو کې د دوی نفوذ له هیڅ سره برابر وو، تر پایه پدې ونتوانېدل چې په نورو ساحوکې نفوذ وکړي، وجه ئې دا وه چې د لومړی کچی مشران ئې په شیعه کورنیو پوري مربوط وو.

د: مهم غړي ئې دا وو: ډاکتر عبدالرحیم محمودي، ډاکتر عبدالهادي

ketabton.com - The Digital Library

محمودي، انجنیر عثمان لنډی، صادق یاری او اکرم یاری او د دوهمي کچې غړي ئې دا: حیدر علي لهیب، شاکر، عبدالاله رستاخیز، مجید کلکاني، قیوم رهبر، مینا کشور کمال، لیلا فیض.

هـ: دې ډلې د تبارز په لومړیو کلونو کې سریع وده وکړه، په ځوانانو کې ئې نفوذ ډېر تند او چټك وو، د خلق دیموکراتیك گوند او له هغه نه بېلي شوې ډلي ئې له جدي گواښ سره مخامخ کړې، په پوهنتون او علمي مؤسساتو کې د دې گوند مخکنۍ سلطه ئې پای ته ورسوله، لکه څومره چې پیکنګ د مسکو لپاره پدې مرحلې کې په جدي گواښ بدل شوی وو "شعله جاوید" د مسکو پلوه جریان لپاره همداسې گواښ وو. خو دا ډله له هغه وروسته له شدیدو داخلي ستونزو سره مخامخ شوه او په ګڼ شمېر ډلګیو ووېشل شوه چې د "مسلمانو ځوانانو" له اسلامي نهضت سره ئې د کابل پوهنتون په انګړ کې څو نښتې درلودې او په هرې نښتې کې ئې ماتې وخوړه.

و: دوی به د مائوتستون کتابونه لوستل، د چین سفارت به دا کتابونه په ډېره پراخه پیمانه خورول، د ده کتابونه اکثراً د جاپان له سلطې نه د چین د آزادۍ د تاریخي جگړې او بیا د چین د انقلاب د بېلابیلو برخو په هکله لیکل شوي وو، که څه هم له علمي او فکری لحاظ ئې خاص څه نه درلودل خو د یوه انقلابي جریان د مختلفو اړخونو په څېړلو او معرفي کولو کې د نورو کمونستو لیکوالانو تر لیکنو ډېر غني وو.

د "شعله جاید" ځینو غړو د مائوتستون له افکارو نه لاس واخیست او د البانیا مشر "انور خواجه" ئې ځانته قدوه غوره کړ. ځینو نورو د افغانستان شرایط، نه د چین په شان د یوه بزګری انقلاب لپاره مساعد ګڼل او نه د روسیې او البانیا په شان د انقلابونو لپاره، د دې په ځای ئې د "چګوارا" په څېر د پارتیزاني مبارزې ملاتړ کولو، دې متضادو تګلارو هم د دې ډلې په وېشلو او انشعاب کې خاص تاثیر درلود.

ketabton.com - The Digital Library

ز: په ځوانانوکي د دې ډلي د لومړیو ورځو د چټك نفوذ یو اساسي لامل دا وو چي دوی په نړۍ واله سطحه هم د امریکا امپریالیزم غندلو او هم د روس سوسیال امپریالیزم او د هېواد د ننه ئې د حاکم نظام د رنگولو او د یوه انقلابي بدلون غوښتنه کوله. له دولت سره سازش، روغه جوړه او سوله ایز تعامل ئې محکومولو، اصلاح طلبی ئې د نظام په گټه او د یوه انقلابي بدلون په وړاندي خنډگڼلو. د یوې محرومي او محکومي ټولني کوم ځوان نسل چي د استبداد او اختناق، فقر، لوږي او بې عدالتي په غېږ کي سترکېږي، انقلابي افکار او د یوه تند او انقلابي بدلون تگلاري تر غیر انقلابي افکارو او اصلاح طلبه تگلارو ژر خوښوي، یوازې په مرفه ټولنو او د حاکمو کورنیو په غېږ کي ستر شوي ځوانان د رفورمستی او اصلاح طلبه حرکتونو ملاتړکوي، زموږ په ټولني کي د داسي کسانو شمېر ډېر کم وو. که د افغانستان د سیاسي احزابو جوړښت ته لږ ځیر شو په ځرگند طور گوروچي: د پرچم له ډلي سره د کابل د مرفه کورنیو او په حاکمي طبقې پوري تړلي کسان یو ځای شول، د دوی اجتماعي وضعیت د دې تقاضا کوله چي اصلاح طلبه تگلاره غوره او په انقلابي افکارو او تگلارو هغې ته ترجیح ورکړي، په مقابل کي ئې د تره کي پلویان که څه هم د دواړو د الهام منبع یوه وه او د سیاسي اړیکو په اساس باید د پرچمیانو په څېر وی خو پدې خاطر چي په غریبو کورنیو پوري تړلي وو، له پرچمیانو نه ئې په تگلارو کي انقلابي تمایلات زیات وو او شعله جاوید د همدې عامل په اساس د دواړو خلاف د سوله ییزي مبارزې په ځای په انقلابي او مسلحانه مبارزې ټینگار کولو، په همدې خاطر په ځوانانو کي د دوی نفوذ تر نورو چټك وو.

لومړۍ ډله چي له شعله جاوید نه بېله شوه د "گروه انقلابي خلق افغانستان" تر نامه لاندې ئې خپل کار پیل کړ، دا ډله ورو ورو تقویه شوه، د مجید کلکاني ډله هم لدوی سره یوځای شوه، خو په ۱۳۵۴ کي د "اخگر" ترنامه لاندې یوه ډله لدوی نه بېله شوه او د اوم ثور له کودتا نه وروسته د مجید کلکاني ډله لدوی نه بېله شوه او ځانته ئې د "سازمان آزادی بخش مردم افغانستان" په نوم بېله ډله

ketabton.com - The Digital Library

جوړه کړه، ګروه انقلابي خلق افغانستان ځانته نوی نوم غوره او د سازمان رهایي تر نامه لاندې ئې فعالیت پیل کړ. د سردار داؤد له کودتا نه وروسته د دې ډلې ګڼ شمېر غړي د دولت سره یوځای شول، دا کسان وروسته بیا له خلق او پرچم سره ملګری شول او لدوی سره د شعله جاوید د ځینو نورو غړو د یوځای کېدو واسطه شول، د سردار داؤد د اقتدار په دوران کي شعله جاوید د هغو سیاسي ډلو لار غوره کړه چي ځیني غړي ئې له دولت سره یوځای شول، ځینو ئې له مبارزې نه لاس واخیست او ځینو نورو مناسب فرصت ته د انتظار کولو فیصله وکړه. د دوی هغو کسانو چي غوښتل ئې د خپلي ډلي شعارونو ته وفادار پاتې شي، دا پرېکړه وکړه چي د پاکستان پیپلز پارتی له حکومت نه د مسلحانه مبارزې لپاره مرسته ترلاسه کړي. پیپلز پارتی له چین سره ډېری تودې اړیکي درلودې او پدې حزب کي یوه فعاله ډله داسي وه چي له شعله جاوید سره ئې په فکری لحاظ خواخوږی درلوده او د دوی په شان د مائوتستون د افکارو پلویان وو.

د شعله جاوید هیئت د جمعیت الله جلال تر مشرۍ لاندې پاکستان ته ولاړ، د بوتو حکومت، جنرال محمد موسی چي په خټه هزاره وو، لدوی سره د تفاهم او تماس لپاره توظیف کړ، د ده په لاس دې هیئت ته د مالي مرستي تر څنګ څو میله وسله او څه منفجره مواد ورکړ شول او د مؤثر کار په صورت کي د کافی مالي او نظامي مرستو وعده ورکړی شوه، د پیپلزپارتی هغه اړخ چي چینائی کمونستي افکار ئې درلودل، دې ارتباط ته خاص اهمیت ورکولو او دا ډله ئې له فکری لحاظه ځانته ډېره نږدې ګڼله او دې ته ئې ترجیح ورکوله چي دا ډله وپالي، وده ورکړي او د مؤثر کار شرایط ورته برابر کړي، خو شعله یانو څو ستر مشکلات درلودل:

- له شدید داخلي اختلاف سره مخامخ ول، په ګڼ شمېر متخاصمو ډلګیو وېشل شوي وو، لداسي مشرتابه نه محروم وو چي د دې ډلي اکثر غړي پری راغونډ شي.

ketabton.com - The Digital Library

• وسله وال فعالیت له کافی ولسی ملاتړ او په ملت کي له ژور نفوذ نه پرته ممکن ندی. دا ډله د ولسی ملاتړ له ناحیې پداسي موقعیت کي نه وه چي د رژیم په خلاف مؤثر کار وکړي شي، پاکستان د هغو انفجاراتو په مقابل کي لدې ډلي نه د فوری اقداماتو انتظار درلود چي د داؤد د حکومت له خوا په ټول پاکستان کي ترسره کېدل او لمن ئې ورځ په ورځ خورېده. که دا ډله پدې توانېدلې وی چي مؤثر کار وکړي، د بوټو د حکومت انتظار تر سره کړي او د کابل له لوري د هغه وخت د فشار په راکمولو کي له اسلام آباد سره مرسته وکړي، شاید د بوټو حکومت بلي افغاني ډلي ته مخصوصاً داسي ډلي ته چي اسلامي هویت ولري، هیڅکله له پاکستان نه په افغانستان کي د څه کولو موقع او فرصت نه وی ورکړي، خو د شعله جاوید په ډلي کي دا توان نه وو چي لدې شرایطو نه استفاده وکړي.

په ۱۹۸۱ کي دې ډلي یو ځل بیا هڅه وکړه چي له اسلام آباد سره هغه تت شوې زړه رابطه راژوندی کړي، د رهائي گروپ مشر ډاکتر فیض احمد د یوه هیئت په مشری له هماغه جنرال موسی سره لیدنه کتنه وکړه، څه تحفی او هدیی ئې هم نوموړي جنرال ته له ځان سره درلودې، جنرال صاحب تحفی په ورین تندي ومنلې خو هیئت ته ئې داسي وعدې ورنکړی شوې چي هیئت انتظار درلود.

دغه عوامل باعث شول چي افغاني چینائي کمونستان د اسلامي انقلاب په دوران کي فعال او څرگند حضور ونلري، په داخل کي د جنگ د مستقلي جبهې له پرانستلو نه عاجز پاتې شي او په لاندې شکلونو کي فعالیت وکړي:

• په هغو ډلو کي نفوذ وکړي او د دوی له نوم او بیرغ نه په استفادې سره کار وکړي چي یا التقاطی افکار لري، هر څوک په خپلو لیکوکي منلی شي، وسایل او امکانات لري خو افراد نلري او یا په هغو ډلو کي چي نه تنظیم لري، نه د سیاسي کار تجربه او نه د کمونستانو په هکله معلومات. د شمالي د سیمي غړي ئې په شوری نظار کي ننوتل، د هرات غړو ئې د حرکت انقلاب اسلامي ډله

ketabton.com - The Digital Library

غوره کړه، د مرکزي صفحاتو او په شيعه ټولني پوري مربوط غړي ئې په شيعه تنظيمونو کې او ځيني کسان ئې له جبهه نجات او محاذ ملي سره يوځای شول.

د: د سازمان رهايي ډلي دا وپتييله چي خپلي مخکنۍ تګلاري بدلي کړي او نوې تګلاره غوره کړي، نوې تګلاري دا غوښتنه کوله چي: د مجاهدينو په شان بايد له ښارونو نه د کليو په لوري مخه کړي او د خپلي مبارزې لپاره د ښارونو په ځای کلي غوره وګڼي.

افغان ملت

دا ډله د انجنير غلام محمد فرهاد په لاس جوړه شوې، هغه خپل تحصيلات په جرمني کي ترسره کړي وو. د جرمني د سوسيال ديموکرات ګوند له افکارو او تګلارو نه متأثره وو، خپل ګوند ئې د افغان سوسيال ديموکرات په نامه ياد کړ، د "افغان ملت" په نامه ئې نشريه درلوده، ډله ئې په همدې نامه مشهوره شوه، دا ډله د طاهر بدخشي د ستم ملي ډلي مقابل ډله ګڼلی شو، په نشنليزم ئې باور وو، د پښتنو برلاسی ئې غوښتله، د پښتونستان د داعيی کلکه پلوي او پدې هکله ئې د دولت ملګرتيا کوله، د شاه له خوا نومول شويو صدراعظمانو ته ئې تل د اعتماد رأی ورکوله. انجينر غلام محمد فرهاد هلته شهرت ترلاسه کړ چي د کابل ښاروال وټاکل شو او پدې وتوانېدو چي د کابل ښار بڼه تر ډېره حده بدله کړي، په ښاروالۍ کي د ده برياوو ده ته نه يوازې کافی شهرت ورپه برخه کړ، بلکي د يوه حزب د جوړولو موقع ئې په لاس ورکړه، د دې ډلي غړي اکثراً مشرقي وال وو، په ځوانانو کي ئې نفوذ ډېرکم رنګه او له هيڅ سره برابر وو. ويلی شو چي تر ټولو سياسي ډلو وروسته وه، مهم غړي ئې دا وو:

غلام محمد فرهاد، قدرت الله حداد، علي احمد ملت يار، حبيب الله رفيع او فدامحمد فدائی. دا ډله هم ډېر ژر له انشعاباتو سره مخامخ شوه، لومړی د ملت او افغان ملت په نامه دوو ډلو او وروسته په نورو ډلګيو ووېشل شوه، زيات شمېر

ketabton.com - The Digital Library

غړي ئې د سردار داؤد او د کمونستانو د اقتدار په دوران کې له دولت سره یوځای شول.

صدای عوام

د عبدالکریم فرزان تر مشرۍ لاندې یوه ډلګۍ د خپلې نشریې "صدای عوام" په نامه مشهوره شوه، عبدالقیوم وردك او ښځه ئې معصومه عصمتی او ذبیح الله عصمتی ئې مهم غړي وو.

عجیبه دا ده چې په دې مرحلې کې هیڅوك داسې پیدا نشو چې د یوه اسلامي ګوند د جوړولو لپاره د سیاسي مبارزې ډګر ته راووځي، د بې دینه او لائیك ګوندونو په مقابل کې د اسلام پالو سیاسي حزب جوړکړي او د هېواد د سیاسي، اجتماعي او اقتصادي ستونزو د حل اسلامي تګلاره وړاندې کړي او ځوان نسل د دښمنانو په لوموکې له لوېدو وژغوری!! له چا نه چې د داسې یوه حرکت د پیلولو هیله کېده هغوی یا د نظام په خدمت کې او د موجوده وضعې د دوام او بقا غوښتونکي وو او یا د روان وضعیت له خطرناکو عواقبو نه بې خبره وو او یا په هېواد حاکم نظام ورته د اسلام له غوښتنو سره سم او د الله د رضا مطابق معلومېدو، دوی له اسلام نه همداسې یو ناقص تصوېر په خپل ذهن کې انځور کړی وو، روان وضعیت دوی ته خاص امتیازات ور په برخه کړې وو، هره تبدیلې ئې د خپلو امتیازاتو لپاره ګواښ ګڼلو، له واکمنې طبقې سره لدې لحاظه ورته ول، د دواړو ګټې سره غوټه شوې وې، دوی د هماغې ډلې غړي وو چې شاه ئې په سر کې وو. دوی حتی د یوې دولتې ډلې له جوړولو نه هم ډډه کوله. که تاسو د هېواد د سیاسي احزابو تاریخ ته لږ ځیر شئ په ځرګنده به وګورئ چې د "مسلمانو ځوانانو" د پاڅون تر پیل پورې د سیاسي مبارزې ډګر غیر اسلامي ډلو ته تش پاتې وو.

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

د کمونستانو په وړاندي عکس العمل

د کمونستانو سریع او چټکي ودي ځو ځانګړی نتائج درلودل:

× مغرور شول، د لومړیو ورځو هغه احتیاط ئې شا ته وغورزاوو چي د ولس له مقدساتو سره د تصادم په اړه ئې درلود او لدې نه ئې ډډه کوله چي خپل الحادي ماهیت بربنډ کړي او د خلکو په مقدساتو تېری وکړي. دوی په ځوانانو کي خپل سریع او چټك نفوذ داسي تعبیر کړ چي ځوان نسل له دین نه بیزاره او کمونستي افکارو منلو ته چمتو دي، کمونیزم په خپلي اصلي بڼې کي وړاندي کول نه یوازې اشکال نلري او دوی ته خنډونه نه راولاړوي بلکي په ځوانانو کي د دوی د مزید نفوذ باعث ګرځي. د ټولني د وضعیت په هکله د کمونستانو غلط تشخیص او ناسم تصور دوی دې ته وهڅول چي له دیني شعائرو سره په خپل چلند کي په پوره بې باکۍ سره عمل وکړي او له عکس العمل نه بې پروا وي.

× د کمونستانو تهاجمي حالت او سریع ودي په ځینو کي وېره راپیدا کړه، ځیني ئې د هېواد د راتلونکې په هکله مشوش کړل او ځیني نور ئې راوپارول چي

ketabton.com - The Digital Library

له دين او هېواد نه د دفاع په خاطر په مختلفو لارو چارو غور وکړي. پدغو کسانو کي ځيني داسي وو چي غوښتل ئې څه وکړي؛ خو يا د څه کولو په موقعيت کي نه وو، يا ئې د څه کولو جرأت نه درلود، يا د وضعيت له دقيق تشخيص او د کمونستانو د پيدا ايښت د لاملونو له پېژندني نه عاجز وو او د کمونيزم د مقابلې په غلطو لارو چاروئی غور کاوو او غوښتل ئې د دولت په مرسته د کمونستي خطر مقابله وکړي. له پوهنتون او علمي مؤسساتو نه پرته د ټولني په نورو برخو کي د يوه منظم او ځواکمن سياسي تحريك روانول ممکن نه وو، د پوهنتون او علمي مؤسساتو په زده کوونکو کي ډېر کسان داسي وو چي د يوه اسلامي جريان په روانولو کي ئې هم د خوځنده او فعالي ونډې اخيستو جرأت درلود او هم کفايت او استعداد. دوی د کمونستانو له تحرکاتو، جلسو، تظاهراتو، د ځوانانو د جلب او جذب له جدي هلو ځلو او په خپل دين او ايمان د دوی له بې باکانه او پاروونکي تېري نه ځورېدل، له ډېرو سره دا آرمان وو چي د کمونستانو د سرو بيرغونو په مقابل کي شنه بيرغونه اوچت شي، د کمونيزم په غيبږ کي د افغاني ځوانانو د پرېوتو مخنيوی وشي، داسي فعال اسلامي حزب صحنې ته راووځي چي دا ځوانان په خپلو ليکو کي تنظيم کړي او د هغه خطر مقابله وکړي چي کمونيزم زموږ دين او هېواد ته متوجه کړي. زه يو له دغو کسانو څخه وم، د کندز د شيرخان ليسی په لسم ټولگی کي وم چي دا احساس راسره پيدا شو، قصه داسي وه: له ۱۳۴۵ نه وروسته د کمونستي ډلو لمن له کابل نه اطراف ته خوره شوه، په ولاياتو کي د دوی فعاليتونه ورځ په ورځ گړندي کېدل، دا کار اکثراً د هغو کسانو په لاس ترسره کېدو چي له ولاياتو نه د زده کړي لپاره کابل ته تللي او هلته د کمونستي ډلو په لوموکي لوېدلي او له ځان سره ئې کمونستي افکار اطراف ته انتقال کړي وو او يا د هغو کسانو په لاس چي له مرکز نه اطراف ته منتقل شوي وو.

په ۱۳۴۲ کي چي زه د لسم ټولگی زده کوونکی وم، زموږ ليسی ته له کابل نه ځيني داسي متعلمين راغلل چي له کمونستي افکارو نه متأثر شوي وو او د

ketabton.com - The Digital Library

"خلق" او "شعله جاوید" غړي وو ، د دوی حرکات او سکنات، ناسته پاسته، یوه بل ته لاس ورکول، خبري، تبصری.. هرڅه له نورو متعلمینو نه فرق درلود ، لدې نه مخکي به له مرکز نه راتلونکو کسانو له ځان سره د لباس نوی موډ ، د ویښتانو د جوړولو نوې طریقه، دشقیقو او بریتونو نوې اندازه، د پتلون د پایڅو او د بوټونو د څوکو او تلو نوی شیپ د اطراف پیغلو او ځوانانو ته له ځان سره هدیه راوړل، خو کمونستانو د دې ترڅنگ څه نور شیان هم له ځان سره اطراف ته راانتقالول، نوي او پردي اصطلاحات لکه بورژوازی، فیوډالیزم، امپریالیزم، سوسیالیزم، پرولتریا او دې ته ورته ډېر نور اصطلاحات چي د اطراف ځوانانو ته نوي او جالب وو ، دوی له ځان سره د مبارزې د فرهنگ ډېر اصطلاحات خپلو اطرافی ملگرو ته هدیه کول، اعتصاب، مظاهره، انقلاب، سوله ایزه مبارزه، مسلحانه مبارزه، له رژیم سره د مقابلې لپاره په سیاسي احزابو کي شاملېدل... اطراف ته د دوی په راتلو سره دلته د سیاسي مناقشې نوی باب پرانیستل شو ، د لوړو ټولگیو په زده کوونکو کي د ی مناقشې جدي رنگ غوره کولو ، هره ورځ به په ټولگیو کي مخصوصاً د ښوونکي د غیرحاضری په صورت کې او د تفریح په وخت کي د دوی ترمنځ سختی مناقشې روانې وې.

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

د مبارزې پریکړه

له کابل نه د راغلو متعلمينو په ډلي کي د حفيظ الله امين وراره اسدالله امين زموږ د لسم ټولګی په زده کوونکو کي شامل شوی وو، د ده پلار د کندز د سپين زر شرکت د رئيس غلام سرور ناشر سکرتر وو، تره ئې د خلق ګوند د منشي معاون وو، دی د حفيظ الله امين د اقتدار په وخت کي د "واد"، وزارت امنيت دولتي رئيس شو او د روسانو د تېري په ورځ له امين سره يوځای په قتل ورسېدو، لده سره مي يوه ورځ جدي مناقشه پيل شوه، دې مناقشې د هغې ورځي په ټولو فارغو ساعاتوکي دوام وکړ، چي د ښوونځي د رخصتي زنګ ووهل شو او کورونو ته روان شوو، په لاره مو بياهم بحث او مناقشې دوام وکړ، چي کله زه د هغه سرای خولې ته نږدې ورسېدم چي په کرايي اطاق کي ئې اوسېدم نو اسدالله امين ما ته مخ کړ او وئی ويل: ماته اجازه راکړه چي يوه ورځ ستا اطاق ته راشم او ته ماته خدای ثابت کړه، دا لومړی ځل وو چي ما په خپل ژوند کي له چا نه د خدای(ج) په هکله داسي خبره اورېده، ما ګمان نه کاوو چي کمونستان به واقعاً خدای نه مني او دا مي په خيال کي نه ګرځېده چي په افغاني ټولني کي به څوك له

ketabton.com - The Digital Library

خدایه انکار کوي او له بل نه به د اثبات دلایل غواړي، د اسدالله امین پدې خبري سره سخت تحریك شوم، نږدې وه زما او د ده ننښته وشي خو نورو متعلمینو مداخله وکړه او د ننښتي مخه ئې ونیوله. زه خپل اطاق ته ولاړم خو ډېر پارېدلی، حساس او مشوش، ما او زما په شان ډېرو نورو کسانو دا گمان کولو چې د دولت ضد مبارزین د اجتماعي بدلون لپاره مبارزه کوي، غواړي شاهي نظام په یوه جمهوری نظام بدل شي، هېواد ترقي وکړي او ولس له فقر او لوږي نه وژغورل شي، هیچا دا گمان نه کاوو چې د دې په ځای دي له عام ولس سره مبارزه پیل شي، د دوی د مقدساتو او دیني شعائرو په خلاف دي مبارزه وشي او دا مبارزه دي له خدای نه د انکار له نقطی شروع شي.

له اسدالله امین سره زما دغي مناقشې زما د ژوند مسیر بدل کړ، لدغي شپې نه وروسته ما د مبارزې فیصله وکړه، خو داسي مبارزه چې هم د رژیم په ضد وي او هم د هغو جریاناتو په ضد چې زما دین او عقیده تهدیدوي، د اجتماعي بدلون لپاره، خو د رښتني اسلام په چوکاټ کې، د نظام د نسکورولو لپاره، خو د هغه په ځای د یوه اسلامي نظام د قائمولو په خاطر، له دغي شپې نه وروسته چې زه کله هم د موسی علیه السلام د ژوند په هکله د قرآن هغه تبصره لولم چې د یوه مظلوم اسرائیلي د ژغورني لپاره ئې له قبطی سره ننښته درلوده، هغه ئې په څپیړه وواهو او همدا څپیړه د قبطی لپاره مرگانی گوزار وو او له همدې پېښې نه وروسته موسی علیه السلام له استبدادي نظام سره د مقاطعی فیصله وکړه او وئی ویل:

فلن اکون ظهیراً للمجرمین: لدې نه وروسته به هیڅکله د مجرم او ظالم ملاتړ ونکړم. چې کله دا قصه په قرآن کې لولم نو د هغي ورځي پېښه او له هغې وروسته د مبارزې پرېکړه مې مخې ته ودرېږي او د دې قصی په هېنداري کې د خپلي مبارزې د پیل څرنگوالی گورم.

ما د مبارزې په لاري د سفر فیصله وکړه خو یوازې وم، نه مې همسفر

ketabton.com - The Digital Library

درلود، نه زاد راه، نه لارښود، نه د سفر د څرنګوالي او لوړو ژورو په هکله معلومات، نه سیاسي پوه، نه تجربه او نه مطالعه، ما باید د دې مبارزې لپاره کافی مطالعه کړې وی خو کتاب مي نه موندلو، ما باید پدې خطرناکي لاري د روانېدو لپاره ملګري پیدا کړي وی او د مبارزې لپاره مطمئن سنګر، خو نه هغه مطمئن سنګر موجود وو چي زه ئې په لټه کي وم او نه هغه ملګري په نظر راتلل چي له ما سره پدې لار د تلو لپاره تیار وي، له ځان سره مي ویل: که هر چاته د دې راز مبارزې بلنه ورکړم راته وایي به: رهبر مو څوك دی؟ ډله مو څه نومېږي؟ مرام مو څه دی؟ اهداف مو کوم دي؟ کوم کتاب لري چي مطالعه ئې کړم؟ هره سیاسي ډله ترشا یو حامي قوت لري، مسکو د خلق او پرچم ملاتړی دی، پیکنګ د شعله جاوید مرسته کوي، موږ به د کوم هېواد په مرستي او ملاتړ حساب کوو؟ که څه هم زه دغو پوښتنو ته د ډاډمن ځواب ورکولو په دریځ کي نه وم، خو ما لدې سره سره د مبارزې فیصله او په خپلي پرېکړې د ټینګ پاتې کېدو عزم وکړ. له ځان سره مي وپتییله چي ځوانانو ته ووایم: له کمونستانو سره د یوځای کېدو نه باید ډډه وکړي، دوی په پردیو پوري تړلي دي، زموږ د دین او عقیدې دښمنان دي، باید له یوې اسلامي ډلي سره د یوځای کېدو په لټه کي وو، دا ډله شته خو اوس د ځمکي لاندې فعالیت کوي، ظروف او شرایط ورته ندي برابر شوي چي راڅرګنده شي، باید انتظار وکړو او ځوانان لداسي ډلي سره د یوځای کېدو لپاره چمتو کړو.

په کندز کي د متعلمینو له خوا څو مظاهرې وشوې، ما پدې مظاهروکي فعاله ونډه واخیسته، د همدې ونډې په وجه څو ورځي له ښوونځي نه اخراج شوم، دا مظاهرې په اصل کي له کابل نه خړوبېدې، فیصله ئې په کابل کي کېده او د هغو سیاسي فعالیتونو یوه کړۍ وه چي سیاسي احزابو د ملت په مختلفو پرګنوکي د نفوذ او د نویو غړو د جذبولو او د هېواد په جریاناتو کي دمؤثری ونډې درلودو لپاره پیل کړي وو.

ketabton.com - The Digital Library

دکتور محمود حبیبی د کندز والي وو، ده له پرچمیانو سره خواخوږی درلوده، د مظاهراتو لارښوونکي ئې ولایت ته وغوښتل، زه هم پدې ډله کي وم، غوښتل ئې موږ ته څه توصیې وکړي، چي یوازې خپلو درسونو ته متوجه وو او له مظاهرو ډډه وکړو او یو څه مو تهدید کړي، ما ته په هغي غونډي کي د خبرو موقع په لاس راغله، د هغه وخت د پوهی او احساساتو په محدوده کي مي څو خبري وکړي، د غونډي نتیجه دا وه چي بېرته خپلو ټولگیو ته ستانه شو.

زه په لسم ټولگی کي د صنف اول نمره وم، له لسم نه یوولسم ته هم اول نمره کامیاب شوم، له فارسی نه پرته چي نه نیمي نمرې مي پکي اخیستې وې په نورو ټولو مضامینوکي مي نمرې ۱۰ او په زیاتو کي له تحسین او آفرین سره یوځای وې. د ریاضی له مضامینو سره مي ډېره علاقه وه، په خپلو استادانو گران وم او همزولو راته په درنه سترگه کتل، په داسي یوه موقعیت کي له کمونستانو سره زما د مخالفت نتیجه دا وه چي دوی په هغي لیسی کي د جلب او جذب په کارکي ناکامه وي او پدې ونه توانېږي چي د پاملرني وړ کسان جذب کړي.

د دغه دوران او په کندز کي زموږ د اوسېدو په اړه څو خبري د یادولو وړ گڼم:

× یوه ورځ د کندز د فوتبال میدان په لوري له څو همصنفیانو سره روان وم، د یوه سردار د کور له مخي تېرېدو، د کور له منځه مو د اوچتی موسیقی غږ تر غوږ شو، ملگرو راته وویل: دا پدې ولایت کي د پرچمیانو د مشر کور دی، هره هفته دلته د پرچمیانو غونډه وي، دی ورته آرمونیه وهی، یوه خور ئې په غونډي کي نڅا کوي او بله ئې ساقی وي او د غونډي برخه والو ته د شرابو جامونه وړاندي کوي، د کمونستانو اکثره غونډي همداسي وې، قمار، شراب او نڅا د هري غونډي ضروري او لازمي برخي وې، په همدې سره دوی ځوانان جلبول او په اخلاقي او فکری لحاظ ئې په حزب کي د غړیتوب لپاره تیارول.

× زه له لسم ټولگی نه مخامخ دولسم ته ولاړم، د یوولسم صنف مي داو

ketabton.com - The Digital Library

طلبی امتحان ورکړ، د یوولسم صنف درسونه ما د ژمي په رخصتي کي ولوستل، د روژی د میاشتي هر سهار به مي له سیمي (پیشلمي) نه وروسته تر لمرختو پوري خپل کتابونه لوستل، تر ټولو آسانه مضامین راته د ریاضی، فزیك او کیمیا مضامین وو، د راتلونکي کال په شروع کي مي امتحان ورکړ، نتائج ئې راته راکړل، که ګورم چي زما نمرې د دولسم ټولګي تر اول نمره نه زیاتي وې.

× د داوطلبی امتحان په ورځو کي د الجبر معلم درمحمد خان راته سوالونه راکړل، زه ئې په صنف کي یوازې پرېښودم، دی مخامخ ټولګی ته ننوت او د دولسم صنف زده کوونکو ته ئې درس شروع کړ، ما سؤالونه ځواب کړل، پارچه مي ورته وسپارله، له ما نه ئې وغوښتل چي په دولسم ټولګی کي کښېنم او د ده درس واورم، په تخته ئې یو سوال ولیکو، ټولو ته ئې مخ کړ چي څوك ئې حل کولی شي؟ هیچا لاس اوچت نکړ، ماته ئې مخ کړ، ما ته د ده سوال ډېر آسان برېښېدو، لاس مي اوچت کړ، وئی غوښتم، تباشیر ئې راکړ، سوال مي له څه ځنډ او اشتباه نه پرته حل کړ، زه هم ډېر خوشحاله شوم خو تر ما نه استاد ډېر خوشحاله شو.

× د دولسم ټولګی په آخری میاشتو کي د کانکور په هکله مشوش وم، یوه شپه مي خوب ولید چي د کانکور امتحان مي ورکړی، نتائج د یوه دیوال په مخ اعلان شوي، لستونه ګورم، خپل نوم مي د یوه لست په سر کي ولید او خواته مي ۷۹ نمرې، دا طمع مي په زړه کي راولاړه شوه چي شاید زه په ټول افغانسان کي اول نمره کامیاب شوی یم، له خوبه راویښ شوم، خپل د اطاق ملګری عبدالله ته مي وویل چي ما په کانکور کي ۷۹ نمرې اخیستی، خپل خوب مي هغه ته تېرکړ، دوه میاشتي وروسته مي د کانکور امتحان ورکړ، په انجنیري کي مي د شاملېدو پرېکړه وکړه، د پری انجنیري کورس لپاره کابل ته ولاړم، هغه کورس هم پای ته ورسېدو او زه له هغه کورس نه اول نمره فارغ شوم، د کورس په پای کي د کانکور نتیجی اعلان شوې، لستونه د حقوقو د پوهنځي په دیوالونو نصب شوي وو،

ketabton.com - The Digital Library

هلته ورغلم، که ګورم چي د یوه لست په سر کي زما نوم لیکل شوی او مخي ته ئې هماغه ۷۹ نمرې، ژر ژر مي ټول لستونه وکتل چي وګورم دا ترټولو اوچتی نمرې دي که نه، آیا زما هغه د خوب طمع صحیح وه که نه؟ خو ومي لیدل چي ترټولو اوچته نمره ۸۱ وه او د ټولو هغو کسانو شمېر چي له ۷۹ نه تر ۸۱ پوري نمرې ئې اخیستې وې جمعاً یوولس کسان وو.

× ما ته خپل شهید پلار په نوې ځوانۍ کي واده وکړ، په لسم ټولګی کي زه د واده خاوند وم، د واده په شپه مي فقط څو شېبې د سحر له لمانځه نه مخکي خوب کړی، چي سترګي مي پټې شوې په خوب کي ګورم چي د تره له یوه زوی سره مي چي سپین ږیری وو او محمد نذیر نومېدو، یوځای د آسمان په لوري اوچت ولاړو، د ستورو ځای ته ورسېدو، ستوری راکد وو، خو زما په رسېدو سره وخوځېدل، له شرق نه د غرب په لوري روان شول، ناڅاپی زرینه ټوټه ورنه جوړه شوه، دا زرینه تکه په خپله په زرینو خولیو بدله شوه، له مانه څو ګامه آخوا د دغه زرینو خولیو یوه وړه کوټه جوړه شوه، هغي خوا تهورروان شوم چي وګورم دا څنګه خولۍ دي، ناڅاپی څه نور کسان چي شمېر ئې تر څلورو پنځو زیات نه وو، را پیدا او له یوې خوا بلي خوا د خولیو په لور راروان شول، هر یوه لدې کوټی نه یوه خولۍ په لاس کي واخیسته پرته لدې چي په خپل سر ئې کښیږدي، ماهم یوه خولۍ را واخیسته او په خپل سرمي کېښوده او له همدې سره له خوبه راویښ شوم. په ابتداء کي مي ګمان کولو چي د دې خوب به زما له واده سره ارتباط وي، شاید ما ته الله پاك نیك اولاد راکړي چي سر مي ورباندي لوړ وي، خو ډېر وروسته کله چي زه د ورونو له خوا د امیر په حیث وټاکل شوم او دا هغه وخت وو چي زموږ مجاهدین به له شرق نه د غرب په لوري، د غرونو او سردرو، لوړو ژورو نه تېرېدل، په داخل کي به ئې خلك تنظیمول، په پاکستان او ایران کي ګڼ شمېر ډلي جوړي شوې، ډېر کسان د مشرتابه لپاره کاندید شول او غوښتل ئې د قیادت پګړۍ په سر وتړي، پدې وخت کي پوه شوم چي زما د هغه خوب تعبیر څه وو.

ketabton.com - The Digital Library

× د پرچم له یوه غړي سره مې په امام صاحب کې مناقشه وه، هغه آغا شیرین نومېدو، د سردارانو له جملې نه او د حقوقو د پوهنځي محصل وو، په مناقشې کې ئې د ماتې احساس کاوو، د بحث د ختمولو لپاره ئې ما ته وویل: ستا افکار د دغه وروسته پاتې محیط افکار دي، چې پوهنتون ته راشي او د هغه ځای نوې او مخکې تللې فضاء وګورې ناچار به دا افکار شا ته غورځوې، ما ورته وویل: ته خو له هغه محیط نه راغلی یې او د هغې فضاء او محیط نمایندګي کوي، مهرباني وکړه زما ځواب ووایه، زما د نظریاتو د تردید دلایل ووایه!!

په اطراف کې دا خبره مشهوره وه چې په پوهنتون باندې کمونستان مسلط دي، په هغه محیط کې نه څوك ملي لباس اغوستی شي او نه په خپلو دیني شعائرو د نورو له تمسخر او استهزاء نه پرته عمل کولی شي، له آغا شیرین سره په هغې مناقشې کې که څه هم له خپل برلاسی نه خوشحاله وم خو د ده وروستۍ خبرې ډېر تشویشونه او سوالونه راته پیدا کړي وو، له ځان سره مې ویل: آیا په رښتیا د پوهنتون محیط داسې دی چې هلته باید محصلین خپل دین، ملي عنعناتو او فرهنګ ته شا کړي، باید د پردیو فرهنګ او کلتور قبول کړي، باید خپل دین او عقیده د وارداتی افکارو په پښو کې ذبح کړي!! که زه لمونځ کوم، روژه نیسم او خپلې ملي جامې اغوندم او هغه څوك په ما اعتراض کوي او اعتراض ئې د تمسخر او استهزاء شکل غوره کوي چې په خپله د پردیو مقلد دی، په خپل شکل، جامه، اخلاق او افکارو کې د پردیو د تقلید کوي او له خپل ولس، تاریخ او فرهنګ نه پردي شوي، زه به د دې تېرې په مقابل کې څه کوم، څنګه به د دوی مقابله کوم !! له همداسې یوه ذهني تشویش سره زه د پوهنتون په لوري وخوځېدم.

× د شیرخان په لیسې کې مرحوم مولوي سراج الدین زموږ د دیني علومو استاد وو، زما د امتحان پارچه ئې هومره خوښه شوې وه چې هغه ئې له ځان سره اخیستې وه او د تخارستان د مدرسې طلابو ته ئې لوستلې وه او هغوی ته ئې

ketabton.com - The Digital Library

ویلي وو: راشئ خپله دیني پوهه د لیسی لدغه متعلم سره مقایسه کړئ! مولوي صاحب چي په کندز کي د ډېر اعتبار او حیثیت خاوند وو او د کندز ولس په ډېره درنه سترګي ورته کتل، دی او د ده ټوله کورنۍ او ټول مخلصین ئی، د جهاد په دوران کي له مور سره یوځای شول، د ده مشر زوی قاضی محمود الحسن په حزب اسلامي کي د اجرائیه شوری د عضویت تر پوړي ارتقا وکړه، شاید د دې اصلي وجه زما هماغه د امتحان پارچه وه چي د مرحوم مولوي صاحب ډېره خوښه شوې وه.

× دا باید توضیح کړم چي زه د ۱۳۲۷ کال د میزان په میاشت کي د کندز د ولایت د امام صاحب د ولسوالۍ د ورته بز په کلي کي زېږېدلی یم، زما کورنۍ په همدې کال له غزني نه کندز ته انتقال شوه، والد مي شهید حاجي عبدالقادر خان د شاه جوی اوسېدونکی او مور مي د قره باغ اوسېدونکې وه، مخکي زموږ کورنۍ کوچیانی ژوند درلود، غزني، ګومل او دیره اسمعیل خان زموږ مېلي وې، د دغي سیمي کوچیانو به تر هند پوري تګ راتګ کولو، په دوبی سړو سیمو ته او په ژمي کي تودو سیمو ته.

زما کورنۍ د نائب الحکومه شیرخان په وخت کي له غزني نه کندز ته انتقال او په امام صاحب کي مېشت شوه، پلار مي له خپلو دوو ورونو حاجي غلام سرور او حاجي غلام قادر سره په یوې کلا کي یوځای اوسېدو. بل تره مو عبدالمالك خان نومېدو، چي د شاه جوی ولسوالۍ د بازرګانو په کلي کي پاتې شو او زامن ئې له هغه ځایه د هلمند ولایت نهر سراج ته منتقل شول.

دومره زراعتي ځمکه مو درلوده چي ګزاره مو ورباندي کېده، دوه دکانونه، دوه او بیا درې لویې باروړونکې لارۍ او دوې ژرندي مو درلودې، اقتصادي وضعه مو ښه وه، پلار مي له ښکار سره ډېره مینه درلوده، دا مینه لده نه موږ ته په میراث پاته ده، زه وړوکی ماشوم وم چي له ځان سره به ئې ښکار ته بوولم، مور مي راته وايي چي ته ترټولو زامنو ورباندي ګران وې، چي کله به امام صاحب ته

ketabton.com - The Digital Library

شاه، صدراعظم او وزیران د تفریح لپاره راتلل نو زما والد به یو له هغو کسانو څخه وو چي په مېلمستیاوو او بیا ښکار ته د تلو په قطار کي به شامل وو، زما په یاد دي چي شاه محمود خان د خپل صدارت په وخت کي امام صاحب ته راغلی وو، له پلار نه مي وغوښتل چي ما هم له ځان سره ښکار ته بوځي خو هغه لدې کار نه ډډه وکړه او له ما نه پټ له کوره ووت او له مېلمنو سره ښکار ته ولاړ.

یو ځل د زراعت له وزیر محمد حسن خان او غلام سرور ناشر سره ګډ ښکار ته تللی وو، په ځنګله کي ئې چرګ مخي ته والووت، په هوا کي ئې وويشت، درې سره یوځای ولاړ وو او ده خپل لاس د توپك په خوله اېښی وو چي ناڅاپی ډز وشو او د ده د لاس رغوی په چرو سوری شو، د کندز شفاخانې ته انتقال شو، غوښتل ئې ما همالته روغتون ته ورولي، ډېر مشوش وم، د روغتون په بسترکي د ده په لیدو په لومړی سر کي وارخطا شوم، خو وروسته له هغه چي پوه شوم یوازې د ښی لاس رغوی ئې زخمي شوی، تشویش مي راکم شو.

زما څلور ورونه او درې خوندي وې، مشر ورور مي اخترمحمد، ترما نه وروسته شهاب الدین، ورپسې نورالدین او کشری ورور مي نظام الدین نومېدو، پلار مي له دوو ورونو (اختر محمد او نورالدین) سره د کمونستانو په لاس په زندان کي په شهادت ورسېدل، چي د شهادت څرنګوالی او د دفن ځایونه ئې څرګند ندي، خو یوه سرباز راته وویل چي ستا پلار ئې له زندان نه وایست، د آودان دښتي ته ئې یووړ، هلته ئې په جیپ پسې وتاړو او جیپ ئې په هغي لويي دښتي کي په ډېر سرعت روان کړ او پدې ترتیب ئې هغه په بې رحمۍ سره په شهادت ورساوو.

ما تر پنځم ټولګی پوري د امام صاحب په متوسطی کي زده کړه وکړه، د ښوونځي د زده کړي تر څنګ مي، ابتدائی دیني زده کړه له مرحوم مولوي قربان محمد څخه کړي چي د چاه آب د ولسوالۍ مشهور عالم او زما خصوصی استاد وو، ما د ښوونځي د درسونو ترڅنګ، دیني کتابونه له هغه نه لوستل. مولوي

ketabton.com - The Digital Library

صاحب قربان محمدخان د نورو علماوو خلاف ښه تاريخي معلومات درلود، په ليك لوست پوهېدو، ښه خط ئې درلود او ښايسته مشق ئې كولو، پدغو برخو كي هم ما له هغه نه ډېر څه زده كړي.

له پنځم ټولګی نه د حربي ښوونځي لپاره غوره شوم، د حربي ښوونځي په هكله مي خاص معلومات نه درلود، خو لدې انتخابه خوشحاله وم، شهيد اختر محمد له ما سره كابل ته ولاړ چي حربي ښوونځي ته مي ورسوي، چي كله د ليسی اوسپنيزې دړی مخې ته ورسېدو او پهره داران مي وليدل، ليسه مي د يوه جګ ديوال په احاطی كي وليده او زده كوونكي مي په خړو عسكري جامو كي وليدل، هرڅه د زندان په څېر راته معلوم شول، ورور ته مي مخ كړ چي زه دا ليسه نه وايم، دا خو د محبس په څېر ده، هغه هڅه وكړه چي ما قانع كړي، ما په ژړا ژړا هغه ته ويل چي زه دا ليسه نه وايم، يا مي په كومي بلي ليسی كي شامل كړي يا بېرته كورته ځم، هغه راته وويل: مورږ خو د دې كار واك او اختيار نلرو، ته خو هيئت غوره كړی يې، د هيئت فيصله څنګه بدله كړو، دا ښه ليسه ده، روښانه راتلونكې لري، ته شامل شه، يوكال درس ووايه، كه دي خوښه نه شوه، پلار ته به ووايم چي په بلي ليسې كي دي شامل كړي، په همدې خبري مو توافق وكړ او زه له اوښكو ډكو سترګو سره ليسی ته داخل شوم. د شپږم اووم او اتم ټولګی درسونه مي په همدې ليسه كي ولوستل، پدې كلونوكي زه تل اول نمره وم، خو له اتم نه نهم ټولګی ته زما يو بل همصنفی چي محمد آصف نومېدو اول نمره شو او زه دوهم نمره. دی د ميدان اوسېدونكی وو، تره ئې لوړی بريدمن عاشق الله خان په همدې كال په ليسه كي د يوه ټولګی د قومندان په حيث وټاكل شو، ما داسي ګمان كاوو چي محمد آصف د تره په وجه اول نمره شوی او زما په حق كي بې انصافی شوې، هسي هم د ليسی عسكري وضعيت زما له سليقی سره اړخ نه لګاوو، فيصله مي وكړه چي نور نو دا ليسه پرېږدم، كورنۍ ته مي وويل چي بايد په خپلي وعدې وفا وكړي او ما په بله ليسه كي شامل كړي، هغوی زما خبري ته اعتناء ونكړه، ما له ليسې نه خدای پاماني وكړه، له كور نه مخامخ شاه جوی ته د خپلي مشري خور

ketabton.com - The Digital Library

کور ته ولاړم، پدې سره کورنۍ مجبوره شوه چې له ما سره موافقه وکړي، د حربي ښوونځي قومندان جنرال عثمان د اسنادو د راکولو په وخت کې ډېره هڅه وکړه او ډېری تشویقی خبرې ئې وکړې چې زه په همدې ښوونځي کې زده کړې ته دوام ورکړم، خو ما دا خبره ونه منله، اسناد مې ترلاسه کړل او له څه ځنډ نه وروسته د شیرخان لیسی په نهم ټولګی کې شامل شوم.

× یوه ورځ له کوره راووتم، د ښار په لورې روان شوم، چې کله عمومي سړك ته راورسېدم ګورم چې د قوای کار د عسکرو یوه ټولګی یوه لارۍ ودرولې او ډریور ځوروي چې دوی حتماً تر خپل ځای پورې ورسوي، هغه ورته عذر کوي چې زه نشم توانېدی خو دوی ئې نه پرېږدي او ګواښونه ورته کوي، ما ته لدې صحنې همداسې بې اعتناء تېرېدل بې مروتی معلومه شوه، مداخله مې وکړه او عسکرو ته مې وویل چې لرې شئ، دا سړی پرېږدئ او له بې ځایه ځورولو ئې لاس واخلئ، تاسی حق نلرئ چې د خلکو موټرې ودروئ او په زور ئې له ځان سره رواني کړئ، خو دوی چې عسکرې دریشي مغرور کړې وو او هیڅ ګمان ئې نه کاوو چې پداسې یوې سیمې کې څوك دوی ته دا راز خبرې وکړي، له یوې خوا بلې خوا ئې په ما حمله وکړه، د کمربندونو په هغې خوایې په ما ګوزارونه وکړل چې د اوسپنې سر لرې، یو ګوزار مې د غوږ بیخ ته ولګېدو چې مات شو او وینې ترې وبهېدې، پدې سره عسکرو زما له وهلو لاس واخیست او له صحنې خواره شول، زه ئې د بې هوشۍ په حالت کې ډاکتر ته ورسولم خو هلته نه روغتون وو او نه د معاینې داسې وسایل چې زما د پرهار چاره وکړي، ډاکتر توصیه وکړه چې ما کندز ته ورسوي. هماغه روغتون ته چې یو وخت مې پلار پکې بستر وو، هلته زه د ده بستر خوا ته ولاړ وم او دی په زخمي حالت کې او اوس زه ټپی وم او دی مې خواته ولاړ وو او ډاکتر زما د روغېدو ډاډینه ورکوله، خو فرق دومره وو چې دی له حکمرانانو سره په ملګرتیاکې په خپل ټوپك ټپی شوي وو او زه د واکمنو په خدمت کې عسکرو پدې خاطر زخمي کړی وم چې د دوی د ظلم مقابله او د یوه مظلوم دفاع مې کړې وه.

ketabton.com - The Digital Library

د پری انجنیري په کورس کې

د شیرخان له لیسی نه له فارغېدو وروسته زه د پری انجنیري کورس لپاره کابل ته ولاړم، دا کورس د هغو محصلینو لپاره وو چې د انجنیري پوهنځی ئې غوره کړی وو او د انجنیري پوهنځي لپاره مقدماتې دوره وه، پدې دوره کې محصلین د انجنیري پوهنځي لپاره تیارېدل او لازمي زده کړې ئې کولې. ما ته د دې کورس څو خبرې د یادوني وړ بریښي:

× زموږ لیلیه په ثانوي تخنیك کې وه، په واړه اطاق کې اته کسان اوسېدلو، دوه منزله کټونه مو درلودل، دوه کسان چې یوه ئې له پرچم سره او بل ئې له ستمیانو سره اړیکې درلودې، یو سلطان نومېدو چې د امام صاحب اوسېدونکی او بل عبدالحی د تخار او سېدونکی وو، پدې اطاق کې له موږ سره یوځای شول، په لومړیو ورځو کې مي لدوی سره مناقشې وې، خو دوی ډېر ضعیف وو، په څه نه پوهېدل، د مناقشې نه وو، سلطان له مناقشې نه لاس واخیست او عبدالحی وویل چې زه کافی مطالعه نلرم، بل څوك د مناقشې لپاره راولم، بدیع الزمان د ستمیانو یو فعال غړی ئې له ځان سره راووست، په همدې اطاق کې زموږ مباحثه پیل شوه، د اطاق ملګرو او ځینو نورو محصلینو زموږ د مناقشې څارنه کوله، که څه هم زما معلومات ابتدایي او محدود وو خو پدې مناقشې کې مي پوره سرلوړي او برلاسی په برخه شوه، هومره چې بدیع الزمان دې ته اړ شو چې ووایي: زه ستا د ځینو خبرو او سؤالونو ځواب نلرم، د دغو مسائلو په هکله زما معلومات کم دي، پدې اعتراف کوم، خوکه ته تیار یې زه له ځان سره راتلونکې هفتې ته یو معروف استاد، انجنیر عثمان لندی راولم، ما موافقه وکړه او د راتلونکې اونۍ یوه شپه مو د مناقشې لپاره وټاکله او په همدې توافق سره زموږ هغه مناقشه پای ته ورسېده، له غونډې نه وروسته زما دا حالت وو چې له یوې خوا پدې خبري خوشحاله وم چې د بدیع الزمان په څېر یو معروف او فعال کمونست ته مي ماتې ورکړې او اوس د دوی له یوه داسي کس سره د مناقشې وعده لرم چې د

ketabton.com - The Digital Library

کمونستانو د لومړۍ پوړي له رهبرانو څخه دی او پدې معروف دی چې په ټول هېواد کې د ده په کچه په ساینس کې پوه او په کمونستي افکارو کې وارد شخص ډېر کم موندل کېږي، له بلې خوا پرېشانه وم چې مبادا له ده سره په راتلونکې مناقشې کې له ماتې سره مخامخ شم او پدې سره د پری انجنیري ټول هغه محصلین لدوی سره ملګری شي چې تر ننه ئې زما په وجه د دوی له ملګرتیا ډډه کوله. خو هغه شپه راورسېده، زه او نور محصلین د دوی راتلو ته منتظر وو، خو هغوی په خپلې وعدې وفا ونکړه او انجنیر عثمان لنډی په آخری شېبو کې له راتلو نه ډډه وکړه.

د پری انجنیري کورس څو نوری خبرې هم د یادونې وړګنم:

انجنیر سیف الدین نصرتیار او انجنیر عثمان زما اطاق ته څېرمه اوسېدل، د دواړو اطاقونو ترمنځ بنده ور وو، دوی به د همدې دړی له چولو نه زموږ بحثونه څارل اودس او لمانځه ته په تلو راتلو کې به مو یو بل لیدل، ما هم غوښتل چې کومه ورځ لدوی سره کښېنم او دوی هم، خو متأسفانه دا فرصت میسر نشو، د کورس په پای کې کله چې پوهنتون ته ولاړو او په لیلیه کې شامل شوو، ناڅاپی زه او دوی د لیلیی په ګډ اطاق کې مېشت شوو، هلته ما دوی ته وویل چې د پری انجنیري کورس په دوران کې مې ډېرځله غوښتل چیکومه ورځ له تاسو سره کښېنم او دوی راته وویل چې له کمونستانو سره مو ستاسو مباحثی د دروازې له چولې تعقیبولې.

زه له نوموړي کورس نه اول نمره فارغ او د انجنیري پوهنځي په لومړی ټولګی کې شامل شوم.

ما د انجنیري پوهنځی د دې لپاره غوره کړی وو چې غوښتل مې له فارغېدو نه وروسته د دولت د مأمور په حیث کار ونکړم او په شخصي کار ځان مصروف کړم. د دولت په اداراتو کې له کارکولو نه مې کرکه درلوده، ما ته د دولت د مأمور په څېره کې داسې څوك مجسم کېدو چې په ظلم، خیانت او رشوت لړل شوی،

ketabton.com - The Digital Library

خلك څوروي، له مظلومانو نه شوکي کوي او په حرامو پیسو پرېږ شوي. غوښتل مي د خپل لاس له تنګاکو نه حلاله روزی ترلاسه کړم او له یوه مفسد او ظالم سره له مرستي نه په ډډه وم.

ketabton.com - The Digital Library

نشرات

په دې وخت کې د ورځپاڼو بازار ډېر تود وو، ګڼ شمېر نشريې خپرېدې چې مشهورې ئې دا وې:

افغان ملت

دا د افغان سوسيل ديموکرات ګوند جريده وه چې د **۱۳۴۵** کال د حمل په مياشت کې راووته، د امتياز خاوند ئې انجنير غلام محمد فرهاد او مسئول مدير ئې ملت يار وو، ليکوالان ئې پښتانه ول، د لوستونکو شمېر ئې کم وو، د پښتونستان د داعيې کلکه پلوي ئې کوله، اصلاح طلبه نشريه وه، په دولت ئې دوستانه اعتراضات کول، په مهمو او بنيادي مسائلو کې ئې د دولت ملاتړ کولو، د شاه له خوا نومول شوي صدراعظمان ئې تائيدول.

پرچم

د جمعيت ديموکراتيک خلق افغانستان د پرچم ډلې نشريه وه. مسئول مدير

ketabton.com - The Digital Library

ئې سلیمان لایق وو، هره هفته خپرېده، په لومړی سر کې ئې لوستونکي زیات وو، خو ورو ورو کمېدل، مسکو ته وفاداري، د روسي ورځپاڼو مهمي مقالې ترجمه کول، د ایران حزب توده له خپرونو نه اقتباسات، د پارلماني مبارزې ملاتړ، دشاه تائید او د شاه له خوا د نومول شویو حکومتونو مخالفت، په شعله جاوید او چین کلك او مسلسل گوزارونه، ... د دې نشریې ځانگړتیاوي وې.

شعله جاوید

د جمعیت دیموکراتیك نوین نشریه وه، جمعیت د نشریې په نامه مشهور شو، د امتیاز خاوند ئې دکتر رحیم محمودې او مسئول مدیر ئې هادي محمودې وو، هره هفته خپرېده، مصارف ئې د چین سفارت ورکول، مائویستی افکار ئې خورول، د مائو له کتابونو نه اقتباسات، د چینایي ورځپاڼو د مهمو مقالو ترجمه، د مسکو په ریوزیونیستی تگلارو کلکي نیوکي، دسوله ییزي او پارلماني مبارزې مخالفت، په انقلابي، نه پخلا کېدونکې او قهرجني مبارزې ټینگار، د شعله جاوید د اونیزی ځانگړتیاوي وې، د پرچم په څېر دې نشریې هم د کمونستي فرهنگ لاتیني اصطلاحات په پراخه پیمانه کارول، لوستونکي ئې ځوانان وو، په ابتداء کې ئې د ځوانانو په مختلفو اقشاروکي لوستونکي او مینه وال درلودل، خو د دوی شمېر ورو ورو کمېدو او په پای کې د شیعه ټولني په منورینو کې ئې لوستونکي رامحدود شول.

گهیځ

دا یوه مستقله اونیزه وه، اسلامي تمایلات ئې درلودل، شهید منهاج الدین گهیځ ئې مؤسس او د امتیاز خاوند وو، د ۱۳۴۷ کال د میزان په میاشت کې د مطبوعاتو ډگر ته راووته، کمونستانو هغه ځانته جدي گواښ گڼلو، ما گمان کاوو چې دا نشریه به هم د نورو نشراتو په څېر د کومي سیاسي ډلي نشراتی ارگان وي،

ketabton.com - The Digital Library

د محمدجان خان واټ په هغه اپارتمان کي د ګهیځ دفتر ته ورغلم چي د پرچم دفتر هم پکي وو ، له مرحوم ګهیځ سره مي تفصیلي خبري وکړي، پدې پوه شوم چي هغه یوازې دی او په خپل همت سره دا نشریه خپروي، نه کوم سیاسي حزب لري او نه مبارز ملګری، څه کسان ورسره قلمي مرسته کوي، اکثر ئې د حق الزحمې په مقابل کې، له هغو کسانو نه ئې سخته ګیله وه چي ځان ورته عالم او په دین پوه معلومېږي، د څه ویلو او لیکلو توان هم لري، خو لده سره د دې نشریې په خپرولو کي قلمي مرستي ته چمتو ندي، ما ورته ځو مقالې ولېږلې چي په امانت او له کوم تصرف نه پرته ئې نشر کړې، پدې سره زما علاقه ورسره زیاته شوه، یوه ورځ مي ورته وویل چي یوازې په نشراتی فعالیت که هرڅومره پراخ او د واقعیتونو په انعکاس کي موفق وي، څه نه جوړېږي او پدې سره په هېواد کي مثبته تبدیلي نشي راتلای، نشراتی فعالیت یوازې د سیاسي فعالیت په څنګ کي په زړه پوري نتائج ورکولی شي، زه نه پوهیږم چي موږ ولې نشوتوانېدی د نورو په څېر داسي منظم حزب جوړکړو، چي ګهیځ ئې نشراتی ارګان وي، کمونستان له خپلو وارداتی افکارو او داسي نظراتو او شعارونو سره کار کولی شي چي د ولس له معتقداتو سره تصادم کوي او د ولس اکثریت ته د منلو وړ ندي، خو موږ مسلمانان دا کار نشو کولی؟! هغه په افسوسناکه لهجه راته وویل: ما ډېره هڅه وکړه خو پدې کار موفق نشوم، له چانه چي د دې کار توقع کېدی شي هغوی دې ته تیار ندي، ملایان له وضعیت نه بې خبره دي او دسیاسي مبارزې توان او جرأت نلري، پیران د دولت ملګری دي او ځوانان د کمونستانو په لوموکي لوېدلي.

خبري مو پدې پای ته ورسېدې چي دی به یو ماښام خپل هغه ملګری په خپل دفتر کي راغونډ کړي چي لده سره د دې نشریې په خپرولو کي مرسته کوي، زه به هم راشم، پدې هکله به تفصیلي خبري وکړو چي څنګه کولی شو یو سیاسي جریان جوړ او روان کړو.

په هغه ماښام زه د ده دفتر ته ورغلم، څلور کسان نور ورسره په ځمکه ناست

ketabton.com - The Digital Library

وو، له روغېږ نه وروسته ئې خپل ملګری رامعرفي کړل: مولوي صاحب محمد یونس خالص، بسم الله کمکی، غفوری صاحب او والد ئې مدیر صاحب عبدالغفور، زما نظر ئې دوی ته تشریح کړ او هغه ئې ضروري وګاڼو، په همدې سره بحث پیل شو، له دوستانو نه یوه ماته وویل: ته څنګه حزب غواړې؟ ما ورته وویل: لکه دا نور حزبونه، چي واضح مرام لري، خط مشی لري، رهبر او شوری لري، غړي او ارکان لري، سیاسي فعالیت کوي، خلك خپل حزب ته رابلي او په ټولنه کي د تبدیلي راوستو هڅه کوي. یوه بل خپله رأیه وړاندي کړه، د دوی له نظراتو نه زما انتباه دا وه چي دا ورونه د یوه سیاسي جریان د روانولو په موقعیت کي ندي، شهید ګهیځ راته مخ کړ او وئی ویل: معلومېږي چي د ورونو له نظراتو سره موافق نه ئی؟! ما ورته وویل: هو، زه دغه کارونه چي ورونه ئې وړاندیز کوي کافی نه ګڼم. غونډه مو له تفصیلي بحث نه وروسته پدې پای ته ورسېده چي بله غونډه به کوو او زه به خپل لیکلي نظرات ورونو ته وړاندي کوم. خو دا غونډه بیا دائره نشوه.

ګهیځ په ډېر حساس وخت کي خپل کار پیل کړی وو، اعتبار ئې ورځ په ورځ زیاتېدو، په ځینو حلقو کي ئې خواخوږی او لوستونکي زیاتېدل، د دې نشریې اعتبار هلته خپل اوج ته ورسېدو چي د "جوانان مسلمان" له جریان نه ئې په ډاګه او جدي توګه ملاتړ پیل کړ. په وروستیو کلونو کي ئې د پاکستان له جماعت اسلامي سره ارتباطات ټینګ شول، جماعت یو شمېر هغه کتابونه ورکړل چي د جماعت باني مرحوم ابوالاعلی مودودي لیکلي او په پښتو ژبی ترجمه شوي وو. د دې کتابونو په خورولو او له "جوانان مسلمان" نه کلك ملاتړ ګهیځ پداسي حساس موقعیت کي ودراوو چي دین دښمنه حلقو ته د ده تحمل ګران شوی وو، په همدې خاطر مرحوم منهاج الدین ګهیځ په ۱۳۵۱ کال کي په ګذرګاه کي د خپل کور مخي ته پداسي حال کي په شهادت ورسېدو چي بې نمبر پلیټ روسي جیپ ئې د محقر کور مخي ته و درېدو، یو کس راکوز شو، د کور ور ئې وټکولو، مرحوم ګهیځ ورته راووت، چي سم د لاسه ئې پده ډزی وکړي او همالته په شهادت

ketabton.com - The Digital Library

ورسېدو او قاتل په خپل روسي جيپ کي وتښتېدو، دا افواه خوره شوه چي شهيد ګهيځ د صمد اظهر په لاس په شهادت رسېدلی، ځينو حلقو ويل چي صمد اظهر دا کار د دولت په اشاره کړی، ځينو نورو ويل چي د پرچميانو په اشاره ئې کړی، خو دولت نه پدې ارتباط ځوك ونيول او نه ئې څه وويل، هغه ئې يو مرموز قتل وښودو او په هغه ئې برغولی کيښود . د شهيد منهاج الدين ګهيځ په شهادت سره د ګهيځ نشريه متوقف شوه.

مساوات

دا د جمعيت ديموکراتيك مترقي ګوند نشريه وه چي محمد هاشم ميوندوال د هغه لارښودنه کوله، ګوند ئې د همدې نشريې په نامه مشهور شو، د امتياز خاوند ئې پوهاند عبدالشکور ارشاد او مسئول مديران ئې پوهاند عبدالرحيم الهام او عبدالغني ميوندي وو. په لومړيو ورځو کي ئې زيات لوستونکي درلودل، له پرچم او شعله جاويد سره ئې رقابت کولو، خو ورو ورو ئې لوستونکي کم شول، ليبرالي افکار، د دين او سوسياليزم تلفيق، د دولت په اداري کړنلاري نيوکي، د اجتماعي عدالت غوښتنه، د ديموکراسي ملاتړ، مشروطه شاهي ته وفاداري، د غرب په نسبت تمايل او له روسانو سره محتاطانه چلند او په ځينو مواردو کي د مسکو د توجه جلبولو لپاره هڅه، د دې نشريې ځانګړتياوي ګڼلی شو.

مساوات خپله لومړۍ ګڼه د ۱۳۴۵ کال د سرطان په درېيمه بازار ته وايستله، تر شپږو مياشتو منظمه خپرېده، خو د نور احمد اعتمادي حکومت پدې خاطر د هغې د توقف فرمان صادر کړ چي د ده په حکومت ئې سختی نيوکي کولې، خو اتلس مياشتي وروسته او د اعتمادي د حکومت له ړنګېدو پس ئې خپل نشرات بېرته پيل کړل. د محمد هاشم ميوندوال له اعدام نه وروسته د مساوات نشريه متوقف شوه.

ketabton.com - The Digital Library

کاروان

دا یوه خپلواکه او بې طرفه نشریه وه، په کومې سیاسي ډلې پورې تړلې نه وه، د امتیاز خاوند ئې صباح الدین کشککي د هغه وخت د مطبوعاتو وزیر او مسئول مدیر ئې عبدالحق واله وو، د سردار داؤد ترکودتا پورې خپرېده.

همدا راز د ترجمان، پیام وجدان، صدای عوام، پروانه، پیام امروز، خیبر او کمك په څېر ځیني نوري وړې نشریې هم خپرېدې چې نه ئې زیات شمېر لوستونکي درلودل او نه ئې په پېښو باندي خاصه اغیزه.

ketabton.com - The Digital Library

د پوهنتون سیاسي فضاء

پوهنتون د سیاسي مبارزې په تود او متشنج انګړ بدل شوی وو، د کال په پیل کې به سیاسي ډلو د نویو محصلینو د جلبولو لپاره له یوه بل سره په شدید رقابت لاس پورې کاوو، نن به د یوې ډلې غونډه، اجتماع او میټنګ وو او په هغېکې به ئې د خپل قدرت او نظم مظاهره کوله، خپل اهداف او مقاصد به ئې بیانول، په خپلو رقیبانو به ئې کلکې نیوکې کولې، تر نورو ډلو به ئې ځان انقلابي، با دسپلینه، قدرتمن، د مظلومانو خواخوږی، د استبداد او اختناق دښمن، د اجتماعي عدالت غوښتونکی او د هېواد د استقلال، خپلواکۍ او ترقي جدي مدافع معرفي کولو، سبا به بلې ډلې همدا کار کاوو او د حریف نیوکو او اعتراضاتو ته به ئې ځواب وایو، یوه به دا ډله له دولت سره په ملګرتیا او پټو اړیکو متهم کوله او بل به هغه. شعله یانو به خلقیان او پرچمیان د سوسیل امپریالیزم لاس پوڅي ګڼل او خلقیانو، پرچمیانو به د شعله جاوید په هکله ویل

ketabton.com - The Digital Library

چي دوی د دولت په لمسون راپورته شوي، غواړي په بې محتوی انقلابي شعارونو او جنون آمیزه پوچو نعرو سره د سیاسي مبارزې فضاء مکدره کړي، دولت ته د دې بهیر د ټکولو موقع په لاس ورکړي او د سوله ییزي قانوني مبارزې امکانات ختم کړي!! هره ورځ به د پوهنتون د انګړ په یوې او بلې ګوښې کې غونډه وه، سره، سپین او تور بیرغونه به اوچت وو، چا به دا او هغه توره ورځ غندله او چا به دا او هغه تاریخي پېښه لمانځله، یوه به په سوله ییزي مبارزی ټینګار کولو، د شوروي اتحاد ستاینه به ئې کوله، د بین المللي کارګری انقلاب د قدرتمن لاربنود لقب به ئې ورکولو، د افغانستان نږدې مطمئن او ربښتوني دوست به ئې ګڼلو، د چین اقدامات به ئې غندل او هغه به ئې د امپریالیزم په ګټه او د بین المللي مترقي نهضت او کارګری خوځښت په زیان او پدې پکت کې د تفرقې او اختلاف راولاړولو عامل ثابتولو. په ځواب کې به بل ورته ویل: شوروي اتحاد خپل مارکسیستی ماهیت له لاسه ورکړي، په کمونستي تګلارو کې ئې تجدید نظر کړی، مرتد شوی، په ریویزیونیزم مبتلا شوی، شوروي ځواك د امریکا په څېر یو امپریالیستی ځواك دی، له نورو ملکونو سره هماغه څه کوي چې امریکا ئې کوي، د دوی په تګلارو کې هیڅ تفاوت نشته، شوروي ځواك یو سوسیل امپریالیستی ځواك دی، پر نورو هېوادونو خپله برلاسی غواړي، پدوی پوري تړلې ډلي ارتجاعی او سازشکاره ډلي دي، په هېواد کي د یوه انقلابي بدلون د راتلو مانع ګرځي، له دولت سره پټي اړیکي لري، د کابل او مسکو ترمنځ د یوې پټې معاملې په نتیجه کي رامنځته شوې، غواړي ځوانان د سوله ییزي مبارزې په غولوونکو شعارونو سره تخدیر کړي، له انقلابي او نه پخلا کېدونکې مبارزې نه ئې مخ بل لوري ته واړوي، روسیه او امریکا یعنی ژېړ سپی د لیوه ورور. یوه به د خروشوف د سیاستونو ستاینه کوله او د ده په اوږدو ویناګانو به ئې استنناد کولو او له هغې نه به ئې اقتباسات کول او بل به د مائوتستون د اوږدې انقلابي مبارزې ستاینه کوله، د هغه د جنګونو کیسی به ئی کولې او د هغه له سرو کتابونو نه به ئې اقتباسات کول.

ketabton.com - The Digital Library

د غونډو له وضعیت نه په ډاګه معلومېده چي د شعله جاوید ډله تر نورو مخکي ده، وریسې د پرچمیانو ډله او لدوی دواړو وروسته خلقیان وو، نوری ډلي ډېری کمزوری وې او د پاملرني وړ فعالیت ئې نه درلود.

موږ د دغو غونډو وضعیت، ویناګاني، شعارونه، د ګډون کوونکو شمېر او د دوی قومي او ژبني جوړښت، په ډېر غور او دقت سره څېړلو، یوه مو له بلي سره مقایسه کوله، پدې ډېر خواشیني وو چي ولې د مسلمانانو کوم ټولګی نشته، ولې د سرو بیرغونو ترځنګ شنه بیرغونه نه ګورو، ولې په کومي غونډي کي نه د ستیج په سر اسلامي وینا اورو او نه کوم اسلامي شعار ګورو، آیا په ټول کابل کې، مخصوصاً په پوهنتون کي داسي څوك نشته چي مسلمانان راغونډ کړي، د اسلام بیرغ اوچت کړي!! دا ولې د شرعیاتو د پوهنځي استادان او محصلین دا کار نکوي؟ آیا دوی خطر ته متوجه ندي که د دي کار جرأت نلري؟ دې حالت له ځینو ځوانانو سره دا سوالونه راولاړول چي شاید د اسلام دور تېر شوی، شاید په اسلام کي دا توان ندی پاتې چي په دغو ظروفو کي مسلمانان د مبارزې ډګر ته راوباسی، شاید هغه کسان چي په اسلامي شریعت د پوهېدو دعوا لري او سره لدې په رواني وضعي اعتراض نلري او د مبارزې ډګر ته نه راوځي له اسلام نه سم پوه شوي وي، شاید اسلام دوی ته همدا ویلي وي!! که خبره داسي وي نو نباید د کومي مبارزي اسلامي ډلي د جوړېدو او د اسلامي شعارونو د پورته کېدو انتظار وکړو!! که د پیر، حضرت، نقیب، ملا، مولوي او آخوند په هکله د کمونستانو خبره رښتیا وي چي دا ارتجاعی ځواکونه دي، د نظام په خدمت کې!! که لدوی نه د یوې سوچه اسلامي مبارزې د پیل کولو توقع نشو کولی نو له چا نه به دا توقع کوو؟! دا سؤالونه په استدلال سره نشو ځواب کېدی او دا خلجانات په شفوي ځوابونو نشو رفع کېدی، یوه عملي حرکت ته ضرورت وو. له هغه چا نه د دې حرکت د پیل کولو انتظار ډېر بې ځایه او بې بنیاده انتظار وو چي په هغه کرغېړن محیط کي ئې عمر خوړلی وو، د هغې متعفني فضاء په مقابل کي ئې حساسیتونه مړه شوي او له وضعیت سره عادي شوي وو، هرڅه ورته طبیعي

ketabton.com - The Digital Library

معلومېدل، چا چي په ځواني کي د یوه ظالم او فاسد اجتماعي او سیاسي نظام په خلاف د څه کولو توفیق ترلاسه نکړ او د ځواني شپې ورځي ئې د همدې نظام په غیبږ کي له کوم عکس العمل او حساسیت ښودلو نه پرته تېرې کړې، په هغه کي حساسیتونه ورو ورو مري، له وضعیت سره د روغي جوړې او سازش احساس په کي وده کوي، سکوت، سازش او له حاکمي وضعي سره سر خوځول ورته منطقي او معقول برېښي او له روان حالت سره تصادم ورته جنون او لېونتوب برېښي. دا چي په هر اجتماعي پاڅون او انقلاب کي د ځوانانو ونډه تر بل هر قشر او پرګنې نه، تل ځلانده او رغنده وي او محوري رول دوی تر سره کوي او دا چي د تاریخ په اوږدو کي د هر پیامبر او مصلح په څنګ کي ځوانان ودرېدلي، دا یو طبیعي بهیر او د الهي سننو مطابق جریان دی، د افغانستان اسلامي نهضت هم باید د تاریخ د نورو نهضتونو په څېر د ځوانانو په لاس پیل شوی وی.

مسلمان محصلین مشوش او لالهانده ول، له یوې خوا په پوهنتون د کمونستانو سلطې او د غیر اسلامي سیاسي ډلو ورځ په ورځ خورېدونکو هڅو او په دیني شعائرو د کمونستانو بې باکانه تېري ځورول، له بلي خوا د یوه اسلامي جریان نشتوالي ځورول، په پوهنتون کي چا ملي جامه نشوی اغوستی، په دیني شعائرو عمل کول ګران وو، بدسترګو کمونستانو به هغه څوك د تمسخر او استهزاء تر برید لاندې نیول چي یا به ئې ملي جامه اغوسته او یا به ئې په دیني شعائرو عمل کولو، شاید د شرعیاتو د پوهنځي وضعیت تاسو ته د ټول پوهنتون د هغه وخت فضاء ښه انځورکړی شي: پدې پوهنځي کي له استادانو څخه هیڅا ږیره نه درلوده، په محصلینو کي یوازې هغو محدودو کسانو ږیره درلوده چي یا به د اطراف له محلي مدرسو نه غوره شوي وو، یا به ئې په کابل کي د کوم مسجد امامت په غاړه وو او یا به په داسي کورنیو پوري تړلي وو چي په دیني چارو کي ئې تساهل نشو منلی. د دغو کسانو شمېر ډېر کم وو، لسو کسانو ته ئې شمېر نه رسېدو، دوی به هم ورو ورو د پوهنتون د مسلطې فضاء تر تأثیر لاندې خپله وضعه بدلوله، په لومړیو اونیو کي به ئې خپلي ږیري ورو ورو کمولې، وروسته

ketabton.com - The Digital Library

به ئې یا فرانسوي شکل ورکړو، یا داسي چي له خرییلو نه وروسته فقط دوه درې ورځي ورباندي تېري شوې وې!! کمونستانو به د ډوډی خوړلو په ځای کي د شرعیاتو د پوهنځي هغه محصلین له یوې خوا بلي خوا د وچي مړی له مغز نه جوړي شوو غوندارو باندي ویشتل چي یا به ئې ږیري درلودې او یا به ئې پګړی په سر وې. کمونستانو د لیلیی هغي برخي ته د "هندوګذر" نوم ورکړی وو چي د شرعیاتو د پوهنځي محصلین په کي مېشت ول. یو کال مخکي لدې چي موږ پوهنتون ته راشو، ځینو دیندارو محصلینو د لیلیی مدیر دې ته اړکر چي د لمانځه لپاره دوی ته کوم ځای خالي کړي، د دوی د ټینګار په وجه د دریم منزل یو داسي ځای چي مخکي به کله کله د کنسرتونو لپاره ورنه استفاده کېده، د لمونځونو لپاره تخلیه شو، پدې کار کي غلام سخی د خان آباد اوسېدونکي او صوفی قربان د بدخشان اوسېدونکي لویه برخه وه، که څه هم دې جومات ته به ډېر کم کسان د لمانځه لپاره راتلل، خو د اسلامي نهضت په پیل کېدوکي د همدې مسجد لویه ونډه وه، همدلته هغو کسانو یو بل سره وپېژندل چي وروسته دا نهضت د دوی په لاس پیل شو.

زه تل پدې لټه کي وم چي جومات ته د راتلونکو کسانو په ډله کي هغه څېرې وپېژنم چي د اسلامي مبارزې روحیه لري، د یوه منظم صف جوړولو ضرورت احساسوي، روان وضعیت ئې ځوروي او عواقب ئې ورته وخیم برېښي، له حالاتو سره د مقابلې جرأت لري او قرباني ته چمتو وي، کله به مي یو له لاس نه ونیو، یوې ګوښې ته به ولاړو، د وضعیت په هکله به مي له هغه سره خبري پیل کړې او کله به مي بل ته وویل چي له تاسو سره څه کار لرم، د جومات په یوه کنج کي به ورسره کښېنستم، له تفصیلي خبرو نه وروسته به راته معلومه شوه چي روحیه ئې څنګه ده او څه طمع ورنه کېدی شي، پدې ترځ کي له شهید مولوي صاحب حبیب الرحن سره آشنا شوم، هغه د ډېر قوي ایمان خاوند وو، حساس، جدي، زړه ور او هري قرباني ته چمتو وو، د ده په څېرې، خبرو، ناستي پاستی، د لمونځ څرنګوالي او له نورو سره مخامخ کېدو کې، ما هغه څه لیدل چي زه ئې په لټه کي

ketabton.com - The Digital Library

وم، ما د ده په څېر ملګری لټول، یو له هغو کسانو چې د ملګرتیا له لومړۍ ورځې نه بیا تر هغې شېبې چې د ده شهادت له یوه بل نه بېل کړي یو، میني ئې زما په زړه کې ځای نیولی او ورځ په ورځ زیاته شوې، شهید مولوي صاحب حبیب الرحمن وو، په کومه ورځ چې ما د ده د دردوونکي شهادت غمناك خبر واورېدو، دا خبر زما د اعصابو لپاره داسې سخت ګوزار وو چې تر اوږدې مودې ئې زما په ټولو حواسو پرده غوړولې وه، داسې احساس مې کاوو چې له لاسو پښو مې دمه وتلې وې.

د شهید مولوي صاحب حبیب الرحمن له لارې د شرعیاتو د پوهنځي له څو نورو ورونړو سره آشنا شوم، د معرفت حلقه ورو ورو خورېده، د الله (ج) اراده داسې تللې وه چې زه او سیف الدین نصرتیار شهید د لیلیې په یوه اطاق کې مېشت شو، همدا اطاق زموږ د لیدنو کتنو، دعوت او سیاسي فعالیتونو په مرکز بدل شو. شهید سیف الدین نصرتیار ډېر با احساسه، دیندار، هوښیار، زړه ور او د ښه استعداد خاوند وو، له کومې ورځې چې له یوه بل سره آشنا شوو او د ګډې مبارزې فیصله مو وکړه بیا تر هغې ورځې چې د دهمزنګ په محبس کې د خپلو ګڼ شمېر زنداني ملګرو په څنګ کې په شهادت ورسېدو، د دعوت او مبارزې په کار کې په دومره انهماك او اخلاص مصروف وو چې د اسلام لپاره ئې هرڅه ته شا کړې وه، غوښتل ئې یوه شېبه ضایع نکړي، یوه لحظه آرام او وزګار پاتې نشي او هیڅ فرصت له لاسه ورنکړي. زه پوهیږم چې که هغه ژوندی پاتې شوی وی، څومره ستر شخصیت به ترې جوړ شوی وو.

د ځینو لیدنو کتنو نه وروسته مو پرېکړه وکړه چې د یوه منظم سیاسي کار د روانولو لپاره چېرې د بحث لپاره کښېنو او ټول هغه ورونړه راوبلو چې د دې کار لپاره مو وړ تشخیص کړی وو، د هماغه پسرلي په یوې داسې شپې کې چې باران ورېدو او د پوهنتون په انګړ کې هیڅوك نه لیدل کېدو، د تعلیم او تربیې د پوهنځي په یوه صنف کې لاندې کسان راغونډ شوو:

ketabton.com - The Digital Library

۱. شهید عبدالرحیم نیازی

۲. شهید مولوي حبیب الرحمن

۳. شهید سیف الدین نصرتیار

۴. شهید عبدالقادر توانا

۵. شهید غلام رباني عطیش

۶. شهید سید عبدالرحمن

۷. شهید استاد گل محمد خان او

۸. زه

په دې غونډې کې مو له اوږدو خبرو آترو نه وروسته فیصله وکړه چې منظم کار روان وو، ځوانان اسلام ته رابلو، ولس راویښوو، د کمونستانو مقابله کوو، د دوی لخوا چې زموږ هېواد ته کوم جدي ګواښ متوجه دی او د دوی د سیاسي هلو ځلو په ماهیت خلك خبروو. فیصله وشوه چې دا کار د یوې داسي "شب نامې" په ذریعه پیلوو چې له یوې خوا د حاکم نظام غیر اسلامي ماهیت او د کمونستي ډلو په پیدا ابنت کې د دې نظام ونډه په ګوته کړي او له بلي خوا د کمونستي ډلو ماهیت بربنډ کړي او له ځوانانو نه وغواړي چې د اسلام تر بیرغ لاندې د اسلامي بدلون راوستو لپاره ملا وتړي. هماغه شپه دا شب نامه تیاره او تصویب شوه، د "شب نامې" په پای کې ولیکلی شو: "جوانان مسلمان"، شب نامه د یوه ورور په مرسته چې د ملل متحد په کوم دفتر کې ئې مأموریت درلود، ټیپ او تکثیر شوه او بیا د شپې لخوا په پوهنتون، د کابل په ټولو لیسو او د خلکو د ګڼې ګوڼې په ډېرو ځایونو کې خوره شوه.

دې "شب نامې" په ټول کابل کې مخصوصاً په ځوانانو کې لویه انګازه خوره کړه، په هر ټولګی کې د مناقشاتو وسیله شوه، هري خوا ته به دې لیدل چې څوکسان راغونډ شوي، یو کس دا شب نامه لولي، نور ورته غوږ دی، پوښتنه

ketabton.com - The Digital Library

کوي چې دا د چا لخوا خوره شوې، "جوانان مسلمان" څوك دي؟ د دوی رهبر څه نوم لري؟ مهم او معروف غړي ئې څوك دي؟ مرام ئې څه دی؟ مرکز ئې چېرې دی؟ دفتر ئې په کوم ځای کې دی؟! کمونستانو به له ځانه دفاع کوله، یوه به ویل: دا شب نامه دولت خوره کړې، بل به ویل: دا د حضرتانو له خوا خوره شوې؟! په همدې سره حرکت پیل شو، با ایمانه ځوانان وخوځېدل، په چا کې چې څه ایماني شیمه وه، له وضعې ځورېدل او د یوه اسلامي صف د جوړېدو ضرورت ئې احساسولو او په همدې لټه کې وو، دغې شب نامې وهڅول، په حقیقت کې همدې "شب نامې" هغه هوا وخوځوله چې ورو ورو په یوه ستر طوفان بدله شوه، طوفانونه همداسې پیل شي، په سر کې د سحار د ملایم نسیم په څېر وخوځیږي، څو میله آخوا او پس له لنډې مودې ستر طوفان ترې جوړ شي. د دغې شب نامې په هر سطر کې ځینو خپل احساسات او تمنیات انځور شوي لیدل، د دې او هغه په وړاندې ئې لوستله او د کمونستانو په وړاندې ئې له هغې دفاع کوله او پدې ترتیب د مبارزې ډګر ته راوتل او همدغه کار دې ته اړ کول چې وګوري څوك ورسره موافق دي او څوك مخالف، دا کار چا روان کړی، دا شب نامه چا خوره کړې، دا د کومې منظمې پټې ډلې ترځمکې لاندې فعالیت نتیجه ده !! لدې نه وروسته له کمونستانو سره زموږ د مناقشاتو یوه نوې او توده لړۍ پیل شوه.

د لومړۍ غونډې څو ځانګړتیاوې

- که څه هم پدې غونډې کې پدې هکله نه بحث شوي او نه کومه پرېکړه چې مشر به څوك وي، زموږ د حرکت د پیل کېدو څرنګوالي دا تقاضا کوله چې د مشرتابه فیصله به ئې په طبیعي طور، د مبارزې په ترڅ کې داسې ترسره کېږي چې د دې مقام لپاره اهل کس به په خپله، د خپل استعداد، کفایت، اهلیت او عملي کار په نتیجه کې تبارز کوي، نور به د ده قیادت مني او دی به د دې کار لپاره اهل ګڼي. زموږ په ډلې کې شهید عبدالرحیم نیازی ورو ورو داسې راڅرګندېدو چې

ketabton.com - The Digital Library

ټول ئې د قیادت لپاره اهل وګڼي، د ده دیني پوهه، آفاقی معلومات، درونډ شخصیت، د افادې ښه استعداد، جدیت، نشاط، جرأت، قوي استدلال او ډېرو نورو صفتونو ده ته امتیازی مقام ورکړی وو. زه ټولو هغو کسانو ته چې د ډله ایز سیاسي کار ضرورت احساسوي د خپلو تجاربو په رڼا کې دا مشوره ورکوم چې پرېږدي د دوی د ډلي مشر، په طبیعي طور او د کار په ترڅ کې تبارز وکړي، په عملي ډګر کې د شخصیتونو د تبارز نه وروسته ترټولو غوره کس انتخاب کړي.

• مبادا دا طبیعي چلند پرېږدي او د مشرتابه لپاره، د خپلي ډلي له شخصیتونو نه بهر، داسي څوك غوره کړي چې د غولوونکي او کاذب شهرت خاوند وي او د عمل په ډګر کې نه وي آزمویل شوی.

• موږ ټول محصلین وو او تقریباً همزولي، زموږ له اته کسیزی ابتدایي غونډې سره څلور لاندې ورونه په بېل بېل وخت کې یوځای شول:

۱ـ شهید انجنیر حبیب الرحمن

۲ـ شهید ډاکتر محمد عمر

۳ـ شهید عبدالحبیب حناني

۴ـ شهید خواجه محفوظ منصور

لکه چې ګوری د دې تحریك د ۱۲ مؤسسینو نه ۱۱ غړي په شهادت رسېدلي او یوازې زه لدې سعادت نه محروم پاتې شوی یم، دوی عملاً او په خپل شهادت سره ثابته کړه چې له خپل رب سره په خپل تعهد کې رښتونی وو، د هغي لومړی شپې تعهد ئې صادقانه وو، د زړه له کومي ئې له خدای سره تعهد کړی وو او خپل سر او ویني ئې پدې لار کې قرباني کړې. دوی خپله نذرانه وړاندې کړه او زه د منتظرینو په لست کې، امید دی ټول د دې آیت مصداق وو:

مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَٰهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَ مِنهُم مَّن يَنتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلاً *

ketabton.com - The Digital Library

الاحزاب: ۲۳

له مؤمنانو نه ځینو میړنو خپلي هغه ژمني رښتوني کړې چي له خدای سره ئي کړې وې، د دوی ځینو خپلي نذرانې ترسره کړې او ځیني نور ئې انتظار کوي، پداسي حال کي چي "په خپلو ژمنو کي ئی" هیڅ تبدیلي نده راوستلې.

دا مناسب گڼم چي دلته د اسلامي نهضت د نورو مؤسسینو لنډي سوانح هم وړاندي کړم:

شهید انجنیر حبیب الرحمن:

د نجراب اوسېدونکی او د پولي تخنیك د پوهنځي محصل وو، د دروند شخصیت او ډېر اوچت استعداد خاوند وو، په ډېر کم وخت کي ئې ځان اوچتی پوړې ته ورساوو او د دیني پوهی د ژوري زېرمي خاوند شو، په خصوصی او څرگندو غونډو کي به هرچا د ده خبري په ډېر غور سره اورېدلې، په څېرې کي ئې د قوي ایمان او عمیق اخلاص او صداقت نښی له ورایه بریښېدې، له هر چا سره په روغبړ او ملاقات کي ډېر صمیمي وو، له ضرورت نه پرته به ساکت او خاموش وو، له خپلو ملگرو سره په ناسته پاسته کي هومره حیاناك وو چي د ده په څېرکسان پدې زمانه کي او بیا د پوهنتون په سطح کم موندلی شو، خو له مخالفینو سره په مناقشاتو کي به ډېر جدي وو، له کومي ورځي چي ده د اسلامي مبارزې فیصله وکړه او بیا ترهغي ورځي چي د داؤد جاني نظام په اعدام محکوم کړ او په شهادت ورسېدو، له هري شېبې نه په استفادې سره د دعوت او مبارزې په کار کي په ډېر شور، شوق او انهماك لگیا وو، د ده شهادت د اسلامي نهضت لپاره ډېر سخت گوزار وو:

استاد غلام رباني عطیش:

ketabton.com - The Digital Library

د پغمان اوسېدونکی او د شرعیاتو د پوهنځي محصل وو، د جذابې څېرې او جالب شخصیت خاوند وو، د دیني پوهې ترڅنګ ئې آفاقی معلومات هم درلودل، تل پدې هڅه کي وو چي له فکری او علمي لحاظه ځان ورسوي او یوازې په رسمي دروسو اکتفاء ونکړي، د ستیج په سر ئې وینا تر ډېره حده جالبه وه، له فارغېدو نه وروسته ئې د استادي دنده غوره کړه، پوهېدو چي د دعوت او مبارزې لپاره ترټولو غوره دنده معلمي ده، د ده په څېرې کي هر چا د یوه سیاستمدار آثار په څرګنده توګه لیدلی شو، د داؤد استبدادي نظام په لاس زنداني شو او تر هغه په محبس کي پاتې شو چي د کمونستانو له مسلط کېدو نه وروسته له ۱۴۲ کسانو سره یوځای په شهادت ورسېدو.

شهید استاد ګل محمد:

د میدان اوسېدونکی او د شرعیاتو د پوهنځي زده کوونکی وو، د ده کلك ایمان، زړه ورتیا، اخلاص، قاطعیت، هیبتناکي څېرې او دنګی ونې هرچا ته بلال رضی الله عنه ور په یاداوو، په ټولو ښتو کي به دي هغه په لومړی خط کي لیدو، بې همته انسان ئې نه خوښېدو، په خپلو خبرو کي صریح او سپین وو. له فارغېدو وروسته ئې د استادي دنده غوره کړه، د داؤد له کودتا وروسته کله چي د نهضت د غړو نیوني پیل شوې او موږ له نظام سره د نظامي مقابلې فیصله وکړه، استاد ګل محمد خان پاکستان ته ولاړ، د عملیاتو لپاره هېواد ته راستون شو، د پاکستان او افغانستان په پولي ودرېدو او درې تېرې ئې د پاکستان په لوري ګوزاری کړې او خپلو ملګرو ته ئې وویل: دې خوا ته بیا راتلو ته په دریو تیږو طلاق ورکوم، ربښتیا ئې ویلي وو، په عملیاتو کي ئې برخه واخیسته، ونیول شو او په محبس کي له خپلو نورو زنداني ورونو سره په شهادت ورسېدو.

شهید ډاکتر محمد عمر:

ketabton.com - The Digital Library

د طب د پوهنځي محصل او د کشم اوسېدونکی وو، د ډېرو اوچتو استعدادونو او ژور فکر خاوند وو، د دعوت او مبارزې له کار سره ئې ژوره مینه وه، تل به دې يا د دعوت په کار کې مصروف لیدو، يا په مطالعې کې يا په لیکنې کې، د ده په ویناوو او بحثونو کې به هر چا داسې احساس کاوو چې لده نه به ستر متفکر جوړ شي، په یوې درنې دینداري کورنۍ کې روزل شوی وو، دروند با شخصیته پلارئی وکیل عبدالقدوس او څلور وروڼه ئې د اسلام په لاره کې په شهادت ورسېدل، دی د سفاک داؤد پولیسو، د ملیشو په مرسته ونیوو، په اعدام محکوم شو او په شهادت ورسېدو او پدې سره د روسانو لاس پوڅي رژيم زموږ ولس له یوه ستر شخصیت او لوی متفکر نه محروم کړ.

شهید استاد عبدالحبیب حناني:

د بتي کوټ اوسېدونکی او د ساینس د پوهنځي محصل وو، په خپلې اسلامي مبارزې کې ډېر نشیط او جدي وو، له دښمن سره ئې په روغی جوړې، مداهنت او سازش باور نه وو، د اسلام په لارکې هرې قرباني ته چمتو وو، د سردار داؤد د واکمنۍ د هغې تصفیوي لړۍ په ترځ کې ونیول شو چې د اسلامي نهضت د ټکولو لپاره پیل شوې وه او له خپلو نورو زنداني وروڼو سره یوځای په شهادت ورسېد. وروریې جګتورن غلام حبیب حناني هم د اسلامي انقلاب په دوران کې د ده په لار ولاړ او خپل سرئی د الله په لارکې قرباني کړ.

شهید عبدالقادر توانا:

د مزار شریف د مارمول د سیمي اوسېدونکی او د شرعیات د پوهنځي محصل وو، د اسلامي نهضت په روانولو کې د ده مخلصانه هلې ځلې د ډېرې ستاینې وړ دي، هغه ئې دا وه چې هر هغه چا ته ځان ورسوي او د مبارزې بلنه ورکړي چې د ایمان څه نښې او له اسلام سره د مینې او تعهد څه آثار ئې په کې

ketabton.com - The Digital Library

لیدل، په ټولو اجتماعاتوکي ئي فعاله ونډه وه، د لومړۍ شب نامي په خورلو کي د ده سهم تر ټولو زیات وو، دی هم د داؤد د واکمنۍ د هماغه تصفیوي اقدام په ترڅ کي بندي شو او له نورو سره یو ځای په شهادت ورسېدو.

شهید سید عبدالرحمن آغا:

د تخار اوسېدونکی او د شرعیاتو د پوهنځي محصل وو، په یوې درنې او متدیني کورنۍ کي پیدا شوی وو، په اخلاص او تقوی کي د ځلانده ستوری په څېر وو، که څه هم له خپلو ایماني ورونو سره په چال چلند کي ډېر حیاناك او مهربان وو، په نرمه لهجه به ئي خبري کولې، خو د دښمنانو په نسبت شدید او قاطع وو، له دوه مخي او نفاق نه ئي کرکه درلوده، په ټولو تحرکاتو کي ئي فعاله او خوځنده ونډه وه، د سردار داؤد د واکمنۍ په وخت کي زموږ یوه مهمه غونډه د ده په کور کي دائره شوه، دی هم د هغي تصفیي په ترڅ کي ونیول شو او زندان ته ولاړ چي د اسلامي نهضت د ټکولو لپاره پیل شوې وه او د تره کي له کودتا نه وروسته د نورو ورڼو په څنګ کي په شهادت ورسېدو.

شهید خواجه محفوظ منصور:

د پلخمری اوسېدونکی او د ساینس د پوهنځي محصل وو، مصمم، صبور او د متین شخصیت خاوند وو، له کومي شېبې نه چي له اسلامي تحریك سره یو ځای شو او د مبارزې فیصله ئي وکړه بیا د شهادت تر ورځي په ډېر اخلاص او جدیت او سترپیا نه منونکې توګه په کار بوخت وو، د مسلحانه مبارزې مفکوره ئي ډېر ژر او له ځنډ او تردید نه پرته قبوله کړې او د دې نظریې له ډېرو جدي حامیانو څخه وو، د لومړنیو مجاهدینو لوی شمېر د ده په لاس روزل شوي، د نفاق او د وه مخي توب سخت دښمن وو، جبن او وېره ئي د نفاق نښه ګڼله، د قرآن د هر آیت په اورېدو سره به د ده له څېرې نه ځرګندېده چي د زړه دره ئي ورته پرانستله او د زړه

ketabton.com - The Digital Library

او دماغ په تل کي ئې د اسی خوندي کړ چي په هیڅ صورت کي ترې هیر نشي.

د نظامي روزني په کورسونو کي د خپلو مجاهدینو لپاره نه یوازې یو تکړه نظامي روزونکی وو، بلکي یو غوره دیني لارښود هم وو. په ۱۳۵۴ کي د هغو عملیاتو قومنده د ده په لاس کي وه چي په پنجشیر کي ترسره شول، عملیات موفقانه وو، د پنجشیر ولسوالی د مجاهدینو په لاس فتحه شوه، خو له عملیاتو نه وروسته داسي خواشینوونکی حالت راولاړ شو چي د دې ستر قهرمان په ټپی کېدو او نیول کېدو منتج شوو، چي وروسته په اعدام محکوم او د سردار داؤد د جلادانو په لاس په شهادت ورسېدو.

ketabton.com - The Digital Library

د تودو مناقشو بحثونه

له نوموړي "شب نامې" نه وروسته چې په پوهنتون او نورو علمي مؤسساتو کې د ځوانانو ترمنځ د کومو مناقشو لړۍ پیل شوې وه، پدې کې د کمونستانو هغه خبرې چې موږ ئې ځوا ب ویلو ته اړ وو دا وې:

خدای نشته، په خدای ایمان د هغه وخت زیږنده ده چې انسانانو ته د طبیعي پېښو عوامل نه وو څرګند شوي، طوفان، باد، باران، زلزله او دې ته ورته طبیعي پېښې ئې نامرئی موجود ته منسوبولې، همدغه نامرئی موجود ته ئې د خدای نوم ورکړ.

موږ به هغوی ته وویل:

د دې عالم هرڅه د خدای په شته والي شهادت ورکوي، په خدای له ایمان نه پرته نه د دې ستر او خور عالم عظمت او په ډېر دقت سره د هغه ساتنه او پالنه تعبیرولی شو او نه پدې عالم کې نظم، ښایست او هدفمندي تفسیرولی شو. دلته موږ د "ربوبیت" او پالنې آثار ګورو چې د "رب" او "پالونکي" په شته والي شهادت

ketabton.com - The Digital Library

ورکوي، ګورو چي هرڅه له هیڅ نه پیل شي، ورو ورو وده کوي، پالنه او روزنه ئې ترسره کېږي، اړتیاوو ته ئې ځواب ویل کېږي، د خپلي ودي او تکامل آخری پوړي ته ورسېږي، په هغه سره یوه خلاء ډکه شي، یو ضرورت رفع شي، د خپل مأموریت په پای کي د هغه زوال پیل شي، د ضعف او ناتوانۍ په لوري وخوځېږي، په زړښت محکوم شي او عمر ئې پای ته ورسېږي، نابود شي، خپل ځای نوي ځوان توکي ته پرېږدي، زموږ عقل د دې بهیر تر شا د یوه داسي پالونکي ذات، د قدرت لاس احساسوي چي د هرڅه پالنه او روزنه د ده په لاس ترسره کېږي.

موږ د دې خور عالم په پراخی غېږ کي داسي شي نشو موندلی چي پیدا ئښت ئې بې مقصده او بې هدفه وي، داسي شی نشو په ګوته کولی چي ځای ئې خالي وي، هرڅه ښه پیدا شوي او د واضح هدف او مقصد لپاره پیدا شوي، په پیدا ئښت کي ئې د "علم"، "حکمت" او "قدرت" څرګند آثار ګورو.

موږ پدې عالم کي د "رحمت" او " پیرزویني" څرګندي نښې ګورو او د ښو تر شا د داسي ذات نامرئی لاسونه چي په پوره زړه سوي او خواخوږی د هرڅه پالنه او روزنه کوي. "انسان" لا د ځمکي په سر قدم نه وی ایښی چي د مور په تی کي ده ته داسي شیدې برابري شوې وي چي ټولو اړتیاوو ته ئې ځواب وایي، دا کار څوک کوي، د چا په اراده د راتلونکو پېښو لپاره تیاری نیول شوی، کوم مهربان ذات د انسان اړتیاوي په پام کي نیولې او د ده له پیدا ئښت نه مخکي ئې د مهرباني مور په تی کي ورته تیاری کړې؟ چي کله انسان، حیوان او نبات باران ته اړ شي دا څوک دی چي د هغه په اراده باران ورېږي، چي کله رڼا او حرارت ته اړ شي دا څوک دی چي لمر ئې ورته پیدا کړی چي د دوی مېشت ځای روڼ او تود کړي، چا په دوی کي د هري بیماری او د هر مکروب د مقابلې استعداد ایښی؟! موږ ګورو چي د دې عالم هر څه د خاصو سننو او ضوابطو محکوم دی، هري خواته د سننو او ضوابطو د حاکمیت شاهد یو، هرڅه د دغو سننو مطابق تر سره کېږي، موږ ته

ketabton.com - The Digital Library

ووایاست چي دغه ضوابط چا وضع کړي، د چا اراده د دغو سننو په څېر څرګنده شوې او هرڅه د ده په وړاندي خاضع او محکوم شوي؟!

همدا راز هر "مخلوق" او "مصنوع" د "خالق" او "صانع" په شته والي شهادت ورکوي، د "بی خالقه" مخلوق او "بی صانع" مصنوع تصور د انسان عقل نشي قبلولی. د هر "رسم" په لیدو سره زموږ عقل فیصله کوي چي دا حتماً یو ماهر رسام لري، هر "تصویر" خپل مصور موږ ته را په یادوي . که تا ته څوك ووایي چي دا "رسم" له "رسام" نه پرته په خپله جوړ شوی، دا "تصویر" د "مصور" نه پرته په خپله ترکیب شوی، دا "کتاب" د لیکوال نه پرته لیکل شوی، ستا عقل حتماً پداسي خبرو تمسخر کوي، نه پوهیږو چي ستا "عقل" څنګه مني چي دا ټوله هستی، پدې کي بې شمېره ښکلي او ښایسته مخلوقات، په هري برخي کي ئې د "علم"، "هنر"، "دقت" او "هدف والي" خورې نښې، له "علیم"، "قدیر" او "حکیم" خالق نه پرته پیدا شوي؟! په یوه "مصنوع" او "جوړ شوي" شي کي د "علم" او پوهی نښی موږ دې ته هدایت کوي چي پیداکوونکی ئې پوه دی، د "دقیق" او "ظریف" انځورني نښی موږ ته وایي: پیداکوونکی ئې ماهر رسام دی، په ظرافت پوه دی، که څه هم موږ د دې توکي "پیداکوونکی" او "رسام" ندی لیدلی، فقط د ده په "پیدا کړي" شي کي مو د ده د لاس آثار لیدلي، زموږ عقل له آثارو نه د خالق، صانع، رسام او مصور په شته والي باور کوي.

د "مصنوع" هر "صفت" د صانع صفت په ګوته کوي. که مصنوع سترګور وي صانع به ئې حتماً بصیر او سترګور وي، په مخلوق کي د علم او پوهی صفت پدې شهادت ورکوي چي پیدا کوونکی او خالق ئې حتماً پوه او علیم دی. بې سترګو طبیعت سترګور انسان نشي پیدا کولی، مړ طبیعت ژوندی موجود نشي پیدا کولی، کوڼ طبیعت غوږور مخلوق نشي پیدا کولی، د هیڅ انسان عقل دا خبره نشي منلی چي ړوند، کوڼ، مړ او بې عقله طبیعت دې داسي مخلوق پیدا کړی چي سترګي لري، غوږونه لري، ژوندی دی، خوځېږي، د عقل او ارادې خاوند

ketabton.com - The Digital Library

دی، د همدې طبیعت مهار په لاس کې نیسي او د خپلې خوښې مطابق په هغه کې تصرف کوي!!

۲- کمونستانو به ویل: څه چې په سترګو نه لیدل کېږي او د انسان حواس ئې نشي درك کولی، موږ ئې شته والی نه منو.

موږ د دوی په ځواب کې ویل:

د انسان "حواس" د "شته والي" لپاره معیار نشو منلی، زموږ حواس محدود دي، ډېر کم شیان درك کولی شي، د هستی ډېری برخې داسې دي چې زموږ حواس د هغوی له درك څخه عاجز دی. موږ په خپلو حواسو فقط په هغه صورت کې د مادې شته والی درك کولی شو چې د "جامد" او " مایع" په حالت کې وي، خو چې کله د "ګاز" حالت غوره کړي او یا په انرژی بدله شي، موږ ئې له درك نه عاجز شو، د مادې هر توکی چې په خپلې شا او خوا کې د جذب کومه ساحه لري، موږ ته دا ساحه قابل درك نده. دا ټول حقایق له نښو او آثارو څخه درك کوو، د کمونستانو دا ادعا ډېره بې بنیاده او غیر منطقي ده چې د انسان محدود حواس د شته والي لپاره معیار ګڼي.

۳ـ کمونستانو به ویل:

دین د ملتونو افیون دی چې د بډایانو له خوا د نیستمنو د غولولو لپاره جوړ شوی، دین محرومې طبقی ته وایي چې د شتمنیو د ویش په څرنګوالي به اعتراض نه کوي، بډای، خدای بډای کړی او نیستمن، خدای نیستمن کړی. که دنیا دې خرابه ده، له فقر او لوږې سره مخامخ ئی، پدې حالت شکر کوه، مه په حاکم نظام اعتراض کوه او مه د وسایلو د ویش څرنګوالي ته د انتقاد ګوته نیسه او مه په اقتصادي او اجتماعي نظام کې د تبدیلي هڅه کوه، په تقدیر رضایت په کار دی او د الله په ویش قناعت.

موږ به ویل:

ketabton.com - The Digital Library

د دین په هکله ستاسو دا قضاوت ډېر ظالمانه او د واقعیت خلاف دی، هر دیني حرکت په ابتداء کي د مظلومانو د ژغورني لپاره د ظالمانو په خلاف پیل شوی، تاریخ شهادت ورکوي چي دین د "فرعون" او "نمرود" مقابله کړې، مستضعفانو د مستکبرینو له سلطې نه د نجات لپاره دین ته پناه وړې، راشئ د نړۍ د موجوده لویو ادیانو تاریخ ته لږ ځیر شئ، قرآن مطالعه کړئ، د تورات او انجیل هغه برخي وګورئ چي ندي تحریف شوې، نه به د ظالم په خلاف مظلوم ته د سکوت سپارښتنه وګوری، نه له ظالم سره د ملګرتیا توصیه، نه به د "قناعت" او "صبر" هغه تعبیر ومومي چي تاسو ئې وړاندي کوي او نه د "تقدیر" هغه ترجمه چي معنا ئې له "عمل" نه لاس اخیستل او د پېښو په وړاندي لاس تر زنې کښېناستل دي. قرآن خو خلکو ته وایي:

خدای د هیڅ قوم وضع نه بدلوي تر څو هغوی خپل حالت بدل نکړي.

إِنَّ اللَّهَ لا يُغَيرُ مَا بِقَوْمٍ حَتى يُغَيرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ

قرآن لومړی له "طاغوت" نه د انکار غوښتنه کوي، بیا په الله د ایمان دعوا قبلوي، "طاغوت" هغه واکدار دي چي خلك خپلي بندګی ته اړکوي.

فَمَن يَكْفُرْ بِالطغُوتِ وَ يُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ استَمْسك بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لا انفِصامَ لَهَا وَ اللَّهُ سمِيعٌ عَلِيمٌ * البقرة:۲۵۶

نو څوك چي د طاغوت نه منونکی شي او په الله ایمان راوړي، پداسي کړۍ ئې منګولي لګولې چي شلېدل ئې نشته او خدای اورېدونکی پوه ذات دی.

دا تاسو چي دین د ملتونو افیون ګڼئ او ادعا کوئ چي دین د بې وزلو د تخدعی لپاره د بډایانو په ګټه جوړ شوی، کوم دین ته ګوته نیسئ؟ د دین په کوم اړخ استناد کوئ؟ کوم دین خپلو پلویانو ته ویلي چي په ظلم او بې عدالتي اعتراض مه کوئ، د آخرت په طمع په خپلي خرابی دنیا قناعت وکړئ؟! تا ته چا

ketabton.com - The Digital Library

ويلي چي د دين له نظره "صبر" د "سکوت" او "سازش" هغه حالت دی چي د ظلم او بې عدالتي په وړاندي غوره کېږي؟ د قرآن له نظره خو "صبر" هغه "ثبات" او استقامت ته وايي چي د بې عدالتي او ظلم په خلاف د جهاد په سنگرونو کي بايد غوره شي، صبر يعنی دا چي د مبارزې په دوران کي مأيوسه نشو، بې حوصلې نشو، د ستومانۍ احساس ونکړو او مبارزه په نيمايي کي پرې نږدو.

دين خو موږ ته وايي: دنيا د آخرت مزرعه ده، ښه دنيا د سمسور آخرت ننبه ده، چا چي له حرامو لارو خپله دنيا سمسوره کړه، په آخرت کي ئې ځای دوزخ دی، جنت د هغه چا ځای دی چي په دنيا کي ئې له الله نه پرته بل چا ته سر ټيټ نکړ، طمع او وېره ئې يوازې له يوه خدای نه وه، عمل ئې صالح وو او روزی ئې له حلالي لاري ترلاسه کړې وه.

دين خو موږ ته وايي: انسانان د يوې کورنۍ غړي او د يوه بل ورونه دي، خدای ئې يو دی او مور پلار ئې يو، د دوی په رگونو کي د يوه نسل وينه جاری ده، نه به يو په بل د لوېي احساس کوي او نه به يو د بل په وړاندي د حقارت احساس، چا چي ظلم ته سر ټيټ کړ، په حقارت راضی شو، د بل لوېي ئې ومنله، له ذلت نه د نجات لپاره ئې کم له کمه دومره هم ونکړل چي د ظلم کورگی پرېږدي او داسي سيمي ته ولاړ شي چي هلته سرلوړی ژوند وکړي، د داسي کس ځای دوزخ دی، قرآن پدې هکله په واضحو الفاظو وايي:

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَئِكَةُ ظالمی أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ قَالُوا كُنَّا مُستَضعَفِينَ فِى الأَرْضِ قَالُوا أَ لَمْ تَكُنْ أَرْض اللَّهِ وَسِعَةً فَتهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئك مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَ ساءَت مَصِيرا* النساء:۹۷

بی شکه هغه کسان چي ملائکي د دوی روح پداسي حال کي قبض کوي چي په ځان ئې ظلم کړی، ورته وايي: تاسو په څه حال کي وی؟ وايي: موږ مستضعف وو "ضعيف گڼل کېدو" ملائکي به په ځواب

ketabton.com - The Digital Library

کي ورته وايي: آيا د خدای ځمکه پراخه نه وه چي په هغې کي مو هجرت کړی وی؟! نو د دوی ځای جهنم دی څومره بد ګرځنځی.

دين خو خلکو ته وايي: انسان د ځمکي په سر د خدای خليفه او نائب دی، ځمکه د ده په وړاندي مسخر شوې او د ده په واك كي وركړی شوې، دا د ده کار دی چي لدې ځمکي نه ځانته د جنت مقدمه جوړوي كه د دوزخ پيلامه. د ځمکي ټول نعمات د ده لپاره پيدا کړی شوي، وېش ئې ده ته سپارل شوی، که وېش ئې عادلانه وو، نو دا نعمات د ټولو لپاره كفايت كوي، فقر د ده د ناعادلانه وېش نتيجه ده، نه په بندګانو د الله د نه پيرزويني نتيجه.

د "قضاء" او "قدر" معنا دا نده چي انسان بې اختياره او بې ارادې مخلوق دی، چي نه د انتخاب اختيار لري او نه په خپل تقدير او برخليك كي د ده اراده او عزم څه اغيزه لري. دا د قضاء او قدر ډېر غلط او ناسم تعبير دی، "قدر" يعنی دا چي دلته د هر څه لپاره خاصه او تغيير نه منونكې اندازه ټاكل شوې او "قضاء" يعنی دا چي دلته هرڅه د ثابتو سننو او ضوابطو مطابق ترسره كېږي، دا هماغه خبره ده چي نن ئې ساينس كوي، انسان ته د همدغو سننو او مقدراتو په محدودې كي د انتخاب واك او اختيار وركړی شوی، په سم انتخاب ئې سم نتائج مرتب كېږي او خراب انتخاب ئې خراب نتائج وركوي، دا داسي وګڼي لکه چي د كوم ستر داسي باغ خاوند چي جګ جګ ديوالونه لري، د خاوند له اجازی پرته هيڅوك هغه ته نشي ننوتی، د راز راز ميوو وني لري، خپل كوم ګران دوست ته د باغ كلي وركوي او ورته وايي: دې باغ ته لدې كلي نه په استفادې سره ننوتی او هر راز ميوې خوړی شي، لدې نه وروسته د دې باغ اختيار ستا په لاس كي دی، خو متوجه اوسه چي د دې باغ يوه لوري ته داسي وني دي چي ميوې ئې ستا لپاره مضري دي، كه دا ميوه دي وخوړله تا ناروغه كوي او زما د نارضايتی باعث ګرځي. باغ ته له ننوتو وروسته چي نوموړی كس هرڅه كوي مسئوليت ئې د ده په خپله غاړه دی، هم مفيده ميوه خوړی شي او هم مضره، د انتخاب واك وركړی

ketabton.com - The Digital Library

شوی، د خپل انتخاب نتائج به گالي، ښه انتخاب ئې ښه نتائج لري او بد انتخاب ئې بد. د ځمکې په سر د انسان خلافت او د قضاء او قدر په وړاندي د هغه محکومیت او ده ته د "اختیار" او "انتخاب" صلاحیت ورکولو معنا همداسي ده.

۴. کمونستانو به ویل: "ماده" تل وه او تل به وي، نه چا پیدا کړې او نه ئې څوك ختمولی شي.

موږ ورته ویل: د "مادې" په هلکه دا تصور د نولسمي پیړۍ زوړ او غیرواقعی تصور دی. اوس خو ساینس نه اتم ته جزء لایتجزا وایي او نه ماده داسي هستی گڼي چي نه پیدا شوې او نه ختمېدونکې ده او نه ماده د کائناتو د ستري ماڼۍ لومړۍ خښته گڼي، بر عکس د "مادې" په هکله وایي چي هغه د هستی یو متحول او مؤقتی حالت دی، پیدا کېږي او ختمېږي، له انرژی جوړه شوې او په انرژی بدلېږي، کمونستانو به ویل: تجربی دا خبره ثابته کړې چي په کیمیاوي تعاملاتو کي نه څه خلق کېږي او نه له منځه ځي، بلکي شکل ئې له یوه حالت نه په بل بدلېږي، پدې خاطر دا خبره کولی شو چي ماده نه خلق شوې او نه له منځه ځي، تل وه او تل به وي!! خو دوی دې ته متوجه ندي چي د انساني علومو د دې پرېکړي اطلاق یوازې د انسان په "توان" او قدرت کېدی شي، یعنی انسان نشي کولی څه خلق کړي یا ئې له منځه یوسی، دې پرېکړې ته عمومیت ورکول نه معقوله خبره ده او نه علمي، نه ساینس دا خبره کړې او نه د انسان عقل دا خبره مني. همدا اوس اوس انسان ته دا خبره ثابته شوې چي په نویو کشف شویو کهکشانونو کي "انرژی" په "ذراتو" د بدلېدو په حالت کي ده او همدا ابتدائی ذری ورو ورو د مادې شکل غوره کوي او ستوری ترې جوړېږي.

علم نه یوازې دا خبره ثابته کړې چي "ماده" "خلق" شوې، مخکي نه وه، په یوې خاصي مرحلې کي پیدا شوې، بلکي د مادې تل پاتې تصور هم تکذیبوي، علم د لاوازیه هغه نظریه تردید کړې چي ویل ئې: "د کتلې مجموعي مقدار ثابت دی، نه کمېږي نه زیاتیږي" دا یوه زړه بې بنیاده نظریه وه چي ډېر د مخه تکذیب

ketabton.com - The Digital Library

شوي، انشتين دا خبره ثابته کړه چي که ماده د نور د سرعت په اندازه حرکت وکړي په انرژی تبديلېږي او کتله ئې لايتناهي کېږي. د ده دا نظريه د فزيك په لاندې منل شوي فورمول کي توضيح شوې:

$$E=MC^2 \qquad M = M_O / \sqrt{1-(V/C)^2}$$

په لومړي فورمول کي E د انرژي لپاره، M د کتلې لپاره او C د نور د سرعت لپاره او په دوهم فورمول کي M_0 د لومړۍ کتلې لپاره، V د جسم د سرعت لپاره، C د نور د سرعت لپاره او M د وروستۍ کتلې لپاره راوړل شوی.

دا فورمولونه ثابتوي چي که د مادې سرعت يوه معين مقدار ته ورسېږي په انرژی بديلېږي او کتله ئې لايتناهی کېږي، د انسان عقل همدا حکم کوي چي که ماده متکاثفه انرژی وي او له انرژی نه جوړه شوې وي، لابد به د تجزيی په صورت کي بېرته په انرژی بدلېږي، ماده په انرژی له بدلېدو وروسته خپل مادي ظواهر له لاسه ورکوي، لدې وروسته نه کتله لري، نه حجم او نه وزن، نه د مکان په درلودو مقيد ده او نه د "زمان" په مراعات، له ټولو مادي محدوديتونو نه ووځي.

ساينس د شلمي پيړۍ تر نيمايي پوري د مادې په هکله ويل چي هغه د انرژی متکاثف حالت دی، ماده له الکترون، پروتون او نيوترون نه جوړه شوې، خو وروسته ورته معلومه شوه چي اتم له الکترون، پروتون او نيوترون نه علاوه ګڼ شمېر نور اجزاء لري، د اتم د مزيد تجزيی په بهير کي هغه ځای ته رسېدلی چي د "مقناطيسی ميدان" او "ساحی" نوم ورکوي، داسي څه چي نه "حجم" لري، نه "وزن"، نه "کتله" او نه د "مکان" او "زمان" تابع.

ماده په خپل هر شکل کي د اجزاوو له ترکيب نه جوړه شوې او عقل وايي: هر مرکب بايد د پيدايښت يوه معينه نيټه ولري او حتماً به د ختمېدو او بېرته تجزيی ثابته نيټه ورته انتظار کوي، د يوه "مرکب" په هکله دا خبره کول چي تل وو او تل به وي، د عقل خلاف او غير علمي خبره ده.

که د انسان علم دې نتيجی ته ورسېږي چي وايي: انسان نه څه پيدا کولی

ketabton.com - The Digital Library

شي او نه ئې نابودولی شي. دا هماغه خبره ده چې قرآن ئې کوي او وايي:

أَمَّن يَبْدَؤُا الخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

هغه څوک دی چې پيدا ينبت ئې پيل کړی او بيائی اعاده کوي.

خو د انساني علم دې پرېکړې ته عموميت ورکول او دا ادعا کول چې: که انسان نشي کولی څه پيدا کړي يا ئې له منځه يوسی، نو موجود شيان نه پيدا شوي او نه له منځه تلونکی دي، يوازې شکل ئې بدلېږي رابدلېږي، دا يوه نامعقوله ادعا ده، د واقعيت خلاف او يوه محدود او مشروط اصل ته عموميت ورکول.

۵. کمونستانو به ويل: ژوندون د مادې د طبيعي تکامل نتيجه ده.

موږ ورته ويل:

ستاسو دا ادعا "علم" نه مني، د ژوند په هکله د علم وروستۍ پرېکړه د دې ادعا خلاف ده، علم وايي: هر ژوندی شي له بل ژوندي شي نه پيدا کېږي. د بيولوژی مشهور عالم پاستور دا خبره ثابته کړه چې ژوندی له ژوندي پيدا کېږي، مړه توکي په خپله په ژونديو توکو نه بدلېږي، بلکې ژوندی توکی له ژوندۍ نطفې را پيدا کېږي او ژوندي شيان له مړو توکو نه خپله نطفه جوړوي. د پاستور د تجربی له مخي د هر ژوندي شي د پيدا کېدو لپاره ژوندۍ غيږ پکار ده. هغه د خپلي خبري د ثبوت لپاره د (S) په څېر يو ټيوب غوره کړ، په منځ کي ئې تعقيم شوې غوښه کښېښوده، د ټيوب دواړه خولې ئې داسي بندي کړې چې د ژوندي شيانو تېرېدل ترې ممکن نه وو، خو هوا ترې تېرېدی شوه، د ټيوب داخلي جدار ئې په داسي سريښناکي مادې غوړ کړ چې د هوا د تېرېدو په دوران کي هر ژوندی توکی جذب کړي او غوښې ته د رسېدو مخه ئې ونيسي، پدې ترتيب هغه د ټيوب داخلي فضاء داسي جوړه کړه چې د ژوندون لپاره مساعده وه، که مړه توکي په خپله په ژونديو بدلېدلی؛ نو د پاستور په ټيوب کي به حتماً له هغي غوښې نه

ketabton.com - The Digital Library

ژوندی موجود جوړ شوی وو خو دا ثبوت تر اوسه د پاستور په لابراتوار کي پاتې دی، خو هغه غوښه په ژوندي موجود نده تبدیله شوې. د پاستور لدې مهمي تجربی سره ټولو بیولوژی پوهانو توافق وکړ او د ده خبره ئې د یوه قاطع علمي اصل په حیث قبوله کړه، تر ننه د پاستور همدا تجربه عملي کاروړنه لري او د خوراکي موادو ساتنه د همدې علمي اصل له مخي تر سره کېږي، غوښه، شیدې او نور خوراکي مواد هومره واېشوي چي ژوندی نطفې پکي ختمي کړي، بیا ئې پداسي ظروفو کي ځای په ځای کړي چي ژوندي موجودات ورننوتی نشي، پدې عملیی سره د خوراکي موادو د د ورستېدو مخه نیسي، دې عملیې ته پاستوریزه وایي، د پاستوریزی د عملیې بنسټ پدې مفکورې ولاړ دی چي ژوند له ژوند نه را پیدا کېږي.

همدا راز موږ هغوی ته ویل: که ژوندون د مادې د تدریجي تکامل نتیجه ومنو له څو سترو اشکالاتو سره مخامخ کیږو:

دا مفکوره موږ دې ته اړکوي چي له یوې خوا د مادې د پیدایښت په یوې ثابتي نیټې باور وکړو او له بلي خوا د مادې ابتدایي سکون ومنو!! دا ځکه چي د مادې مایل ګراف حتماً د زماني له افقی ګراف سره د تقاطع یوه نقطه په ګوته کوي چي د مادې د پیدایښت او د حرکت د پیل نقطه ده، ګراف باید په لاندې شکل وي:

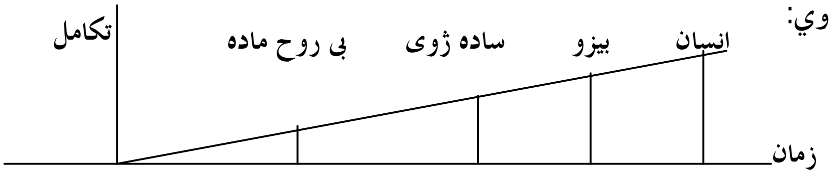

که موږ د اوسنی زماني له انسان نه شروع وکړو او ورو ورو مخکي زماني ته په شا ولاړ شو او وګورو چي د ماتریالیستی فلسفی له مخي باید په انسان کوم مراحل تېر شوي وي، پدې سفرکي باید هر څو ملیونه کاله د مخه، انسان په داسي

ketabton.com - The Digital Library

بڼه کي وګورو چي اوسنی شکل ئې د زمانې د تېرېدو په تناسب تر هغه شکل نه مخکي تللی او متکامل دی، يعنی د ده تکامل د زمانې په فکتور پوري تړلی دی، هر څومره چي زيات وخت ورباندي تېرېږي زيات تکامل کوي، د غيرمتکامل او بسيط حالت يوازنۍ وجه ئې دا ده چي د متکامل حالت په نسبت کم وخت ورباندي تېر شوی، پدې سفرکي خامخا بايد داسي پړاو ته ورسيږو چي ماده ساکنه ده او "صفر" زمانه ورباندي تېره شوې، خو کمونستان نه د مادې "سکون" مني او نه ئې د پيدايښت نيته، خو لدې نه عاجز دی چي د تدريجی تکامل نظريه څنګه د مادې د دائمي حرکت او په لايتناهی کي د مادې د پيدايښت له غلط تصور سره تلفيق کړي.

۲ـ کمونستانو به ويل: د "مادې تکامل" د اضدادو تر منځ د دائمي نزاع نتيجه ده، د مادې هر توکي په خپل زړه کي دوې برخي لري، يوه د بل ضد ، "تز" او "انتی تز" چي په مسلسل او انقطاع نه منونکې توګه په خپلو کي په دائمي نزاع بوخت دي، همدا دائمي نزاع ماده د تکامل په لوري خوځوي.

موږ ورته ويل: د مادې په هکله ستاسو دا تصور هم د نورو غلطو تصوراتو په څېر بې بنياده او غير علمي دی، عالم د اضدادو مجموعه نه؛ بلکي د ازواجو مجموعه ده، يوه برخه ئې د بلې برخي ضد نه بلکي مکمله ده، هر ترکيب د ازواجو له يووالي څخه جوړېږي او د ازواجو د ګډ کار په ترڅ کي وده کوي، د عالم هر لوري ته چي سترګي واړوئ او د هر "تکامل" لاملونه چي ولټوئ، حتماً به دې نتيجی ته ورسېږئ چي د مادې هر توکی له داسي برخو جوړ شوی چي يو د بل زوج او يو د بل مکمل دي، همدا ازواج يوه بل ته لاس ورکوي او د مادې د تکامل موجبات برابروي.

په حيواناتو او نباتاتو کي ګورو چي زوج زوج پيدا شوي، نر او ښځه لري، يو د بل مکمل، همدا ازواج د يوه بل د دفع کولو او نفی کولو په ځای يو بل جذبوي، يوه بل ته لاس ورکوي، د دوی د يووالي په نتيجه کي نوی، ځوان او

ketabton.com - The Digital Library

متکامل موجود پیدا کېږي او د زړو ځای نیسي، د دوی په هکله د "اضدادو" فلسفه اصلاً صدق نکوي او د واقعیت کاملاً خلاف او د "تکامل" د لاملونو له توضیح نه عاجز ده.

همدا راز په عناصرو کي گورو چي يو په خپل آخرى مدارکي داسي اضافي شیان لري چي له بل سره ئې شریکولی شي او بل په آخرى مدارکي داسیخلا لري چي د ډکولو لپاره ئې د بل مرستي ته اړ دی، همدا دواړه د یوه بل زوج شي، یو بل جذب کړي، آخری مدار سره شریك کړي، د دې عملیې په نتیجه کي نوی ترکیب جوړ شي، موږ د عناصرو په دنیا کي هم د اضدادو په ځای ازواج گورو او په ښرگند طور گورو چي تکامل د زوجینو د یوځای کېدو او دوستانه تعامل په نتیجه کي ترسره کېږي، کوم عناصر چي د یوه بل زوج نه وي نه په خپلو منځونوکي تعامل کولی شي او نه د نوي توکي په ښېر ښرگندېدی شي او نه د تکامل مقدمه کېدی شي.

۷. کمونستانو به ویل: "انسان" د مادې د طبیعي تکامل نتیجه ده، د ده تکامل او د انسان په ښېر راښرگندېدل ئې له "یوه سلولي" حیوان نه پیل شوی، بېلا بېلي مرحلې ئې پلي کړي، کله د یوه حیوان په ښېر او کله د بل حیوان په ښېر، له موجوده حالت نه مخکي د بیزو په بڼه او په پای کي د "کامل انسان" په شکل کي راښرگند شوی.

موږ ورته ویل: د انسان د پیدایښت په هکله دا نظریه نه علمي بنیاد لري او نه هغو گڼ شمېر سؤالونو ته ځواب ویلی شي چي ورسره مخامخ ده، سؤالونه دا دي:

- باید د مادې له ساده توکي نه تر انسان پوري ټول نباتات او حیوانات په یوه ثابت مسیر کي یو په بل پسې د تدریجی تکامل په حال کي وی او له معمولي او بسیط تفاوت سره، باید ټول د انسان په بڼه کي د بدلېدو په لوري خوځېدې!!
- دا نظریه د ژوندیو موجوداتو د بې شمېره تنوع له توضیح نه عاجزه ده، د

ketabton.com - The Digital Library

تنوع معنا دا ده چي هر صنف له ځانګړې او مستقلي نقطی پیل شوی او وده او تکامل ئې په خپل ځانګړی مسیر کي دي.

• د ژوندیو موجوداتو او جامدي مړی مادې ترمنځ هومره ژور او عمیق تفاوت ګورو چي د یوه "فوق مادي" ذات له تصرف نه پرته په ژوندي موجود د هغې بدلېدل د انسان عقل نشي منلی، ژوندي موجودات؛ احساس، شعور، عقل، علم، ابتکار، انتخاب، مینه، دښمني، خندا، ژرا او ګڼ شمېر نور داسي صفات لري چي باید له "فوق مادي" مرجع نه ئې ترلاسه کړي وي. دغو صفاتو ته مادي مبنا نشو پیدا کولی، ناچار باید دا ومنو چي په ژوو کي نوموړي صفات له بهر نه تعبیه شوي او د دوی پیدا کوونکي ذات د دوی په خټه کي دا صفات ایښی او په همدغو صفاتو د متصف کېدو لپاره ئې هغوی ته خاص جوړښت ورکړی، د انسان پیدایښت او د ده خاص صفات داسي وګڼې لکه یو مجهز کمپیوټر چي ټولي برخي ئې مکملي او فعالي وي، په هغه کي د جمع، ضرب، تقسیم، د غړ ضبطول، د لیکنو اساسي ساتنه او د ګڼ شمېر نورو عملیو خاص پروګرامونه تعبیه شوي، دا کمپیوتر هغه عملیه ترسره کولي شي چي مربوطه پروګرام او SOFT WARE ئې په حافظه کي نصب شوی وي، که نه نو د نوموړې عملیی له اجراء نه عاجز پاتې کېږي. د انسان په کروموزم کي ۳۰۰۰۰ ژنه دي، هر ژن د یوه WARE SOFTحیثیت لري، چي هر یو ئې د انسان د یوه خاص صفت او کړني اصلي لامل دی. موږ ته وواياست چي دا ژنونه، چي هر یو ئې د خاص صفت حامل دی او انسان ته خاص خصوصیت ورکوي او د انسان د خاصو کړو وړو لامل دی، چا په انسان کي ایښی؟

۸ـ کمونستانو به ویل: مرګ د ژوندون پای دی، له مرګ نه وروسته بل ژوندون نشته، نه قیامت شته او نه حساب او کتاب او نه جنت او دوزخ.

موږ ورته ویل: تاسو د بیا ژوندون د نفی کولو لپاره څو خبري کولی شي:

یوه دا ده چي انسان ومری، هډوکي ئې وراسته شي او په خاورو بدل شي

ketabton.com - The Digital Library

څنګه به بېرته را ژوندی کېږي؟

زموږ ځواب دا دی: هماغسی به راژوندی کېږي لکه چي په ابتداء کي له خاورو را پیدا کړی شو، مجدد پیدایښت تر لومړی پیدایښت آسانه دی، هماغسی به را ژوندی کېږي لکه چي د هر ژمي په پای او د پسرلي په راتلو سره د ځمکي تر قشر لاندي توکي راژوندي شي. هغه ذات چي انسان ئې د لومړی ځل لپاره را پیدا کړي بیا به ئې را پیدا کوي.

- دوهم دا چي: له بیا ژوندون نه وروسته حساب او کتاب، مکافات او مجازات نه منو او د دې لپاره عقلي دلایل نلرو.

- په دې ارتباط زموږ ځواب دا دی: که انسان د هري پېښي او صحنې په اړه خامخا قضاوت کوي، یوې ته په بلي ترجیح ورکوي، یوه تائیدوي، بله تردیدوي، دوه کسان د دوو بېلا بېلو کړو وړو په حال کې ګوري، یوه ته ښه او بل ته بد وايي، دوه کسان د جګړي په حالت کي ګوري، یو ظالم او بل مظلوم، د یوه په نسبت په خپل زړه کي ترحم او زړه سوي احساسوي، غواړي د هغه مرسته وکړي، د بل په نسبت په خپل زړه کي کرکه محسوسوي، غواړي د هغه مخنیوی وکړي، که ئې له وسه پوره وه حتماً د مظلوم مرستي ته راوړاندي کېږي او د ظالم مقابله کوي، ظالم ته د خپل ظلم جزا ورکوي. موږ ته ووایاست: په انسان کي دا د قضاوت استعداد چا ایښی، دا د مکافات او مجازات تصور چا ورکړی، دا د ښه او بد د تفکیك او تمییز فهم ئې له کومه کړی؟ ته څنګه دا مني چي په انسان کي دي دا صفت وي او د ده پیدا کوونکي ذات دی پدې صفت متصف نه وي؟ د عقل تقاضا خو دا ده چي د انسان پیداکوونکی او خالق باید په اتم او اکمل صورت کي د "قضاوت" او مکافات او مجازات په صفت متصف وي.

- متأسفانه تاسو د مکافات او مجازات هغي سلسلې ته پاملرنه نلري چي همدا اوس اوس په پوره قوت سره د انسان په انفرادي او ټولنیز ژوند حاکمه ده، نه دې ته اهمیت ورکوي چي اکثر مجرمان د خپل جرم جزا ګوري، چي بد ګرځي بد

ketabton.com - The Digital Library

به پرځي، په خپل شخصي ژوند کي د هر انحراف او له خپلو طبيعي حدودو نه د هر تېري بد عواقب ګالي. او نه دې ته توجه لري چي یو په بل پسې د ظالمو واکدارانو د اقتدار مانۍ نسکورېږي، د استبدادي نظامونو جرړی قطع کېږي، مستکبرین له منځه ځي، ځای ئې مستضعفینو ته تخلیه کېږي، که پدې عالم کي د مکافات او مجازات سلسله حاکم نه وی نو ظالم واکداران به تل په واك کي پاتې کېدل او مظلومان به تل د محرومیت اوضعف ګاللو ته اړ ول، نه به د دوی مرسته کېده او نه به له هاغه بل نه غچ اخیستل کېدو، د مکافات او مجازات همدا سلسله به په قیامت کي تکمیل شي، هغه نقیصه به رفع شي چي انسان ته د نسبی اختیار او واك ورکولو په وجه د ده فوری او مکمل مجازات او مکافات ځنډول شوي، فوری جزا د انسان اختیار سلبوي، ده ته د اختیار او واك ورکولو غوښتنه دا وه چي کامل مکافات او مجازات ئې د څه مودې لپاره وځنډول شي.

۹ـ کمونستانو به په انساني ټولني کي د بې عدالتۍ او ظالم او مظلوم په شته والي د خپلي الحادي عقیدې لپاره د دلیل په توګه استدلال کاوو او ویل به ئی: خدای څنګه پدې "بی عدالتي" راضی کېږي، د دې بې عدالتي له شته والي سره سره څنګه د "عادل خدای" په شته والي باور وکړو؟

موږ د دوی په ځواب کي ویل: په انساني ټولني کي بې عدالتي او ظلم د انسان د غلطو تصرفاتو نتیجه ده، د دې اعتراض په خپله انسان ته راجع دی چي له خپل "اختیار" او "واك" نه غلطه استفاده کوي، نه هغه ذات ته چي انسان ئې بااختیاره پیدا کړی، که انسان په نورو ظلم کوي، د نورو په حقوقو تېری کوي، یوه ډله په بلي ډلي د خپلي خوښي داسي نظام تحمیلوي چي هغه له خپل حق نه محروم کړی او ده ته امتیازات ورکړي او که محرومان او مظلومان ظلم ته غاړه ږدي، د بل لوبي مني، په خپل حق د بل د تېري په وړاندي عکس العمل نه ښیي، مسئولیت ئې انسان ته متوجه دی، نه خدای ته چي انسانان ئې برابر پیدا کړي، هرڅه ئې د ټولو لپاره پیداکړي، په عدالت امر کوي او ظلم حرام ګڼي او خپلو

ketabton.com - The Digital Library

بندګانو ته وايي: مه په بل لويي کوي او مه د بل لويي مني، مه ظلم کوي او مه مظلوميت مني، ټول ورونه ياست، له يوه نژاد نه، له برابرو حقوقو سره.

د انسان امتياز په نورو مخلوقاتو پدې سره دی چي هغه "خپلواك" پيدا شوی، له دوو لارو نه يوه غوره کولی شي، په څو شيانو کي يو انتخابولی شي، ابتکار لري، د انتخاب او غوره کولو توان لري، که له هغه نه دا امتياز سلب شي، بيا ئې نه ښه کار د ستايلو دی او نه بد کار د غندلو، نه د ښه کار په کولو سره د مکافات مستحق دی او نه د بدکار په مقابل کي د مجازات وړ، په هر کار کي ئې هغه چا ته ګوته نيول کېږي چي دی ئې هغه کار ته اړکړی. ترافيك په هر تصادم کي ډريور مجازات کوي نه موټر، دا ځکه چي ډريور د واك خاوند دی او موټر محکوم او مجبوره وسيله. په انساني ټولني کي د بې عدالتي اعتراض يوازې په هغه صورت بل چا ته راجع کېدی شوی چي انسان د موټر په شان محکوم او مجبور وی او مهار ئې د بل په لاس کې.

عادل خدای نه يوازې په بې عدالتي او ظلم ندی راضی؛ بلکي هم ظلم حرام ګڼي او هم ظلم ته تسليمېدل. د مظلومانو د ژغورني لپاره ئې پيامبران رالېږلي، له ظلم نه د نجات لاري ئې هغوی ته ښودلې، دوی ئې د ظلم د ختمولو او د عدالت د تأمين لپاره په جهاد مکلف کړی، که دوی د ظلم په خلاف ملا وتړی او د عدالت د تأمين لپاره د جهاد لاره غوره کړې، خامخا د دوی مرسته کوي او خپل تائيد او نصرت پدوی پيرزو کوي، د الله سنت همدا دی او د عدالت تقاضا همدا او د انسان د "واك" او "اختيار" غوښتنه همدا، که خدای له انسان نه د ګناه کولو واك سلب کړی، لده نه هغه "اختيار" ببرته واخلي چي له همغه نه په استفادې سره د بل په حق تېری کولی شي، پدې صورت کي انسان له نورو مخلوقاتو نه خپل اصلي امتياز له لاسه ورکړی او په مجبور مخلوق بدل شوی، بيا نه د ده "ښه" ارزښت لري او نه ئې "بد" د تقبيح او غندلو وړ دی.

۱۰ـ کمونستانو به ويل: انسان هرڅه په خپله "خوښه" او خپله "اراده" کوي، د

ketabton.com - The Digital Library

داسي نامرئی ذات شته والی نه محسوسوي چي د انسان په "ارادې" اغیزه وکړي او د ده د عمل مخه ونیسي، ځینو به په ډېره بې باکۍ ویل: که خدای وي نو زما دا غزېدلی لاس دي راغونډ کړي!

موږ د دوی په ځواب کي ویل: ستاسو دا خبره د مخکنۍ خبري خلاف ده، د یوې قضیې په اړه دوه متناقضی خبري کوي، که انسان هر څه په خپله "خوښه" او خپله "اراده" کوي نو د ده د فردي او اجتماعي حالت مسئولیت په خپله د ده په غاړه دی، د "ظلم" عامل دی دی، د بې عدالتي موجبات ده برابر کړي او اعتراض ئې ده ته متوجه دی.

که څه هم دا خبره چي انسان هر کار په خپله "خوښه" او "اراده" کوي په اصل کي سمه خبره ده خو نه پدې بڼه کي چي کمونستان ئې وړاندي کوي، پدې خبري هغه نتیجه مرتب کول چي دوی ئې ادعا کوي، د حیرت وړ مغالطه ده. انسان نه کامل "واکمن" دی او نه مطلق "محکوم"، د اختیار خاوند دی خو محدود اختیار، انتخاب کولی شي؛ خو له څو ممکنو کارونو نه یو. د ده دا محدودیت ثابتوي چي د بل د ارادې په وړاندي محکوم دی. قرآن دا حقیقت په څومره دقیق انداز بیانوي او وایي:

فلو لا ان کنتم غیر مدینین ترجعونها ان کنتم صادقین.

که تاسو (د خدای د ارادې په وړاندي "محکوم" نه یاست خپله روح مو هغه وخت" بېرته وګرځوی "چی ستاسو ستوني ته راورسېږي" که صادق یاست.

ستا مرګ پدې شهادت ورکوي چي ته د یوه داسي ذات د ارادې په وړاندي محکوم ئې چي په تا او پدې ټولي هستۍ د ده حکم نافذ دی، ته نه غواړې زوړ شي، استعدادونه دي ضعیف شي، توانمندي دي کمه شي، په مرض اخته شي او په مرګ محکوم شي، خو دا ټول ستا د خوښي خلاف ترسره کېږي. دنیا ته ستا د راتلو او تلو نیټه بل ټاکلې، ستا وده او زوال د بل په اراده ترسره کېږي، نه د خپل

ketabton.com - The Digital Library

مرگ مخنیوی کولی شي او نه ئې نیته ځنډولی شي.

دا سمه ده چي تا ته د خپل لاس د غزولو او غونډولو توان درکړی شوی او د دې اختیار ستا په لاس کي دی، خو که د همدې لاس د غزولو او غونډولو د کنترول هغه مرکز صدمه وگوري چي ستا په مغز کي تعبیه شوی او سویچ ئې ستا د ارادې تر گوتي لاندې ده، بیا نه خپل لاس غزولی شې او نه ئې غونډولی، ته بې تنفسه ژوند نشې کولی، ناچار به سا باسې چي ژوندی پاتې شې، د ژوندي پاتې کېدو لپاره به ناچار هماغه څه کوې چي ستا خالق او پیداکوونکي ذات مقرر کړي.

۱۱ـ کمونستان پدې باور وو چي انسان خپل افکار او عقاید له خپل محیط نه اخلي، دا د تولید وسایل دي چي د انسان د اجتماعي نظام څرنگوالی تعینوي، اقتصاد بنسټ دی او اجتماعي نظام، سیاست او فرهنگ د هغه زیربنده او پدې بنسټ ولاړ دیوالونه، اقتصاد "زیر بنا" ده او نور هرڅه "روبنا"، د ټولني هر څه له "اقتصاد" نه رنگ اخلي، د انسان د ټولو کړو وړو محرك اقتصاد دی، دوستی او دښمني ئې اقتصادي انگیزه لري، ښه او بد عمل ئې له اقتصادي تمایلاتو نه راولاړیږی. د تولید د وسایلو د تدریجی تکامل په وجه د انسان اجتماعي نظام هم په تدریج سره له یوه حالت نه بل ته ارتقاء کړې. دوی تاریخ په لاندې پنځو مرحلو ویښی:

۱ـ لومړنۍ ټولنه "کمون اولیه " پدېمرحلې کي د تولید له وسایلو نه په گډه استفاده کېده، نه فردي ملکیت وو او نه د یوه انسان په لاس د بل استثمار.

۲ـ مرییتوب "بردگی": د لومړۍ مرحلې برابري او مساوات او د یوه انسان په لاس د بل نه استثمار له منځه ولاړ، فردي ملکیت رامنځته شو، شتمنو نیستمن، زورورو کمزوری په اسارت ونیول، مرییتوب پیل شو. مریی د تولید وسیله گڼل کېدو او بازار ته د خرڅلاو لپاره عرضه کېدو.

۳ـ فیوډالیزم "د پراخو ځمکو د خاوندانو نظام": پدې مرحله کي کرهڼه د

ketabton.com - The Digital Library

تولید مهمه او اساسي وسیله وه. د پراخو ځمکو خاوندان راڅرګند شول، مریی په بزګر بدل شو، یعنی د کر په ځمکي پوري تړلی مریی.

۴. کپتلیزم " پانګه وال نظام": د تاریخ پدې پړاو کې د تولید د مخکنیو وسایلو ځای ماشین ونیو، فابریکې رامنځته شوې، فیوډال د فابریکې په خاوند بدل شو او بزګر په کارګر، فابریکو کارګران راغونډ کړل، د ګډی مبارزې شرایط ئې ورته برابر کړل، کارګری اتحادیی جوړې شوې او د کارګرانو مبارزه پیل او جدي بڼه ئې غوره کړه.

۵. کمونیزم: بورژوازی د کارګرانو "پرولتاریا" په لاس نسکورېږي، فابریکې، ځمکي او د تولید ټول وسایل د کارګرانو په لاس کي پرېوزی، د بډایانو سلطه پای ته رسېږي، قدرت د کارګرانو لاس ته ورځي، کارګری ټولنه جوړېږي، د فردي ملکیت په ځای ټولنیز ملکیت رامنځته کېږي، د ټولني هرڅه د ټولو په ګډ ملکیت بدلېږي، هماغه د انساني تاریخ لومړنۍ مرحله "کمون اولیه" په خپلي مترقي او متکاملي بڼي کي بیا تکرارېږي، دولت او دولت ته ضرورت ورو ورو له منځه ځي او بې دولته ټولنه جوړېږي، همدا د انسان د ټولو ستونزو د حل یوازنۍ لاره ده. کمونستانو به ویل: دا تاریخیمرحلې او یوه په بل پسې د هغوی راتګ د تاریخ حکم او غوښتنه ده، خامخا به راځي، هیڅ څوک ئې مخه نشي نیولی، هیڅوك ئې مخي ته نشي و درېدی، دا د تاریخ جبر دی....!!

موږ د دوی په ځواب کي ویل:

د انسان د ځینو خاصو کړو وړو انګیزه اقتصادي وي، نه د ټولو، د ده د ټولو فعالیتونو د لاملونو په هکله ستاسو نظریه غیر واقعی او بې بنیاده ده. هیڅ عاقل انسان له هغې سره توافق نشي کولی، ډېر فعالیتونه داسي دي چي نه یوازې اقتصادي انګیزه نلري بلکي انسان د هغه لپاره خپل اقتصادي تمایل تر پښو لاندې کوي او له خپلو مادي امتیازاتو نه لاس اخلي. که یو مبارز انسان د عدالت لپاره ملا تړی، د جهاد لار غوره کوي، زندان ته ځي، هجرت ته اړکېږي، له

ketabton.com - The Digital Library

مأموريت نه محروم كېدل مني، له خپلي شتمنۍ، اجتماعي اعتبار، سوكالي او آرامي نه لاس اخيستو ته چمتو كېږي، له مظلومانو او محرومانو نه د دفاع په لاركي شهادت ته تيارېږي، په هغه وخت كي چي گوري د دار كړۍ ئې په غاړه كي لوېږي، په خپل دريغ ټينگاركوي، نه له مبارزې لاس اخيستو ته چمتو كېږي او نه د دښمن په وړاندي سر ټيټولو ته، ستاسو دا فلسفه د دغه شان كارونو له توجيه نه عاجزه ده. د انسان دا راز اقدامات ستاسو په نظريې د بطلان خط كاږي، كه يو انسان د يوه بې وزلي همنوع په ليدوسره په خپل زړه كي ترحم او عاطفه احساسوي، تحريك كېږي، له هغه سره مرستي ته راوړاندي كېږي، د هغه لاس نيوی كوي، د مظلوم په څنگ كي ودرېږي، له خپل اولاد سره مينه كوي، د دوی لپاره خولې تويوي، خطر قبلوي، كه مور د خپل اولاد په نسبت زړه سوي لري، د ده د روزني او ساتني په كار كي بې خوبی گالي، هر زحمت په ورين تندي زغمي، د هر خطر مقابلې ته چمتو كېږي، كه يو كس د شهرت لپاره د مرگ تر پولي مخكي درومي، په اسرارو د پوهېدو لپاره سختی ستونزي گالي، ... دې ته ورته د بې شمېره نورو اقداماتو له توجيه نه ستاسو فلسفه كاملاً ناتوانه او عاجزه ده.

همدا راز ستاسو دا ادعا د منلو نده چي انسان خپل افكار او عقايد له محيط نه اخلي، كه داسي وی، نو هغو كسانو به حتماً ورته عقايد او افكار درلودل چي په ورته محيط كي ژوند كوي، بايد د يوې كورنۍ د غړو ترمنځ هيڅ فكری اختلاف نه وی. د يوې ټولني د ټولو غړو افكار بايد يوه بل ته ورته وی. بايد د جوزيف استالين، د كمونستانو د ستر مشر او د ده د لور ترمنځ هومره ژور اختلافات نه وی پيدا شوي چي له روسيې وتښتی او امريكا، د روسيې ستر دښمن ته پناه يوسی او هلته په يوه مطبوعاتی كنفرانس كي خپل پلار متهم كړي او هغه ته د قاتل او جاني خطاب وكړي؟!

مورږ عملاً گورو چي د توليد وسايل نه فقط د انسان د افكارو او عقايدو زيربنا نده، بلكي په خپله د انسان د افكارو زيربنده ده، دا انسان دی چي د توليد

ketabton.com - The Digital Library

وسايل جوړوي، په هغوی کي تبديلي راولي، وده ورکوي، تر مخکي حالت نه غوره والی ورکوي، نن د يوه کس کار تر سره کولی شي، سبا ئې داسي جوړ کړی چي د دووکسانو کار وکړي او بله ورځ د څلورو، لسو او شلو... انسان ابتکار لري، پټ اسرار کشفوي، نوي نوي وسايل اختراع کوي، د انسان همدا استعداد د توليد د وسايلو او د ټولني د اقتصادي وضعي د ښيرازه کېدو اصلي عامل دی، په انسان کي د "ابتکار" او "اختراع" استعداد ته نه يوازې دا چي ستاسو ناکاره فلسفی اعتناء نده کړې بلکه هغه ئې نفی کړې.

په دې کي شك نشته چي انسان له خپل محيط نه متأثره کېږي، په عقيدې، فکر، اخلاق، دود دستور او اجتماعي نظام ئې محيط اثر کوي، خو دې خبري ته هومره عموميت ورکول چي له انسان نه د يوه مجبور او محکوم توکي څېره انځور کړي، داسي چي خپل هر څه له محيط نه اخلي، جهت ئې محيط ټاکي، افکار او اخلاق ئې د محيط زېږنده ده، نه "ابتکار" لري، نه "اختراع" کولی شي او نه د محيط د غوښتنو خلاف قدم اوچتولی شي، دا غلطه انګيرنه ده او د انسان د عملي ژوند له واقعيتونو سره ټکر کوي. که داسي وی نو ټولو انساني ټولنو به يو شانته اجتماعي نظام درلود، ټولو به يو شانته وده کوله، د توليد وسايل به ئې ورته وو او اجتماعي نظامونه به ئې د يوه بل شبيه . ستاسو فلسفی تحليل دې سؤال ته له قانع کوونکي ځواب نه عاجز دی چي ولې د دې او هغي ټولني تر منځ د توليد د وسايلو مستوی فرق کوي، دا وروسته پاتې دی او هغه مخکي تلی او ولې د دې ټولني اجتماعي نظام له هغي بلي نه فرق لري؟! د انسان له "ابتکار" نه پرته بل کوم عنصر دی چي دا "تفاوت" توجيه کړی شي؟! مخصوصاً چي تاسو په "تاريخيجبر" باور لري او هغه داسي ځواکمن بهير ګڼي چي هيڅوك د هغه مخي ته نشي ودرېدلی او هيڅوك دا حتمي بهير نشي بدلولی.

د کمونستانو په "تاريخي دورو" او "تاريخي جبر" لاندې اعتراضات لرو:

- دوی په تاريخي پېښو کي يوازې د توليد د وسايلو اغيزه څېړلی او هغه

ketabton.com - The Digital Library

ئې یوازنی مؤثر عامل ګڼلی، ټول نور عوامل ئې له نظره غورځولي. څوك چې په تاریخي پېښو کې د بېل، لور، ترکتور او ماشین اغیزی ته ګوته نیسي خو د انسان ابتکار، د مټو زور، د قلم، توری او ژبې تأثیر له پامه غورځوي، لویه مغالطه کوي، ما ته ووایاست چې د تاریخ په جوړولو کې د لور زیاته ونډه ده که د توری، بېل زیات تأثیر لري که نیزه، ترکتور زیات مؤثر دی که ټانك؟!

• کمونستي انقلاب د دنیا په هیڅ ګوټ کې د هغې فلسفی مطابق بري ته ندی رسېدلی چې کمونیزم ئې وړاندي کوي، په هیڅ هېواد کې داسې ندي شوي چې د بورژوازی مرحله خپل پای ته رسېدلې وي او ورپسې کمونستي انقلاب راغلی وی، د دې فلسفی مطابق باید لومړی په انګلستان او امریکا کې کمونستي انقلاب ترسره شوی وی، د مارکس انتظار همدا وو او د ده د تاریخي فلسفی تقاضا همدا وه، خو پدې هېوادونو کې لا تراوسه هماغه د بورژوازی مرحله پای ته ونه رسېده او د کمونیزممرحلې ته ئې ارتقا ونکړه، کمونستي انقلاب، د مارکس د فلسفی خلاف، لومړی په روسیې کې ترسره شو، حال دا چې روسیه د پانګه وال نظام په لومړی پړاو کې وه، نور هېوادونه چې د روسیې د توری، توپ او ټانك په ذریعه د کمونیزم په کومې کې پرېوتل اکثراً ئې فیوډالي مرحله هم نه وه تکمیل کړې، چین د کمونستي انقلاب لیار پدې خاطر غوره نکړه چې د تولید په وسایلو کې ئې انقلاب راغلی وو او همدغو وسایلو د کمونستي انقلاب غوښتنه کوله!! برعکس د روسیې نظامي مرستو دا انقلاب بري ته ورساوو!! دا څنګه د اروپائی هېوادونو په ځای چې اکثراً د بورژوازی په پړاو کې وو، کمونستي انقلابونه په افریقایي او آسیایي هېوادونو کې، چې ټول ئې په فیوډالي مرحلې کې وو، ترسره کېږي، دا انقلابونه د کارګرانو په لاس نه؛ بلکې د فوځي افسرانو په لاس او د عسکري کودتاګانو په ذریعه پلي کېږي!! موږ نه پوهیږو چې کمونستان د عراق، یمن، سودان، مصر، سوریې، ویتنام، کامبوج، ایتوپیا، اریتریا او د شرقي اروپا هېوادونو هغه تحولات څنګه توجیه کوي چې د کمونیزم په ګټه ترسره شول. پدې هېوادونو کې خو د لور او څټك په ځای د توپ

ketabton.com - The Digital Library

او ټانك په ذريعه او د كارگرانو او بزگرانو په ځای د فوځي افسرانو په لاس د زړو حكامو ځای نويو حكامو ونيو، نه د توليد وسايل بدل شوي او نه په اقتصادي نظام كي تبديلي راغلې.

• د فردي او ټولنيز ملكيت په اړه موږ هغوی ته ويل: ظلم په هر صورت كي ظلم دی، كه دا د "فرد" له لوري د "ټولني" په حقوقو وي او كه د "ټولني" له لوري د "فرد" په حقوقو. كه دا ظلم وي چي د "فردي ملكيت" لپاره "اجتماعي ملكيت" صدمه وگوري؛ نو دا هم ظلم دی چي د اجتماعي ملكيت تر نامه لاندې "فردي ملكيت" تر پښو لاندې شي. دا له عدالت او انصاف نه لري كار دی چي انسان د خپل كار هغه ثمره تر لاسه نكړی شي چي د ده د خولو او تناكو نتيجه ده او پدې كي هغه څوك ورسره برابر شريك كړی شي چي نه ئې خولې توی كړې او نه ئې لاس تناكي شوی. كه دا حالت په ده تحميل شي د كار او زيار انگيزه له لاسه وركوي، د كاركولو شوق او ذوق ئې صدمه گوري، د خولې تويول او د لاس پښو تناكي كول ورته بيهوده برېښي. د فردي ملكيت نفی خطرناك عواقب لري، اجتماعي ملكيت په داسي استبدادي نظام منتج كېږي چي د ټولني هرڅه د واكمنو په لاس كي وركوي، د دې په ځای چي "فردي ملكيت" تحريموو ولې هغه راكړه وركړه او اقتصادي چال چلند نه تحريموو چي د ټولني حقوقو ته صدمه رسوي، د بډاي لاس آزاد پرېږدي چي نيستمن استثمار كړي، د ده له مجبوريتونو نه غلطه استفاده وكړي، د بې وزلو د خولو او تناكو حاصل د ده په جيب كي پرېوزی، شتمن مزيد شتمن كړي او نيستمن لاپسي نيستمن، سرمايه د محدودو كسانو ترمنځ لاس په لاس شي، له هري لاري نه د شتمني ترلاسه كول جائز گڼي، ولې سود، احتكار، انحصار او استثمار نه تحريموو؟

اسلام فردي ملكيت جائز گڼي خو له څو شرطونو سره:

• بايد له جائزی او قانوني لاري ترلاسه شوی وي. نه د بل فرد حق په كي ترپښو لاندې شوی وي او نه د ټولني.

ketabton.com - The Digital Library

- له دې ملکيت نه يوازې په جائزو لاروکي استفاده کولی شي.

- د ده په شتمني کي د ټولني د محرومانو ثابت او معلوم حق دی، دا حق بايد ورکړ شي. دولت مکلف دی له بډای نه دا ثابت حق ترلاسه کړي او بې وزلو محرومانو ته ئې ورکړي . دا ثابت حق د اجتماعي مصلحت په بنا زياتېدی شي او دولت کولی شي د ټولني د عام مصلحت لپاره له بډايانو نه هومره وغواړي چي ضرورت رفع شي.

- شتمني بايد د محدودو اغنياوو تر منځ لاس په لاس نشي او داسي تراکم و نکړي چي ټولني ته گواښ متوجه کړي، د شتمنيو تراکم خطرناك عواقب لري.

- اسلام د همدې لپاره د زکات، عشر، خمس، ميراث، مصالح مرسله او سد ذرايع قواعد وضع کړي او سود، احتکار، انحصار، استثمار او د نيستمن له مجبوريتونو نه ناروا استفاده ئې تحريم کړې.

- موږ به کمونستانو ته ويل: ستاسو دا ادعا چي په کمونستي ټولنيکي د "دولت" ضرورت په مدا رمدار منتفی کېږي او بې دولته ټولنه رامنځته کېږي، يوه واهی او بې بنياده ادعا ده، د عملي واقعيتونو خلاف، ستاسو په کمونستي ټولني کي نه د دولت ضرورت منتفی شو، نه له منځه ولاړ او نه تضعيف شو، برعکس هومره ځواکمن شو چي د انسان په اوږده تاريخ کي ئې مثال نشو موندلی، پدې نظام کي چي فوځ، پوليس، استخبارات او امنيتی ځواکونو او ځواکمنو حزبی حلقو ته کوم ضرورت دی په نورو نظامونو کي ئې مثال نه گورو، تجربی ثابته کړه چي کمونستي نظام د ځواکمن دولت نه پرته دوام نشي کولی که دولت ضعيف شو او په ټولني ئې تسلط کمزوری شو د نظام ماڼۍ نسکورېږي او د کمونيزم ټغر ټولېږي.

- کمونستانو به د اسلام په هکله ويل: که اسلام د طبقاتی نظام حامي نه وی ولې ئې مرييتوب تائيد کړ، ولې ئې د مريی ساتل او خرڅول جايز وگڼل؟

ketabton.com - The Digital Library

موږ د دوی په ځواب کي ویل: دا اسلام وو چي د بشري تاریخ په اوږدو کي ئې د لومړی ځل لپاره د مریی د آزادولو غږ اوچت کړ، له اسلام نه مخکي هیڅ مسلك د انسانانو د برابری او د مریی د آزادي خبره نده کړې، اسلام اعلان وکړ چي لدې نه وروسته هیڅوك آزاد انسان نشي مریی کولی. لا څوکاله نه وو تېر شوي چي د اسلام تر واکمنی لاندې ټولو سیمو کي د غلامی سلسله ختمه شوه او مرییتوب پای ته ورسېدو. دا په داسي حال کي چي په اروپا، امریکا او ټولو غیر اسلامي هېوادونو کي د غلامی بازار گرم وو او هیچا د انسانانو د برابری شعار نشو منلی. اما دا چي اسلام ولې له بري نه وروسته او په ټول حجاز له تسلط نه بعد غلامي تحریم نکړه او د ټولو غلامانو د آزادولو اعلان ئې ونکړ، ځواب ئې باید له یوې خوا د هغه وخت په اجتماعي ظروفو او شرایطو کي ولټوو او له بلې خوا د اجتماعي ستونزو په حلولو کي د اسلام په خاصي کړنلاري کې. اسلام د ځینو خاصو اجتماعي ستونزو د حل کولو لپاره دا کړنلاره خپله کړې چي ورو ورو د هغوی جرړی باسی، تدریجی بدلون غوره گڼي، لومړی د داسي تبدیلي لپاره ذهني شرایط برابروي، مقدماتي کارونه سر ته رسوي، ریښی یوه په بل پسې قطع کوي او په پای کي د دې اجتماعي ستونزي کرغېړن بوټی له بیخه باسی، د شراب او قمار په هکله اسلام همدا اسلوب غوره کړ، په تدریج سره ئې د دې خبیثه بوټو جرړی وایستلې، د مرییتوب په اړه ئې هم همدا طریقه اختیار کړه، لومړی ئې وویل: ټول انسانان د یوه بل وروڼه او د یوه خدای بندگان دي او له یوه مور پلار نه پیدا شوي. بیا ئې وویل: د مریی آزادول د گناهونو د جبران وسیله ده. بیا ئې وویل: هیڅ "حر" او آزاد انسان نشي مریی کېدی، هیڅوك دا حق نلري چي د "حر" او آزاد انسان په غاړه کي د مرییتوب کړی واچوي. بیائی وویل: هر غلام دا حق لري چي له خپل مالك سره "مکاتبه" وکړي، یعنی خپله آزادي په بیه واخلي، له غلامی نه آزاد شي او په مقابل کي ئې مالك ته څه ورکړي. او په پای کي ئې وویل: د دولت د مصرفی بودجی یو مورد د غلامانو اخیستل او آزادول دي.

د غلامانو د آزادولو او د غلامی د تدریجی ختمولو دا طریقه د یته ورته ده

ketabton.com - The Digital Library

چي کوم دولت د فیوډالي نظام د ختمولو او د ځمکو د عادلانه ویښ په اړه دا فیصله وکړي چي د زیاتو ځمکو له خاوندانو نه ځمکي په بیه واخلي او په بې ځمکو ئې وویښی او پدې خاطر د ځمکو له مصادرې نه ډډه کوي چي پدې سره کېدی شي په ډېرو هغو کسانو ناروا تېری وشي چي شتمني او ځمکي ئې له جائزو لارو ترلاسه کړې. اسلام نه غواړي په هیچا، تر هیڅ نامه لاندې تېری وشي او جائز حق ئې تر پښو لاندې شي.

امریکا تقریباً زر کاله وروسته د غلامۍ د ختمولو فیصله وکړه، د امریکا د هغه وخت جمهور رئیس ابرهام لینکلن د یوه فوق العاده فرمان په ترځ کي غلامي لغو او د غلامانو آزادي ئې اعلان کړه، که څه هم پدې سره د امریکا ټول غلامان آزاد شول، خو پدې خاطر چي د دې اعلان لپاره مقدماتې کار نه وو شوی او د غلامانو ذهني روزنه نه وه شوې، اکثر غلامان پس له لنډې مودې آزاد ژوند نه بېرته خپلو بادارانو ته راوګرځېدل، غوښتل ئې د سابق په څېر په غلامۍ کي ژوند وکړي، نه د آزاد ژوند په خوند پوهېدل او نه ئې په ځان کي د آزاد ژوند توان او کفایت لیدلو، په ظاهر کي غلامي ختمه شوه خو په حقیقت کي تر کلونو کلونو، په بېلا بېلو بڼو کي په خپل حال پاتې وه.

کمونستانو به په اسلام دا اعتراض کاوو چي ولې ئې نارینه ته اجازه ورکړې چي څلور ښځي په نکاح کولی شي، دا څرګنده بې عدالتي ده او د ښځي په هکله شدید تبعیض، د اسلام پیغمبر ولې "نه" ښځي په نکاح کړي؟ اسلام ولې د طلاق اختیار نارینه ته ورکړی؟ اسلام ولې په میراث کي ښځي ته یوه برخه او نارینه ته دوه برخي منلې؟ اسلام ولې د دوو ښځو شهادت له یوه نارینه سره برابر ګڼلی؟

موږ هغوی ته ویل:

- اسلام د یوې ستري اجتماعي ستونزي د حلولو لپاره د څلورو ښځو نکاح کول جائز کړې، که تاسو قرآن ته رجوع وکړي وبه ګوری چي قرآن په هغه ځای کي دا جواز ورکړی چي د یتیمانو او کونډو په هکله بحث کوي او وایي:

ketabton.com - The Digital Library

وَ ءَاتُوا الْيَتَمَى أَمْوَلَهُمْ وَ لا تَتَبَدَّلُوا الخَبِيث بالطَّيِّبِ وَ لاتاكُلُوا أَمْوَلَهُمْ إلى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كانَ حُوباً كَبِيراً* وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلا تُقْسطوا فى الْيَتَمَى فَانكحُوا مَا طاب لَكُم مِّنَ النِّساءِ مَثْنى وَ ثُلَث وَ رُبَعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَت أَيمَنُكُمْ ذَلِك أَدْنى أَلا تَعُولُوا*

النساء: ٢ــ ٣

او یتیمانو ته د دوی مالونه وسپارئ، ناولی په غوره مه بدلوئ، د دوی مالونه د خپل مال په لوري مه خورئ، دا ستره ګناه ده، که ووېرېدئ چي په یتیمانو کي عدالت نشي کولی نو له دغو ښځو څخه چي څوك مو خوښي وي، دوه، درې او څلور په نکاح کړئ ، خو که ووېرېدئ چي عدالت نشئ کولی بیا یوه ده او هغه چي ستاسو په واك کي دي، دا دې ته نږدې ده چي تېری ونکړئ .

یعنی له یوې نه زیاتي ښځي کول هم د عدالت لپاره او په یوې اکتفا هم د عدالت لپاره، که وموليدل چي د یتیمانو له معضلې سره مخامخ یاست او د همدغو یتیمانو مصلحت دا غوښتنه کوي چي د دوی د ښی روزني او پالني لپاره د دوی کونډې میندي په نکاح کړی شي نو دا کار کولی شي، پدې کي نه یوازې څه حرج نشته بلکي دا د ستایني وړ کار دی، باهمته کسان به دې کار ته ملا تړي، په یتیمانو زړه سوند او بارحمه انسانان به دا مسئولیت په غاړه اخلي.

که په یوې ټولني کي د خاصو عواملو په وجه د ښځو شمېر تر نارینه وو زیات شي، دا ستونزه به څنګه حل کوو؟ د دغو ښځو کفالت به څوك په غاړه اخلي؟ مخصوصاً که دوی کونډې وي او یتیمان ورته پاتې وي؟! آیا د دې اجتماعي ستونزي د حل بله داسي چاره په نظر راځي چي هم په یوې ښځي اکتفا وشي او هم د دغو ښځو انساني اړتیاوي له معقولي او قانوني لاري مرفوع شي؟!

په اکثرو ټولنو کي د ښځو شمېر تر نارینه وو زیات دی، د دې وجه یا دا ده

ketabton.com - The Digital Library

چي د کورنيو په غيږ کي د پيدا شوو لوڼو شمېر تر زامنو زيات وي او يا دا چي په سترو سترو جګړو کي اکثراً نارينه مري او عادتاً ښځي له مرګ ژوبلي نه خوندي پاتې کېږي، داسي جګړي په هر هېواد تېل شوې او تل ئې د تکرار وېره شته، که کومه ټولنه لداسي ستونزي سره مخامخ شي د اسلام لدغه علاج نه پرته څنګه کولی شو دا ستونزه حل کړو؟!

دا خبره بايد په پام کي ولرو چي "نکاح" د ښځي او نارينه ترمنځ د هغي موافقې نوم دی چي د ګډ ژوند په اړه ئې په خپله خوښه کوي. که ښځه په خپله خوښه، لداسي ميړه سره په ګډ ژوند راضی کېږي چي تر يوې زياتي ښځي لري، هيڅوك پدې کار د اعتراض حق نلري او دې ته د تبعيض نوم نشي ورکولی. اعتراض په هغه صورت کي وارد ګڼل کېږي چي ښځه د خپلي خوښي خلاف نکاح ته اړه کړی شي.

نه پوهيږو هغه کسان څنګه ځانته د دې حق ورکوي چي د اسلام پدې اصل اعتراض وکړي، پداسي حال کي چي د يوې قانوني ښځي تر څنګ د ګڼ شمېر غيرقانوني جنسي ارتباطاتو په درلودو اعتراض نلري!! کمونستان خو د "کورنۍ جوړېدل" د "فردي ملکيت" په څېر د غير کمونستي ټولني ننبه ګڼي او پدې باور دي چي پدې برخي کي هم بايد فردي ملکيت له منځه ولاړ شي، بايد کورنۍ منحل او آزاد جنسي تعلقات رايج شي اولاد د کورنۍ "مال" نه بلکي د ټولني "مال" وګڼلی شي، دولت د دوی روزنه په غاړه واخلي، د کورنۍ د غيږ پر ځای بايد په وړکتون کي وروزل شي، په کورنۍ کي د دوی روزنه پدوی کي د "فردي ملکيت" غلط افکار راولاړوي!! خو راشئ وګورو چي د غير قانوني او آزادو جنسي تعلقاتو نتائج څه وو او نن "علم" پدې هکله څه وايي او د کومو خطرناکو اجتماعي ستونزو او نا علاجه ناروغيو منشأ ئې ګڼي!! د " ايډز" په شان ناعلاجه ناروغي، د ګڼ شمېر نورو جسمي او رواني ناروغيو په شمول، د همدې فاجعی نتائج ګڼي او وايي: اکثر ستر ستر جانيان هغه دي چي د مور په غيږ کي ندي روزل

ketabton.com - The Digital Library

شوي، د پلار د ترحم او ميني لاس ئې په سر ندی تېر شوی، داسي څوك ئې ندی موندلی چي صادقانه ترحم، عاطفه، زړه سوي او رښتيني مينه ئې له هغه زده کړې وی.

د اسلام له نظره کورنۍ د ټولني د لويي مانۍ لومړنۍ خښته ده که کورنۍ ورانه شوه ټولنه ورانېږي.

اما دا چي پيغمبر(ص) ته ولې د "نه" ښځو د نکاح اجازه ورکړی شوې، د دې دليل څه دی او دا کار په کومي زمانې کي او د پيغمبر عليه السلام د مبارك ژوند په کوم پړاو کي تر سره شوی؟

ټولو ته جوته ده چي رسول الله (ص) په پنځه ويشت کلنۍ کي واده وکړ، "خديجه رضي الله عنها د ده لومړۍ بي بي څلويښت کلنه وه، د هغې تر وفات پوري ئې بله ښځه نده کړې، تر پنځوس کلنۍ پوري ئې يوازې يوه ښځه درلوده، د خديجی رضي الله عنها له وفات نه وروسته ئې سوده رضي الله عنها چي کونډه وه، په نکاح کړه، سوده له لومړيو مسلمانانو څخه وه، له خپل مخکني ميړه سره ئې يو ځای حبشي ته هجرت وکړ او د هجرت سختی شپې او کړاوونه ئې وګالل، نه ئې مال درلود او نه جمال او پيغلتوب، امتياز ئې قوي ايمان او د ايمان په لاري کي قرباني وه، پيغمبر عليه السلام صرف يوه ښځه په پيغلتوب کې کړې. نوری بي بيانی ئې کونډې وې، هره يوه ئې د يوه لوی اجتماعي مصلحت لپاره په نکاح کړې، شايد د حفصه رضي الله عنها د نکاح څرنګوالی د پاتې ودونو د انګيزو لپاره ښه مثال وي:

حفصه رضي الله عنها د عمر رضي الله عنه لور وه، مخکنی ميړه ئې د بدر په جګړې کي برخه اخيستی وه، هغه وفات شو، عمر رضي الله عنه، ابوبکر او حضرت عثمان رضي الله عنهما ته ورغی او له هغوی نه ئې وغوښتل چي حفصه په نکاح کړي، خو دوی د خپلو معاذيرو په وجه ډډه وکړه، عمر رضي الله عنه دا مشکل له پيغمبر عليه السلام سره ياد کړ او هغه پدې خاطر له حفصی رضي الله

ketabton.com - The Digital Library

عنها سره د نکاح اراده وکړه چي له خپل نږدې او مخلص ملګری سره د یوې داسي ستونزي په حل کي مرسته وکړي چي نورو ورته حل نکړی شوه.

همدا راز زینب رضي الله عنها چي میړه ئې د بدر په جګړې کي په شهادت ورسېدو، عمر خوړلې کونډه وه، په نیکو کارونو کي هومره مشهوره وه چي خلکو به د "بی وزلو د مور" په نامه یادوله، پیغمبر علیه السلام هغه پدې خاطر ځانته نکاح کړه چي له یوې خوا ئې د یوه بدرې مجاهد په هکله خپله خواخوږی ښودلې وي او له بلي خوا ئې د یوې داسي نومیالۍ، خیبري او با ایمانه ښځي ستونزه حل کړې وي. دا نیکه بي بي یوازې دوه کاله نور ژوندۍ وه.

همدا راز ام سلمه چي ٢ اولاده ئې درلودل، میړه ئې د احد په جګړې کي زخمي شو، د بلي جګړې په دوران کي د ده زوړ پرهار پری شو او له همدې نه وفات شو، پیغمبر علیه السلام د ده په مړیني هومره خواشینی شو چي اوښکي ئې تویي شوې، د ده له مړیني ۴ میاشتي وروسته ئې ام سلمی ته څوك د خطبی لپاره ورولېږو، هغې خپل عذر داسي وړاندي کړ: زه عمر خوړلې یم، ډېر اولادونه لرم، نه غواړم ستا د اذیت باعث شم. خو پیغمبر علیه السلام غوښتل پدې نکاح سره مسلمانانو ته د خپلو دیني وروڼو په نسبت د وفادارۍ او د کونډو او یتیمانو د پالني او روزني نه هیرېدونکې اسوه وړاندي کړې. ام سلمی ته ئې قناعت ورکړ او دا نکاح ترسره شوه. د پیغمبر علیه السلام ټول ودونه همداسي وو.

په دې ودونو کي یو بل ستر مصلحت هم مضمر وو او هغه دا چي د پیغمبر علیه السلام د بي بیانو له لاري د دین یوه لویه برخه مسلمانانو ته رسېدلې، دوی د نورو ښځو لپاره د ښوونکو حیثیت درلود، نورو ښځو به لدوی نه دین زده کاوو، که تاسو د روایاتو کتابونه وخېړې په څرګنده به وګوری چي د دې کتابونو په هر مخ کي له همدې بیبیانو نه یو په بل پسې روایتونه ستاسو مخي ته راځي.

- د کمونستانو د دې اعتراض په هکله چي اسلام ولې د طلاق حق نارینه ته ورکړی، زموږ ځواب دا وو: د طلاق د لاندې ممکنوځلورو صورتونو څخه اسلام

ketabton.com - The Digital Library

یو غوره کړی:

الف: ښځه او میړه په ګډه د طلاق فیصله وکړي.

ب: اختلاف محکمې ته وړاندي شي او محکمه پدې هکله وروستۍ فیصله وکړي.

ج: د طلاق حق ښځې ته ورکړی شي.

د: د طلاق پرېکړه د میړه په لاس کي وي.

مخکي لدې چي وګورو اسلام ولې څلورم صورت غوره کړی باید څو خبري په پام کي ولرو:

- اسلام له طلاق نه کرکه لري، د مجبوریت په خاطر جواز ورکوي، خو هغه تر ټولو کرکجن حلال کار ګڼي.

- په اسلام کي نارینه له یوې خوا پدې مکلف شوی چي د کورنۍ ټول لازم ورځني مصارف په غاړه واخلي، هغه به د کورنۍ د ټولو مصارفو متکفل وي. له بلي خوا پدې مکلف شوی چي د نکاح په ورځ به هومره مهر په غاړه اخلي چي ښځه ورباندي راضی شي، دا "مهر" د ښځي حق دی او د دې د راتلونکې لپاره یو مهم تضمین. "ښځه" کولی شي له "میړه" نه هومره مهر ترلاسه کړی چي د دې راتلونکې تضمین کړې او د وخت ناوخت، بې ځایه او بې موجبه طلاق مخه ونیسي، میړه ونشي کولی چي له یوې خوند واخلي، پس له لنډې مودې هغې ته طلاق ورکړي او د هوس په حکم بله په نکاح کړي، طلاق نباید په یوې ملعبی بدل شي، د نکاح په ورځ باید داسي تدابیر ونیول شي چي دا مقدسه رابطه دوام وکړي، اسلام د همدې لپاره د مهر حق د ښځې د مستقبل لپاره د یوه تضمین په حیث وضع کړی.

اسلام دوه دلیله د دې لپاره وړاندي کړي چي نارینه به د کورنۍ قیم وي او د طلاق پرېکړه به د ده له لوري کېږي:

ketabton.com - The Digital Library

الف: "مهر" ورکوي او د کورنۍ مصارف ئې په غاړه دي.

ب: د قیمومیت لپاره چې کومو مواصفاتو ته اړتیا ده، په نارینه کې دا مواصفات تر ښځو زیات دي. د ښځې طبیعي وظایف دا ایجابوي چې قوي عاطفه ولري. قوي عاطفه اکثراً د انسان "تعقل" تر اغیزې لاندې نیسي، ښځه د همدې "قوي عاطفې" په حکم د اولاد د روزنې ټولې ستونزې په ورین تندي قبلوي، بې خوبې ګالي، خپل ژوند او صحت په خطر کې اچوي، د اولاد د هرې غلطۍ په وړاندې صبر کوي او حتی د پردیو په مقابل کې د دوی له هرې غلطۍ نه دفاع کوي، د "قیادت" او "قضاوت" لپاره د "قوي عاطفې" په ځای داسې "تعقل" ته اړتیا ده چې د عاطفې تر اغیزې لاندې رانشي. د نارینه روحی جوړښت داسې دی چې د "عقل" او "عاطفې" ترمنځ ئې تعادل او توازن شته او د "عاطفې" تله ئې د ښځو په شان تر "تعقل" درنه نده.

- پداسې حال کې چې اسلامي شریعت د طلاق حق نارینه ته سپارلی، خوله دې حق نه د ښځې د ځورولو او د هغې په حقوقو د تیرې په لاره کې ناروا استفاده نشي کولی، که خبره دې حد ته ورسېده ښځه حق لري "محکمې" ته مراجعه وکړي، چې محکمه به یا د دې حقوق احیاء کوي او یا به دا رابطه فسخ کوي.

- همدا راز په محکمې کې د شهادت لپاره د یوه نارینه په څنګ کې د دوو ښځو حضور، پدې خاطر ضروري ګڼل شوی چې که یوه په شهادت ورکولو کې اشتباه وکړي او څه ترې هیر شي بله ئې ورپه یاد کړي. لکه چې ګوری د دې حکم منشأ د ښځو په هکله د تبعیض او توپیر اعمال نه، بلکې د عدالت په هکله جدي احتیاط دي، وجه ئې هغه فطری تفاوت دی چې د ښځو او نارینه وو ترمنځ د "شهادت ورکولو" په ارتباط شته، احیاناً د ښځې قوي عاطفه د دې په "حافظې" هم اغیزه کوي او د هغه چا په اړه ډېر داسې شیان ترې هیروي چې د زړه سواند وړ ئې ګڼي، دا د زړه سواند طبیعت دی چې په لومړی سر کې د "غلطۍ" لپاره "توجیهات" کوي او ورو ورو د غلطۍ د هیرولو باعث شي.

ketabton.com - The Digital Library

• د میراث د ویښ د څرنګوالي په هکله که لږ ځیر شو نو په ډاګه به وګورو چي اسلام ښځو ته ډېر امتیازات ورکړي، په ډېرو مواردو کي ئې ښځو ته تر نارینه وو زیات حقوق ورکړي، لاندې څو مواردو ته ستاسو پام را اړوم:

- ښځه پداسي حال کي له خپلوانو او له خپل میړه نه "میراث" ترلاسه کوي چي هیڅ اقتصادي مکلفیت نلري، له واده نه مخکي ئې پلار د دې متکفل وي او له واده نه وروسته میړه، کور، کالي او ډوډی ئې د "متکفل" له خوا تأمین کېږي.

- له میړه نه مهر ترلاسه کوي، مهر په حقیقت کي یو فوق العاده امتیاز دی چي د ښځي د مستقبل د تضمین لپاره منل شوی.

- ښځه کولی شي خپله هغه "سرمایه" چي د "مهر" یا "میراث" له لاري او یا د کار کولو په نتیجه کي ئې ترلاسه کوي، له خپلي خوښي سره سم، په "کار" واچوي او عواید ولري، لدې شتمنیو او عوایدو سره سره، هغه اقتصادي مکلفیت نلري.

- ښځه د "نفیر عام" له حالت نه پرته سنګر ته په تلو مکلف نده، مګر دا چي په خپله وغواړي.

- ښځه جوماتت ته په تلو هم مکلف نده، خو که په خپله وغواړي چي لمونځونه په جمع او په جوماتت کي وکړي څوك ئې مخنیوی نشي کولی.

دا ځیني هغه مسائل وو چي زموږ او کمونستانو ترمنځ به په هري وړې او لویي غونډې کي مناقشه کېدل. که څه هم کمونستان د فرهنګی موادو له ناحیې په موږ برلاسی وو، دوی د مجاني ویښ لپاره کافی کتابونه درلودل، د روسیې او چین سفارتونو لدوی سره بې دریغه مرستي کولې، د ایراني "حزب توده" په لاس لیکل شوي او ترجمه شوي ډېر کتابونه ئې په واك کي وو، هر چاته ئې وړیا ورکول، خو موږ لدې ناحیې ډېر مشکلات درلودل، نه مو داسي کتابونه موندل چي پدغو مناقشاتو کي زموږ مرسته وکړي، د کمونستانو سؤالونه ځواب کړي، په اسلام د کمونستانو اعتراضاتو ته ځواب ووایي، د مدرسو په کتابونو کي دا

ketabton.com - The Digital Library

مسائل نه وو څېړل شوي، نه په قدوری او کنز کي دا مسائل څېړل شوي وو او نه په هغه يوناني فلسفی، حکمت او منطق کي چي په مدرسو کي لوستل کېدل، د مدرسی ملا نه لدغو مسائلو نه واقف وو او نه ئې داسي ځواب ويلی شو چي د شلمي پيړۍ په فضاء کي روزل شوي ځوانان قانع کړي، موږ دې ته اړ وو چي په خپله د کمونستانو کتابونه ولولو، د ضعف نقاط ئې پيدا کړو، د دوی مقابلې ته ځان چمتو کړو او د دوی سؤالونو ته ځوابونه تيار کړو.

ما د "شعور او ماده" تر نامه لاندې يوه داسي رساله وليکله چي له کمونستانو سره د هغه وخت مطرح سؤالونه پکي څېړل شوي وو، خو د دې رسالې د تکثير او توزيع له کړاو سره مخامخ وو، نه مو د چاپ امکانات درلودل او نه د مجاني توزيع توان. د کتابونو د توزيع په هکله موږ دې ته اړ وو چي ملګرو ته وو ايو: دا کتاب پدې شرط د مطالعی لپاره درکوو چي درې نسخی به ترې ليکي، يوه به له ځان سره ساتي او دوه به موږ ته راکوي، چي په نورو ئې وويشو، زما دغه لومړنی کتاب چي په شل کلنۍ کي مي ليکلی وو، په ۱۳۵۵ کال په پشاور کي د حزب اسلامي د ارشاد او فرهنګ رياست چاپ او خور کړ.

الحمدلله له کمونستانو سره په خپلو مناقشاتو کي تل برلاسی وو او همدا برلاسی پدې منتج شوه چي د بااستعداده، باشخصيته او هدفمندو ځوانانو مطلق اکثريت له موږ سره يوځای شي. که تاسو د پوهنتون د هغه وخت يوه مقطع راواخلئ او ورته ځير شئ وبه ګورئ چي په هر ټولګی کي د لومړۍ درجی بااخلاقه او باشخصيته زده کوونکي زموږ ملګری وو او بې سويی، بد اخلاق او بې شخصيته افراد کمونستانو ته پاتې شوي وو، کمونستان اکثراً هغه کسان وو چي د خپل ټولګی په ورځنيو درسونو کي هم ترټولو وروسته وو او په ډېر تکليف به کاميابېدل.

ketabton.com - The Digital Library

د قرآن بې حرمتی

د مناقشاتو دغه بهیر کمونستان وهڅول چي کوم جدي عکس العمل وښيي، شاید د عکس العمل په ډېرو صورتونو ئې غور کړی وي، یو لدغو صورتونو نه هغه وو چي په پوهنتون کي ترسره شو، خو عواقب ئې د دوی د زعم او گمان خلاف. د دوی یو شقی او بدبخته انسان، د شپې له خوا د لیلیی مسجد ته ننوتی، د قرآن مجید پاڼې ئې شکولې او ټوټې ټوټې پاڼې ئې له کړکۍ بهر اچولې، چي ځیني شمال خورې کړې او ځیني د بام په سر په یخ کي ښښتي وې.

لومړی کس چي د سحر لمانځه لپاره مسجد ته راغلی وو، صوفی سعید د هرات او سېدونکی وو، هغه په جومات کي خورې پاڼې غونډې کړې وې، خو له مسجد نه بهر د یخ نیولیو پاڼو په راغونډولو نه وو موفق شوی، ورپسې موږ مسجد ته راغلو او د لمونځ کوونکو شمېر ورو ورو زیات شو، صحنه ډېره دردوونکې وه، ځیني له غم او غصی نه پړېدل، د ځینو اوښکي بهېدې او ځینو غاښونه چیچل، لمونځ په ډېری غمناکي فضاءکي ترسره شو، همالته د قضیی د

ketabton.com - The Digital Library

څېړني او مناسب اقدام لپاره خبرو ته کښېناستلو، ټول پدې سلا شول چې د پوهنتون د رياست مخې ته احتجاجی غونډه وکړو او د پوهنتون له ادارې نه وغواړو چې حتماً مجرم پيدا او محاکمې ته ئې وسپاری، د ټولو هغو کسانو شمېر تقريباً شپېتو ته رسېدو چې پدې احتجاجی غونډې کې ئې برخه واخيسته، د غونډې وضعيت هم زموږ دوستانو ته حيرانوونکی وو او هم زموږ مخالفينو ته، دوستانو ته لدې لحاظه چې د داسې يوې سترې پېښې او له قرآن نه د دفاع په خاطر څنګه يوازې شپيتو کسانو پدې احتجاجی غونډې کې برخه واخيسته!! او مخالفينو ته لدې لحاظه چې دا د ګوتو په شمېر کسان څنګه کولی شي کوم مؤثر کار وکړي!! خو موږ مصمم وو، د دې پروا راسره نه وه چې ملګری مو څومره دی او په مبارزې به مو څه نتائج مرتب کېږي.

دا غونډه زموږ لومړی عملي حرکت وو، پدې سره زموږ د غونډو لړۍ پيل شوه، هيچا دا ګمان نه کاوو چې دا غونډه به د يوه داسې ځواکمن او خوځنده بهير پيلامه وي چې ټولي ځواکمني سياسي ډلي به له سختی ماتې سره مخامخ کړي، په ټول پوهنتون به مسلط شي، پوهنتون به د همدې حرکت په يوې ډاډمنې اډې بدل شي. د نهضت دا حالت د قرآن دا آيت ډېر ښه انځوروي:

كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شطئَهُ فَئَازَرَهُ فَاستَغْلَظ فَاستَوَى عَلى سوقِهِ يُعْجِب الزُّرَّاعَ لِيَغيظ بهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصلِحَتِ مِنهُم مَّغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِيمَا* الفتح: ۲۹

لکه داسې کشت چې تيغ ووهي، بيائی پياوړی کړي، نو ګڼ شي، بيا په خپلې ساقې ودرېږي، داسې چې بزګران حيران کړي، د دې لپاره چې کافران ورباندې خواشيني کړي.

دا د الله په نامه پيل شوی نهضت همداسې وو، د څو تنکيو ځوانانو په لاس پيل شو، ورو ورو ئې وده وکړه، پياوړی شو، ګڼ شو، ځواکمن شو، لمن ئې خوره

ketabton.com - The Digital Library

شوه، د ټولني ټول هغه کسان ئې ورو ورو په خپلي غيږ کي راغونډ کړل چي د ايمان څه بڅرکي ئې په زړه کي وو، سريع او چټکي ودي ئې هرڅوك حيرانول، حتی هماغه کسان چي دا حرکت ئې پيل کړ، دوی هم گمان نه کاوو چي دومره ژر به د ضعف او ناتوانۍ له هاغه لومړني حالت نه د قوت او غلبی دې پوړي ته ورسېږي، سريع ودي ئې دښمنان هك پك کړل او د دوی غوصه ئې را وپاروله. که وواېو چي زموږ په هېواد کي د اسلامي نهضت د پياوړي تبارز له ورځي نه بيا ترهغي ورځي چي روسي فوځونو زموږ په هېواد تېری وکړ، مقاومت پيل شو، روسان وتلو ته اړ شول او ورپسې روسانو او امريکائيانو پدې خاطر يوه بل ته لاس ورکړ چي په افغانستان کي د مجاهدينو په لاس د يوه اسلامي حکومت د جوړېدو مخنيوی وکړي، دا ټولي پېښي د دې مبارك اسلامي بهير په وړاندي د داخلي او خارجي دښمنانو عکس العمل وو، پدې تحليل کي مو نه يوازې مبالغه نده کړې بلکي يو داسي حقيقت مو څرگند کړی چي ټولو هغو افغانانو ته پوره واضح دی چي د تاريخ د دغه پړاو حوادث او د هغوی لاملونه ئې په دقت سره څېړلی.

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

د محصلينو اتحاديه

پس له هغه چي په ۱۳۲۹ کي د نادري کورنۍ واکدارانو د محصلينو لومړۍ اتحاديه وځپله، شل کاله وروسته په ۱۳۴۹ کي محصلينو يو ځل بيا د يوې اتحاديې د جوړولو هڅه وکړه، دا ځل د اتحاديې د جوړولو ابتکار د کمونستانو په لاس کي وو. موږ پدې اتحاديې کي د فعالي ونډې اخيستو فيصله وکړه او په هغو انتخاباتو کي مو برخه واخيستله چي د اتحاديې د مؤسسانو مجلس لپاره ترسره کېدل، پدې انتخاباتو کي زموږ ۹ کسان بريالي او د مجلس مؤسسان غړيتوب ئې ترلاسه کړ، زه هم پدې ډلي کي وم، که څه هم د "جوانان مسلمان" د غړو شمېر د "شعله جاويد" او "پرچم" له غړو نه کم وو، يوه څوارلس، بل دوولس او موږ نه غړي مجلس ته لېږلي وو، خو زموږ لپاره دا يو لوی بری وو، موږ تر نورو ډلو ډېر وروسته خپل کار پيل کړی وو، لدې نه مخکي موږ ډېر محدود څرگند فعاليتونه درلودل، نه په پوهنتون کي د لويو غونډو په جوړولو موفق شوي وو او نه په مظاهرو. کمونستان په پوهنتون داسي مسلط وو چي ويلی شو دا ځای په څو

ketabton.com - The Digital Library

وروستيوکلونو کي د دوی لويه اډه وه، موږ يوازې ځو مياشتي د مخه راڅرگند شوي وو.

د مؤسسانو د مجلس داخلي جريانات

په مجلس مؤسسان کي د "جوانان مسلمان" دغړو مشري ماته سپارل شوې وه، زموږ انتظار دا وو چي استاد عبدالرحيم نيازی به له خپل ټولگی نه مجلس مؤسسان ته انتخاب شي او دی به زموږ د ډلي مشري کوي، خو داسي ونشول، ځينو بې عقله کسانو د شخصي ملاحظاتو او حسادت په وجه ده ته رأی ورنکړه، مجلس ته د ده په راوستلو کي زموږ هلي ځلي بې نتيجی پاتې شوې.

د مجلس لومړی کار دا وو چي ځانته رئيس انتخاب کړي، زموږ هڅه دا وه چي له کمونستانو نه څوك د رئيس په توگه انتخاب نشي، پدې کار کي بريالي شوو، داؤد فراهی د يوه مشهور بډای زوی پدې موفق شو چي اکثريت ترلاسه کړي او د رئيس په توگه انتخاب شي. زموږ غړو ما ته رأی راکړه، کمونستانو او بې طرفانو د فراهی ملاتړ وکړ، موږ عملاً او علناً د فراهی مخالفت وکړ، هدف مو دا وو چي محصلينو ته وښيو: دا دی کمونستان د يوه فيوډال مرسته کوي او غواړي هغه د محصلينو د اتحاديی رئيس شي، حال دا چي د فيوډالانو د مخالفت او د کارگرانو او بزگرانو د حمايت دعوا کوي، دې خبري په هغه وخت کښخاص اهميت درلود.

په مجلس کي د بحث دوهمه موضوع د اساسنامې تدوين وو، مسوده جوړه او د بحث لپاره مجلس ته وړاندي شوه، موږ د اساسنامې په سر کي د "بسم الله الرحمن الرحيم" په ليکلو ټينگار کاوو، کمونستانو د مخالفت لپاره کلکه ملا تړلې وه. مناقشه دوه ورځي طولاني شوه، د کمونستانو د مخالفت گټه دا وه چي د دوی حقيقت ټولو ته څرگند شو، د ټولو خلکو مخصوصاً د کابل د منورينو سترگي د پوهنتون جرياناتو ته اوښتی وې، هر چا به پوښتنه کوله چي د

ketabton.com - The Digital Library

محصلینو د اتحادیی کار نن کوم ځای ته رسېدلی، د بسم الله په سر تودې او اوږدې مناقشې په بهرکي منعکس کېدې. ډېر خلك ترې خبرېدل، هغه حلقی چي د کمونستانو له ماهیت نه بې خبره او د غفلت په خوب ویده وو، دا ښېښې ورته د جدي خطر زنګ وو، بالآخره زموږ شرط ومنل شو خو لدې تعدیل سره چي د "بسم الله" په ځای "د خدای په نوم" الفاظ ولیکل شوو او پدې توګه اساسنامه تصویب شوه.

د اساسنامې مطابق انتخابات

پس له څه مودې، د اتحادیی د فعالولو لپاره د اساسنامې مطابق انتخابات ترسره شول، دا ځل موږ پدې وتوانېدلو چي دوولس کسان شوری ته ولېږو، د شوری په لومړنیو غونډو کي د اتحادیی د رئیس په هکله انتخابات وشول، کمونستانو ذبیح الله عصمتی ته رأی ورکړه، هغه د رئیس په توګه انتخاب شو، د اتحادیی اجرائیه کمیتی ته له هري ډلي دوه دوه کسان معرفي شول، شاکر او حیدرعلي لهیب د شعله جاوید له لوري، خلیل زمر او ډاکتر نجیب د پرچم له خوا، امان الله استوار او خلیل کوهستاني د خلق له خوا، ډاکتر عمر شهید او زه د "جوانان مسلمان" له خوا، د ذبیح الله عصمتی په شمول څلور نور کسان د ننګرهار د پوهنتون، د بې طرفانو او وړو ډلو استازی وو. په اجرائیه کمیتی کي مو د صنفی مسائلو ترڅنګ په ایدیولوژیکي مسائلو د مفصل بحث او مناقشې فرصتونه ترلاسه کول، په بحث کي به د شعله جاوید له خوا شاکر او د پرچم له خوا خلیل زمر برخه اخیسته، ډاکتر نجیب چي وروسته جمهور رئیس شو، د خلیل مرستیال وو. علمي او ایدیولوژیکي سویه ئې هومره نه وه چي په هغو بحثونو کي د پرچمیانو نمایندګی وکړي، د خلقیانو استازی هم په بحثونو کي د برخي اخیستو جوګه نه وو، دغو بحثونو به اکثراً ډېره جدي بڼه غوره کوله، هره وړه خبره به په مناقشې بدله شوه او ورو ورو به بحثونه هغه ځای ته ورسېدل چي ناظرانو به

ketabton.com - The Digital Library

ځان مداخلې ته اړګڼلو، د دوی د مداخلې په نتیجه کې به مناقشه پای ته رسېده، ډېر ځله داسې شوي چې نجیب به خلیل زمر او لهیب به شاکر له لاسه نیولو او لدوی نه به ئې یا د بحث ختمولو یا له جلسې نه د وتلو غوښتنه کوله.

زه د خپل مهربان رب له پېرزوینو نه سخت ممنون یم چې پدغو مناقشو کې ئې تل ماته برې را په برخه کړې. په ایدیولوژیکي مسائلو مناقشې مې مخکې وڅېړلې، دلته د سیاسي بحثونو دوه مناقشې د یادولو وړ ګڼم:

د پښتونستان په هلکه مو مناقشه وه، پرچمیانو د پښتونستان د آزادي خبره وکړه!! ما ورته وویل: د پښتونستان د آزادي خبره که له افغانستان سره د یو ځای کېدو خبره؟ د پښتونستان آزادي د چا د مټو په زور، د افغانانو که د روسانو او هندوانو؟! غلامان غلامان نشي آزادولی، که افغانان پښتونستان آزادوی لومړی باید ځان آزاد کړئ!! شعله یانو زما د خبرې ملاتړ وکړ او وئې ویل: نه افغانان پدې موقعیت کې دی او نه د روسانو د مټو په زور د پښتونستان د آزادي خبره معقوله ده.

له ډاکتر نجیب سره مې مناقشه وه، ډېر کسان مو شا او خوا ته ولاړ ول، له شوروي اتحاد سره د افغانستان د نږدیوالې په بدو او خطر ناکو عواقبو مې خبره کوله، نجیب ته مې وویل: ستاسو د سیاستونو پایله فقط دا کېدی شي چې افغانستان د مرکزي آسیا د هېوادونو په څېر د روسانو په منګولو کې پرېوزی!! هغه وویل: څه پروا کوي، دا د افغانانو لپاره غوره ده، د مرکزي آسیا د ولسونو وضعیت تر موږ ډېر ښه دی!!

د محصلینو په اتحادیې کې زموږ برخې اخیستلو، د اسلامي نهضت لپاره په زړه پوري نتائج درلودل، ځوانانو ته د خپلو نظراتو د وړاندې کولو لپاره موږ تر دې نه مؤثر ستیج نشو موندلی، په اعتصاباتو او احتجاجی غونډو کې به موږ او دوی له یوه ستیج نه ویناوې کولې، پدې سره به ځوانانو ته د دې موقع په لاس ورتله چې زموږ او کمونستانو ترمنځ په آسانۍ قضاوت وکولی شي، که زه ادعا

ketabton.com - The Digital Library

وکړم چي د "جوانان مسلمان" له مبارك بهير سره د ځوانانو د فوځ فوځ يو ځای کېدو لويه وجه په اتحاديی کي زموږ فعاله ونډه وه، مبالغه مي نده کړې. د دې برخي اخيستلو نتائج هلته ځرگند شول چي د اتحاديی لپاره يو ځل بيا انتخابات ترسره شول، پدې انتخاباتو کي موږ په دريو کي دوې برخي څوکۍ ترلاسه کړې، له ۵۲ غړو نه ۳۷ د "جوانان مسلمان" متعهدين وو. نورو ډلو په گډه صرف ۱۹ څوکۍ ترلاسه کړې وې چي پدې کي هم ځيني بې طرفان ول.

د پوهنتون اعتصابات

د کمونستانو د سياسي مبارزې يوه مهمه برخه دا وه چي د تظاهراتو او اعتصاباتو له لارې له خپلو مخاطبينو سره مخامخ شي، له کارگرانو، مأمورينو او محصلينو سره خواخوږی وښيي، ځان د محرومانو ملگری معرفي کړي او نوي غړي جلب کړي. د ټولني په نورو پرگنو کي د دې کار لپاره شرايط نه وو برابر، علمي مؤسسات ئې د دې لپاره غوره کړی وو، کله په يوه او کله په بل نامه به ئې ځوانان تظاهراتو او اعتصاباتو ته هڅول. پوهنتون د داسي اعتصاباتو په تود انگړ بدل شوی وو.

په ۱۳۵۰ کي د اتحاديی له خوا عمومي اعتصابات اعلان شول، د استادانو اتحاديه هم لدوی سره يو ځای شوه، د استادانو د اتحاديی واگی کاملاً د کمونستانو په لاس کي وې، زموږ انتظار دا وو چي د پوهنتون مسلمان استادان به پدې اتحاديی کي فعاله برخه واخلي، کم له کمه خپل موجوديت به ثابت کړي او د کمونستانو په لاس کي د دې اتحاديی له پرېوتو به مخنيوی وکړي، د شرعياتو د پوهنځي له استادانو نه مو وغوښتل چي پدې اتحاديی کي برخه واخلي، خو د دوی هيڅوك دې کار ته تيار نشو. موږ ته دې خبري خاص اهميت درلود، دا ځکه چي په گډو غونډو کي به يوه کس د محصلينو له اتحاديی نه او يوه کس د استادانو له اتحاديی نه په خپل وار وينا کوله، هره ورځ به زموږ يوه، يا دوه

ketabton.com - The Digital Library

کسانو ته وار رارسېدو، کله ما ته او کله ډاکتر عمر شهید ته، خو د دوی ګڼ شمېر کسانو به د خبرو فرصت ترلاسه کاوو، همدا راز لدې حالت نه ځوانانو دا انتباه اخیستله چې په ټول پوهنتون کې شاید یو داسې استاد نه وي چې د مبارزې په کار کې زموږ ملګرتیا ته تیار وي، نورو به موږ ته د دې خبرې پېغور راکاوو چې د شرعیاتو د پوهنځي استادان او محصلین پدې عمومي اعتصاب کې له برخې اخیستو ډډه کوي او هماغه څه کوي چې دولت ئې خوښوي!! یو ځل د محصلینو یوه بهیر د شرعیاتو د پوهنځي هغو ټولګیو ته د ننوتو هڅه وکړه چې زده کوونکي ئې په اعتصاب کې د برخې اخیستو په ځای په خپلو ټولګیو کې د درس لپاره ناست وو، غوښتل ئې هغوی توهین کړي، موږ د دوی مخنیوی وکړ او په ټولګیو کې ناستو محصلینو ته مو وویل چې که په اعتصاب کې برخه نه اخلئ کم له کمه دا کار مه کوئ چې له دولت سره په ملګرتیا متهم شي او د محصلینو د جایزو غوښتنو د مخالفت الزام تاسو ته متوجه شي اوکمونستان ستاسو لدې دریځ نه د اسلام په ضد استفاده وکړي او ووایي: موږ تل ویل چې دین د ارتجاع په خدمت کې وي، دا دی عملي او ژوندی مثال ئې!

که څه هم د شرعیاتو په پوهنځي کې د مخلصو محصلینو شمېر ښه زیات وو او په اسلامي نهضت کې د دوی ونډه ډېره څرګنده وه، خو پدې پوهنځي حاکم ذهنیت همدا وو چې له نظام سره له هر راز تصادم نه باید ځان لرې وساتي. د همدې لپاره د استاد عبدالرحیم نیازی او مولوي حبیب الرحمن شهید په څېر زموږ مهم غړي پدې ونتوانېدل چې په انتخاباتو کې رأی ترلاسه کړي او د خپلو ټولګیو د استازو په حیث د اتحادیې شوری ته معرفي شي. شاید یوه کیسه د دې پوهنځي وضعیت تاسو ته ښه انځور کړی شي او هغه دا چې: یوه ورځ مې مشر ورور عبدالرحیم نیازی له خپلو ځینو همصنفیانو سره د داسې مناقشې په حال کې وموند چې ماته د ده خبرې او له مخاطبینو سره چلند لږ شانته تند معلوم شو، له مناقشې وروسته مې ګوښه کړ او ورته ومې ویل: ګمان کوم ستا خبرې لږ تندې او ترخې وې، لدوی سره حوصله په کار ده، نیازی صاحب راته مخ کړ او وئی ویل:

ketabton.com - The Digital Library

حکمتیار صاحب! د دغو له لاسه زموږ زړونه داغ داغ دي، دوی نه په خپله څه کوي او نه نور کار ته پرېږدي، ستا او سیف الدین نصرتیار په هکله وايي: دا قطب الدین او شیخ الدین څوك دي چې د دین ټیکه داران ئې له ځانه جوړ کړي، دوی دي خپله انجنیري کوي، د دوی ئې له دین سره څه کار؟!! موږ ورته وایو: که همدا قطب الدین او شیخ الدین نه وی ستا به د ذلت او سپکاوي هماغه وضعیت وو چې لدې نه مخکې دي درلود!!

متأسفانه زموږ د هغه وخت په دیني مدرسو باندي له دولت نه د وېرې خپکۍ پرته وه. د ټولني جوړښت داسي وو چې دینداران او واکداران باید له یوه بل سره خواخوږي ولري. واکدارانو به لدوی نه د خپل واك د بقا لپاره استفاده کوله او دوی به د واکدارانو د اقتدار د دوام لپاره دعا کوله او د مخالفینو په ضد به ئې فتوی گاني صادرولې. زه به وروسته پدې هکله ځو مثالونه وړاندي کړم خو دلته په دوو مثالونو اکتفاء کوم:

زه په لومړی سمستر کي ناروغ شوم، درسونه را نه پاتې شول، کور ته ستون شوم، یوه ورځ مي اراده وکړه چي د جمعې د لمانځه په وخت کې، د امام صاحب د روضی په مسجد کي خلکو ته وینا وکړم، زما وینا ټولو لمونځ کوونکو په ډېر دقت واورېده، سبا ولسوالۍ ته وغوښتل شوم او له هغه ځایه د دوو پولیسانو په نظارت کي کندز ته ولېږلی شوم، هلته راته وویل شو چي تا خلك بغاوت ته هڅولي او د پاچا په خلاف دي وینا کړې او افغانستان دي دارالحرب گڼلی، وروسته راته معلومه شوه چي د روضی د جومات امام مولوي قمرالدین ولسوالۍ ته همدا راپور ورکړی وو، د ده دا راپور هلته زما لاس ته راغی چي د امام صاحب ولسوالۍ زموږ د مجاهدینو په لاس فتح شوه او د ولسوالۍ ټول اسناد زموږ په لاس کي پرېوتل، پدې اسنادو کي هغه خط هم وو چي همدې مولوي په "شنه قلم" او خپلي امضاء سره زما په خلاف ولسوالۍ ته لېږلی وو.

په یوې رخصتي کي کور ته تلم، پلخمری ته ورسېدم، شپه مي د شهید

ketabton.com - The Digital Library

نصرتيار په کورکي وه، دوی او نورو ورونو ټينګار وکړ چي سبا د اختر ورځ ده، دلته د اختر د لمانځه ډېره ستره جمع وي، خطيب د انجنير محمد شاه تره دی، له هغه سره خبره کوو چي تا ته د خبرو موقع درکړي، ما موافقه وکړه، سبا د لمانځه لپاره وخوځېدو، د پلخمری په ستر چمن کي خلك را غونډ شوي وو، خطيب څو دقيقی خبري وکړي، ما ته ئې بلنه راکړه، خبري مي پيل کړې، د خلکو شمېر ډېر زيات وو، په لومړی صف کي والي له نورو لوړ رتبه مأمورينو سره، د سليمان لايق پلار چي د قلعه جواد د حضرتانو خليفه وو او د پلخمری نور مخور مشران ناست وو، ما تقريباً ۴۵ دقيقی خبري وکړي، د خلکو استقبال او په ډېر دقت سره زما خبرو ته د دوی پاملرنه ډېره عجيبه وه، نه پوهيږم وجه ئې زما خبري وې که دا چي يو شل کلن بې ږيري ځوان د منبر په سر ګوري او د معمول خلاف له منبر نه د رژيم په ضد داسي خبري اوري چي مخکي ئې هيڅکله نه وې اورېدلې. سليمان لايق د پرچم د کمونستي ډلي د مرکزي کميتی غړی هم له خپل پلار سره لمانځه ته راغلی وو، له لمانځه نه وروسته ئې خپلو ملګرو ته زما د وينا په هلکه ويلي وو: معلومه نده چي دا به څو کاله د حضرتانو په زير خانو کي روزل شوی وي!! دا خبره ده پداسي حال کي کوله چي پلا رئی د حضرتانو خليفه وو او په ده ئې د "غلام مجددي" نوم ايښی وو، چي وروسته ده دا نوم په سليمان لايق بدل کړ.

په هر صورت، د لمانځه وخت را رسېدلی وو، ما خپلي خبري ختمي کړې او په خپل ځای کښېنستم، له لمانځه نه مخکي مولوي لقمان پورته شو او وئی ويل: پری ئې نه ښودو چي څو حديثه مو ويلی وی او ستاسو زړه مو له ژوند نه تور کړی وی، لدې نه وروسته داسي خلکو ته موقع نه ورکوو!! همدا دوه درې جملي ئې وويلې او له خلکو نه ئې وغوښتل چي د لمانځه لپاره خپل صفوف برابر کړی. لدې خبرو نه د ده مقصد دا وو چي چارواکو ته خپل اخلاص او زما له وينا سره خپل مخالفت څرګند کړي او هغوی پدې پوه کړي چي ما ته د خبرو موقع ده نده ورکړې. له لمانځه نه وروسته ډېرو لمونځ کوونکو مولوي لقمان ته بد او رد وويل او ځينو خو سختی ښکنځلي ورته وکړي. مولوي لقمان د جهاد په وخت کي د سابق په څېر

ketabton.com - The Digital Library

د رژیم په خدمت کي وو او د موټر په یوه تصادم کي په قتل ورسېدو.

د پوهنتون اعتصابات طولاني شول، دولت د لیلیی اعاشه قطع کړه، اتحادیی فیصله وکړه چي سره لدې اعتصاباتو ته دوام ورکړي او د لیلیی د اکمال لپاره له خلکو نه بسپنې راټولي کړي، پدغو بسپنو وتوانېدو چي د لیلیی مشکل حل او اعتصابات جاری وساتو، خو وروسته، له یوې خوا په اتحادیی کي اختلاف راولاړ شو، پرچمیانو د اعتصاب پای ته رسول غوښتل او په یوه اړخیزه توگه له اعتصاباتو لاس په سر شول، له بلي خوا دولت پوهنتون تعطیل کړ.

د دغو جریاناتو په ترڅ کي موږ د یوه ځواکمن، دروند او فعال ځواك په څېر راڅرگند شوو، په ځوانانو کي زموږ نفوذ ورځ په ورځ زیات شو، ډېر وخت نه وو تېر شوی چي موږ په ټول پوهنتون مسلط شوو، د مبارزې دا سنگر زموږ په لاس فتح شو او پوهنتون زموږ په ډاډمني اډې بدل شو.

د عقرب ۳ او تظاهرات

د ظاهر خان شپږ وروستی کلونه له تظاهراتو نه ډك کلونه وو، د مظاهرو لړۍ خپل اوج ته رسېدلې او لمن ئې تر اطراف خوره شوې وه، دغه لړۍ د عقرب د ۳ له پېښي نه وروسته پیل شوه. د ۱۳۴۵ کال د عقرب په درېیمې، دولتي ځواکونو په هغو کسانو د ماشینگنو ډزی وکړي چي د پارلمان په لوري پدې خاطر خوځېدلي وو چي ډاکتر یوسف ته په پټي غونډې کي د اعتماد د رأیي په ورکولو ئې اعتراض درلود، دا حرکت په اصل کي د سردار داؤد په اشاره د کمونستانو له لوري پیل شوی وو، سردار داؤد له صدارات نه په لري کېدو ناراض وو، تل ئې هڅه کوله چي د فرمایشي دیموکراسي هغه سلسله مختل کړي چي دی پکي د صدارات له مقام نه لري شو او پدې مقام د شاهي کورنۍ د غړو ټاکل له منځه ولاړ. له چپي عناصرو سره ئې په همدې خاطر خواخوږی درلوده، غوښتل ئې د دوی په اتکاء ظاهر خان ته خپل زور وښیي. په ولسی جرگه کي د ډاکتر یوسف کابینې ته

ketabton.com - The Digital Library

د رأی ورکولو په څرنګوالي د جرګې د غړو ترمنځ توده مناقشه وشوه، ځینو په پټې رأی اخیستني ټینګار کاوو او ځینو په علني، د جرګېکمونستو غړو خپل ګڼ شمېر پلویان د غونډې تالار ته داخل کړي وو، غونډه مختل شوه، په سبا ئې کمونستانو د ولسی جرګې په لوري د یوې مظاهرې بند وبست وکړ، ولسی جرګې پټه غونډه درلوده، دولتي ځواکونو ته ویل شوي وو چې د ولسی جرګې د ماڼۍ شا او خوا کلك امنیتی تدابیر ونیسي، د ولسی جرګې په تالار کې کابینې ته د اعتماد رأی ورکولو په اړه بحثونه روان وو چې د مظاهره کوونکو په ډلې د دولتي ځواکونو له خوا ډزی وشوې، مظاهره کوونکو ته مرګ ژوبله واووښته، مظاهره کوونکو د مرګ ژوبلې شمېر ډېر زیات ښودو، کم له کمه ئې د مړو شمېر شپیته کسان ښودل، خو دولت د دریو کسانو په مړیني اعتراف وکړ، دا پېښه په اصل کې د شاهي کورنۍ ترمنځ د رقابتونو نتیجه وه. د مظاهرو مهار د سردار داؤد او د ده د چپې ملګرو په لاس کې وو او د ډزو امر سردار ولي ورکړی وو، ظاهر خان د دې په ځای چې خپل مشکل له سردار داؤد سره حل کړي او سردار ولي ته څه ووایي، ډاکتر یوسف ئې عزل او د ده حکومت ئې منحل کړ او د ده په ځای ئې محمد هاشم میوندوال ته وظیفه ورکړه چې نوی حکومت جوړکړي. میوندوال د ډاکتر یوسف په کابینې کې د اطلاعات او کلتور وزیر وو، چې د عقرب په ۷، صرف څلور ورځې د ۳ عقر ب له پېښې نه وروسته د صدراعظم په توګه وګمارل شو.

د تظاهراتو لړۍ له همدې ځایه پیل شوه، نه میوندوال پدې موقعیت کې وو چې د تظاهراتو مخنیوی وکړي شي، برعکس هغه غوښتل چې د ځوانانو ملاتړ ترلاسه کړي او نه شاهي کورنۍ غوښتل چې د تظاهراتو د مخنیوی په ارتباط یو ځل بیا د عقرب درېیمه تکرار شي.

د تظاهراتو سلسله د کمونستانو په لاس پیل شوه، په لومړی سر کې نامنظم او د ګډون کوونکو شمېرئی کم وو، دا نوې پدیده وه، په ابتداء کې ځینو له دې

ketabton.com - The Digital Library

سره حساسیت درلود، ځینو د دولت له وېرې په هغوی کې له برخې اخیستو ډډه کوله، خو د دولت انفعالي دریځ، سیاسي ځواکونو ته دا فرصت په لاس ورکړ چې لدې نه یو مهم سیاسي حرکت جوړ کړي.

چېپې ډلو به د "کارگر بین المللي ورځ" د "عقرب۳" او دې ته ورته نوری ورځې په مظاهرو سره لمانځلې، کله کله به صنفی اعتصابات په مظاهرو بدل شول، دولت په ابتداء کې له مظاهرو سره آشنا نه وو، خو ورو ورو ئې له مظاهرو نه وېره راکمه شوه، که څه هم مظاهرې له کمي او کیفی لحاظه تشدید شوې وې خو د دولت عکس العمل هغه د لومړیو ورځو عکس العمل نه وو.

موږ تقریباً پنځه کاله وروسته په ۱۳۴۹ کې دې ډگر ته د راوتلو جوگه شوو، په لومړی سر کې زموږ مظاهرې نامنظمې او وړې وې، خو په ډېر سرعت سره ئې هم له کمي لحاظه وده کوله او هم له کیفی لحاظه، لا ډېره موده نه وه تېره شوې چې پدې برخه کې هم ترکمونستانو مخکې شوو، یو وخت خو داسې راورسېدو چې زموږ مظاهرو به د میوند لویه جاده، د پامیر له سینما نه تر سپاهی گمنام پورې ډکه کړې وه، ټولو یوه بل ته لاسونه ورکړي، په منظمو لیکو کې روان، له یوه ځایه شعار او د مظاهرې له سر نه ترپایه د ټولو له خوا منظم بدرگه کېدل، د مظاهرې سر په سپاهی گم نام کې او پای ئې د پامیر سینما خوا ته. مخکې به د زرنگار پارك هغه غونډۍ چې د غونډو لپاره ډېره مناسبه سیمه او جوړښت ئې داسې وو چې ستره غونډه په کې جوړېدی شوی او له ټولو خواوو په څرگند طور لیدل کېدی شوی، د هغو ډلو په واك کې پرېوته چې ترنورو ستره او په مظاهرو کې به ئې برخه اخیستونکي زیات وو، په لومړیو کلونوکې دا ځای روس پلوه کمونستانو ته مختص وو، وروسته شعله یانو ترلاسه کړ، خو په وروستیو دوه کلونو کې زموږ لاس ته راغله، هیڅا دا جرأت نشو کولی چې زموږ د مظاهرو په ورځ دلته راغونډ شي.

په مظاهرو کې زموږ شعارونه دا وو:

ketabton.com - The Digital Library

مرگ په شرقي او غربی استعمار.

مرگ په امپریالیزم او سوسیل امپریالیزم.

په پردیو پوري ترلو ډلو باندي مرگ.

دولت د فقر او لوږي عامل دی.

دولت د جهل او بې سوادي عامل دی.

دولت د بې کاری او بې روزگاری عامل دی.

کمونستان د دولت په غېږ کي روزل شوي.

خلك خپل اولاد د مسلماني مور له غېږ نه راجلا کړي او دولت ته ئې وسپاری، دولت ورنه کارمل او تره کي جوړ کړي.

مرگ په سردار داؤد د کمونستي ډلي مؤسس.

موږ اسلامي نظام غواړو.

اسلام زموږ د ټولو ستونزو د حل ضامن دی.

موږ د اسلامي امت د تېر برم او عظمت اعاده غواړو.

سرلوړی دي وي اسلام.

مړه دي وي د اسلام دښمنان.

مړه دي وي د اسلام په جامه کي د اسلام دښمنان.

زموږ دغه شانداري مظاهرې چي د افغانستان په تاریخ کي ئې ساری نه لیدل کېږي، پداسي حال کي ترسره کېدی چي له موږ نه ئې یوازې لاندې مصارف غوښتل:

د امپلیفایر او لاوډ سپیکرو کرایه.

د شعارونو لپاره تکه او رنگ اخیستل.

ketabton.com - The Digital Library

د دغو مصارفو لپاره به موږ په خپلو منځونو کې بسپنه کوله، په متوسطو کورنیو پورې مربوطو کسانو به له خپل جیب خرڅ نه ځو افغاني د همدې لپاره وقف کړې.

د یوه امپلیفایر او لاوډسپیکرو په اخیستلو هلته موفق شوو چې زه بندي شوم، محبس ته راتلونکو ورونو به چا له ځان سره میوه راوړه او چا هم نقدي پیسې، لدغو پیسو نه مې ځلرویشت زره افغاني ورونو ته ورکړې چې یو امپلیفایر او ځو لاوډسپیکری واخلې.

ketabton.com - The Digital Library

له موږ او نورو سره د دولت چلند

دولت له نورو ډلو سره په خپل چلند کي محتاط وو، د دوی په خلاف ئې له داسي اقدام نه ډډه کوله چي د دوی د بهرنیو حامیانو په اعتراض او مداخلې منتج شي. لدوی نه ئې خاصه وېره هم نه درلوده، گمان ئې دا وو چي د دوی شمېر کم دی، په ولس کي نفوذ نشي کولی، د دوی په خلاف د عام ولس راپارول آسانه دی. د دولت اصلي وېره له موږ څخه وه، زموږ حرکت ته ئې د یوه جدي گواښ په سترگه کتل، مخصوصاً هلته چي وئی لیدل د دې حرکت لمن له ځوانانو نه تر علماوو او عوامو پوري خوره شوه او پوهنتون او نور علمي مؤسسات د "جوانان مسلمان" په ډاډمنو اډو بدل شول.

غلام سرور ناشر چي د ظاهرشاه نږدې ملگری او د دولت له مهمو ارکانو څخه وو، د کمونستانو د اقتدار په لومړیو ورځوکي زنداني شو، په محبس کي ئې ځینو ورونو ته داسي قصه کوله: یوه ورځ له پاچا سره د ده په مخصوص موټر کي له کابل نه پغمان ته تلم، دا هغه ورځي وې چي سیاسي ډلي ډېری فعالي شوې

ketabton.com - The Digital Library

وې او مظاهرو زور اخيستی وو، هغه ته مي وويل: اعليحضرت! د دغو سرو بيرغونو څه چاره په کار ده، که وضعيت همداسي پاتې شي ما ته راتلونکې خطرناك برېښي، هغه راته وويل: اشتباه کوي، سره بيرغونه نه، شنه بيرغونه خطرناك دی، د سرو بيرغونو په آسانۍ سره مخنيوی کېدی شي، خو شنه بيرغونه کېدی شي پداسي ګواښ بدل شي چي مخنيوی ئې ګران وي!! له موږ او کمونستانو سره د دولت بېل بېل چلند له همدې تصور نه راولاړ شوي وو، تل ئې زموږ په مقابل کي د چپي ډلو مرسته کوله، بېلګي به ئې په راتلونکو پاڼو کي وګورئ.

ketabton.com - The Digital Library

د اسلامي نهضت قيادت

او د مشر ورور عبدالرحيم نيازی فراق

عبدالرحيم نيازی ډېر ژر د داسي يوه مشر په څېر راڅرګند شو چي هرچا د ده په څېرې کي د يوه لوی شخصيت نښی له ورايه ليدلې، زموږ په غونډو کي به هغه ډېری اوږدې، ژوري، علمي او په زړه پوري ويناوي کولې، هرڅوك به د ده له وينا نه متأثره کېدو، د ستيج په سر به د ده لنډه وينا تر يوې ګنټی زياته وه، د ده علمي او په زړه پورو ويناګانو زموږ د تحريك په پياوړتيا او خورېدو کي ډېره لويه ونډه درلوده، موږ هغه د مشر په حيث نه وو ټاکلی، خدای هغه ته د مشر توب کفايت او اهليت ورکړی وو. دی د فارياب د پښتونکوټ اوسېدونکی وو، کورنی ئې له شاه جوی نه فارياب ته منتقل شوې وه، په خټه نيازی وو، مورنی ژبه ئې پښتو وه، په فارسی ډېر مسلط وو، عربي ئې په مدرسی او د شرعياتو په پوهنځي کي زده کړې وه او ازبکي ئې له محيط نه. په ۱۳۵۰ کي ناروغ او د علي آباد په

ketabton.com - The Digital Library

روغتون کي بستري شو، د ده معالجه ډاکتر فتاح نجم ته چي د همدې روغتون مؤظف ډاکتر وو، وسپارل شوه، دا زموږ لویه غلطي وه، فتاح نجم د شاهي کورنۍ مخصوص ډاکتر وو، د نیازی په شان د یوه لوی شخصیت د تداوي په اړه په داسي یوه ډاکتر اعتماد کول، ستره اشتباه وه. دی په خپلو پښو روغتون ته تللی وو، صحی وضع ئې زیاته د تشویش وړ نه وه، خو له څو ورځو تداوي نه وروسته د ده وضعه هومره خرابه شوه چي بهر ته د ده په لېږلو مجبور شوو، دوه لکه افغانۍ بهر ته د ده د لېږلو او د تداوي لپاره راغونډې شوې او هند ته مو ولېږو، تر روغتون پوري روغ رمټ ونه رسېدو، د ۱۳۵۰ کال د جوزا په ۲۹ ئې د روح امانت خپل مولی ته تسلیم کړه او جنازه ئې بېرته کابل ته را انتقال شوه. د ده ناڅاپی مړینه زموږ لپاره درنه پېښه وه او جبران ئې راته گران. زموږ ځوان تحریك له یوه داسي مؤثر مشر نه محروم شو چي په هغو حساسو شېبو کي د ده قیادت ته سخت اړ وو. د دښمنانو گمان دا وو چي د ده په تلو سره به د مسلمانو ځوانانو د ځوان نهضت د ملا تېر مات شي، بل داسي څوك به پیدا نکړي چي دا خلا ډکه کړي او ټول ورباندي راغونډ شي!! خو دوی هك پك پاتې شول چي څنگه د مرحوم نیازی له تلو سره سره دا ځوان تحریك نه یوازې متلاشي او حتی ضعیف نشو بلکي ترمخکي نه زیات پیاوړی شو.

د مرحوم نیازی د جنازی د رارسېدو په وخت کي د کابل هوایي ډگر د یوې داسي ستري غونډې شاهد وو چي مثال ئې نه مخکي لیدل شوي وو او نه وروسته او سبا ته د فاریاب په لوري د ده د جنازی د لېږلو مراسم هومره شانداره وو چي مثال ئې نشو په گوته کولی.

د همدې مراسمو په دوران کي یوه خاصه خبره د یادولو وړگنم: له وروستیو لیکو نه څوك په منډه راغی او په وارخطا لهجه ئې راته وویل: مجددي له خپل موټر نه راکوز شو او غواړي په لاریون کي داخل شي، له هغه سره څه وکړو؟ ما ورته وویل: په لاریون کي د برخي اخیستو اجازه مه ورکوئ او ورته ووایي چي

ketabton.com - The Digital Library

زموږ او ستاسو لار بېله ده، ورغی، هغه ته ئې دا خبره وکړه. او په همدې سره خپل موټر ته وخوت او په خپله مخه ولاړ. موږ نه غوښتل چې د "جوانان مسلمان" صف له هغو کسانو سره په اړیکو درلودو متهم شي چې له دولت سره نږدې اړیکي لري او په ځوانانو کې د دوی په هکله منفی ذهنیت دی. کمونستانو به زموږ په خلاف همدا تبلیغات کول چې دوی په درباري روحانیونو پوري تړلي دي. موږ مجبور وو لدوی نه خپل برائت اعلان کړو. که په مظاهرو کې د دغو کسانو په خلاف زموږ له لیکو نه شعارونه ورکول کېدل اصلي وجه ئې همدا وه.

د مرحوم عبدالرحیم نیازی له وفات نه وروسته څه موده موږ د دې هڅه کوله چې دا خلأ د هغو کسانو په دعوت او له نهضت سره په یو ځای کېدو ډکه کړو چې دیني، اجتماعي، علمي یا سیاسي وجاهت لري، کله کله به مو داسي گمان کاوو چې:"څه پروا کوي که داسي یو څوك د نهضت د مشر په حیث وټاکو چې علمي، دیني او اجتماعي وجاهت لري، موږ ځوانان یو، که وغواړو چې د دې تحریك لمن تر نورو اقشارو خوره شي، باید یو مخور مشر غوره کړو. د همدې ذهنیت په حکم مو له ډېرو همداسي کسانو سره لیدني کتني کړې، دوی ته مو بلنه ورکړې چې د دې نهضت په لارښوونې کې مرسته وکړي، موږ ستاسو په شان شخصیتونو لارښودنې ته اړ یو!! دا یوه لویه اشتباه وه، زه ټولو مسلمانو مبارزینو ته د خپلې تجربې په رڼا کې دا مشوره ورکوم چې لداسې غلطې نه په کلکه ډډه وکړي. باید د خپل صف له محدودې نه بهر د "مخور مشر" د موندلو هڅه ونکړي، په خپلو منځونو کې تر ټولو مستعد او مخلص کس غوره کړي، له هغه چا نه د مشرتابه طمع ونلري چې د یوه مفسد نظام په سیوری کې ستر شوی او په خپل تېر عمر کې ئې له همدې نظام سره د روغی جوړې او سازش لار غوره کړې وه. چاچې په ځوانۍ کې د فساد او ظلم په مقابل کې حساسیت ونښود، د عمر د پوخوالي په تناسب به د ده حساسیت ورو ورو مری. څوك چې په همدې نظام کې د وجاهت خاوند شو له هغه نه دا انتظار مه کوئ چې له نظام سره د تصادم او ټکر په لار کې به خپل وجاهت په خطر کې واچوي.

ketabton.com - The Digital Library

زه یوازې او د ځینو ورونو په شمول داسې ډېرو کسانو ته ورغلی یم او د دوی په وړاندې مې همدا غلطه تمنا څرګنده کړې، د دې غلطی په څرنګوالي او بدو عواقبو اوس ښه پوهېږم.

یو ځل فضل غني مجددي د حقوقو د پوهنځي محصل، ما او ځینو کسانو ته په خپل کور کې مېلمستیا کړې وه، د مېلمستیا د انګیزی په هکله څه نشم ویلی، پدې کې د لاندې کسانو په شمول ځینو دوستانو برخه اخیستی وه:

محمدهاشم مجددي

صبغة الله مجددي

برهان الدین رباني

شهید غفوری

انجنیر احمدشاه

فضل غني مجددي وویل چې ما ځینو نورو کسانو ته هم بلنه ورکړې وه خو د خاصو معاذیرو په وجه رانغلل، استاد غلام محمد نیازی د شرعیاتو د پوهنځي رئیس یو لدغو کسانو څخه وو، "هغه پداسې موقعیت کې وو چې دا راز غونډو کې ئې برخه نشوی اخیستی"، خبرې داسې پیل شوې چې باید ټول اسلام غوښتونکي یوه بل ته لاس ورکړي او په ګډه د ګواښونو مقابله وکړي.

ما وویل: د ځوانانو دا بهیر د خدای په مرسته پیل شو، دا دی امید بخښونکې مرحلې ته رسېدلی، ټول باید د دې ملاتړ وکړي، دا به له ځان او خپل ایمان سره لویه جفا وي چې څوك د دې حرکت د مزید پیاوړتیا په اړه څه کولی شي خو هغه وسپموي، دا ځوانان نه تجربه لري او نه کافی دیني پوهه، دوی لارښودني ته ضرورت لري. خو موږ د ملګرتیا دوه شرطونه لرو:

• څرګنده ملګرتیا به کوي، نه پټه ملګرتیا، دا به نه وایي چې زه ستاسو ملګری یم خو په څرګنده ستاسو په خوا کې نشم ودرېدی، دا عذر له ځینو خاصو

ketabton.com - The Digital Library

کسانو څخه منل کېدی شي نه له ټولو نه، نه له هغه چا نه چي د فعالي ونډي طمع تري کېدی شي.

• له نظام سره به مقاطعه کوي، د نظام په ضد مبارزه به همدومره ضروري گڼي لکه له کمونستانو سره. د "جوانان مسلمان" په لیکو کي چي څوك تنظیم شوي ټول همدا روحیه لري.

صبغة الله مجددي ماته مخ کړ او ویې ویل: زه ستا له لومړی شرط سره موافق یم خو له دوم سره نه!! زه دا معقوله نه گڼم چي په یوه وخت کي په دوو جبهو کي ځان مصروف کړو، برعکس دا غوره گڼم چي یوازې د کمونستانو مقابله وکړو او پدې مقابلې کي د دولت مرسته هم ترلاسه کړو.

ما ورته وویل: دولت د فساد اصلي عامل دی، کمونستان د دولت په غیږ کي روزل شوي، ځوانانو پدې خاطر اسلامي نهضت ته په کمونستانو ترجیح ورکړه او د دوی لوی اکثریت لدې نهضت سره یوځای شو چي هم د دولت د ظلم او فساد مقابله کوي او هم په پردیو پوري د تړلو ډلو. که موږ پدې متهم شو چي لدې فاسد او بې دینه دولت سره په پټه ملگرتیا لرو، دغه ټول مخلص مبارزین زموږ له څنگ نه بېلېږي...

نورو هم څه نا څه خبري وکړې، جلسه مو له کومي خاصي نتیجی نه پرته پای ته ورسېده.

یوه خاصه قصه چي له همدې غونډې سره ارتباط لري د یادولو وړگنم او هغه دا چي: په توقیف کي د تحقیقاتو لپاره خاص ځای ته بوول کېدم، په دهلیز کي د کابل د امنیې له قومندان مینه پال سره مخامخ شوم، هغه ودرولم او له روغبړ نه وروسته ئې راته وویل: موږ ډېره هڅه وکړه چي له تاسو سره تفاهم ته ورسیږو او په خاصو قضایاوو کي توافق وکړو، خو تاسو ونه منله او زموږ پیغامونو ته مو منفي ځواب ورکړ، ما ورته وویل: زه پوه نشوم، ستاسو کوم پیغام او د چا په لاس؟! ما ته خو نه ستاسو استازی راغلی او نه کوم پیغام!! ده راته وویل: موږ خو

ketabton.com - The Digital Library

ځلي صبغة الله مجددي تاسو ته درولېږو خو تاسو هغه ته منفي ځواب وواېو. زه همدلته پوه شوم چي د فضل غني مجددي په کورکي د صبغة الله مجددي د هغي وينا معنا څه وه!!

د پنځه کسيزی شوری انتخاب

د مرحوم عبدالرحيم نيازی له وفات نه وروسته د وضعيت د څېړني او د يوه مناسب تصميم د نيولو لپاره د ځوانانو د اسلامي نهضت تقريباً "۲۲۰" اهل الرأی کسان د پوليتخنيك په مسجد کي راغونډ شول. د تفصيلي بحثونو نه وروسته فيصله وشوه چي د نهضت د ښه تنظيم لپاره بايد يوه پنځه کسيزه قيادي شوری انتخاب شي. له رأی اخيستني نه مخکي د غونډې ځينو برخه والو تپوس وکړ چي آيا موږ له محصلينو نه پرته، د دولت په مأمورينو يا نورو برخوکي متعهد غړي لرو که نه؟ شهيد سيف الدين نصرتيار د دوی په ځواب کي وويل: زموږ دوه متعهد وروڼه پروسږ کال له پوهنتون نه فارغ شوي، مولوي حبيب الرحمن او غلام رباني عطيش، لدوی نه پرته د دولت په مأمورينو کي د يادولو وړ کسان نلرو. رأی اخيستل پيل شول، مشخص کانديدان نه وو، هر چا هرچا ته رأيه ورکولی شوه، پنځه زياتي رأی وړونکي به د قيادي شوری لپاره غوره کېدل. د رأی کاغذونه راغونډ شول، له شمارلو وروسته د لاندې پنځو کسانو نومونه اعلان شول:

۱- مولوي حبيب الرحمن

۲- انجنير حبيب الرحمن

۳- سيف الدين نصرتيار

۴- غلام رباني عطيش

۵- انجنير حکمتيار

ketabton.com - The Digital Library

د اسلامی نهضت قیادت --- اسلامی نهضت

ketabton.com - The Digital Library

کمونستانو د نښتو لار غوره کړه

د اسلامي نهضت چټکي ودې او په علمي مؤسساتو د هغه ورځ په ورځ زياتېدونکې سلطې کمونستان وارخطا کړل، دوی د دې بهير پايلې خطرناکې وګڼلې، د مقابلې نورې لارې په نظر نه ورتلې، ناچار ئې د نښتو لار غوره کړه. لومړۍ نښته د خلقيانو له لوري وه چې په هغې کې زه ټپي شوم. قصه ئې داسې وه: خلقيانو د پوهنتون په صحن کې غونډه درلوده، د مسلمانو ځوانانو څو کسانو لدوی نه غوښتې وو چې اجازه ورکړي د دوی له ستيج نه څو خبرې وکړي، هغوی اجازه نه ورکوله. په همدې حالت کې زه هغه ځای ته نږدې راورسېدم، ځيني ورونه راغلل او ما ته ئې جريان ووايو، زه هلته ورغلم، وضعيت مې داسې وليد چې نږدې ده نښته وشي، ورونو ته مې وويل چې صحنه تخليه کړي او د خلقيانو له ستيج نه په خبرو کولو ټينګار پرېږدي، ما همدا خبره اعلانوله چې خلقيانو په شهيد انجنير محمدشاه حمله وکړه، زه خلاصون ته ورغلم چې ناڅاپي له څلورو خواوو ئې په ما بريد وکړ، د غوږ اړخ ته ټپي شوم، په ځمکه ولوېدم، له ورونو نه يوه کس په ما ځان وغورځاوو چې په ما د بريد مخه ونيسي، خلقيان خواره شول

ketabton.com - The Digital Library

او زه ئې په شا د علي آباد روغتون ته ورسولم چي له معمولي تداوي نه وروسته ليليې ته ولاړم.

د نښتي په ورځ ما د سروې امتحان درلود، داسي امتحان چي څرنګوالی ئې زما د وروستۍ آزمويني لپاره ډېر مهم وو. د امتحان لپاره روان وم چي نښته وشوه، د وروستۍ آزمويني په ورځو کي هم سخت مصروف وم، دومره فرصت مي ترلاسه کړ چي د آزمويني په شپه له خپل هم صنفی انجنيرمحمد اسحاق نه چي خپلو درسونو ته ئې ډېر زيات اهميت ورکاوو او پوره زيار ئې ايستو، د سروې د مضمون هغې برخي واورم چي د استاد د ليکچر په وخت کي ئې حاضر نه وم. هغه دوه ګنټې له ماسره کار وکړ، سبا دواړه د آزمويني لپاره ټولګي ته ولاړو، استاد راته وويل چي ستا اوسط له هغو آزموينو نه نيسم چي برخه دي په کي اخيستې، هغه آزمويني په پام کي نه نيسم چي درنه پاتې دي. له استاد نه مي مننه وکړه. چي کله د آزمويني نتائج اعلان شول، ګورم چي په سروې کي زما نمرې تر انجنير اسحاق نه زياتي دي. د نوموړي استاد زوی شهيد معروف له نهضت سره يوځای شو او د اسلام په لار کي په شهادت ورسېدو.

دوهمه نښته

د کمونستانو په لومړي بريد سره د نښتو لړۍ پيل شوه. دوهمه نښته هلته وشوه چي دوی د پوليتخنيك د پوهنځي په ليليې کي د نښتي لپاره تياری نيولی وو او بهانه ئې لټوله، د روژې د مياشتي په يوه ماخستن ئې په طعام خوري کي غونډه درلوده، هلته ئې موږ ته ډېر بد او رد وويل او اعلان ئې وکړ چي لدې نه وروسته له "اخوان الشياطين"سره قاطع او جدي چلند کوو، نوك په سوك ځوابوو!! دوی موږ د "اخوان الشياطين" په نامه يادولو، هدف ئې دا وو چي موږ د مصر د اخوان المسلمين په څېر يو. "داخوان المسلمين حزب پدې ورځو کي د جمال ناصر حکومت سخت ځپلې وو، د دوی ځيني کسان په شهادت رسېدلي،

ketabton.com - The Digital Library

ځینو ئې د مصر په تورو زندانونو کې تر وحشیانه تعذیبونو لاندې ترخی شپې ورځې تېرولې او په ټولې عربي نړۍ او په روسانو پوري تړلو مطبوعاتو کې د دوی په خلاف شدید تبلیغات روان وو، دوی ئې د اخوان الشیاطین به نامه یادول" د ویاند دا ترخې او تندې خبرې لانه وې ختمې شوې چې له طعام خورې نه بهر نښته وشوه. نښته داسې پیل شوه چې له مسلمانو ځوانانو څخه یوکس د هغه چا مخې ته ودرېدو چې ډوډۍ ئې له ځان سره خپل اطاق ته وړه، "د روژې په میاشت کې دا کار د روژې خوړلو نښه ګڼل کېده، موږ اعلان کړی وو چې هیڅوك په ښکاره توګه روژه نشې خوړلی" لدې کس نه ئې پوښتنه وکړه چې ولې دا کار کوې؟ هغه پتنوس یوې خوا ته کیښود او په ده ئې برید وکړ، نور ورسره ملګری شول، ترکلکو ګوزارونو لاندې ئې ونیو، په غاړې کې ئې پګړۍ وراچولې او د طعامخورې په لوري ئې کشولو. له همدې سره په ټولو هغو مسلمانو ځوانانو برېدونه پیل شول چې د پولیتخنیك په لیلیی کې مېشت وو. مرکزي لیلیی ته د دې نښتې اطلاع ورسېده، پدې وخت کې زه، مولوي صاحب حبیب الرحمن او استاد ګل محمد "د ده بوری په یوه کرایي کورکې په ګډه اوسېدو، د ختم په لمانځه ولاړ وو، هغه شپه اولسم جزء ته ورسېدو، لا مو دعا نه وه تمامه کړې چې دا اطلاع ئې راکړه، نه پوهیږم ولې په ډېر شور او شوق د مرکزي لیلیی په لوري وخوځېدم. ګورم چې د لیلیی په جومات کې ګڼه ګونه ده، سید نورالله د هرات اوسېدونکی خبرې کوي او ورونو ته وایي: موږ پدې وخت کې هیڅ نشو کولی، سبا دلته راغونډېږو او د پوهنتون ریاست په لوري مارش کوو او د کمونستانو دا برید محکوموو او له ریاست نه غواړو چې پدې هکله عاجل او مناسب اقدام وکړي... ورونه زما وینا ته منتظر وو، ما وویل: که جګړه پای ته رسېدلې وي او زموږ ورونه تر برید لاندې نه وي نو کېدی شو د راتلونکې عکس العمل په هکله مو خبرې کړې وی، خو اوس هلته زموږ ځیني ورونه تر حملو لاندې دي، ځیني ټپی شوي، ځیني محاصره دي، سؤال دا دی چې آیا موږ د دغو ورونو په وړاندې څه مسئولیت لروکه نه؟ لدوی نه دفاع کوو که نه؟ زما نظر دا دی چې حتماً باید له

ketabton.com - The Digital Library

خپلو مظلومو ورونو نه دفاع وکړو، خپلو اطاقونو ته لاړ شئ، تیاری ونیسئ، همدا اوس د پولي تخنیك په لوري خوځیږو. په همدې سره ټول په منډه له جومات نه ووتل، ځو شیبې وروسته د اویاوو په شا او خوا کي با ایمانه زلمیان د پولیتخنیك په لوري روان شوو، د پولیتخنیك جومات په مخکي مي ټول ودرول او ورته ومي ویل: څوك چي د سر قرباني ته تیار وي او په هیڅ بیه په شا نه راځي له موږ سره دي وخوځیږي او څوك چي دې قرباني ته تیار نه وي او د نښتي په وخت کي تښتی، همدا اوس دي له موږ نه بېل شي او د شپې له تیاری نه په استفادې سره دي بېرته وګرځي، وروسته ما ته وویل شو چي یوازې دوه کسان له هغي ډلي نه بېل شول او له صحنې نه ووتل" ما ورونه په دوو ډلو ووېشل، یو شمېر مي له ډاکتر محمد عمر شهید سره په یوه استقامت ولېږل او زه له نورو سره مخامخ په هغه استقامت وخوځېدم چي کمونستان راغونډ شوي او د بامونو په سرئی ګڼ شمېر کسان ګمارلي وو ترڅو موږ د تیږو تر برید لاندې ونیسي. له یوې خوا په موږ د تیږو باران وو له بلي خوا هغو کسانو د تکبیر په نعرو زموږ استقبال کاوو چي په خپلو اطاقونو کي تر محاصری لاندې ول. موږ همداسي سریع او تند مخکي روان وو، د تیږو ځواب مو ورکاوو، مقابل طرف ورو ورو شا ته تلو، خو هغه وخت په تېښته شول چي د زلمیانو هغه ډله هم له موږ سره یوځای شوه چي په بل استقامت لېږل شوې وه، د دوی په یوځای کېدو سره مقابل طرف داسي ګمان وکړ چي زموږ نوری ډلي هم یو په بل پسې راروانې دي، وارخطا او په تېښته شول، د تېښتی په دوران کي ډېر کسان تر پښو لاندې شول، مخصوصاً هلته چي د دوی ګڼ شمېر کسانو څلورم بلاك ته د ننوتلو هڅه کوله، ځینو ورونو غوښتل چي پدوی پسې بلاکونو ته ننوځي خو ما د دې کار مخنیوی وکړ، ټول مو په هغه ځای کي غونډ کړل چي د نښتي په سر کي مقابل طرف هلته راغونډ شوي وو، له لنډو خبرو او څو شعارونو نه وروسته مي د مرکزي لیلیی په لوري د خوځېدو اعلان وکړ.

د دوی شمېر زموږ په نسبت لس ځله زیات وو، د دوی ۴۲ کسان ټپیان شول

ketabton.com - The Digital Library

او زمونږ درې کسان: مولوي صاحب حبيب الرحمن او استاد عبدالودود د ټپيانو په جمله کې وو.

په دې نښتې کې ټول چپي عناصر او غير ديني ډلې يوې خوا ته او مونږ بلې خوا ته وو. د دوی د ماتې طبيعي نتيجه دا وه چې لدې نه وروسته نه په ګډه زمونږ د مقابلې جرأت وکړې او نه يوازې يوازې. دا په پوليتخنيك او په ټول پوهنتون زمونږ د کامل تسلط په لورې يو مؤثر ګام وو.

پوليتخنيك د پوليسو له خوا په کلکه محاصره شوی وو، مونږ ته ئې د لوډسپيکر په ذريعه ګوابنونه کول چې خواره شئ، ورونو ته مې وويل چې له خوربدو نه ډډه وکړي، يوځای به د مرکزي ليليې په لورې خوځيږو. د يوځای راتلو په وجه پوليس ونتوانېدو چې څوك ونيسي.

له دې نښتې نه وروسته نږدې وه د پوهنتون په صحن کې بله نښته وشي، خو مونږ د هغې مخنيوی وکړ، جريان داسې وو: کمونستانو غوښتل د پوليتخنيك د پېښې په اړه څه عکس العمل وښيي، کم له کمه خپلو کسانو ته روحيه ورکړي. د پوهنتون په صحن کې راغونډ شول، لدوی نه آخوا د ساينس پوهنځي مخې ته د مسلمانو ځوانانو محدود شمېر کسان راغونډ شوي وو، زه په داسې حالت کې دې ځای ته راورسېدم چې هره شېبه د لويې نښتې احتمال په نظر راتلو. د نښتې عواقب راته ښه نه معلومېدل، زمونږ شمېر د دوی په نسبت ډېر کم وو، ما ورونه راغونډ کړل او اعلان مې وکړ چې مونږ د ښار په لورې خوځيږو او غواړو چې د پوهنتون د پېښو په هکله عام ولس مطلع او خپل دريځ څرګند کړو، د دارالمعلمين او ابن سينا په لورې وخوځېدو، د ابن سينا ليسې مخې ته له رسېدو سره سم ګڼ شمېر ټولګی له يوې خوا بلې خوا راورسېدل او له مونږ سره يوځای شول، پدې ډلو کې د يکه توت د مولوي صاحب په مشرۍ د ده د طالبانو او د کلي د ځوانانو ډله د خاصې پاملرنې وړ وه، مولوي صاحب ډېر زړه ور، با ايمانه او مجاهد عالم، په حالاتو پوه، د ژورې ديني پوهې او وسيع نظر خاوند وو. نوبو

ketabton.com - The Digital Library

ټولګیو، مخصوصاً مولوي صاحب ټینګار کاوو چي باید بېرته د پوهنتون په لوري وګرځو، مبادا کمونستي ډلي زموږ راوتل داسي توجیه کړي چي له وېرې مو صحنه پرېښوده او پدې سره هغوی خپله تېره ماتې جبران کړي. ګڼه ګوڼه زیاته وه، زه ورونړو په اوږو پورته کړم او ومي ویل: له هغو ورونړو نه مننه چي پدې سخت حالت کي ئې ځان راورساوو، خو اوس موږ د ښار په لوري د تلو اعلان کړی، له پوهنتون نه راوتلي یو، بېرته ګرځېدل مو ښه تأثیر نلري، محصلین ترې غلط انتباه اخلي، پرېږدئ د ښار په لوري خپل لاریون ته دوام ورکړو. خو هغوی نه قانع کېدل، د پوهنتون منار په شا او خوا کي کمونستان راغونډ شوي وو د دوی غونډې زموږ ورونړه هڅول. مجبور شوم د دوی خبره ومنم او د بېرته ګرځېدو اعلان وکړم. خو زموږ له روانېدوسره سم، کمونستانو خپله غونډه ختمه کړه او خواره شول، چي کله د منار په لوري وخوځېدو، د تېري شپې خوب مي مخي ته ودرېدو. تېره شپه مي خوب لیدو چي موږ د پوهنتون په همدې سړك راروان یو، شمېر مو ډېر زیات دی، د ځینو په لاسونو کي بیرغونه، د ځینو په لاسونو کي لرګی، چا ملاوي تړلې او چا په سر څادرونه تاو کړي، په ډېر شور او ځوك د منار په استقامت راروان یو او شعارونه ورکوو، د منار ګرد چاپیر کمونستان راغونډ دي، خو زموږ په لیدو سره خواره شول. چي د منار څنګ ته راورسېدو، ګورم چي زما په ښي او کیڼ لاس کي دوه شیان دي، له خوبه راویښ شوم اوس ټوله صحنه هماغسی ګورم چي په خوب کي مي لیدلې وه، چي منار ته راورسېدو او ودرېدو له ځان سره مي وویل: هغه دوه شیان چي په خوب کي مي په ښي او کیڼ لاس کي لیدلي وو، څېري دي؟! ناڅاپي مي ښي او چپ جیب ته لاس کړ او هماغه دوه شیان مي لاسونو ته راغلل!!

دې کار موږ ته د پولیتخنیك په څېر یو بل ستر بری راپه برخه کړ، دا له نښتې پرته بری وو، زه د پولي تخنیك جګړه د اسلامي نهضت "د بدر جګړه" ګڼم او دا پېښه د احد د جګړې نه وروسته له هغې پېښې سره ورته شمېرم چي قریشو د احد له بري نه وروسته غوښتل په مدیني حمله وکړي، پیغمبر علیه السلام له

ketabton.com - The Digital Library

خپلو یارانو سره مخي ته ورغی، خو قریش له نیمایي لاري او له جګړي نه پرته ستانه شول.

درېیمه نښته

دا نښته یوازې له شعله یانو سره وه. دوی د یوې نښتي شوق کړی وو. په مخکنیو نښتو کي د خپلي ماتې په هکله به ئی‌خپلو غړو ته ویل: زموږ صفوف مختلط وو، پرچمیان او خلقیان د ماتې باعث شول، دوی په خپلي تېښتي سره په نورو کي وېره راپیدا کړه، دا ځل له اخوانیانو سره یوازې مقابله کوو او سم ځواب به ورکوو... دلته او هلته نیغ نیغ کېدل او د نښتي لپاره ئې هڅوني کولې. په همدې ترڅ کي ئې د تعلیم او تربیې یوه محصل ته چي نوی له نهضت سره یوځای شوی وو لاس واچاوو، هغه ته ئې ډېری سپکي سپوري خبري کړې وې او ځو څپیړی ئې وهلی وو. موږ د "ده بوری" په هغه کور کي غونډه وکړه، ترڅو دا پېښه، لاملونه او عواقب ئې وڅېړو او د مناسب عکس العمل فیصله وکړو. زما نظر دا وو چي شعله یان د یوې قاطع نښتي لپاره تیاری نیسي او بهانه لټوي. په خپل هر تصمیم کي باید دا خبره په نظرکي ولرو او د دوی د احتمالي برید د مقابلي لپاره خاص تدابیر ونیسو، وړاندیز مي دا دی چي سبا یو شمېر ورونړه د تعلیم او تربیې هماغه صنف ته ورشي چي دا پېښه په کي شوې او محصلینو ته ووايي: موږ نه غواړو د پوهنتون علمي فضاء خړه پړه شي او مزید نښتي وشي، خو په خپلو متعهدینو تېری نشو زغملی، امید دی داسي پېښه بیا تکرار نشي. زما د وړاندیز له یوې برخي سره ورونړو توافق وکړ خو له بلي برخي سره نه. د شهید انجنیر حبیب الرحمن او نورو ورونړو رأی دا وه چي زه د څو محدودو کسانو سره د تعلیم او تربیې پوهنځي ته ورشم او همدا خبره اعلان کړم، ویل ئی: نه د زیاتو کسانو تلو ته ضرورت دی او نه خاصو تدابیرو ته. د دوی استدلال دا وو چي د زیاتو کسانو تګ بې طرفه محصلینو ته بده انتباه ورکوي. ما وویل: که څه هم زه لدې تحلیل

ketabton.com - The Digital Library

سره موافق نه يم خو د اکثريت پرېکړي ته احترام لرم، غوښتنه مي دا ده چي دا کار له ما نه پرته بل چا ته وسپارئ. زما غوښتنه ونه منل شوه، مجبور شوم د دې دندي مسئوليت په غاړه واخلم. سبا له لسو دوولسو ورونو سره د تعليم او تربيې پوهنځي ته ورغلم، استاد نهضت فراهی درس ورکاوو، له هغه نه مي احترامانه وغوښتل چي اجازه راکړي د دې ټولگی له محصلينو سره ښو خبري وکړم. محصلينو ته مي وويل: پرون پدې ټولگی کي يوه د کرکي وړ پېښه شوې، تفصيلات ئې تاسو ته معلوم دي، د ځرنگوالي په هکله ئې څه ويل نه غواړم، موږ په پوهنتون کي د سالمي او سوله ييزي فضاء غوښتونکي يو، له ښتو نه کرکه لرو، نه غواړو د پوهنتون علمي فضاء متشنجه شي، اميد دی بې طرفه کسان مداخله وکړي او د داسي پېښو مخنيوی وکړي. خو که ځوك خپل زور ښيي، په نورو تېری کوي، ناچار به د هغه مخي ته ودرېږو. په ښو لنډو خبرو مي خپله وينا پای ته ورسوله او له ټولگی نه ووتم. له پوهنځي نه بهر ځيني ورونه په ډېره عجله راغلل او وئی ويل: هلته په ځينگله کي شعله يان د راغونډېدو په حالت کي دي، شمېر ئې لحظه په لحظه زياتېږي، له وضعي نه معلومېږي چي په موږ د حملي اراده لري!! ورونو ته مي وويل: اوس نبايد ميدان پرېږدو، لدې نه دوی غلطه استفاده کوي. د مرکزي ليليې، دارالمعلمين، ابن سينا، رحمن بابا، دارالعلوم او نورو نږدې مراکزو ورونو ته اطلاع ورکړئ چي ځانونه راورسوي، خپل تياری ونيسي. دوه کسان مي شعله يانو ته ورولېږل ترڅو پوښتنه وکړي چي د څه لپاره راغونډ شوي، موږ خو د جنگ اراده نلرو، په هغه ټولگی کي مو ښو خبري وکړي، کار مو خلاص شوی، لدې ځايه روان وو چي ستاسو له غونډېدو نه خبر شوو، مقصد مو څه دی؟ که د ښتي اراده لري موږ به ناچار له ځان نه دفاع کوو، مسؤليت به ستاسو په غاړه وي. شاکر او لهيب د خبرو لپاره راغلل، پدې ئې ټينگار کاوو چي موږ خپله غونډه ختمه کړو. د خبرو په جريان کي وو چي د دوی ملگری له ځنگله نه راووتل او د منار جنوب ته راغونډ شول. ما ورته وويل: موږ خو دلته د غونډې د جوړولو قصد نه درلود، غوښتل مو خواره شو، تاسو بې

ketabton.com - The Digital Library

موجبه زموږ په خلاف راغونډ شوئ اوس فیصله ستاسو په لاس کي ده، که د نښتي اراده نلرئ نو خپله غونډه ختمه کړئ، چي تاسو ولاړ شئ موږ هم خپله غونډه ختموو. دوی ویل: په یوه وخت دواړه غونډي ختموو. ما ویل: نه، لومړی به تاسو لدې ځایه ځئ بیا موږ. پدې وخت کي زموږ د ورونو شمېر هم زیات شوی وو، دوی وضعیت داسي ولید چي مجبور د نښتي فکر له سره وباسی او زما خبره ومني او ووایي: دا دی موږ ځو او خپله غونډه ختموو، زموږ له تلو وروسته تاسو هم غونډه ختمه کړئ. دوی خپلو ملګرو ته ورغلل او پس له څو شېبو له هغه ځایه د کفتریا او ساینس پوهنځي په لوري وخوځېدل. د دوی پخوانی ځای خالي شو، زموږ ورونه په همدې ځای کي را غونډ شول. زه د پوستی د غرفی په بام وختلم چي د غونډې پای اعلان کړم. ما لا خبري نه وې پیل کړې چي د شعله یانو لخوا زموږ لوري ته څو تېږي راګوزاري شوي، پدې سره زموږ له ډلي نه محمد طبیب فرقانیار د کندهار اوسېدونکی پداسي حال کي له غونډې ووت او د شعله یانو په لوري په زغاسته ولاړ چي هیڅوك د ده په راګرځولو موفق نشو. د غونډې کنترول کوونکي ونتوانېدل چي له غونډې نه د ده د وتلو مخنیوی وکړي. هلته پده برید وشو، له هري خوا تر ګوزارونو لاندي ونیول شو، ټپی شو او په ځمکه پرېووت. په همدې سره نښته پیل شوه، دوی د کفتریا مخي ته د وړو تیږو یوې لوېي کوټی خوا ته سنګر ونیو او په موږ ئې د تیږو باران پیل کړ. موږ په پاخه سړك ولاړ وو، زموږ شا او خوا ته تېږي نه وې، د دوی لخوا ویشتل شوې تیږي به مو را اخیستلې او بېرته به مو دوی ورباندي ویشتل. ماله نښتي نه د مخه یوه ډله د هغه ځنګله مخي ته لېږلې وه چي په لومړي سر کي شعله یان هلته راغونډ شوي وو، د دې لپاره چي مبادا له شانه په موږ برید وشي. نښته توده روانه وه، تېږي ورېدې، ناڅاپی هغه ډله هم بېرته راوګرځېده، د دوی تکبیرونو او ناڅاپی له نورو سره یوځای کېدو، شعله یان وارخطا کړل او په تېښته شول. په لوی چمن کي هري خواته تښتېدل او د چمن غاړي کورونو ته ئې پناه وړه، زخمیان ئې په میدان دلته هلته پراته. د دې لپاره چي ټپیان په قتل ونه رسېږي، ما د هر ټپی په سر څو کسان

ketabton.com - The Digital Library

مؤظف کړل چې د دوی حفاظت وکړي. د دوی لومړۍ ټپې سیدال سخندان وو، دې د نښتي په پیل کي د پاخه سړك په سر ټپې شو او همالته په ځمکه پرېووت، په سر لګېدلی وو، همالته ئې سا وختله. د دوی تقریباً شل کسان کم او زیات ټپیان شول، شاکر هم په ټپیانوکي وو، که د ټپیانو په سر محافظین نه وی ګمارل شوي دی هم په قتل رسېدو، "د شاکر پلار یو وخت د منني لپاره ماته راغی او وئی ویل: ستا په وجه زما زوی له مرګ نه وژغورل شو" پولیس او د غونډ ضربه مجهز ډلګی، پلي او سواره د نښتي ځای ته راورسېدل، پوهنتون او لیلیه ئې محاصره کړه. موږ له شا نه د آشپزخانې له لاري لیلیې ته داخل شوو او پدې سره هغه لویه نښته پای ته ورسېده.

دا نښته د شعله جاوید لپاره په ډېر ګران قیمت تمامه شوه، په همدې سره دا ډله متلاشي او په وړو وړو ټولګیو ووېشل شوه. همدا د دوی وروستۍ ګډه غونډه وه، بیا نه د مظاهرې په جوړولو توانېدلي او نه د غونډو په دائرولو. وجه ئې دا وه چې دوی تر نورو ډلو ځان انقلابي ګڼلو، سوله ایزه مبارزه ئې غندله، په مسلحانه مبارزې ئې ټینګارکاوو، دغې ماتې د دوی د شعارونو او باورونو ماهیت بربنډکړ.

په یوې نښتي کي د ماتې په وجه د شعله یانو له متلاشي کېدو نه معلومېږي چې د پوهنتون د هغه وخت نښتو او پدې کي د بري او ماتې نتائج څومره مهم او ټاکونکي وو. زما باور دا دی چې همدا نښتې د وروستیو لویو جګړو مقدمه وه، په همدغو نښتو کي د ماتې نه وروسته د کمونستانو بهرنیو حامیانو د سیاسي وضعې د بدلولو او د نظامي کودتا فیصله وکړه.

پوهنتون همداسي محاصره وو، سبا ته ټولو غیر اسلامي ډلو د پوهنتون په انګړ کي غونډه درلوده، هاشم میوندوال هم پدې غونډې کي برخه واخیسته، نطاقانو حادثه غندله، موږ ئې ملامتولو، له دولت نه ئې غوښتل چې زموږ په خلاف جدي اقدامات وکړي، د شعله یانو په نسبت ئې خواخوږي ښودله. موږ په

ketabton.com - The Digital Library

لیلیی کي محاصره وو، غونښتل مو د پوهنتون په انګړ کي غونډه ولرو او د پېښي څرنګوالی توضیح کړو او محصلین پدې پوه کړو چي د نښتي عامل څوك وو او مسئولیت ئې د چا په غاړه دی. سورو او پیاده پولیسانو اجازه نه راکوله، د لیلیی مخي ته له ټولو خواوو محاصره وو. یو ځل مو د پوهنتون په لوري د تلو اعلان وکړ خو په آسونو سورو پولیسانو زموږ مخه ونیوله. بیا مو د کوټه سنګی له لاري د ښار په لوري د تلو اعلان وکړ خو آخوا ته هم د آسونو قطارونه ودرېدل. ټولو محصلینو دا صحنه په سترګو لیدله، د دولت د ډېر قبیح تبعیضی سلوك شاهدان ول. دې صحنې څو ساعته دوام وکړ، په پای کي موږ مجبور شوو چي غونډه پای ته ورسوو.

پولیسانو ته ویل شوي وو چي ما حتماً ونیسي. په لیلیه ئې د حملي جرأت نشوکولی. له لیلیی نه تدریسی ته په تلو راتلو کي به له ماسره ګڼ شمېر ورونه ملګری وو. د پوهنځي رئیس ته ئې ویلي وو چي اجازه ورکړي زما د نیولو لپاره پوهنځي ته داخل شي. هغه نه یوازې موافقه ونکړه بلکي ما ته ئې اطلاع راکړه. سردار ولي د پاچا زوم د کابل امنیی قومندان ته امر کړی وو چي په هر قیمت ما ونیسي، حتی که له محصلینو سره د نښتي په بیه وي. دا جریان ماته مینه پال د امنیی قومندان په هغه ماشام ووایو چي زه پولیسانو ته تسلیم شوم او له ځان سره ئې د امنیی قومندانۍ ته بوتلم. مېنه پال په خپل دفترکي راته وویل: سردار ولي راته امر وکړ چي په پوهنتون حمله وکړم، که چا مقاومت وکړ د ډزو امر ورکړم، پولیس باید د مقاومت کوونکو پښې په نښه کړي... خو ما دا کار ونکړ او د دې په ځای مي ستا پلار راوغوښت او هغه ته مي وویل چي یا به حکمتیار تسلیمېږي او یا به ته زندان ته درومي، دا ده قضیه په ښه شان حل شوه!! ما د محاصری په هغه سخت حالت کي خپلي آزمویني پای ته ورسولې. پدې دوران کي مي استخاره وکړه چي آیا ځان تسلیم کړم که مخفی شم او لدې نه وروسته د مخفیانه او ځمکي لاندې مبارزې لار غوره کړم. د استخاری نتیجه دا وه چي محبس به ما ته مدرسه شي. دولت زما کورنۍ ترفشار لاندې نیولې وه، زما محترم پلار ئې له امام

ketabton.com - The Digital Library

صاحب نه کابل ته راغوښتی وو، هغه ئې لیلیی ته راولېږو، له مانه ئې وغوښتل چې پولیس ته تسلیم شم. د ده په وینا مې له ورونو نه رخصت واخیست، له لیلیی راکوز شوم او د پولیسانو له راغلي ډلگی سره په جیپانو کې د ولایت په لور وخوځېدو. د امنیی له قومندان سره له لیدو وروسته ئې د اطفایې یوه اطاق ته بوتلم، زما نور ملگری ئې هم یو په بل پسې همالته راوستل.

ketabton.com - The Digital Library

د توقیف شپې ورځې

دولت زموږ لاندې ۹ کسان بندیان کړل، چې پنځه د کابل ولایت په توقیف خانه کې او څلور په اطفائیه کې ساتل کېدل:

ډاکتر محمد عمر، سیف الدین نصرتیار، انجنیر حبیب الرحمن او زه (حکمتیار) په اطفائیه کې او مولوي سلطان جان د لوګر اوسېدونکی او په کابل کې د یوه جامع مسجد امام چې د کمونستانو د اقتدار په وخت کې په شهادت ورسېدو، استاد نذیر د لغمان اوسېدونکی چې د کمونستانو په لاس شهید شو، احمد شاه د پنجشیر اوسېدونکی د مولوي صاحب مولاداد زوی چې دی، پلار او څلور وروڼه ئې د کمونستانو په لاس په شهادت ورسېدل، محمد طیب فرقانیار د کندهار اوسېدونکی چې د شعله یانو سره په نښتې کې ټپی شو او شریف الله د تخار اوسېدونکی او د ثانوي تخنیك متعلم د کابل ولایت په توقیف خانه کې ځای په ځای شول.

انجنیر حبیب الرحمن او سیف الدین نصرتیار په نښتې کې د نه موجودیت په وجه پس له شپږو میاشتو خوشي شول، نور په لومړې محکمه کې په څلور او

ketabton.com - The Digital Library

يونيم کال او په وروستيو کې په يوه او يونيم کال بند محکوم شوو. د شعله يانو پنځه عادي کسان څو ورځې په توقيف کې پاتې او ژر خوشې شول.

موږ د محکمې له وروستۍ پرېکړې نه وروسته د دهمزنگ قلعه جديد ته انتقال شوو، د بند پاتې موده مو د قلعه جديد په تيارو او له خسکو "کټ ملو" نه ډکو خونو کې تېره کړه.

د بند د اوږدې مودې څو په زړه پورې خبرې د يادونې وړ دي:

- زما لپاره محبس په رښتيا يوه مدرسه وه. ما په محبس کې دا فرصت تر لاسه کړ چې د آفاقي مطالعې ترڅنگ د قرآن تفسير او د احاديثو کتابونه ولولم او د قرآن حفظ پيل کړم "چې الحمدلله تر اوسه توانېدلي يم د قرآن دوه ثلثه حفظ کړم"، زندان د مبارزينو په روحي او معنوي روزنې کې ډېر بنيادي اغيز لري. ډېر داسې څه په زندان کې زده کوې چې له زندان نه بهر په هيڅ ځای کې هغه نشې زده کولی. زه په هغه چا چې د مبارزې په لارکې ئې يو کال په زندان کې تېر کړی وي تر هغه چا زيات اعتماد کوم چې همدا کال ئې په تاوده سنگرکې تېرکړی وي.

- د توقيف او زندان په دوران کې کم له کمه پنځلس زره کسان زموږ ليدو ته راغلي. زه باور لرم چې د نهضت د پراخوالي په ارتباط چې زندان ته زموږ په تلو کوم کار شوی شايد له زندان نه بهر په دومره کار نه وی توانېدلي.

- دولت له موږ نه پرته يوازې يو سياسي بندي درلود، وزير عبدالرحيم زی چې د داؤد د صدارت په دوران کې د کودتا په اتهام نيول شوی وو، په خپله ئې نه غوښتل چې له محبس نه ووځي، زموږ خوا ته په يوه بېل ځای کې اوسېدو، ما ورته گڼ شمېر کتابونه ولېږل، هغه دا کتابونه په ډېر دقت سره مطالعه کړل، له موږ سره ئې د ملگرتيا ژمنه وکړه، د جهاد په دوران کې د ده کورنۍ له موږ سره ملگری شوه. کمونستانو هيڅ سياسي بندي نه درلود، دې خبرې په خلکو کې د دوی په نسبت شکوك او شبهات زياتول او په موږ د هغو کسانو د اعتماد لامل وو چې په حاکم نظام معترض وو، تبديلي ئې غوښتله او د انقلابي مبارزې

ketabton.com - The Digital Library

ضرورت ئې احساساوو.

زه په ډېر ډاډ او اطمینان سره ویلی شم چي له اسلامي نهضت سره د ځوانانو د لوی شمېر د یوځای کېدو یوه لویه وجه همدا زندان ته زموږ تګ وو. یوه نتیجه ئې هلته څرګنده شوه چي د محصلینو د اتحادیې درېیم انتخابات ترسره شول او موږ پدې انتخاباتو کي دوه ثلثه څوکۍ ترلاسه کړې.

زه ټولو مسلمانو مبارزینو ته توصیه کوم چي زندان ته له تلو مه وېرېږئ، برعکس په ځینو شرایطو کي دا کار یو ضرورت وګڼئ، د ابراهیم علیه السلام، یوسف علیه السلام او د عیسی علیه السلام سنت ئې وشمېرئ.

- یو مازدیګر د کنړ د پاچایانو یو کس، اطفائیې ته زموږ د لیدو لپاره راغی، رالېږل شوی وو، موږ ورسره مخکنی معرفت نه درلود. له ناستي سره سم ئې د ظاهر خان ستاینه پیل کړه. د پاچایانو له دود دستور سره سم ئې د ظاهرخان د کراماتو خبره کوله او ویل ئې: یو ځلي زه ورسره ښکار ته تللی وم، داسي ځای ته ورسېدو چي ځمکه ډېره ښوینده وه، شین چمن چي د پرخی په وجه لوند شوی وو، څو ګامه مسلسل ورباندي نشو تلی، موږ ټول یو په بل پسې پس له هر څو ګامه شوېدو خو پاچا "ستوری دي لوړ وي" تر پایه ونښوېدو!! ما ورته وویل: د خپلو مناسبو بوټونو په وجه؟! هغه وویل: نه، دا د ده د کرامت نښه وه!! ما ورته وویل: وایي چي خواجه غلطان ولې ئې هم نشي رغړولی!! هغه سر وخوځاوو چي هو!! پوښتنه مي وکړه: آیا عمل مل هم لري که نه؟! هغه په ځواب کي راته وویل: هو، کله کله سګریټي وهی "سګریټي هغه سګریټ ته ویل کېدل چي تنباکو به ئې ترې وایستل، چرس به ئې ورسره ګډ کړل او بېرته به ئې په هغه کي واچول او سر به ئې راتاو کړ، بیا به ئې اورلګیت ورته ونیو او د سګریټ په څېر به ئې څکاوو. له ځان سره مي ویل: دا ئې زموږ د هېواد پادشاه او دا ئې هم د ده بې عقله درباریان!!

- د توقیف په همدې مودې کي مي یوه شپه خوب ولید چي زما مشر ورور اختر محمد، په توقیف کي زموږ اطاق ته د لیدو لپاره راغی، د روغبړ نه وروسته

ketabton.com - The Digital Library

په یوه کټ کښېنستو، د سرو زرو گوتي ئې چې د فیروزي غمې پکي لگېدلې وو په گوته وه، د څو دقیقو خبروآترو نه وروسته ئې دا گوتي راوایستله او ماته ئې راکړه، د خدای په اماني په وخت کي ئې جیب ته لاس کړ او درې د سلو افغانیو نوټونه ئې راوایستل او ماته ئې راکړل. د هغې شپې په سبا، زما همدا مشر ورور ناڅاپي او پرته لدې چې کابل ته د ده له راتگ نه خبر وم، زموږ لیدو ته راغی، پولیسو هماغه اطاق ته راووست، په هماغه کټ کښېنستو، هماغه گوتي ئې په گوته، له څو شېبو خبرو آترو نه وروسته ئې خپله گوتي راوایستله او ماته ئې راکړه، د تلو په وخت کي ئې جیب ته لاس کړ او هماغه درې نوټونه ئې راوایستل او ماته ئې راکړل. ما تر لاس ونیو او ورته ومې ویل: په خدای قسم چې ستا دغه راتگ او د هغه ټولي صحنې مي تېره شپه په خوب کي لیدلې، دې ته منتظر وم چې دا آخري برخه ئې هم وگورم او بیا ئې تا ته ووایم.

زه د داسي خوبونو پراخه تجربه لرم، همدغو تجربو دې نتیجې ته رسولی یم چې باور وکړم د انسان د روحي جوړښت او یا د دماغ هغه برخي چې په وینبه کي د زمان او مکان له قید نه وځي، وړاندوینه کوي، ابتکار کوي، د راتلونکې په هکله حدس وهي او ډېر ځله ئې حدسونه دقیق او صحیح ثابتېږي، له مقدماتو نه نتائجو ته ځان رسوي او د پېښنو پیلامې په گوته کوي، دا برخي د "خوب" په حالت کي هم فعاله وي. داسي نده چې د خوب په حالت کي د انسان د روحي جوړښت ټولي حساسي برخي خپل فعالیت متوقف کوي. په خوب کي د دماغ ځیني برخي له فعالیت نه لاس واخلي، ځیني نیمه فعاله شي، ځیني د انتظار حالت غوره کړي، خو ځیني نوري برخي ئې داسي دي چې د خوب حالت هغوی ته د لا ښه فعالیت کولو موقع په لاس ورکړي. د خوب په حالت کي د انسان دماغ د ورځنیو پراخو مصروفیتونو نه فارغ وي، د ده پنځگوني حواس چې هریو ئې د ورځي له لوري پراخ فعالیتونه لري او د دماغ لویه برخه مصروفوي، د خوب په وخت کي خپل کار متوقف کړي، دماغ آرام پرېږدي او هغه ته دا موقع ورکړي چې په پوره انهماک سره په هغو قضایاوو غور وکړي چې ده ته مهمي برېښي، هغه چې د ورځي له

ketabton.com - The Digital Library

لوري، د پراخو مصروفیتونو په وجه نه توانېدو وربانديي غور وکړي. دا داسي وګنئ لکه متفکر، عالم، شاعر، لیکوال چي د یوې مهمي څېړني، لیکني او شعر لپاره له خلکو ګوښه شي او ځانته د ښه فکر کولو او په خپل کار د ښه ترکیز لپاره مناسب شرایط برابر کړي. خوب همدا شرایط د دماغ لپاره برابروي.

انسان د خپل پیچلي دماغ د پراخو فعالیتونو یوه وړوکې برخه په خپل واک کي لري، داسي چي د ده له ارادې سره سم کار کوي، دا برخه په خوب کي خپل فعالیت متوقف کړي، خو د دماغ هغه لویه برخه چي د انسان تر واك لاندې عمل نکوي بلکي خپلواکه ده او خپل ټول فعالیتونه په اتوماتیکه توګه ترسره کوي، دا برخه تل فعاله وي او د یوې شېبې لپاره خپل فعالیت نه متوقف کوي. د خوب په حالت کي د انسان د دماغ دا برخه د لا ښه فعالیت فرصت ترلاسه کوي. که انسان په ویښه کي وړاندوینه کولی شي، د راتلونکې په هکله حدس وهی، اختراعات کوي، نوي نوي ابتکارات کوي، څو مقدماتې خبري د یوې بلې خواته کیږدي او له همدې نه د راتلونکو نتائجو په هکله قضاوت کوي. هیڅ دلیل نلرو چي همدا کار دي د خوب په حالت کي ونشي کولی، د اکثرو انسانانو ذاتی تجربو دا خبره ثابته کړې.

په خوب کي د مثلثاتو د هغه پیچلي سؤال حل کول او زندان ته زما د شهید ورور اختر محمد د راتګ هغه صحنې چي ما تېره شپه په خوب کي لیدلې وې، کم له کمه زما لپاره کفایت کوي.

دا غوره ګڼم چي دلته دوه نوري بېلګې هم وړاندي کړم:

• تل پدې تشویش کي وم چي په هېواد کي د یوې ژوري اجتماعي تبدیلي راوستلو لپاره شاید مسلحانه مبارزې ته اړشو، که لداسي حالت سره مخامخ شوو چي نوری لاري زموږ په مخ بندي شي او مسلحانه مبارزې ته مجبور شو، د مسلح ټولګیو د تجهیز او اکمال مشکل به څنګه او له کومي لاري حل کوو؟! په پردیو پوري تړلي ډلي خو د اکمالاتو لپاره بهرنۍ منابع لري، اما موږ چي اسلامي

ketabton.com - The Digital Library

انقلاب غواړو او په ټولې نړۍ کې داسې اسلامي هېواد نه ګورو چې له مسلمانو انقلابیونو سره مرستې ته چمتو وي، دا مشکل به څنګه حل کوو؟ په توقیف کې مې یوه شپه په همدې هکله استخاره وکړه، په خوب کې ګورم چې زه له خپلو ګڼ شمېر مسلح ملګرو سره د یوه جګ غره په اړخ کې روان یو، د ټولو په لاسونو کې مشین ګنې، غر د سینځلو په ونو پوښل شوی، میوې ئې پخې او نیم خامې، له ځان سره وایم: دا دی هم مو د وسلې ستونزه حل شوې او هم د غلې، ټول غر له میوې ډک، داسې میوه چې هم نن ترې استفاده کولی شو او هم ئې سبا ته ذخیره کولی شو، سحر چې له خوبه راویښ شوم او له نمانځه نه وروسته مې د قرآن تلاوت کولو، د عنکبوت د سورې لدې آیت سره مخامخ شوم:

وَ كَأَيِّن مِّن دَابَّةٍ لا تَحمِلُ رِزقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَ إِيَّاكُمْ وَ هُوَ السمِيعُ الْعَلِيمُ* العنکبوت: ۲۰

او څومره ډېر خزندګان چې خپل رزق په شا نه وړي، خدای ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم او هغه اورېدونکی پوه ذات دی.

د همدې آیت په تفسیرکې د پیغمبر علیه السلام هغه حدیث مخې ته راغی چې فرمایي:

خدای له دریو کسانو سره مرسته په خپله ذمه اخیستې:

- هغه ځوان چې د عفاف لپاره د نکاح اراده کوي.
- هغه مریی چې د آزادۍ لپاره له خپل آقا سره مکاتبه کوي.
- او هغه مجاهد چې د الله په لاره کې د جهاد لپاره ملا تړي.

له دې ورځې نه وروسته ما تل داسې ګمان کاوو چې موږ به حتماً په مسلحانه مبارزې آزمویل کیږو، غرونو ته به پورته کیږو او الله (ج) به زموږ د وسلې او غلې ستونزه په خپله حل کوي. د خوب هغه صحنه مو په وینبه په خپل ژوند کې ولیدله.

ketabton.com - The Digital Library

• د همدې توقيف په دوران کي مي يو ځل بيا پدې هکله استخاره وکړه چي د هېواد راتلونکې به څنګه وي؟ د روسانو پراخو لاس وهنو، په افغاني فوځ کي د دوی ژور نفوذ، د کمونستانو هڅو او د شاهي نظام فساد مشوش کړی وم، راتلونکې راته تياره بريښېده، غوښتل مي پدې پوه شم چي زموږ هېواد په کوم لوري روان دی او له کومو پېښو سره به مخامخ کيږو؟! خوب مي وليدو چي شاهي رژيم نسکور شوی، ګڼ شمېر حکومتونه يو په بل پسې راغلي او نسکور شوي، دغو حکومتونو روسانو ته د هند تر سمندر پوري د رسېدو لار ورکړې اوس قدرت د مسلمانانو په لاس کي دی. د ايران له لوري زموږ په هېواد بريد شوی، فوځونه ئې مخکي راروان دي، ځيني برخي ئې نيولې او په همدې نيول شويو برخو کي پښتونستانيان ځای په ځای کوي، زه د هغي لاري په سر ودريږم چي تېرو حکومتونو د روسانو لپاره پرانستلې وه. د سړك يوې بلې خوا ته وګورم او خپلو ملګروته ووايم: تېرو خائنو حکومتونو، روسانو ته دا لار جوړه کړه!! په نيول شويو سيموکي چي کوم کسان ځای په ځای کېدل لدوی نه مي ځيني پېژندل، هغوی ته ورغلم چي پوښتنه ترې وکړم، لدوی سره په خبرو آترو مصروف وم چي ايراني فوځونه له موږ نه تېر شول، زه په نيول شوې خوا کي پاتې شوم او ملګری مي بلې خوا ته. زه د ايراني فوځ له ليکي نه د هېواد په لور راتېر شوم چي ناڅاپی يوه ايراني افسر راباندي ډزی وکړي، زه ودرېدم، هغه مي په نښه کړ، ډزی مي ورباندي وکړي، ولګېدو، په ځمکه پرېووت، ورغلم او د ده توپك او تمانچه مي راواخيسته او د خپلو ملګرو په لور وخوځېدم. دوی د يوه پاخه کاريز د خولې شا او خوا ولاړ ول، له ما نه ئې تپوس وکړ چي څه وکړو؟ په ځواب کي مي ورته وويل: په همدې کاريز کي سنګر نيسو، پرېږدو چي دښمن وړاندي راشي، چي کله دې سيمي ته راورسېدل له کاريز نه راوځو او تر ډزو لاندي ئې نيسو، دوی دا رأی ومنله او په همدې سره له خوبه راويښ شوم.

د دې خوب ډېری برخي رښتونې شوې، وبه ګورو چي د نورو برخو تعبير ئې څه دی؟

ketabton.com - The Digital Library

• موږ له شپږو میاشتو وروسته، له اطفائیې نه د دهمزنګ زندان ته انتقال او د "قلعه جدید" په هغه بلاك کې ځای په ځای شوو چې معمولاً به ئې خطرناك کسان په بېلو بېلو وړو وړو خونو کې د تړلو دروازو شاته ساتل. د همدې برخې د تور دهلیز په پای کې یو کس په زنځیرونو تړل شوی، په لاس پښو کې ئې ولچك او زولانه وه او ویل کېدل چې لیونی دی. خوني له خسکو نه هومره ډکې وې چې نه ئې د شپې خوب ته پرېښودولو او نه د ورځې. ځیني زندانیان به مو لیدل چې ګهیځ وختی به ئې د زندان دننه کارځی ته بیول، لس ساعته به ئې په هغوی کار کاوو او مازدیګر به د هر یوه په لاس کې د سیلو وچه مړۍ، خپلو خونو ته راګرځېدل، همدا د دوی اجوره او مزد وو او په همدې سره به هغوی ګوزاره کوله. دولت له زندانیانو سره هیڅ مرسته نکوله، که چا کار نشوکولی او له خپلې کورنۍ نه ئې څه مرسته نه ترلاسه کوله، هغه به سؤال کولو ته اړ وو. په یاد مې ده چې یو وخت به ئې داسې زندانیان د دوشنبې او پنجشنبې په ورځو کې بازار ته ایستل، پولیسان به ورسره وو، په لاس، پښو او غاړو کې ئې ځینځیرونه، په دکانونو به ئې ګرځول، ترڅو له خلکو په سؤال څه ترلاسه کړي او پدې سره له مرګ نه وژغورل شي. دا صحنه به هومره دردونکې وه چې هیڅ لیدونکي هغه د ژوند تر پایه نشوی هیرولی.

• په زندان کې مو ځیني داسې کسان هم ولیدل چې د ټولني خرابو شرائطو جنایت او جرم ته اړ کړي او له سالمې روزني نه محروم پاتې شوي وو. داسې څوك ئې نه وو موندلی چې دوی ته سمه لار وښیي، ګناه تړې شوې، خو یا په ناپوهۍ کې او یا اوس نادم وو او د جبران په لټه کې. بسم الله کوچي د ننګرهار اوسېدونکي چې د سیمې خلکو هغه د یوې خطرناکې مسلح ډلې د مشر په نامه پیژاندو او د مسلح شوکو په اتهام نیول شوی وو او ټیپر د لوګر اوسېدونکی چې د سیمې لوی ووړ د ده له نامه سره آشنا وو، د همدې کسانو له جملې نه وو. پداسې کسانو موکار پیل کړ. د دوی روزني ته مو خاصه پاملرنه درلوده، دواړو په اخلاص تعهد وکړ او د دې پرېکړه ئې وکړه چې خپله سابقه به جبرانوي. ټیپر

ketabton.com - The Digital Library

سواد نه درلود، له الف ب نه ئې کار پیل کړ، څو میاشتې وروسته ئې ټول قرآن ختم کړ، له زندان نه آزاد شو، په جهاد کې ئې برخه واخیسته او ټپی شو. بسم الله کوچې هم له زندان نه آزاد شو، په جهاد کې ئې برخه واخیسته او په سنگر کې په شهادت ورسېدو.

- اکثراً به له فجر نه د مخه د کلا د منځنۍ برخې په غولې کې گرځېدم او د قرآن په حفظ به لگیا وم. یوه زندانې د غولې لورې ته د یوې وړې کړکۍ خوا ته د دوو مرغیو قفس ځوړند کړی وو. هر سهار به مې لیدل چې د سباوون له راختو سره سم به لومړی یوه مرغۍ راویښه شوه، په خپلو وزرونو به ئې بله وهله او هغه به ئې هم راویښه کړه او بیا به دواړو په ډېر خوندور او خوږ غږ ناری پیل کړې او تر هغه به لگیا وې چې د لمر لومړۍ وړانگې به راڅرگندې شوې. دوی په ډېر منظم طور، د یوې د قیقی وروسته مخکې کېدو نه پرته، هر سحر همدا کارکولو، د ورځو لنډېدو او اوږدېدو سره به دوی خپل ځان عیاراوو. او همداسې د فجر له لومړی رڼا نه بیا د لمر د لومړیو وړانگو تر څرگندېدو به هره ورځ په همدې کار لگیا وې. د دوی منظم ژوند او له یوه بل سره مینې ته سخت حیران وم او خاص لذت مې ترې اخیست، شاید همدا وجه وه چې کله له زندان نه ووتم، یوه ورځ له ځینو ورونو سره د کابل باغ وحش هغې برخې ته ورغلو چې واړه مرغان پکې ساتل شوې وو، د دوی له ښایست، لطافت، له یوه بل سره مینې، الوتنې، ناستې پاستې هومره متأثره کړم چې بې اختیاره مې اوښکې په مخ وبهېدې.

- په همداسې یوه سباوون کې چې په هغه غولې کې گرځېدم او د قفس هغو دوو وړو آشنایانو تماشا مې کوله او د دوی له ښایسته او خوندور غږ سره مې خپل تلاوت هم یوځای کاوو، ناڅاپي د محبس له دیوار نه آخوا د کلشنکوفونو مسلسلې ډزی پیل شوې، ډزی زیاتې او موږ ته نږدې وې. ټول بندیان را ویښ شول او له یوه بل نه ئې د ډزو په هکله تپوس کاوو. هیڅوك نه پوهېدو چې څه روان دي او ډزی د څه لپاره. دا د سرطان ۲۲ تیاره سباوون وو، په کابل کې کودتا

ketabton.com - The Digital Library

شوې وه، ظاهرخان له هېواد نه بهر وو، کودتاچیانو ټول حساس ځایونه نیولي وو، له هیڅ مقاومت سره نه وو مخامخ شوي، هیچا له منحط شاهي نظام نه د دفاع په خاطر یوه شېبه مقاومت ونکړ او د خپل توپك ماشې ته ئې لاس نکړ. د توری شپې سپینه کودتا وه.

ketabton.com - The Digital Library

د سردار داؤد کودتا

د سرطان د **۲۲** شپې په یوې نیمي بجې، کودتاچیانو خپل عملیات پیل کړل، د زرهدارو **۱۵** او **۴** فرقو او د ګارد، کوماندو او انضباط قطعاتو پدې عملیاتو کي محوری ونډه درلوده. په کودتا کي د برخي اخیستونکو قطعاتو سوق او اداره د لاندې افسرانو په لاس کي وه:

۱ـ حبیب الله د ګارد د قطعې افسر چي د کودتا په ورځ ئې ټانک له لاري منحرف شو او د کابل په سیند کي پرېووت او په قتل ورسېدو.

۲ـ ضیاء مجید د سردار ولي محافظ او د انضباط د قطعې افسر چي د نوموړې قطعې اداره ئې په لاس کي وه.

۳ـ فیض محمد د کوماندو د قطعې افسر چي د کودتا په شپه ئې د دې قطعې اداره ترلاسه کړه .

۴ـ سرور نورستاني، مولی داد ، محمد یوسف او شیرعلي خان د زرهدار د قطعاتو افسران چي ټانکونه ئې د کابل په لوري وخوځول.

ketabton.com - The Digital Library

۵ـ پاچا گل وفادار او عبدالحمید محتاط د هوايي قطعاتو د سوق او اداري وظيفه په غاړه درلوده.

۶ـ سید عبدالاله، عبدالقدیر او غوث الدین فایق چي له ځینو قطعاتو سره ئې د ارتباط دنده په غاړه وه.

د کودتا قومنده د سردار داؤد په لاس کي وه، د قومندې مرکز د ده کور وو، په یوې نیمي بجې ده د مخابرې له لاري قطعاتو ته د عملیاتو د شروع کولو قومنده ورکړه. ظاهر خان د سترګي د تداوي لپاره اروپا ته تللی وو. سردار ولي چي د شاه په غیاب کي د فوځ سوق او اداراه د ده په اختیار کي وه او د کوماندو او انضباط دوه مهمي قطعې مستقیماً د ده تر واك لاندې وې، تر دوو بجو په خپل کور کي ونیولی شو. شهزاده احمدشاه هم له خپل کور نه او مارشال شاه ولي خان له پغمان نه ونیول شول او د عبدالقدیر کور ته انتقال او همالته تر نظارت لاندې وساتلی شول. نور نو نه په ټول هېواد کي داسي څوك وو چي له شاهي رژیم نه دفاع وکړي او نه دا سی عسکري قطعه وه چي د کودتاچیانو مخي ته راووځي. د سحر تر شپږو بجو کودتاچیان په ټول کابل مسلط شوي وو. په ۷ بجو سردار داؤد له خپل کور نه کابل راډیو ته ولاړ او خپله لنډه وینا ئې واوروله او ولس ته ئې د جمهوری نظام زیری ورکړ، هغه جمهوری نظام چي د کودتا له لاري مسلط شوی، هغه هم د شاهي کورنۍ د یوه مستبد غړي په لاس چي پدې نظام کي لس کاله صدراعظم وو او کلونه کلونه ئې د دفاع د وزارت دنده هم په غاړه وه، د پاچا د تره زوی وو او له وروستۍ لسیزی نه پرته د پاچا د اقتدار په ټول دوران کي د هېواد واګی د ده په اختیار کي وې. داسي جمهوریت چي نه په هغه کي انتخابات شته، نه منتخب جمهور رئیس، نه منتخب پارلمان، نه سیاسي احزاب، نه د قلم او وینا آزادي او آزاد مطبوعات!!!

موږ د دهمزنګ د محبس په هغي توری خونیکي د سردار داؤد د کودتا د بري خبر او د سردار داؤد لومړۍ وینا واورېده. ما ته تر هغه وخته د ژوند تر ټولو

ketabton.com - The Digital Library

ترخه او غمناکه خبره همدا وه. که له زندان نه بهر مي دا خبر اورېدلي وی شاید هومره راباندي سخته نه وی تمامه شوې. زموږ د شدید تشویش وجوهات دا وو.

• موږ تل سردار داؤد په هېواد کي د کمونیزم باني اوحامي ګڼلو او په خپلو تظاهراتو او اجتماعاتو کي به مو د ده په خلاف د کمونستي ډلو د مؤسس په نامه شعارونه ورکول.

• ده په خپلي لومړۍ وینا کي په ډېر صراحت سره وویل چي د اقدام اصلي لامل ئې دا وو چي پدې وروستیو کي مترقي ځواکونه د ارتجاعی ځواکونو تر بریدونو لاندې وو، د ځوانانو د مصئونیت او د ارتجاعی ځواکونو د ودي د مخنیوی لپاره باید دا اقدام ترسره شوی وی. موږ ته د ده د دې پیغام معنا څرګنده وه، موږ پدې وینا کي د اسلامي نهضت لپاره د بربنډ ګواښ نښی له ورایه لیدلې.

• د ده په کودتا کي د برخي اخیستونکو افسرانو ۹۵% هغه کسان وو چي یا د خلق او پرچم غړي وو، یا په روسیه کي تربیه شوي وو او یا د کمونستي افکارو تر تأثیر لاندې تللي وو او له کمونستانو سره ئې ملګرتیا وه . پدغي کودتا کي چي کومو څېرو برخه درلوده، ځینو د ثور د اوومي په کودتا کي برخه واخیسته او ځینو په یوې او بلیمرحلې کې، په یوه او بل شکل د کمونستانو مرسته کړې.

• له کودتا نه د مخه موږ ته د هېواد د سیاسي جریاناتو وضعیت داسي معلومېدو چي روسان به حتماً په کوم اقدام لاس پوري کوي. د اسلامي نهضت چټکي او پراخی ودي، په ټولو علمي مؤسساتو د دې نهضت تسلط، د افغاني ټولني د ځوان نسل او د منورینو لوی شمېر له هغه سره یو ځای کېدل، د کمونستي ډلو په شاتګ، ضعف او تیاری راتلونکې دوی وېرول او د دې بهیر توقف او د افغانستان په حالاتو کي د یوې داسي تبدیلي راوستلو ته ئې هڅول چي له یوې خوا د اسلامي نهضت د مزید تقویې او پراخوالي مخه ونیسي او له بلي خوا د کمونستانو د زوال مخنیوی وکړي او پدې ترتیب خپلي ګټې پدې منطقې کي خوندي وساتي. له روسانو نه پرته بل داسي ځواك په نظر نه راتلو چي

ketabton.com - The Digital Library

پدې شرایطو کې دي په افغانستان کې د یوه سیاسي تحول ضرورت احساس کړي او د عسکري کودتا توان دي ولري.

• د کودتاچیانو د نومونو له مزید څرګندېدو او د مرکزي کمیتې د غړو او د کابینې له اعلان سره زموږ تشویش لا زیات شو ، دې نتیجې ته ورسېدو چې دا د روسانو په اشاره او د کمونستو افسرانو په لاس ترسره شوې کودتا ده، د اسلامي نهضت د ټکولو دنده په غاړه لري، د کمونستانو کاملې سلطې لپاره به لار آواروي او زموږ هېواد به د مرکزي آسیا د نیول شویو هېوادو له برخلیك سره مخامخ کوي.

• ولس ته د خطاب ترنامه لاندې چې سردار داؤد کومه راډیوئی وینا درلوده، د هېواد د هغه وخت د سیاسي فرهنګ په اصطلاحاتو پوه کسانو دا وینا د ببرك کارمل د ویناګانو کاپي وګڼله، محتوی او الفاظ ئې داسې وو چې هر چا ګمان کولو چې دا وینا یا کارمل لیکلې او یا د ده له لیکنو نه کاپي شوې.

• روسیه او هند دوه هغه هېوادونه وو چې د داؤد جمهوریت ئې تر نورو د مخه په رسمیت وپېژاندو. د روسیې او هند مطبوعاتو سردار داؤد د افغانستان د مترقي نهضت "کمونستي بهیر " مؤسس او باني ګاڼو او د ده کلکه ستاینه ئې کوله.

• ګمان مو دا وو چې د سردار داؤد په لاس به نه یوازې د کمونیزم مخالف ځواکونه ټکول کېږي بلکې زموږ هېواد به له پاکستان سره په جګړې کې ښکیل کېږي او پدې ترتیب به افغانستان د روسانو په نظامي اډې بدلېږي.

• د سردار داؤد د کابینې جوړښت داسې وو:

۱ـ سردار داؤد ، جمهور رئیس، صدراعظم، د خارجه چارو وزیر او د دفاع وزیر.

۲ـ حسن شرق د صدراعظم معاون.

۳ـ ډاکتر عبدالمجید د عدلیې وزیر.

ketabton.com - The Digital Library

۴. عبدالاله د مالیی وزیر.

۵. فیض محمد د کورنیو چارو وزیر.

۶. پاچاگل وفادار د سرحداتو وزیر.

۷. ډاکتر نظرمحمد سکندر د صحت عامې وزیر.

۸. پوهاند عبدالقیوم وردك د صنایعو وزیر.

۹. نعمت الله پژواك د معارف وزیر.

۱۰. جیلاني باختری د زراعت وزیر.

۱۱. د پلان او تجارت وزارتونو چاري د همدې وزارتونو مخکنیو معاونینو ته وسپارل شوي.

پداسي حال کي چي سردار داؤد کوشش کاوو د کمونستانو له پېژندل شویو کسانو نه زیات شمېر په کابینه کي و نه نیسي تر څو د کمونستانو په ملگرتیا متهم نشي، سره لدې د ده د کابینې له غړو لاندې کسان د کمونستي ډلو ملگری وو.

۱. فیض محمد چي د خلق ډلي غړی وو، په روسیی کي ئې تحصیلات کړي وو، د کمونستانو په دوهمي کودتا کي ئې برخه واخیسته او په ځدرانو کي د یوه مجاهد په لاس هله په قتل ورسېدو چي د دولت له لوري سیمي ته لېږل شوی وو، د خپلي درې مشران ئې له خلقی دولت سره ملگرتیا ته چمتو کول او هغوی ته ئې له ځان سره ۲۸۰۰۰ ډالر وړي وو.

۲. عبدالحمید محتاط چي د کمونستانو د اقتدار په وخت کي تر پایه د دوی په څنگ کي وو، د دوی مرسته ئې کوله او په پای کي ئې د کمونستانو او مسعود ترمنځ د رابط وظیفه تر سره کړه.

۳. حسن شرق چي د نجیب په وخت کي د صدراعظم په حیث و ټاکل شو.

ketabton.com - The Digital Library

۴. پژواك چي تر پايه ئې د کمونستانو ملګرتيا وکړه.

۵. پاچا ګل وفادار چي تحصيلات ئې په روسيه کي ترسره کړي او همالته ئې واده کړی وو او خلقيانو هغه خپل غړی ګاڼو.

۶. غوث الدين فايق چي تر پايه د کمونستانو په څنګ کي پاتې شو.

په لاندې سطح کي د دولت ټول حساس پستونه د کمونستانو په لاس کي پرېوتل. د کورنيو چارو وزارت د دوی په اصلي اډې بدل شو. هغوی د فوځ په بېلا بېلو برخو خپلي منګولي داسي ټينګي کړې چي د خپلي دوهمي کودتا لپاره ئې لار اواره کړه.

ځيني حلقی داسي فکر کوي چي د سرطان د ۲۲ کودتا د سردار داؤد د ځان غوښتني او قدرت ته د رسېدو له تلوسی راولاړه شوې، ده له کمونستانو سره د ملګرتيا له لاري غوښتل قدرت ته ورسېږي، بل داسي ځواك ئې نه ليدو چي د هغوی په مرسته دا کودتا ترسره کړی. خو حقيقت دا دی چي د دغي کودتا پلان په مسکو کي جوړ شوی، د عملي کولو دنده ئې په کابل کي د روسيی سفارت ته سپارل شوې وه. د روسيی سفارت، هغه افسران چي په مسکو کي روزل شوي او د کمونست حزب غړي وو، مؤظف کړل چي د سردار داؤد تر قيادت لاندې کودتا کي برخي اخيستو ته ملا وتړی. په کابل کي د روسيی سفارت ته همدا راز دنده هغه وخت يو ځل بيا وسپارل شوه چي مسکو د سردار داؤد د لري کولو فيصله وکړه، دا ځل ئې وغوښتل چي حسن شرق د داؤد په خلاف يوې کودتا ته چمتو کړي. حسن شرق پدې هکله ليکي. "د ۱۳۵۴ کال د حوت په مياشت کي د شوروي اتحاد سفير جلالتمآب پوزانف، د صدارت په مانۍ کې، پداسي حال کي چي ښاغلي ايرشف د سفارت مستشار هم د ترجمانۍ لپاره د ده ملګرتيا کوله، ما ته وړانديز وکړ چي: د فوځ ځيني افسران او سياسي شخصيتونه چي زموږ د هېوادونو ترمنځ د ښو علايقو سره خاصه علاقه لري، که تاسو تمايل لرئ د شوروي اتحاد سفارت حاضر دي دا کسان تاسو ته معرفي کړي، ترڅو ستاسو له

ketabton.com - The Digital Library

مشوری سره سم مبارزه وکړي... کرباس پوش ها... ۱۳۹ مخ"

همدغه سفارت سردار داؤد ته هم دا خبره کړې وه او هغه ئې یوې داسي کودتا ته چمتو کړی وو چي همدغو افسرانو او سیاسي شخصیتونو ترسره کړه.

روسانو د افغانستان اجتماعي جوړښت داسي ګاڼو چي کمونستان ئې د یوې لویې تبدیلي لپاره جوګه نه ګڼل. د دوی مجموعی شمېر ډېر محدود ورته بریښېدو. پدې موقعیت کي نه وو چي په یوازې سر نظام رانسکور او قدرت تر لاسه کړي او پدې هېواد حکومت وکړي شي. دوی سردار داؤد د دې لپاره انتخاب کړ چي هغه د شاهي کورنۍ غړی دی، افغان ولس به د ده په لاس تبدیلي د شاهي کورنۍ د داخلي منازعې نتیجه ګڼي او خاص عکس العمل او حساسیت به نه ښیي. د سردار داؤد په لاس باید مقدماتي کار ترسره شي او د کمونستانو د دوهمي کودتا لپاره لار آواره شي. پدې وخت کي د کمونستانو مجموعی شمېر په فوځ او له فوځ نه بهر تقریباً ۳۰۰۰ کسانو ته رسېدو، دې وړوکي ټولګي په افغانستان د حکومت کولو توان نه درلود. روسانو حتی د داؤد د راپرځولو لپاره هم کمونست حزب پداسي موقعیت کي نه ګاڼو چي یوازې اقدام وکړي او په بربنډه توګه په افغانستان حکومت وکړي که څه هم د سردار داؤد په راوستلو سره ئې د هېواد ټول ملکي او نظامي حساس پستونه ترلاسه کړي وو، د همدې لپاره ئې د حسن شرق په څېر یوکس د دې لپاره غوره ګاڼو چي د داؤد د راپرځولو لپاره د کمونستانو په مرسته کودتا وکړي. که څه هم کمونستانو د سردار داؤد تر سیوری لاندې خپل ګڼ شمېر مخالفین په ډېره بې رحمۍ وځپل، ځیني ئې اعدام کړل، ځیني ئې په اوږدو مودو بند محکوم کړل او ډېر نور ئې د هېواد پرېښودو ته اړ کړل.

له شاهي کورنۍ سره څه وشول؟

د شاهي کورنۍ ټول غړي د څه مودې لپاره په کابل کي وساتل شول. سردار

ketabton.com - The Digital Library

داؤد ډېر احتیاط کاوو چي د ده انقلابي ملگری د شاهي کورنۍ غړي توهین او تحقیر نکړي او مخصوصاً سردارولي ته صدمه و نه رسوي. که څه هم سردار ولي د ده ترټولو ستر رقیب وو. ده له نورو مخالفینو سره هره معامله جائزه گڼله، د دوی اعدام، د اوږدې مودې لپاره بندي کول، ځورول، تحقیر، توهین او د شتمنیو مصادره، هرڅه ورته جائز برېښېدو خو له شاهي کورنۍ سره دا راز سلوك ئې نشو زغملي. ظاهر خان خپله استعفاء په لیکلې توگه را ولېږله، داؤد ته ئې د ورور خطاب وکړ او د ده د بریا هیله ئې څرگنده کړه، په مقابل کي سردار داؤد د ده کورنۍ ته له هېواد نه د وتلو اجازه ورکړه، د کابل تر هوایي ډگر پوري په ډېر اعزاز، احترام او احتیاط ورسول شوه، خو هلته د څارندوی د قومندان په امر د دوی ټول بکسونه او حتی جامې ولټول شول، گاڼې، پیسې او جواهرات تري واخیستل شول. داؤد د کمونستانو له لوري داسي محاصره شوی وو چي حتی د خپلي کورنۍ غړي ئې هم لداسي توهین او تحقیر نه نشو ژغورلی.

داؤد خان د پاچا لپاره د میاشتي ۵۰۰۰ دالر معاش وټاکو. پدې هکله په مرکزي کمیټی کي د بحث په دوران کې، عبدالحمید محتاط وویل: که پاچا ښه سړی وي او د دومره معاش مستحق وي نو ښه ده چي بېرته راوغوښتل شي او که نه نو د هېواد پدې بد اقتصادي حالت کي هره میاشت ۵۰۰۰ دالر هغه ته لېږل نامناسب کار دی!! که څه هم دا مقدار مالي مرسته د افغانستان په څېر هېواد لپاره له توانه زیاته وه، خو د ظاهرخان لپاره ئې کفایت نه کاوو، د ده انتظار دا وو چي د سعودي پاچا به د ده ستونزه حل کړي، له ریاض نه ئې د کافی مرستي طمع درلوده، خو داسي ونشول. د سعودي حکومت د ده پوښتنه هم ونکړه، د ده هیڅ لیك ته ئې ځواب هم ونه وایو او څه خواخوږی ئې هم ونښوده. په مقابل کي د ایران پاچا په روم کي خپل سفیر ته وظیفه ورکړه چي د ظاهرشاه مصارف په غاړه واخلي.

میر اسدالله علم د رضاشاه د دربار وزیر په خپل کتاب "یادداشتهای علم"

ketabton.com - The Digital Library

کي د هغه ليك متن نقل کړي چي په روم کي د ايران سفير د دربار خدمت ته لېږلی:

سفارت شاهنشاهي ايران

بيست و سوم فروردين ماه ۱۳۵۳

سرور معظم قربان حضرتعالي گردم

پس از تقديم عرض احترام مراتب زير را به طور مختصر به استحضار می‌رساند.

مطالبی را که طی نا مه اخير مرقوم فرموده بوديد به استحضارشان رسانيدم. عنايت مخصوص همايوني در مورد تهيه منزل، مژده سلامت سردار عبدالولي، اشتغال والاحضرت شاه محمود در ايران اير "شرکت هواپيمائی ايران" از مراحم اعليحضرت همايوني شاهنشاه مدت نيم ساعت با قيافه بسيار حق شناس سپاسگزاری نمودند و والاحضرت بلقيس نيز از خوشحالی گريه کرد و خواست که مراتب تشکر و حق شناسی خود و دخترانش را به پيشگاه ملوکانه تقديم دارم. والاحضرت بلقيس و شخص اعليحضرت محمد ظاهرشاه از ويلائی که پيدا شده بازديد نموده اند. ويلائی است با ۵ اطاق خواب، ۲ سالن و ناهار خوري، سه طبقه که بيش از ۴۰۰ متر زيربنا دارد. آقای خسروی با توجه به محرمانه بودن امر و اينکه واقعاً مرد مطمئن و قابل اعتماد است مأمور انجام و تعقيب کار شده است. نقشه و مشخصات ساختمان را خواسته ام.

قيمت آن در حدود يك مليون و دويست هزار تومان می‌شود که می‌گويند اکازيون است و شانس آنها بوده که درست مطابق احتياجات و سليقه شان می‌باشد. البته يکی دو نوع ماليات و تاکس و ۵ درصد حق آژانس نيز به آن تعلق می‌گيرد که قرار است با وکيل مذاکره و مشورت نمايند. البته مبلمان هم لازم دارد.

به دلائلی که مجدداً به تفصيل می‌گفتند از عدم توجه کشورهای مسلمان

ketabton.com - The Digital Library

بخصوص ملك فیصل بسیار نگرانند و تقاضا داشتند درصورتیکه اراده مبارك ملوکانه تعلق گیرد ، اقدامی شود که دربار مغرب با ایشان در روم تماس بگیرد. جزئیات امر و نظریاتشان را هر موقع که سعادت شرفیابی دست داد به عرض میرسانم و نامه ام را به درازا نمی‌کشم.

از ایران ایر سؤال کردم هنوز دستوری برای استخدام شاه محمود نرسېده تحصیلات عالیه کمبریج دارد.

والاحضرت بلقیس تقاضای مقداری برنج و پسته ایراني دارد چنانچه ممکن باشد امر بفرمایند کار پردازی دربار به اسم سفارت ارسال دارند.

مشروب و سیگار و غیره(!!) به وسیله خسروی فرستادم. اعلیحضرت محمد ظاهرشاه شخصاً تلفن فرمود ، از عنایات شاهنشاه تشکر کرد.

معظم سرور! له حضرت عالي نه جار شم.

د درنښت له وړاندي کولو نه وروسته په لنډه توگه عرض کوم:

کوم څه چي تاسو په وروستی لیك کي لیکلي وو هغه مي وړورسول، د دوی په هکله د همایوني ذات خاص عنایت، د کور برابرول، د سردار ولي د روغوالي زیری او په ایران کي والاحضرت شاه محمود "د پاچا د زوی" د توظیف په وجه، تقریباً نیم ساعت د شاهنشاه له مراحمو او پیرزوینو نه ئې په حق پېژندونکې څېرې مننه کوله او د والاحضرت بلقیس "د سردار ولي ښځي" له ډېری خوشحالۍ د منني اوښکي په مخ وبهېدې او دا ئې وغوښتل چي د دې او د لوڼو مننه ئې ملوکانه ذات ته وړاندي کړم. والاحضرت بلقیس او په خپله اعلیحضرت محمد ظاهرشاه هغه ویلایي کور ولیدو چي موږ ورته غوره کړی، پنځه د خوب خوني، ۲ د ناستي او ډوډی خوړلو سالونونه، دري پوړیزه کور چي په ۴۰۰ متره ځمکه باندي جوړ شوی. ښاغلی خسروی چي مطمئن سړی دی، مؤظف شوی چي دا کار په پوره محرمانه ډول ترسره کړي، د کور نقشه او مشخصات مي راغوښتی دي.

ketabton.com - The Digital Library

قیمت ئې یو ملیون دوسوه زره تومانه کېږي، ویل کېږي چي داسي کور پدې بیه په نادره توگه ترلاسه کېدای شي، دوی ئې د خپلي سلیقی او احتیاج سره سم گڼي. خو یوه دوه ډوله مالیه او ټکس او ۵% د نمایندگی کمیشن هم ورباندي اضافه کېږي. چي له وکیل سره به ورباندي خبري وشي. کور ضروري سامان ته هم اړ دی.

دوی"شاهي کورنۍ" د اسلامي هېوادونو مخصوصاً د ملك فیصل له عدم التفات او اعتناء نه ډېره اندیښنه درلوده، د دې عدم توجه دلایل ئې په مکرره توگه او په تفصیل سره بیانول. تقاضا ئې دا وه چي ملوکانه ذات د داسي څه کولو امر وکړي چي په روم کي د المغرب د دربار سفیر لدوی سره تماس ونیسي. د دې لیدني او د دوی د نظریاتو جزئیات به هلته عرض کړم چي ستاسو د ملاقات شرف ترلاسه کړم. خپل لیك نه اوږدوم.

والاحضرت بلقیس د ایراني پستو او وریجو تقاضا درلوده، که ممکن وي د دربار کوم کارمند ته امر وکړي چي د سفارت په نامه ئې راولېږي. د خسروي په لاس مي دوی ته شراب، سیگریټ او نور!! ورولېږل. اعلیحضرت ظاهرشاه په خپله تلفون وکړ او د شاهنشاه د عنایاتو مننه ئې وکړه.

ketabton.com - The Digital Library

لومړۍ تصفیه

پس له هغه چي د سردار داؤد کمونست ملگری پدې وتوانېدل چي د دولت په حساسو ملکي او نظامي مقاماتو کي خپل اعتمادي غړي توظیف کړي، دوی ته دوهم مهم او اساسي کار د خپلو مخالفینو تصفیه وه. دا کار باید له ځنډ نه پرته ترسره شوی وی. د تصفیې لپاره ترټولو د مخه هاشم میوندوال په نښنه شو. د کمونستانو له نظره دی ترټولو خطرناك عنصر وو. په داخل او خارج کي د نوم خاوند وو، د دولت د مخالفینو لپاره په یوه مؤثر محور بدلېدی شو. له ملت پاله منورینو سره ئې ښې اړیکي درلودی. امریکا ته د منلو وړ وو. له روسانو سره ئې هم د نږدې اړیکو د ټینگولو هڅه کوله. کمونستانو ډېر د مخه هغه د "CIA" د جاسوس په حیث معرفیکړی او د ده په ضد ئې پراخ تبلیغات کړي وو. له کودتا نه لا څو اونۍ نه وې تېري شوې چي د ده کور تر نظارت لاندې ونیول شو، ده سردار نعیم د داؤد ورور ته شکایت وکړ، خو گټه ئې ونکړه. له کودتا نه دوه میاشتي وروسته د سنبلې د میاشتي په ۲۹ د کودتا په تور له ۴۲ نظامي او ملکي

ketabton.com - The Digital Library

شخصیتونو سره ونیول شو. مهم نیول شوي نظامیان دا وو:

خان محمد خان مرستیال، ډګرجنرال عبدالرزاق، جنرال ګلبهار، جنرال عبدالسلام ملکیار، جنرال نیك محمد سهاك، جنرال محمد رحیم ناصری، ډګروال زرغون شاه، ډګرمن نقیب الله، ډګرمن نوراحمد خان، ډګرمن سید هاشم کامه وال، ډګرمن محمد اکبر، ډګرمن محمد اکرم، ډګرمن ممتاز.

لاندي مخور قومي مشران او تجاران هم د همدې کودتا ترنامه لاندې ونیول شول:

سیف الرحمن خان د ولسی جرګې غړی، محمد عارف خان شینواري، جنت خان غروال د پښتني تجارتي بانك رئیس، د عبدالحکیم خان کټوازی دوه وروڼه، سعدالله کمالي د مهمندرې وکیل، حاجي الله ګل هودخیل او وروړئی مولی‌ګل، حاجي حنان ځاځی، حاجي فقیرمحمدخان او الله نظر خان دستوخیل.

اکثر نیول شوي کسان ئې هماغه قلعه جدید ته راوستل چې موږ پکې اوسېدو. د قلعه جدید یوه برخه ئې د دوی لپاره تخلیه کړې وه. د شپې له خوابي دوی ورته راوستل، موږ د دوی له وهلو ټکولو او دردوونکو چیغو نه پوه شوو چې دلته ئې داسي بندیان راوستی چې په کودتا تورن دي. وهل ټکول هومره وحشیانه او چیغی‌کوکاری هومره دردوونکې وې چې ګمان موکاوو ځیني به حتماً په همدې دوران کي له وهلو ټکولو مری. ډاکتر محمد عمر شهید په یوه دیوال وخوت او له کړکۍ نه ئې د یوه بندي د حالت د لیدو هڅه وکړه، موفق شو، د هغه پرېشان حالت ئې په سترګو ولید، تپوس ئې وکړ چې دا ولې؟ هغه ورته وویل: زه بې ګناه یم، له خپل کور نه ئې راوستی یم، د کودتا په تور، دا مي حالت دی... راکوز شو او موږ ته ئې د خپلو سترګو لیدلی حالت بیان کړ، ویل ئې له ډېرو وهلو ئې سترګي پړسېدلې، مخ ئې تك شین وو او ویني ورباندي بهېدې.

د میزان د اتمي په ماښام مو له کابل راډیو نه واورېدل چې محمد هاشم میوندوال له خپلي نیکتائی نه په استفادې سره ځان وژنه کړې!

ketabton.com - The Digital Library

د دې وحشيانه تصفيې په هکله ځو خبرې د يادونې وړ دي.

- د کودتا خبره هسې يوه خندونکې ډرامه وه چې پرچميانو جوړه کړې وه. دوی د خلکو د غولولو لپاره داسې يو جعلي ليك خور کړ چې په پېښوري پښتو ليکل شوی وو او په هغه کې يوه نا معلوم پاکستاني مقام مولوي سيف الرحمن د شنوارو وکيل ته ليکلی وو چې که خلك د داؤد په هکله ستاسو دا تبليغات نه مني چې کافر شوی، نو ورته ووايا ست چې: کودتاچيان خدای نه منونکي پرچميان دي!

ما ته د هغې دورې يوه مهم شخصيت چې د نوم نه ښرګندولو وعده مې ورسره کړې، پدې هکله وويل: دا خط د مصئونيت ملي يوه داسې افسر ليکلی وو چې د شنوارو اوسېدونکی وو او اوس په پېښور کې مېشت دی. دا کودتا سل په سلو کې جعلي وه. ټول هغه کسان ښه پېژنم چې دا ډرامه ئې د ميوندوال د نيولو لپاره جوړه کړې وه.

د دې کسانو نيونکي، تحقيقات کوونکي، تعذيبونکي او محاکمه کوونکي ټول پرچميان وو. د ميوندوال نيونه د جنرال نبي عظيمي په لاس ترسره شوې، د وهلو ټکولو دنده ئې د صمد اظهر په غاړه وه، تحقيقات ئې هغې ډلې ترسره کړې چې عبدالقدير د ژاندارم او پوليس قومندان ټاکلې وه او محاکمه ئې د هغې عسکري محکمې لخوا وه چې سرور نورستاني او د نبي عظيمي په شان پرچمي ئې غړي وو.

نبی عظيمي پدې هکله ليکي:

"من بنابر امر مستقيم محمد داؤد روز پنجشنبه حوالی ساعت دو بجه بعد از ظهر به منزل محمد هاشم ميوندوال رفته و مؤظف بودم تا نامبرده را با خود به ارگ رياست جمهوری برسانم. من افراد امنيتی را در مدخل دروازه منزلش که در شهر نو جنوب چهار راهی شهيد شهرنو واقع بود جابجا نموده و به نفر خدمت وی گفتم که چه کاره هستم و چه مي خواهم؟ وی بعد از چند لحظه کوتاهی مرا بداخل

ketabton.com - The Digital Library

منزل دعوت کرد، در محیط منزل او خاموشي و سکوت عجیبی حکمفرما بود. مرا در یك اتاقك کوچکی که در جنب عمارت اصلي واقع بود رهنمایی کرد، لحظاتی گذشت و بالآخره محمد هاشم میوندوال در حالیکه ریشش را چند روزی نگرفته بود، با چشمان سرخ و آماس کرده و ظاهر نه چندان خوش آیند، به اتاقك مذکور داخل شد و از دیر آمدن خود معذرت خواست. احساس کردم که نامبرده سخت مضطرب گردیده است، پرسید برادر چه کار داشتید. من خودم را معرفي کردم و گفتم رئیس صاحب دولت آرزو دارند تا همین لحظه شما را ملاقات نمایند. او گفت امروز رخصتي است شما بروید و به رئیس صاحب دولت بگوئید که روز شنبه مشرف می‌شوم. اضطراب او وقتی بیشتر شد که من برایش گفتم: صدراعظم صاحب! چون به من امر داده شده است که شما را همین اکنون به نزد رئیس صاحب دولت ببرم بناءً من نمی توانم خلاف امر عمل نمایم زیرا که من یك فرد نظامي هستم. نمی‌دانم در آن لحظات او به چه می‌اندیشید، دقایقی به فکر فرو رفت، به ریش خویش دست کشید و به سر و پای خویش نظاره کرده و بالآخره گفت، برادر پس اجازه دهید تا ریش خود را بگیرم و دریشي بپوشم، من گفتم بسیار خوب، من همینجا منتظر شما هستم. خیال من در مورد اینکه او فرار کرده نمی تواند، راحت بود، زیرا که بصورت غیر محسوس منزل او را محاصره کرده بودم. بعد از چند دقیقه او که دریشي سرمه ئي رنگی پوشیده بود و تر و تازه معلوم می‌شد مرا صدا زد و به سواری موتر به طرف ارگ ریاست جمهوری حرکت کردیم، محمد هاشم میوندوال در طول راه پرسید، قوماندان صاحب من بارها خواهش ملاقات با رئیس دولت را کرده بودم و همکاری بیدریغ خود را حین مسافرتم در خارج به ایشان اعلان نمودم، نمی‌دانم چرا نپذیرفتند و اکنون که روز پنجشنبه است، بدون اطلاع قبلی به این شکل مضحك مرا خواسته اند؟ من که جوابی برای گفتن نداشتم خاموش بودم.

موتر ما در مقابل کوتی باغچه ارگ توقف کرد. میوندوال گفت، رئیس صاحب دولت در گلخانه هستند شما چرا مرا به اینجا آورده اید؟ من چاره

ketabton.com - The Digital Library

نداشتم، برایش گفتم که شما بنابر امر رئیس دولت توقیف شده اید"

"زه د سردار داؤد د مخامخ امر په اساس د پنجشنبې په ورځ د ماپشین د دوو بجو په شا او خوا کي د محمد هاشم میوندوال کور ته ولاړم، وظیفه راکړی شوې وه چي هغه له ځان سره د جمهوری ریاست ارګ ته راورسوم. ما امنیتی غړي د ده دکور د وره خوا ته ځای په ځای کړل. دا کور د شهر نو د شهید څلور لاري جنوب ته پروت وو. د ده نفر خدمت ته مي ځان معرفي کړ او ورته ومي ویل چي څه غواړم. ده له څو شېبو ځنډ نه وروسته بلنه راکړه چي کور ته ننوځم. د ده په کور کي عجیب شانته چپتیا وه. زه ئې په یوه داسي وړوکي اطاق کي کښېنولم چي د اصل کور په اړخ کي پروت وو. څو شېبې وروسته محمدهاشم میوندوال پداسي حال کي راغی چي ډېره ئې څو ورځنۍ شوې وه، سترګي ئې سرې او پړسېدلې او وضع ئې ډېره په زړه پوري نه وه. له وروسته راتلو ئې بخښنه وغوښتله. د ده له وضعي مي داسي احساس کړه چي مضطرب شوی، ویې پوښتل: وروره! له ما سره مو څه کار درلود؟ ما خپل ځان معرفي کړ او ومي ویل: د دولت ښاغلی رئیس غواړي چي همدا اوس له تاسو سره ملاقات ولري. هغه وویل: نن خو رخصتي ده، ته ولاړ شه او رئیس صاحب ته ووایه چي د شنبې په ورځ به په لیدني مشرف شم. خو کله چي ما ورته وویل: صدراعظم صاحب! ما ته امر شوی چي همدا اوس تاسو د دولت رئیس صاحب ته بوځم، زه یو نظامي فرد یم، له امر نه مخالفت نشم کولی. پدې سره د ده اضطراب لا زیات شو. نه پوهیږم هغه وخت ده څه فکر کاوو، څو شېبې په ژوري اندېښنې کي ولاړ، په خپلې ږیرې ئې لاس راوکاږو، ښکته پورته ئې ځانته وکتل او وئې ویل: نو وروره! اجازه راکړه چي خپله ږیره وخریم او دریشي راواغوندم. ما ورته وویل: ډېر ښه، زه همدلته منتظر یم. لدې ناحیې ډاډه وم چي تښتېدلی نشي ځکه د ده کور مي له شا او خوا په پټه محاصره کړی وو. له څو دقیقو وروسته پداسي حال کي راغی چي سرمه ئې دریشي ئې اغوستی وه او خوښ تازه معلومېدو. ماته ئې غږ کړ، د موټر په سورلۍ د جمهوری ریاست د ارګ په لوري وخوځېدو. د لاري په اوږدو کي میوندوال رانه وپوښتل: قومندان

ketabton.com - The Digital Library

صاحب! ما څو څو ځله د دولت له رئیس سره د لیدني غوښتنه وکړه، خارج ته د سفر په دوران کي مي د ملګرتیا او مرستي اعلان وکړ، نه پوهیږم ولې ئې نه منلم او نن چي د پنجشنبی ورځ ده، دا څنګه له مخکنی اطلاع نه پرته ئې پدې مضحك ډول د ملاقات لپاره غوښتی یم؟! ما د ویلو لپاره څه نه درلودل، نو ځکه ساکت وم. زموږ موټر د ارګ د کوټه باغچه مخي ته ودرېدو. میوندوال وویل: د دولت رئیس صاحب خو د ګلخانې په ماڼۍ کي دی تاسو ولې دې ځای ته راوستم؟ ما "نبی عظیمي" بله چاره نه درلوده، هغه ته مي وویل: تاسو د دولت د رئیس په امر توقیف شوي یاست.

• کودتا نه د تجارانو، بډایانو، وکیلانو کار دی او نه هم د جنرالانو. کودتا هغه افسران ترسره کولی شي چي د مسلح قطعاتو قومنده ئې مخامخ په لاس کي وي، د ټولي او کندك د قومندانانو له موافقې او برخي اخیستو نه پرته هیڅوك کودتا نشي کولی. که تاسو د داؤد کودتا او بیا د ثور د اوومي کودتا وڅېړئ و به ګورئ چي په دواړو کي مهمه ونډه د وړو ضابطانو، برید منانو او تورنانو وه. د هاشم میوندوال په څنګ کي د نیول شویو افسرانو یو کس هم داسي نشو موندلی چي عملاً ئې کومه قطعه ترقومندې لاندې وه.

• ویل کېږي چي د کودتا په نامه نیول شوي کسان ټول پښتانه وو. لدې نه په ځرګنده معلومېږي چي د کودتا ډرامه د پرچمیانو د هغې ډلي له خوا جوړه شوې وه چي له پښتنو سره د دښمني خپکی ورباندي سپره وه. له پرچمیانو نه پرته بل چا ته ګوته نشي نیول کېدی. همدا دوی وو چي له دین سره د دښمنی ترڅنګ د شدید ژبني تعصب او د پښتنو په نسبت د ژوري کرکي په خبیثی بیماری مبتلا وو.

• له تورنو کسانو نه دا پنځه کسان په اعدام محکوم شول: تورنجنرال خان محمد خان مرستیال، ډګروال سیدامیر، ډګروال ماما زرغون شاه، مولوي سیف الرحمن او عارف شینواری.

ketabton.com - The Digital Library

نور د بند په مختلفو مودو محکوم شول چي لدوی نه د جنت گل غروال، حنان ځاځی، الله نظر کوچي، الله گل او حاجي مولی‌گل شتمني هم مصادره شوې.

ketabton.com - The Digital Library

دوهمه تصفیه

سردار داؤد او پرچمي ملګرو ئې د دوهمي تصفيې لپاره اسلامي نهضت غوره کړی وو. د سردار د کودتا په ماهيت او د کودتا د روسي حاميانو په موخو پوه کسان پدې ښه پوهېدل چي د هاشم ميوندوال د ملګرو له ځپلو نه وروسته به کودتاچيان د هېواد په اسلامي نهضت بريد کوي او د خپل اصلي او تر ټولو خطرناك هغه حريف د ځپلو لپاره به متې رانغاړي چي د دوی په خاطر ئې د کودتا لار غوره کړه. دوی د سياسي مبارزې په ډګر کي د اسلامي نهضت په وړاندي ماتې خوړلې وه، روسانو ته د دې ماتې پايلي خطرناکي برېښېدې، له وضعيت سره د مقابلې لپاره ئې خپلو برېڅو ته د کودتا امر وکړ،اوس هغه وخت رارسېدلی وو چي د دې خطر د ختمولو لپاره بايد ډېر ژر په دوهمي تصفيې لاس پوري کړي. موږ هره شېبه د همداسي يوه بريد انتظار کاوو. هر چا دا تپوس کاوو چي موږ به لدې حالت سره د مقابلې او د نهضت د ژغورلو لپاره کومه لار غوره کوو؟ د سکوت، سازش او د مجهول مستقبل لپاره د انتظار له سياست سره اکثر غړي مخالف وو، له مسئولينو نه ئې غوښتل چي د دوی سوالونو ته ځواب ووايي او د

ketabton.com - The Digital Library

دوی تشویشونه رفع کړي. زه او ډاکتر صاحب محمدعمر شهید لا د دهمزنګ په زندان کي وو، نورو مسئولینو ورونو د ګڼ شمېر غونډو، جلسو او بېلابېلو پرېکړو نه وروسته، په تنظیمي برخو او د نوي تګلاري په اړه څه تصمیمونه نیولي وو چي تفصیلات ئې په هغي غونډې کي وڅېړل شوو چي له زندان نه د وتلو په لومړۍ شپه مو درلوده.

زموږ د حبس موده تکمیل شوه، له تنګ محبس نه ووتو، خو سردار او د ده پرچمي ملګرو له ټول هېواد نه لوی زندان جوړ کړی وو. ورونو ته مو ویلي وو چي له محبس نه د وتلو په وخت کي به له دوو دریو کسانو نه علاوه نه څوك زموږ له وتلو نه خبروي او نه به استقبال ته څوك راځي. ورونو داسي ترتیبات نیولي وو چي موږ به لومړی په کارته پروان کي د یوه ورور ځای ته ځو او بیا به ماښام له هغه ځایه جمال مېنې ته د انجنیر صاحب کریم کور ته ځو. هلته د پنځه کسیزی شوری له غړو نه علاوه ځیني نور فعال ورونه هم رابلل شوي وو، د غونډې په پیل کي نصرتیار شهید، انجنیر حبیب الرحمن شهید ته مخ کړ او له هغه نه ئې وغوښتل چي د غونډې د پیل کولو لپاره څه ووایي، خو هغه دا کار په خپله د نصرتیار صاحب په غاړه واچاوو. د نصرتیارصاحب د تفصیلي خبرو مهمي برخي دا وې:

- تاسو ته ښه راغلاست وایو، په خوشي کېدو مو ټول خوشحاله شوي یو او همدې ته منتظر وو.
- موږ له یوه سخت امتحان سره مخامخ شوي یو، له الله ج نه توفیق غواړو چي پدې امتحان کي ناکام نه شو.
- د سردار داؤد کمونست ملګری به خامخا په موږ ګوزار کوي، د میوندوال نه وروسته زموږ وار دی.
- د دې حساسی‌مرحلې د غوښتنو په حکم مو له ګڼ شمېر داسي کسانو سره ولیدل چي د ملګرتیا طمع ترې کېده، خو تاسو پوهېږي چي د خطر پداسیمرحلې کي ډېر کم کسان ملګرتیا ته چمتو کېږي. ځینو په پټو غونډو کي د ملګرتیا

ketabton.com - The Digital Library

وعدې وکړي، موږ هغوی ته څه وظایف وسپارل، په تنظیم کي د فعالي ونډې اخیستو لپاره مو مکرر وهڅول، نوی تنظیم مو جوړ کړ، خو هغوی نه په خپلو ژمنو عمل وکړ او نه کوم واړه عملي کار ته تیار شول. د یوه داسي کس نوم ئې واخیست چي وروسته په پېښور کي د یوه تنظیم مشر شو او وئی ویل: ده ته مو د یوې مرامنامې د لیکلو او د کوم بل اسلامي تحریك د مرامنامې د ترجمې خبره وکړه، هغه دا وظیفه په غاړه واخیسته خو تر اوسه چي له هغه وخت نه څو میاشتي تېرېږي دا کار ئې ونکړ، هغه د ۲۰ افغانیو په مقابل کي د شرعیاتو د پوهنځي د مجلې لپاره مقالې لیکلی شي خو زموږ لپاره د ترجمې له کار نه هم ډډه کوي. دې نتیجې ته ورسېدو چي لدې نه وروسته لدغو خلکو نه د مرستي او ملگرتیا طمع ونکړو او فقط په خپلو مخلصو ملگرو اکتفاء وکړو.

- موږ د کارونو د ښه تنظیم لپاره انجنیر صاحب حبیب الرحمن د مشر په حیث غوره کړي، متأسف یو چي ستاسو په غیاب کي مو دا کار کړی، موږ بله چاره نه درلوده. غواړو پدې پوه شو چي زموږ لدې پرېکړي سره موافق یاست که څنگه؟

- د داؤد کودتا ډېر خلك همداسي یوه اقدام ته هڅولي، مخصوصاً د فوځ د هغو افسرانو په لیکو کي چي اسلامي احساسات لري او پر هېواد باندي د روسانو د لاس پوځو تسلط نه مني. هغوی هري خوا ته تماسونه نیسي، زموږ له ملگرو سره هم ډېرو کسانو خبري کړي او په ورته اقدام کي د برخي اخیستو اشاری ئې ورکړي. د داسي کسانو شمېر ډېر زیات دی، د فوځ اکثر افسران له کمونستانو نه کرکه لري. کمونستانو چي له بري نه وروسته د بدمعاشۍ کوم سلوك غوره کړی او په څرگند او ډېر وقیحانه طور د خلکو په دیني او مذهبي شعایرو تېری او استهزاء کوي، د فوځ غیرتی او باایمانه افسران دا وضعیت نشي زغملي.

- تاسو به د څه وخت لپاره کور ته ځئ، امید دی ژر بېرته کابل ته راشي او

ketabton.com - The Digital Library

د دغو ارتباطاتو تنظیول په غاړه واخلي.

ما د نصرتیار شهید د وینا په ځواب کې په څو لنډو جملو کې وویل:

- له کودتا نه وروسته د هېواد د وضعیت په هکله ستاسو له تحلیل سره کاملاً موافق یو، د داؤد کودتا په حقیقت کې د کمونستانو کودتا وه چې د روسانو په وینا او مرسته ترسره شوې، د کمونستانو لومړی مأموریت د هېواد د اسلامي نهضت ځپل دي، که موږ او ټول افغان ولس دا حقایق درک نکړو او له دې خطرناك وضعیت سره د مقابلې لپاره عاجل او مناسب اقدامات ونکړو، شاید له داسي عواقبو سره مخامخ شو چې چاره به ئې ممکنه نه وي، د مرکزي آسیا دردناك تاریخ زموږ مخي ته پروت دی.
- موږ ستاسو ټولي مخکنۍ پرېکړي تائیدوو.
- انجنیر حبیب الرحمن شهید ته مي مخ کړ او ورته ومي ویل: موږ ته ووایه څه وکړو، کور ته ولاړ شو که نه، د څومره وخت لپاره هلته پاتې کېدی شو؟

هغه په ځواب کي وویل: تاسو حتماً کور ته ولاړ شئ، خو هلته فقط یوه میاشت تېره کړي او بېرته کابل ته راستانه شئ، وضعیت حساس دی، دلته ستاسو شته والی ضروري دی. ما اطمئنان ورکړ او په همدې سره هغه غونډه پای ته ورسېده. دا باید ووایم چې د هغي تاریخي غونډې له ټولو غړو څخه نن فقط زه او انجنیر کریم د شهادت له افتخار څخه محروم پاتې شوي یو، نورو له الله سره په خپلو ژمنو صادقانه وفا وکړه او د الله په لار کي په شهادت ورسېدل. څه موده مخکي انجنیر صاحب تهران ته راغلی وو او هلته ئې ما ته وویل: په خپل ایمان وېرېږم چې د مبارزې ملګری مو ټول په شهادت ورسېدل او زه لا ژوندی یم.

ما ۲۸ ورځي له خپلي کورنۍ سره تېري کړې، که څه هم یو نیم کال وروسته د کورنۍ په لیدو موفق شوي وم، خو د ورونو د وینا مخالفت مي نشو کولی، د دوی له غوښتني سره سم بېرته کابل ته راوګرځېدم. له کورنۍ سره د هغو شپو

ketabton.com - The Digital Library

ورځو يوه قصه ما ته نه هيرېدونکې ده او ګمان کوم چې د مجاهدينو لپاره به ئې اورېدل مفيد وي:

يوه ورځ پداسي حال کي چي د کورنۍ ټول غړي پلار، مور، ورونه، خوندي، ښځه او ماشومان مي او د تره ټوله کورنۍ ئې په يوې خوني کي راغونډ شوي وو، پلار مي راته مخ کړ او وئی ويل: تا دا څه کارونه شروع کړي، ستا ئې له حکومت سره څه، چي ملايان، پيران، شيخان او نور څه نه وايي، د حکومت مخالفت نه کوي، نه اسلام په خطر کي ګڼي او نه وضع د اسلام په خلاف بولي، ته څه ته دا خبري کوې، سر له غره سره جنګوې، ولې ځان او ټوله کورنۍ تباه کوې، زموږ ئې له حکومت سره څه، يا لدې کارونو نه لاس واخله او يا دي کډه او ماشومان درسره واخله چي چېري دي خوښه وي هلته ولاړ شه... هر يوه له يوې بلې ګوښې دا خبري تائيدولې او ما د ويلو لپاره هيڅ نه درلودل، داسي څه په نظر نه راتلو چي په ويلو سره ئې دوی قانع کړی شم، ساکت او حيران ناست وم او دا خبري مي اورېدلې. تصميم مي دا وو چي په هيڅ صورت کي به له مبارزې نه لاس نه اخلم، خدای ته مي سؤال وکړ چي صبر او استقامت راپه برخه کړي. زه ګمان کوم چي د يوه مجاهد لپاره تر ټولو لويه او سخته آزموينه د کورنۍ مخالفت دی. عظيم الشأن قرآن د ابراهيم عليه السلام، نوح عليه السلام، لوط عليه السلام او يعقوب عليه السلام په لارښودونکو قصو کي دغي ستري ابتلاء ته اشاره کړې. زما شهيد پلار پداسي حال کي چي زما له مبارزې سره موافق نه وو، خو زما په خاطر ئې بې شمېره کړاوونه وګالل، درې کلونه ئې د سردار په واکمنۍ کي او پاتې عمر ئې د تره کي او امين د حکومت په دوران کي د زندان په تورو خونو کي تېر کړ او په پای کي د جلاد امين د بې رحمه ملګرو په لاس په ډېر مظلوانه طور په شهادت ورسېدو، هغه ئې د کندز او امام صاحب ترمنځ لويه دښته کې، ژوندی او په داسي حال کي چي په لاس پښو کي ئې زولنې وې په موټر پسې وتاړو او په کشولو کشولو ئې شهيد کړ. له شهادت نه څو اونۍ مخکي ئې د يوه زنداني په لاس ما ته احوال لېږلی وو چي اوس درسره موافق يم او دعا درته کوم. ما ته لاتراوسه نه د ده قبر

ketabton.com - The Digital Library

معلوم دی او نه زما د دوو شهیدانو ورونو.

کابل ته له راستنېدو وروسته، شهید انجنیر حبیب الرحمن په لومړی لیدني کي د فوځ د ځینو مسلمانو افسرانو د تماسونو په هکله راته وویل چي دوی له وضعیت او پایلو ئې ډېر مشوش دي، غواړي څه وکړي، اکثرو د خپلو هغو خپلوانو له لاري له موږ سره تماسونه نیولي چي زموږ ملگری دي، دوی وایي چي په اردو کي د مسلمانو او با احساسه افسرانو شمېر ډېر زیات دی او کمونستان ډېر کم او د گوتو په شمېر دی. وطن غوښتونکي افسران له کمونستانو نه کرکه لري، هغوی وطن پلورونکي گڼي او د دوی له سلطې نه د هېواد ژغورنه غواړي. موږ پدې توافق وکړ چي دې کار ته جدي توجه وکړو.

متأسفانه پس له څو میاشتو، شهید انجنیر حبیب الرحمن له ځینو افسرانو سره ونیول شو، د ده د نیوني په وجه د کارونو چټك بهیر د لنډې مودې لپاره مختل شو، خو الحمدلله موږ پدې وتوانېدو چي هم له ده سره ډېر ژر ارتباطات قائم کړو او هم له هغو کسانو سره چي نه وو نیول شوي، د دوی او د ارتباطی کسانو نومونه ئې انجنیر صاحب د هغه خطونو په ترځ کي ماته راولېږل چي له زندان نه ئې په ډېر احتیاط او مهارت سره رالېږل. خطونه به د لاس پاکولو په نرم کاغذ لیکل شوي او د جامو په گنډه، گریوان یا لستوڼی کي به گنډل شوي وو، لومړی به شفر ولېږل شو او د شفر له رسېدو نه د مطمئن کېدو نه وروسته به خطونه تبادله کېدل. موږ د انجنیر حبیب الرحمن د نیول کېدو په هکله جدي څېړنه وکړه، معلومه شوه چي د ده د فعالیتونو په هکله عبدالمقتدر نومي کس دولت ته جاسوسی کړې وه، د مقتدر د نامه له اورېدو سره مي هغه صحنه سترگو ته ودرېده چي نوموړی مي د مرکزي لیلیی په یوه گوښه کي له ډاکتر نجیب سره پداسي حال کي په خبرو بوخت ولید چي دواړو یوه بل ته خندل او داسي معلومېده چي دوی نه یوازې په خپلو کي اختلاف نلري بلکي شاید ملگری وي، لدې صحنې نه زما انتباه دا وه چي د مقتدر په هکله باید احتیاط وشي. نه پوهیږم

ketabton.com - The Digital Library

چي حبیب الرحمن شهید څنګه په ده اعتماد کړی وو او له ځینو اسرارو ئې خبر کړی وو. دا کس د جهاد په وروستیو کلونو کي پېښور ته راغی خو موږ پدې خاطر هغه ته څه ونه ویل چي له جمعیت سره یوځای شوی وو.

ماته دا کار په ډېر سخت حالت کي په غاړه راولوېدو، هره شېبه د دې امکان وو چي د سردار پرچمي ملګری خپل برید پیل کړي او په پراخو نیونو لاس پوري کړي. باید د دوی له اقدام نه د مخه مو څه کړي وی. څو کارونه مي تر ټولو د مخه ضروري ګڼل:

- د اوسېدو څو سري او ډاډمن ځایونه
- له اعتمادي ورونړو سره سري لیدني، لدوی سره د وضعیت په هکله تفصیلي خبري، روحیه ئې معلومول، که پدې ظروفو کي له کار سره موافق وو، نو خاص وظایف ورکول، که په فوځ کي خپلوان لري یا مسلمان افسران پېژني د هغوی د لیدلو او کار ته د تیارولو وظیفه ورکول.
- د اردو له هغو افسرانو سره لیدني کتني چي د ورونړو له لوري معرفي کېږي، مقدماتې خبري ورسره شوې او د کار لپاره ئې چمتووالی ښودلی.

په کم وخت کي موږ ته ډېر مطمئن، فعال او د کار کسان په لاس راغلو. په دوی کي دوه کسان داسي وو چي یوازې دوی د یوه موفق عسکري اقدام لپاره کافی وو:

- جګتورن شیرعلي خان د زرهدارو د څلورمي فرقې رئیس ارکان چي د داؤد په کودتا کي ئې ډېره لویه ونډه وه او اوس په ډېر حساس موقعیت کي وو، دا فرقه د ده په واک کي وه. ده غوښتل خپله مخکنی غلطي جبران کړي، پدې ډېر ځورېدو چي په مخکنی کودتا کي ئې د داؤد په ګټه برخه اخیستی او نن د هېواد واګی د کمونستانو په لاس کي دي.
- ډګروال ضیاءالدین د هوایي قواوو د su غونډ قومندان، چي زړه ور،

ketabton.com - The Digital Library

درونو او بادرایته افسر او په خپلو سیالانو کې منلی شخصیت وو. د ده په هکله ما ته شیرعلي خان، کله چې د نوموړي له ملګرتیا نه مو خبر کړ، وویل: یوازې زه او دی د اقدام لپاره کافی وو، تاسو هسې د شمېر په زیاتولو پسې ګرځېدئ!!

په فوځ کې زموږ د ملګرو شمېر او په قطعاتو کې د دوی موقعیت داسې وو چې نه یوازې د بریالي اقدام لپاره کافی وو بلکې د شهید شیرعلي خان په وینا له ضرورت نه زیات وو. متأسفانه د داسې کارونو په اړه هغه فراست او تجربه چې نن ئې لرو په هغه وخت کې مو نه درلوده، د ځینو ورونړو د ټینګار په وجه مو د شمېر د زیاتولو هڅه کوله چې پدې سره د اسرارو د افشاء او د ضعیفو کسانو او حتی د جاسوسانو د نفوذ احتمالات تقویه کېدل. پدې جریان کې زموږ یوه افسر ملګری، لومړی بریدمن صادق د جبل السراج اوسېدونکي، له خپلو دوو داسې وطندارو افسرانو سره تماس نیولی وو چې په ظاهر کې ئې له ده سره د ملګرتیا وعده کړې وه خو په همغه ورځ ئې د خپلو آمرانو له لارې دولت ته اطلاع ورکړې وه، له لوړو مقاماتو نه دوی ته هدایت ورکړی شوی وو چې د مزید معلومات ترلاسه کولو لپاره هم له ما سره د ملاقات غوښتنه وکړي او هم د مسئولینو په سطح په ګډه غونډه ټینګار وکړي. ما له دوی سره ولیدل، یو ئې جګتورن عزیزالرحمن د قوای مرکز افسر او بل ئې جګتورن خلیل د مهتاب قلعې د توپچی افسر وو. دولت په موږ باندې خپل دوهم ګوزار او زموږ په ډله کې د پراخو نیونو پیل په فوځ کې زموږ د ملګرو تر پېژندلو پورې ځنډولی وو، دغو دوو جاسوسانو هغه څه په لاس ورکړو چې د نیونو د پیل لپاره ئې کافی ګڼل. د نیونو لړۍ پیل شوه، د ټولو پېژندل شوو کسانو د نیولو پرېکړه شوې وه، تقریباً پنځه سوه کسان په مرکز او ولایاتو کې ونیول شول، چې چا د ظاهرخان په وخت کې په کومې غونډې او مظاهرې کې یا خبرې کړې وې، یا ئې شعار ورکړی وو، په کومې ورځپاڼې کې ئې له اسلام نه دفاع کړې وه او د کمونستانو په ضد ئې څه لیکلي وو، په جومات یا مدرسه او مکتب کې ئې پدې اړه څه ویلي وو او پرچمیانو پېژندلي وو، ټول په یوه وخت کې ونیول شول، د دوی په خپلوانو ئې هم رحم ونکړ. زما د نیولو لپاره

ketabton.com - The Digital Library

نیمه شپه د فرزې په ولسوالۍ کې د میر صفی الله پاچا کور ته راغلل. ما لدې نه یوه شپه د مخه خوب لیدلی وو چې د پاچا صاحب کور د کوماندو او پولیسانو له خوا محاصره شو، خو زه د کور شرقي لوري ته یوه ګڼ باغ ته واوښتم او له محاصرې نه ووتم، د همدې خوب په وجه مې دا شپه په بل ځای کې تېره کړه، سحر مې لمونځ په لومړي وخت کې وکړ او په تیاره کې د دې کور په لوري راوخوځېدم تر څو وګورم چې که له مرکز نه څوك راغلي وي او د وضعیت په هکله مې خبر کړي. چې کله د کور خوا ته راورسېدم نو د کور مخې ته د حوض په غاړه، تر ونو لاندې مې څه کسان ولیدل، ګمان مې وکړ چې دا به زموږ ملګري وي چې له کابل نه به راغلي وي، حال دا چې دوی د ولسوالۍ مربوط پرسونل وو او له کابل نه راغلې مسلح قطعې له ځان سره دلته راوستي وو، مسلح کسان کلا ته ننوتي او د کور په تلاشي لګیا وو، د دې کسانو له منځ نه د ولسوالۍ د امنیې قومندان راووت او پر ما ئې غږ وکړ چې دریش!! ما د ټوپك لټ وواهه او ورپسې مې تفنګچه راوایسته او ګولۍ مې پکې تېره کړه، د امنیې قومندان ځای په ځای ودرېدو او زه لکه څنګه چې مې په خوب کې لیدلی وو د هماغه باغ له دیوال نه واوښتم او د غره په لوري ولاړم.

د نیونو د پیل په شپه زه د شیرعلي خان په کور کې وم، هغه د استخباراتو بې دریشي کسانو مازدیګر له خپل کور نه بیولی وو، زه د ده له نیولو نه وروسته د ده کورته راغلم، له نفرخدمت نه مې د ده تېپوس وکړ، راته وئې ویل چې له څو کسانو سره ووت، شاید راشي، زه هملته منتظر پاتې شوم، شپه مې تېره کړه، سحر له کور نه د وتلو په وخت کې متوجه شوم چې دا کور د استخباراتو له خوا تر څارنې لاندې دی. نور بیا

ketabton.com - The Digital Library

د مات وزرو خيل کي

هغه شپه مي هېره نه ده
آ سره، تياره اوږده
ټول په ژور خوب وو ویده
هره خوا چوپه چوپتیا
هد برې شانته فضا
*****
د ژوندو دې هد برې کي
نه خوځښت شو چا ليدلی
نه ئې ځوږ شو اورېدلی
د مات ځلي په سر ناست کونګ
وازو سترګو سره ويښ وو
خو ساکت او يخ وهلی
****

ketabton.com - The Digital Library

سپینکۍ فاختې وې غلې
برگ کارغان شور نه لوېدلي
وزر مات د عقابانو
جگ پرواز نه وو لوېدلي
*****
سیلۍ یخې د سړې شپې
که هیبت د دې تیارې شپې
د ویدو د خوځولو په خاطر چا
د پرتو د هڅولو په غرض چا
نه پوهېږم چا راویښ کړم؟
نه پوهېږم څنگه ویښ شوم؟
****
د ویدو د ویښولو
د پرتو د هڅولو
د کاروان د خوځولو
په دې هیله او خاطر مې
خپل وزرونه وڅنډل کلك
په وار وار مې په اوچت غږ
په هرچا او په هر لوري
دا نارې کړلې اوچتې:
که په منډه راویښ نشو خوبولو

ketabton.com - The Digital Library

كه خوځښت ته تيار نشو يخ وهلو
ټول وزرونه كرخت كېږي
لندې پښې مو كنګل كېږي
ننګين مرګ را ته كمين كي
سور صياد را ته مرصاد كي

*****

باري ربه!
زما دا هيلې دي شېرازه
زما خوبونه دي رښتيا كړل
زما وزرونه دي پياوړي
زما غړونه دي رسا كړل

*****

چي په چا كي څه شيمه وه
په كوم زړه كي د الوت چي تلوسه وه
په وزر كي ئې چي توان د الوتو وو
چي ئې عزم له تيارو نه د وتو وو
زما په غږ شو رابيداره
خپل وزر به ئې څنډلو
د الوت لپاره خرك او ناقراره

*****

د تياره سباوون هغه شور او ځوږ

ketabton.com - The Digital Library

د الوت لپاره هغه تیاری
د یوه بل د هڅولو هغه هڅي
هله هله له هر لوري په جگ غږ
نه شور ځوږ د دې سحر د هېرېدو دئ
نه داستان د دې سفر د هېرېدو دئ
*****
زه اوچت شومه له ځمکي،
د سرلوړو خیل په ما پسې
ځنې نه پرته ټول اوچت شوو په هوا کي
هر یو پوه چي اوږد سفر لرو په مخکي
جگو غرو نه اوښتل لرو په مخکي
خړي وربځي مو په لار کي
د رڼا په لوري تگ دئ له تور تم نه
د خپلواك او ډاډه ژوند او تودې هیلي
گران سفر دئ له ټاټوبي د ماتم نه
*****
ما ویل له دغو تورو غرونو آخوا
آ د سره شامار د ځالي،
جگي څوکي د مغرور غره
سر کوو بل لور ته اوړو
د سفر یاران هك پك شوو

ketabton.com - The Digital Library

لکه ځوک چي خپل وزر کي
نه د لوړ پرواز زور ګوري
نه سینه کي د اوږده سفر شور ګوري
خو نه کوز شول نه په شا شول
نه له خیل څخه جلا شول

*****

د نګ دنګ غرونه ټول زموږ تر نظر لاندي
لوړي څوکي ټولي زموږ تر وزر لاندي
ټولو غرونو نه تېر شوي
مزل پای ته نږدې شوی
سرمنزل راته له لري ځان ښودلو
زړونه شوق نه دربېدلو
رڼي اوښکي د شادۍ مو
په لېمو کي رغړېدلې

*****

ناڅاپي له یوې ګوښې نه
یوه بوډا ، ضعیف، طماع
په پریوتي غږ ناري کړي
د سفر ستړو ملګرو!
نور وزر نشو وهلی
نور مزل نشو کولی

ketabton.com - The Digital Library

په يوې ساه خو اوږد مزل نشو وهلی
مگر نگورئ چي لاندي په دې خوږ کي
د مرغانو سيل کوز شوی
که له رنگه تور تور برېښي
خو زموږ له خپله برېښي

*****

انديښنې ئې راپيدا کړې
دې بلني د ستړيا او کوزېدا
له ضعيف زړه خوتېدلې دې وينا
مخ مي واړاوو ملگرو ته چي پام کړئ
د سفر صبور ملگرو اوچت گام کړئ
نه دا ځای د کوزېدو دئ
نه دا خيل د ملگرتيا
نور نو يو وزر وهل دئ تر هدفه
نور نو يوه ساه اخستل دئ تر تم ځايه

****

د ضعيف په رفاقت کي
د طماع متابعت کي
يو په بل پسې داسي کوز شول
چي ئې نه کتل زما خوا ته،
نه ئې غوږ وو زما وينا ته

ketabton.com - The Digital Library

نه ئې پام وو د دې ډلې دود دستور ته
چې له خپل امام نه مخکې کوزېدل ئې
حرام کړي دي هر چاته
*****
له ناچارې ورځې زه هم
هلته کوز شوم
پریشانۍ او اندیښنې کې
د سپېره ډاګ یوې ګوښې کې
*****
کله زړه راته ویل چې دا خپل پرېږده
له درنې کرکې نفرت سره اعلان کړه
بې زارې د نیمې لارې له یارانو
یا پرواز کړه د الله په لور یوازې
یا په لټه د بل خپل شه
د ملګرو مصممو وفادارو
*****
زه لا نه وم فارغ شوی له دې فکره
چې ناڅاپه ډزې پیل شوې
له ښي لورې، له کیڼ لورې
له شماله، له جنوبه
له ختیزه، له لوېدیزه

ketabton.com - The Digital Library

له هغو لوريو هم
چي پناه ځای به مو ګڼلو
ځيني پرېوتل په ځمکه
ځينو وخوړل سرونه
د چا ماتې دواړه پښې شوې
د چا مات شولو وزرونه
ځيني والوتل پښې ماتې، وزر مات
سرو مرميو ئې بڼکي سوځولې،
د دښمن ناڅاپه ډزو وېرولي
زه هم والوتم ناچاره
د مات زړو ، مات وزرو په دې خېل کي
دا دئ ګورئ د هدف په لوري درومو
*****
په دې هيلي چي دا خېل به بيا جوړېږي
د وفا صفا ياران به بيا غونډېږي
تش ځايونه به ډکېږي
دا کاروان به روانېږي
هغه ټول به ئې په ليکو کي ودرېږي
چي پيياوړي ئې وزرونه
له شوق او ميني ډك ئې تاوده زړونه
*****

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

بی رحمه گاونډی

گاونډ په خو بې رحمه!
له میراني او حیاء نه عاري خصمه!
د مظلوم گاونډ په ضد دې
له ظالم سره لاس مل کړ
د خپل قصر له جگ بام دې
زما جونگړې کې اور بل کړ
د دې اور د لگولو اورلگیت دې
زما ناپوه ماشوم په جیب کې واچولو
د تالان لپاره راغلې
په پلمه د اور وژلو

*****

د دې مېنې په ویجاړو سردرو کې
سوځېدلي ئې کورونه
نسکور شوي دیوالونه

ketabton.com - The Digital Library

د یوه مات ځلي په ځنګ کي

د یوې وچي وني لاندي

ورانې شوې خوني خوا کي

څو شېبې مي آرام پرېږده

لږ د غور فرصت راکړه

یا د کرکي د اظهار لږ مهلت راکړه

له هغو چي ملك ئې وران کړ

په خپل ولس کي ئې د وینو سیل روان کړ

زما د کلیو ورانولو په بها ئې

زما د ورونږو د وژلو په قیمت ئې

د غلیم پوره ارمان کړ

*****

لږ مي پرېږده د ستومانه خلکو خوا کي

چي جګړو ځورولي،

فقر وېرې کړولي

ځوریدلي لږ د زړه خواله ته پرېږده

شړل شوي لږ خپل کور کاله ته پرېږده

له یوه بل نه ئې د درد پوښتو ته پرېږده

د زخمونو د علاج پوښتو ته پرېږده

پلار د زوی د پرهارو لیدو ته پرېږده

*****

ketabton.com - The Digital Library

هغه وران هیواد چي تل ئې په لمن کي
کله ګورو طوفانونه له ختیځه
کله تېزې سیلۍ راشي له لوېدیځه
کله سره سیلونه راشي له ښي لوري
کله واورو د مرګ چیغې له چپ لوري
ټول کورونه راویجاړ کړي
ټولې ځالې کړي راورانې
لږ موقع راکړه چي وواېو په جګ غږ
لږ خاموش شئ سرو اورونو
لږ آرام شئ طوفانونو
ترڅو جوړې ورانې ځالې
ترڅو جوړ کړو وران کورونه
ترڅو وځنډو له مخ نه تور ګردونه
*****
ما تاوده سلام ته پرېږده
د سر لوړې سروې پېښو کي
چي ئې سر وي تل اوچت
مخ ئې تل د آسمان لور ته
چي ئې نشي طوفانونه لړزولی
نه سیلۍ ئې شي د ملا تیر کږولی
نه سیلاب ئې شي له ځایه خوځولی

ketabton.com - The Digital Library

*****

د ښو ماتو وزر سوو په دې خېل کې
چې ئې ځالې طوفانونو ورانې کړې
سرو اورونو ئې منګولې وريتې کړې
نه د ونو په شاخونو کښېنستی شي
نه وهلی شي وزرونه
نه ګامونه اخيستی شي
پرېږده واورو فريادونه يو د بل
پرېږده پاك كړو سره وزرونه يو د بل
د دعا او اسوېليو په څپو
اووم اسمان کې د عرش ور وټکوو
او په چيغو چيغو وغواړو له خدايه
دا تياره شپه مو سبا کړې
د دښمن دا سرې لښکرې ټول په شا کړې
زموږ دا مېنه نور خوندي کړې
له سيليو له طوفانه
د دې مېنې زيړی منی
ته تلپاتې پسرلی کړې
او سمسوره پسرلی ئې
ته ايمن کړې له خزانه

*****

ketabton.com - The Digital Library

زما ګیله له غلیم نشته

زه که ژاړم نو د دوست نادودې ژاړم
آ چې غوړ کي ورته وویل غلیم پټ:
که ښیرازه ژوند دې خوښ وي زموږ خوا کي
که زموږ له غچ نه غواړې ځان پناه کي
د یاغیانو د باغیانو قطار پرېږده
د سرتېرو، بې پرواوو قمار پرېږده
د غلیم په وینا ببل شو له دوستانو
په غوړو ئې کړه حلقه د غلامانو
دښمن خپل ټوپک د ده په اوږه کېښود
زموږ په لوري ئې خپل لاس په ماشه کیښود
دا دئ زموږ وزرونه پښې ئې کړې راماتې
وروستي نسل ته ئې تور تاریخ کړ پاتې
*****

ketabton.com - The Digital Library

فهرست

عنوان	صفحه
د ناشر وینا	أ
سریزه	۱
نادري کورنۍ څنگه قدرت ته ورسېده؟	۷
د نادر خان پاچايي	۲۱
د ظاهر خان واکمني	۴۱
شاهي نظام او د یموکراسی	۶۷
اساسي قانون او سیاسي احزاب	۸۲
د کمونستانو په وړاندې عکس العمل	۱۰۴
د مبارزې پرېکړه	۱۰۸
نشرات	۱۲۲
د پوهنتون سیاسي فضاء	۱۲۸
د تودو مناقشو بحثونه	۱۴۲
د قرآن بې حرمتی	۱۷۷
د محصلینو اتحادیه	۱۸۱
له موږ او نورو سره د دولت چلند	۱۹۴
د اسلامي نهضت قیادت	۱۹۶
کمونستانو د نښتو لار غوره کړه	۲۰۳

ketabton.com - The Digital Library

د توقیف شپې ورځي --۲۱۵
د سردار داؤد کودتا --۲۲۵
لومړی تصفیه --۲۳۲
دوهمه تصفیه --۲۴۳
د مات وزرو خیل کي --۲۵۲
بی رحمه گاونډی --۲۶۱

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English